

2019

# Ετήσια Έκθεση για την Ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης



Εθνική Αρχή  
Ανώτατης Εκπαίδευσης  
Hellenic Authority  
for Higher Education

Αθήνα, 2020

Ετήσια Έκθεση  
για την Ποιότητα της  
Ανώτατης Εκπαίδευσης  
**2019**



**Εθνική Αρχή  
Ανώτατης Εκπαίδευσης**  
Hellenic Authority  
for Higher Education

**Αθήνα, 2020**

© ΕΘΑΑΕ, 2020

Απαγορεύεται η έντυπη ή ηλεκτρονική αναδημοσίευση του περιεχομένου της Έκθεσης χωρίς αναφορά στο πρωτότυπο.

Αριστέιδου 1 & Ευριπίδου 2  
10559 Αθήνα  
1ος - 4ος όροφος

Τηλ.: +30 210 9220944 - Fax: +30 210 9220143

[www.ethaae.gr](http://www.ethaae.gr) – [secretariat@ethaae.gr](mailto:secretariat@ethaae.gr)

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΔΙΠ**  
**(1/1/2019 – 31/12/2019)**

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ**

**Νικολέττα Παϊσίδου**

Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης  
(1/1/2019 - 14/02/2019)

**Παντελής Κυπριανός**

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών  
(15/02/2019 – 31/12/2019)

**ΜΕΛΗ**

**Ιωάννης Γεροθανάσης**

Αντιπρόεδρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων  
(1/1/2019 – 31/8/2019)

**Ευάγγελος Γερασόπουλος**

Ερευνητής Α΄ Ι.Ε.Π.Β.Α. του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών

**Γεώργιος Ζαλίδης**

Αντιπρόεδρος (από 1/10/2019) Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

**Παρασκευή Μητλιάγκα**

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

**Αντώνιος Ντέμος**

Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

**Γεώργιος Παπαθεοδωρίδης**

Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

**Στυλιανός Σταματόπουλος**

Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

**Γεώργιος Σταμέλος**

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

**Παναγιώτης Τσακλής**

Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

**Γεώργιος Τσαντόπουλος**

Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης  
Κοινός εκπρόσωπος Επιμελητηρίων

**Βασίλειος Τσιάντος**

Αντιπρόεδρος, Καθηγητής ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

**Νικόλαος Τσούνης**

Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΔΙΠ**

(1/1/2019 – 31/12/2019)

**ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ**

Δρ. Χριστίνα Μπέστα

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ**

Γεωργία Αθανασοπούλου (από 04-04-2019)

Δρ. Δέσποινα Γαλάνη

Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης

Γεωργία Γεωργίου (έως 19-05-2019)

Δρ. Ιωάννα Γκέργκη (από 17-12-2019)

Αναστασία Γρηγοριάδου (από 20-05-2019)

Βασιλική Γκίνη

Αθανάσιος Γουδόσης

Χαρίκλεια Δημοπούλου (έως 06-08-2019)

Άρης Θεοδωράκος

Βασιλική Κυριακούση

Γεωργία Κωστοπούλου

Ιωάννα Λεράκη

Ελευθερία Μανωλιάδη

Στέλλα Μπαφίλια

Δημήτριος Μπουρλετίδης (από 28-06-2019)

Θεώνη Πετροπούλου

Γεωργία Πρωτογέρου (από 21-10-2019)

Σπυρίδων Ρίζος

Χάρις Ροδάκη (από 05-06-2019)

Γεώργιος Ρουμπιέν (έως 22-11-2019)

Αθανάσιος Σακελλαρίου (έως 30-06-2019)

Ελένη Σταυριανουδάκη (από 20-12-2019)

Αικατερίνη Τσαλίκη

## Πρόλογος

Η ετήσια έκθεση ποιότητας της ΑΔΙΠ αποτελεί έναν καθιερωμένο θεσμό πληροφόρησης για τα θέματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Από αυτήν, ο αναγνώστης μπορεί να ενημερωθεί για την πορεία της Ανώτατης Εκπαίδευσης στη χώρα μας, σε σύγκριση με τα συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης άλλων χωρών, και ιδιαίτερα των χωρών της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάδειξη των πιο επίκαιρων προκλήσεων για τα Πανεπιστήμια, η εξέλιξη των δραστηριοτήτων τους και η αυξανόμενη σημασία του ρόλου τους στη διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου. Σήμερα, για παράδειγμα, το ένα μετά το άλλο, πολλά Πανεπιστήμια ενισχύουν το διεθνές προφίλ τους, προσφέρουν προγράμματα σπουδών εξ αποστάσεως ή υιοθετούν συστήματα διακυβέρνησης προσαρμοσμένα στις αρχές της 'βιώσιμης ανάπτυξης'.

Το 2019 ολοκληρώθηκε μια σειρά αλλαγών στον Χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι οποίες επέφεραν ανασχεδιασμό της ακαδημαϊκής φυσιογνωμίας των περισσότερων Ιδρυμάτων, με αναδιάταξη σχολών και δυνάμεων. Οι αλλαγές έγιναν εσπευσμένα, χωρίς τις απαραίτητες μελέτες σκοπιμότητας και βιωσιμότητας και χωρίς να ζητηθεί η γνώμη της ΑΔΙΠ. Μπορεί να υπήρξαν υπερβολές ή αστοχίες, αλλά τα καινούργια προγράμματα σπουδών αποτελούν πραγματικότητα. Προτεραιότητα του Υπουργείου αλλά και των διοικήσεων των ΑΕΙ οφείλει να είναι η στήριξη των νέων Τμημάτων στην πορεία προς την πιστοποίηση, ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των υποψηφίων.

Σκοπός της έκθεσης είναι και η δημοσιοποίηση των δράσεων διασφάλισης ποιότητας της Αρχής που πραγματοποιήθηκαν κατά το προηγούμενο έτος για την βελτίωση της ποιότητας των ΑΕΙ της χώρας μας. Κατά το έτος 2019 συνεχίστηκε η πιστοποίηση 8 Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας και 77 Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών των Ιδρυμάτων. Στο παρόν τεύχος παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα και παρατίθενται τα σχετικά συμπεράσματα. Σύμφωνα με αυτά, όπως προέκυψαν από τις εκθέσεις πιστοποίησης ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, τα Ιδρύματα πραγματοποιούν συστηματική βελτίωση στην ποιότητα των σπουδών, τη δομή και τον εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων αλλά και τον εμπλουτισμό των μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης.

Ωστόσο παραμένουν ως αδυναμίες, κυρίως αυτές που σχετίζονται με τις διαθρωπικές αδυναμίες του Εθνικού Συστήματος Ανώτατης Εκπαίδευσης και έχουν ως αποτέλεσμα τους χαμηλούς ρυθμούς αποφοίτησης, τη δυσμενή αναλογία φοιτητών-διδασκόντων, την έλλειψη αυτονομίας ή και διαχειριστικής ευελιξίας και άλλα.

Η Αρχή, στο πλαίσιο της γνωμοδοτικής της λειτουργίας, επεσήμανε, με κάθε ευκαιρία, την ανάγκη για αλλαγές στην Ανώτατη Εκπαίδευση, μεταφέροντας ταυτόχρονα τη διεθνή και ευρωπαϊκή εμπειρία. Από την εμπειρία αυτή, πολλά έχει να κερδίσει η χώρα μας, όχι μόνο για την εθνική Ανώτατη Εκπαίδευση, αλλά και συνολικά για τα κρίσιμα ζητήματα της ανάπτυξής της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το συμπέρασμα μελέτης για το φαινόμενο της φυγής των επιστημόνων στο εξωτερικό (brain drain), σύμφωνα με το οποίο, οι αιτίες δεν είναι μόνο οικονομικής φύσης και δεν σχετίζονται μόνο με την οικονομική κρίση. Είναι απόρροια χρόνιων στρεβλώσεων στη λειτουργία της χώρας (π.χ. έλλειψη αξιοκρατίας, επίπεδο διαφθοράς, έλλειψη οράματος και στρατηγικής σε εθνικό επίπεδο, εναρμόνιση συστημάτων εκπαίδευσης, οικονομίας και κοινωνίας, αναποτελεσματικό παραγωγικό μοντέλο) τροφοδοτούμενων από ένα ακατάλληλο πλαίσιο αξιών.

Με την παρούσα ετήσια έκθεση, η Αρχή, φιλοδοξεί να συμβάλει με ακόμη ένα βήμα στην προσπάθεια για επίτευξη υψηλής ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση της χώρας μας.

Από τον Ιανουάριο του 2020, η ΑΔΙΠ μετεξελίχθηκε στην Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ), η οποία επιφορτίστηκε με αυξημένες εισηγητικές αρμοδιότητες προς το Υπουργείο Παιδείας, όπως για παράδειγμα οι εισηγήσεις για τις εκάστοτε αλλαγές στον χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης και για την κατανομή της ετήσιας χρηματοδότησης στα ΑΕΙ, καθώς και η συμβολή στη διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η έκθεση συντάχτηκε από ομάδα εργασίας και εγκρίθηκε ομόφωνα στην 5/22-7-2020 συνεδρίαση του Ανώτατου Συμβουλίου της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης. Υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων και την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Ο Πρόεδρος

Καθηγητής Περικλής Α. Μήτκας

## Περιεχόμενα

Ευρετήριο Σχημάτων .....	4
Ευρετήριο Πινάκων .....	7
Συνομογραφίες .....	9
Σύνοψη .....	12
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση και η θέση της Ελλάδας στον διεθνή χώρο .....	18
Εισαγωγή .....	19
1. Πληθυσμός με σπουδές Ανώτατης Εκπαίδευσης.....	21
1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34 .....	21
1.2. Ηλικιακή ομάδα 25-34 με βάση το φύλο.....	22
1.3. Ηλικιακή ομάδα 25-64 .....	25
1.4. Ηλικιακή ομάδα 30-34 και ευρωπαϊκός στόχος 2020 .....	27
1.5. Συμπεράσματα.....	29
2. Απόφοιτοι ΑΕΙ: απασχόληση και ανεργία .....	29
2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-34 ετών .....	29
2.2. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών .....	32
2.2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης .....	33
2.2.2. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών .....	34
2.2.3. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών με βάση το φύλο.....	36
2.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ευρώπη.....	37
2.3.1. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα.....	41
2.3.2. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα με βάση το φύλο .....	41
2.3.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα ανά ηλικιακή ομάδα.....	42
2.4. Συμπεράσματα.....	43
3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη .....	44
3.1. Φοιτητές ανά κύκλο σπουδών και φύλο .....	45
3.2. Φοιτητές ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο.....	47
3.3. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ ανά χώρα .....	51
3.4. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού στον πληθυσμό κάθε χώρας της Ευρώπης .....	52
3.5. Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών .....	53
3.6. Συμπεράσματα.....	55
4. Το διδακτικό προσωπικό στα ευρωπαϊκά ΑΕΙ .....	56
4.1. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση το φύλο .....	58
4.2. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση την ηλικία .....	60
4.3. Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην Ευρώπη .....	61



4.4.	Συμπεράσματα.....	62
5.	Η χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης.....	62
5.1.	Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ευρώπη .....	62
5.2.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ.....	64
5.3.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού.....	67
5.4.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ .....	69
5.5.	Συμπεράσματα.....	69
6.	Ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα.....	70
6.1.	Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων).....	70
6.2.	Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία .....	72
6.3.	Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή.....	75
6.4.	Ερευνητές με τη μεγαλύτερη επιρροή.....	76
6.5.	Χρηματοδότηση της έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.....	77
6.6.	Προσωπικό έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα ..	80
6.7.	Συμπεράσματα.....	81
7.	Δομικοί δείκτες προόδου συστημάτων (ανώτατης) εκπαίδευσης.....	81
8.	Από τη διαρροή στην προσέλκυση εγκεφάλων.....	85
9.	Η βιώσιμη ανάπτυξη στην ανώτατη εκπαίδευση: Εναρμονίζοντας τα πρότυπα ESG με τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης.....	91
10.	Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στις Διεθνείς Κατατάξεις .....	102
B' ΜΕΡΟΣ:	Οι δράσεις διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ .....	105
Εισαγωγή	.....	106
1.	Πιστοποίηση: Τα στάδια της διαδικασίας.....	106
1.1.	Συγκρότηση και σύνθεση Επιτροπών Πιστοποίησης.....	107
1.2.	Ενημέρωση των εμπειρογνομόνων.....	108
1.3.	Κρίση της Επιτροπής Πιστοποίησης.....	109
2.	Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ - Συμπεράσματα .....	110
2.1.	Εισαγωγή.....	110
2.2.	Θετικά και αρνητικά σημεία των ΕΣΔΠ και συστάσεις των εμπειρογνομόνων .....	111
2.3.	Συμπεράσματα πιστοποίησης ΕΣΔΠ .....	117
3.	Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ - Συμπεράσματα .....	118
3.1.	Εισαγωγή.....	118
3.2.	Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ - Συμπεράσματα .....	119
3.3.	Συμπεράσματα πιστοποίησης ΠΠΣ.....	131
Γ' ΜΕΡΟΣ:	Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ .....	132
Εισαγωγή	.....	133

1.	Δραστηριότητες της ΑΔΙΠ κατά το 2019 .....	133
2.	Ανθρώπινο δυναμικό .....	135
3.	Οικονομικός Απολογισμός .....	137
3.1.	Τακτικός Προϋπολογισμός .....	137
3.2.	ΕΣΠΑ 2014 – 2020 .....	137
4.	Στρατηγικός προγραμματισμός της επόμενης πενταετίας .....	139
5.	Δράσεις ενημέρωσης και συνεργασίας .....	140
5.1.	Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας .....	140
5.2.	Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων και Προέδρων ΔΕ των ελληνικών ΑΕΙ .....	141
5.3.	Απονομές πιστοποιητικών ποιότητας .....	141
5.4.	Ενημερωτικές συναντήσεις με θεσμούς και φορείς στα γραφεία της Αρχής .....	141
5.5.	Τιμητική εκδήλωση της ΑΔΙΠ .....	142
5.6.	Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων .....	142
6.	Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ .....	142
6.1.	Συνεργασία με τον ΔΙΠΑΕ Κύπρου .....	142
6.2.	Εκπροσώπηση της ΑΔΙΠ σε άλλες εκδηλώσεις .....	143
	Επίλογος .....	144
	Παραρτήματα .....	145
	Παράρτημα Α.1: Αναλυτικός χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (Ιούλιος 2020) .....	146
	Παράρτημα Β.1: Κατάσταση Πιστοποιήσεων (Ιούλιος 2020) .....	167
	Παράρτημα Β.2: Πιστοποιημένα ΠΠΣ με τη μεγαλύτερη βαθμολογία ανά επιστημονικό πεδίο .....	170
	Παράρτημα Β.3: Εμπειρογνώμονες επιτροπών πιστοποιήσεων .....	171
	Παράρτημα Γ.1: Διοικητική Οργάνωση της ΑΔΙΠ .....	183

## Ευρετήριο Σχημάτων

<b>Σχήμα 1.</b>	Ο χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στο τέλος του 2019 .....	19
<b>Σχήμα 2.</b>	Ποσοστό πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ) .....	22
<b>Σχήμα 3.</b>	Συγκριτικά ποσοστά πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), μεταξύ των ετών 2008 και 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ) .....	24
<b>Σχήμα 4.</b>	Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25 – 64 ετών, 2018 (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ) .....	25
<b>Σχήμα 5.</b>	Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2018 (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ) .....	27
<b>Σχήμα 6.</b>	Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2018 με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ .....	30
<b>Σχήμα 7.</b>	Τάσεις απασχόλησης πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2018 με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ .....	32
<b>Σχήμα 8.</b>	Απασχόληση ατόμων ηλικίας 25-64 ανά επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8), 2018 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ) .....	34
<b>Σχήμα 9.</b>	Σχετικές αποδοχές εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2017, με βάση σύγκρισης τις αποδοχές των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων (ΟΟΣΑ) .....	35
<b>Σχήμα 10.</b>	Αποδοχές εργαζομένων γυναικών ως ποσοστό των αποδοχών των ανδρών (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ) .....	36
<b>Σχήμα 11.</b>	Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-39 ετών (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, 2019 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	37
<b>Σχήμα 12.</b>	Ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού σε σύγκριση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-39 (επίπεδα 5-8), 2019, (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	39
<b>Σχήμα 13.</b>	Ποσοστό ανέργων στην Ελλάδα ανά επίπεδο εκπαίδευσης, 2015-2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ) .....	41
<b>Σχήμα 14.</b>	Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, 2015-2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ) .....	42
<b>Σχήμα 15.</b>	Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, και ηλικιακή ομάδα, 2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ) .....	42
<b>Σχήμα 16.</b>	Κατανομή (%) φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (επίπεδα 5-8) και φύλο στην ΕΕ, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	46
<b>Σχήμα 17.</b>	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	48
<b>Σχήμα 18.</b>	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	49
<b>Σχήμα 19.</b>	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	50
<b>Σχήμα 20.</b>	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	51
<b>Σχήμα 21.</b>	Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα στο σύνολο των φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	52

<b>Σχήμα 22.</b>	Ποσοστό φοιτητών (επίπεδο 5-8) επί του συνολικού πληθυσμού κάθε χώρας της Ευρώπης το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	53
<b>Σχήμα 23.</b>	Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη, το 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	54
<b>Σχήμα 24.</b>	Ποσοστό διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ) .....	58
<b>Σχήμα 25.</b>	Ποσοστό διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	59
<b>Σχήμα 26.</b>	Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	61
<b>Σχήμα 27.</b>	Συνολικά δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	63
<b>Σχήμα 28.</b>	Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2014-2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	64
<b>Σχήμα 29.</b>	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2018, σε πραγματικές τιμές (Πηγή: EUA) .....	65
<b>Σχήμα 30.</b>	Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2018 (Πηγή: EUA).....	66
<b>Σχήμα 31.</b>	Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2018), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (2008/09-2017/18) (Πηγή: EUA).....	67
<b>Σχήμα 32.</b>	Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2018), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (2008/19-2017/18) (Πηγή: EUA) .....	68
<b>Σχήμα 33.</b>	Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2008-2019 (με βάση δεδομένα της Scimago) .....	70
<b>Σχήμα 34.</b>	Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2019 (με βάση δεδομένα της Scimago).....	71
<b>Σχήμα 35.</b>	Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2019 (με βάση δεδομένα της Scimago) .....	73
<b>Σχήμα 36.</b>	Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2018 (με βάση δεδομένα της Scimago και της Eurostat) .....	75
<b>Σχήμα 37.</b>	Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, 2011-2108 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης) .....	77
<b>Σχήμα 38.</b>	Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, 2011-2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης) .....	78
<b>Σχήμα 39.</b>	Ποσοστό επί του συνόλου των δαπανών για Ε&Α, ανά πηγή προέλευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	80
<b>Σχήμα 40.</b>	Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), 2011 – 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	80
<b>Σχήμα 41.</b>	Πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου διαρροής εγκεφάλων (Πηγή: ΣΕΒ 2020, τροποποιημένο).....	89
<b>Σχήμα 42.</b>	Δέσμες ενεργειών για την ανάσχεση της διαρροής εγκεφάλων .....	90
<b>Σχήμα 43.</b>	Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης .....	92
<b>Σχήμα 44.</b>	Τα οφέλη της βιώσιμης ανάπτυξης στην ανώτατη εκπαίδευση.....	94
<b>Σχήμα 45.</b>	Περιπτώσεις πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης ευρωπαϊκών πανεπιστημίων .....	95
<b>Σχήμα 46.</b>	Η απόδοση του Πανεπιστημίου του Göteborg ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη .....	96
<b>Σχήμα 47.</b>	Η απόδοση 3 ελληνικών πανεπιστημίων ως προς τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης	

(Times Higher Education Impact).....	98
<b>Σχήμα 48.</b> Η βιώσιμη ανάπτυξη στα πανεπιστήμια.....	101
<b>Σχήμα 49.</b> Μεθοδολογικό πλαίσιο ανάλυσης εκθέσεων πιστοποίησης.....	106
<b>Σχήμα 50.</b> Η διαδικασία της πιστοποίησης.....	107
<b>Σχήμα 51.</b> Ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία εμπειρογνομόνων (2019).....	108
<b>Σχήμα 52.</b> Πλήθος ιδρυμάτων με βάση το συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΕΣΔΠ.....	110
<b>Σχήμα 53.</b> Ποσοστό % συμμόρφωσης ανά αρχή του προτύπου ΕΣΔΠ.....	110
<b>Σχήμα 54.</b> Ποσοστό % συμμόρφωσης στα υποκριτήρια των αρχών του προτύπου.....	111
<b>Σχήμα 55.</b> Πλήθος θετικών και αρνητικών σημείων.....	111
<b>Σχήμα 56.</b> Θετικά και αρνητικά σημεία ανά αρχή του προτύπου.....	112
<b>Σχήμα 57.</b> Ποσοστιαία κατανομή συστάσεων ανά αρχή του προτύπου.....	112
<b>Σχήμα 58.</b> Ποσοστό συστάσεων.....	113
<b>Σχήμα 59.</b> Πλήθος ΠΠΣ με βάση τον συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΠΠΣ.....	118
<b>Σχήμα 60.</b> Ποσοστό (%) βαθμού συμμόρφωσης στις αρχές του προτύπου ΠΠΣ.....	118
<b>Σχήμα 61.</b> Πλήθος θετικών και αρνητικών σημείων.....	119
<b>Σχήμα 62.</b> Πλήθος θετικών και αρνητικών ευρημάτων ανά αρχή.....	120
<b>Σχήμα 63.</b> Είδη διαφορετικών συστάσεων ανά αρχή.....	120
<b>Σχήμα 64.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	122
<b>Σχήμα 65.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	123
<b>Σχήμα 66.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	124
<b>Σχήμα 67.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	125
<b>Σχήμα 68.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	126
<b>Σχήμα 69.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	127
<b>Σχήμα 70.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	128
<b>Σχήμα 71.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	129
<b>Σχήμα 72.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 9 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	130
<b>Σχήμα 73.</b> Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 10 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	131
<b>Σχήμα 74.</b> Επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ.....	136
<b>Σχήμα 75.</b> Δαπάνες του Έργου που πραγματοποιήθηκαν ανά ΠΕ κατά το 2019 (σε ευρώ).....	138
<b>Σχήμα 76.</b> Κατάσταση πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ.....	167
<b>Σχήμα 77.</b> Κατάσταση πιστοποιήσεων ΠΠΣ.....	167
<b>Σχήμα 78.</b> Πλήθος πιστοποιημένων ΠΠΣ ανά ίδρυμα.....	168
<b>Σχήμα 79.</b> Ποσοστό ολοκλήρωσης πιστοποιήσεων ανά ίδρυμα.....	169
<b>Σχήμα 80.</b> Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2019).....	184

## Ευρετήριο Πινάκων

<b>Πίνακας 1.</b> Πανεπιστήμια με μεταβολές στην ακαδημαϊκή τους δομή κατά τα έτη 2018 και 2019.....	20
<b>Πίνακας 2.</b> Ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ηλικίας 25-34 με βάση το φύλο (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ) .....	23
<b>Πίνακας 3.</b> Ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει μέχρι το 2020 κάθε χώρα, 2019 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat) ...	28
<b>Πίνακας 4.</b> Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ και της Eurostat για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ...	29
<b>Πίνακας 5.</b> Ποσοστά απασχόλησης ατόμων 25-34 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ .....	31
<b>Πίνακας 6.</b> Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-39 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδο 5-8) στην Ευρώπη, 2015-2019, (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	38
<b>Πίνακας 7.</b> Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη 2015-2019, με βάση δεδομένα της Eurostat .....	40
<b>Πίνακας 8.</b> Συνοπτική παρουσίαση δεικτών των ΟΟΣΑ, Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση .....	43
<b>Πίνακας 9.</b> Κατανομή (%) φοιτητικού πληθυσμού στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	44
<b>Πίνακας 10.</b> Κατανομή φοιτητών (%) ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	47
<b>Πίνακας 11.</b> Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό .....	55
<b>Πίνακας 12.</b> Σύνολο διδακτικού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), το 2018 και ποσοστό αυτού επί του οικονομικά ενεργού και συνολικού πληθυσμού στην Ευρώπη (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	56
<b>Πίνακας 13.</b> Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ανά φύλο και είδος απασχόλησης, το 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ) .....	57
<b>Πίνακας 14.</b> Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη ανά ηλικιακή ομάδα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat) .....	60
<b>Πίνακας 15.</b> Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και το διδακτικό προσωπικό.....	62
<b>Πίνακας 16.</b> Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2018, σε σύγκριση με την εξέλιξη του ΑΕΠ κάθε χώρας (Πηγή: EUA).....	69
<b>Πίνακας 17.</b> Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2019 (Πηγή: Scimago).....	74
<b>Πίνακας 18.</b> Έλληνες ερευνητές με μεγάλη απήχηση (με τη σειρά που εμφανίζονται στη λίστα της Clarivate Analytics για την Ελλάδα το 2019) .....	76
<b>Πίνακας 19.</b> Έλληνες ερευνητές με μεγάλη απήχηση (h>100) .....	77
<b>Πίνακας 20.</b> Πηγές χρηματοδότησης για Έρευνα και Ανάπτυξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	79
<b>Πίνακας 21.</b> Δείκτες παρακολούθησης στόχου αποφοίτων ηλικίας 30-34 (2018/19) .....	82
<b>Πίνακας 22.</b> Δείκτες παρακολούθησης στόχου απασχολησιμότητας αποφοίτων (2018/19) .....	83
<b>Πίνακας 23.</b> Δείκτες παρακολούθησης στόχου μαθησιακής κινητικότητας (2017-18) .....	84
<b>Πίνακας 24.</b> Η θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη ανταγωνιστικότητας (Πηγή: World Economic Forum) .....	87

<b>Πίνακας 25.</b> Μεθοδολογίες για την αξιολόγηση της απόδοσης των ιδρυμάτων ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη .....	97
<b>Πίνακας 26.</b> Οι 6 αρχές Εκπαίδευσης για Υπεύθυνη Διοίκηση (PRME).....	99
<b>Πίνακας 27.</b> Αντιστοίχιση των απαιτήσεων ESG 2015 και των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.....	100
<b>Πίνακας 28.</b> Η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε επτά διεθνείς κατατάξεις .....	103
<b>Πίνακας 29.</b> Συστάσεις 1 <sup>ης</sup> Αρχής .....	113
<b>Πίνακας 30.</b> Συστάσεις 2 <sup>ης</sup> Αρχής.....	114
<b>Πίνακας 31.</b> Συστάσεις 3 <sup>ης</sup> Αρχής.....	114
<b>Πίνακας 32.</b> Συστάσεις 4 <sup>ης</sup> Αρχής.....	115
<b>Πίνακας 33.</b> Συστάσεις 5 <sup>ης</sup> Αρχής.....	115
<b>Πίνακας 34.</b> Συστάσεις 6 <sup>ης</sup> Αρχής.....	116
<b>Πίνακας 35.</b> Συστάσεις 7 <sup>ης</sup> Αρχής.....	116
<b>Πίνακας 36.</b> Συστάσεις 8 <sup>ης</sup> Αρχής.....	117
<b>Πίνακας 37.</b> Πλήθος εκθέσεων πιστοποίησης με συστάσεις .....	121
<b>Πίνακας 38.</b> Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού .....	137
<b>Πίνακας 39.</b> Οικονομικά στοιχεία Έργου ΕΣΠΑ 2019.....	138
<b>Πίνακας 40.</b> Αναλυτικός χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (Ιούλιος, 2020).....	146
<b>Πίνακας 41.</b> Πιστοποιημένα ΠΠΣ με τη μεγαλύτερη βαθμολογία ανά επιστημονικό πεδίο .....	170
<b>Πίνακας 42.</b> Εμπειρογνώμονες Επιτροπών Πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ .....	171
<b>Πίνακας 43.</b> Εμπειρογνώμονες Επιτροπών Πιστοποιήσεων ΠΠΣ.....	173

## Συντομογραφίες

AASHE	Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education
AISHE	Assessment Instrument for Sustainability in Higher Education
ANQA	National Center for Professional Education Quality Assurance Foundation (Armenia)
ARWU	Academic Ranking of World Universities
AUA	Alternative University Appraisal
BAUNAS	Balkan Universities Association
CEO	Chief Executive Officer
COVID 19	Coronavirus 19
CRUE	Conference of Rectors of Universities in Spain
DESI	Digital Economy and Society Index
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
ESG	Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area
EU23	Στον ΟΟΣΑ συμμετέχουν συνολικά 37 χώρες ως πλήρη μέλη στις οποίες περιλαμβάνονται 23 χώρες (EU 23) των 28 χωρών της ΕΕ.
EUA	European University Association
EUROSTAT	European Statistical Office
GDPR	General Data Protection Regulation
IM	Integrated Master
INQAAHE	International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education
ISO	International Organization for Standardization
KPIs	Key Performance Indicators
MOOCS	Massive On-line Open Courses
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
ORCID	Open Researcher ID
OSCE	Objective Structured Clinical Examination
PRME	Principles for Responsible Management and Education
QS	Quacquarelli Symonds
STARS	Sustainability Tracking, Assessment & Rating System



THE	Times Higher Education
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
USAT	Unit-Based Sustainability Assessment Tool
ΑΔΙΠ	Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΑΣΕΙ	Ανώτατο Στρατιωτικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΣΚΤ	Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών
ΓΠΑ	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΔΑΣΤΑ	Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΙΠΑΕ	Φορέας Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης (Κύπρος)
ΔιΠΑΕ	Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος
ΔΠΘ	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ε&Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΘΑΑΕ	Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕΛΜΕΠΑ	Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΜΠ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
ΕΠΕΔΒΜ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
ΕΣΔΠ	Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας
ΕΣΕΕ	Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΦΕΕ	Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας

ΕΧΑΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΙΠ	Ιόνιο Πανεπιστήμιο
ΜΚΔ	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης
ΜΟΔΙΠ	Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας
ΟΜΕΑ	Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΑ	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΟΠΕΣΠ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας
ΠΑ	Πανεπιστήμιο Αιγαίου
ΠΑΔΑ	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
ΠΑΘΕΣ	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
ΠΑΚΡΗ	Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΠΑΜΑΚ	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
ΠΑΠΑΤ	Πανεπιστήμιο Πατρών
ΠΑΠΕΙ	Πανεπιστήμιο Πειραιώς
ΠΑΠΕΛ	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
ΠΠΚΠΕ	Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
ΠΔΜ	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
ΠΔΣ	Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών
ΠΕ	Πακέτα Εργασίας
ΠΙ	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΠΟΚΡΗ	Πολυτεχνείο Κρήτης
ΠΟΣΔΕΠ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού
ΠΠΣ	Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΣΕΑΒ	Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
ΣΣΕ	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠΑΙΘ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΧΠ	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

## Σύνοψη

Στο Α' μέρος της έκθεσης παρουσιάζονται οι εξελίξεις των θεμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης διεθνώς και η θέση της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα μας συγκριτικά με άλλες από τον ευρωπαϊκό και ευρύτερα τον διεθνή χώρο. Εξετάζονται ειδικότερα, το επίπεδο του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση, τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας των πτυχιούχων, το επίπεδο των αποδοχών τους, η διάρθρωση και οι επιδόσεις του φοιτητικού πληθυσμού, η διάρθρωση και επάρκεια του διδακτικού προσωπικού, το επίπεδο της δημόσιας χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων, η ποσότητα και ποιότητα της ερευνητικής τους δραστηριότητας και η ερευνητική χρηματοδότηση. Στο τέλος του Α' μέρους παρουσιάζονται με συνοπτικό τρόπο δύο από τα πιο επίκαιρα θέματα που αντιμετωπίζει η διεθνής ακαδημαϊκή κοινότητα και οι καλές πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς και στη χώρα μας στα θέματα αυτά.

Ειδικότερα, οι βασικοί δείκτες ανώτατης εκπαίδευσης εξελίχθηκαν ως εξής :

Από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ και της Eurostat προκύπτει ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, διεθνώς, εμφανίζει διαχρονικά ανοδική τάση, τόσο στις ηλικίες 25-34 όσο και στις ηλικίες 25-64. Στην Ελλάδα το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, βρίσκεται

κοντά στον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ: 43% έναντι 44% στον ΟΟΣΑ. Αντίθετα, στις ηλικίες 25-64 το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σημαντικά: 32% έναντι 39% στον ΟΟΣΑ. Αναφορικά με το φύλο, οι γυναίκες με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8) υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών κατά 16%.

**Διατήρηση των χαμηλών ποσοστών απασχόλησης των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα συγκριτικά με τις χώρες του ΟΟΣΑ και της Ευρώπης. Διπλάσια η ανεργία στις γυναίκες σε σύγκριση με των ανδρών.**

**Αύξηση του ποσοστού πολιτών με ανώτατη εκπαίδευση στο γενικό πληθυσμό, στην Ελλάδα και διεθνώς. Οι γυναίκες υπερτερούν σημαντικά.**

Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις των χωρών του ΟΟΣΑ τόσο στην απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 (74%) όσο και των νέων αποφοίτων ηλικίας 25-34 (70%) (επίπεδα 5-8) απέχοντας 14 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών αυξάνει τις πιθανότητες απασχόλησης κατά 11%, σε σύγκριση με τους αποφοίτους

προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, ενώ η κατοχή διδακτορικού τίτλου κατά 17%. Όσον αφορά στις αποδοχές των πτυχιούχων, η Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλή θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ απέχοντας 20 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο. Η ανεργία των πτυχιούχων στην Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των χωρών της ΕΕ28, παρόλο που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των ετών 2015-2019. Η ανεργία πτυχιούχων γυναικών στην Ελλάδα τείνει σε διπλάσιο ποσοστό απ' αυτό των ανδρών.

**Αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού ως ποσοστό του γενικού πληθυσμού στην Ελλάδα συγκριτικά με χώρες του ΟΟΣΑ και της Ευρώπης, ενώ το ποσοστό αποφοίτων παραμένει το χαμηλότερο.**

των αποφοίτων στο σύνολο των φοιτητών ετησίως παραμένει το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών της Ευρώπης.

Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι το γεγονός ότι τόσο στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο το ποσοστό των ανδρών έναντι των γυναικών στον πρώτο κύκλο σπουδών σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες. Ωστόσο, στις μεταπτυχιακές σπουδές οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών.

Οι φοιτητές στην Ελλάδα κατανέμονται ως προς τα αντικείμενα σπουδών, στην πλειονότητά τους, κατά προτεραιότητα στις επιστήμες μηχανικής και επιστήμες διοίκησης και νομικής με τελευταίες τις υπηρεσίες. Στην Ευρώπη οι περισσότεροι φοιτητές είναι ενταγμένοι στις επιστήμες διοίκησης και τις νομικές σπουδές και οι λιγότεροι στις γεωτεχνικές επιστήμες.

Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με τη μεγαλύτερη αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα απέχοντας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά περίπου 30 ποσοστιαίες μονάδες. Επισημαίνεται ότι το πλήθος των διδασκόντων σε σύγκριση με άλλες πληθυσμιακά παρόμοιες χώρες της Ευρώπης βρίσκεται στο ίδιο σχεδόν επίπεδο. Ωστόσο η αναλογία αποβαίνει δυσμενής λόγω του υπεράριθμου σχετικά φοιτητικού πληθυσμού, ο οποίος περιλαμβάνει τους μη ενεργούς φοιτητές. Επιπλέον, η Ελλάδα παρουσιάζει και τη δυσμενέστερη αναλογία διδακτικού προσωπικού ανδρών/γυναικών στην ΕΕ.

**Διατήρηση της δυσμενούς αναλογίας φοιτητών ανά διδάσκοντα στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το ποσοστό των γυναικών στους διδάσκοντες στην Ελλάδα παραμένει ένα από τα χαμηλότερα της ΕΕ.**

**Η δημόσια χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα παραμένει από τα χαμηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη, παρόλο που εμφανίζει μια σχετική σταθερότητα και μικρή ανάκαμψη από το 2018, ενώ ταυτόχρονα ο φοιτητικός πληθυσμός αυξάνεται.**

διατήρησε για ακόμη μια χρονιά την αύξηση της χρηματοδότησης. Παράλληλα καταγράφηκε μείωση χρηματοδότησης στην Τουρκία (μεγαλύτερη του 5%), στην Σκωτία και Αυστρία (μέχρι 5%). Αντίθετα, η Ρουμανία και η Τσεχία είναι οι δύο χώρες στις οποίες διαπιστώνεται αύξηση της χρηματοδότησης (άνω του 5%) ενώ σημαντική βελτίωση στη χρηματοδότηση σημειώνεται ακόμη στην Κροατία, τη Λιθουανία και τη Σερβία.

Η ανάκαμψη από τη γενικότερη τάση μείωσης της χρηματοδότησης αρχίζει να εμφανίζεται από το 2017 σε αρκετά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ευρώπης και ενισχύεται και το 2018. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (2018) στις χώρες τις βορειοδυτικής Ευρώπης διαγράφεται μια σχετική σταθερότητα ως προς τη χρηματοδότηση, ενώ η κατάσταση στα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη βαίνει βελτιούμενη. Το Λουξεμβούργο

Οι ερευνητικές επιδόσεις της Ελλάδας βρίσκονται σε σχετικά καλή θέση σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, καταλαμβάνοντας την 24η και 26η θέση σε σύνολο 53 χωρών. Η ερευνητική χρηματοδότηση εξακολουθεί να είναι χαμηλή παρόλη τη σχετική αύξηση κατά το προηγούμενο έτος.

Η Ελλάδα συνεχίζει να βρίσκεται σε σχετικά υψηλή θέση (18<sup>η</sup>) ως προς το πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων μεταξύ 53 ευρωπαϊκών χωρών και σε σχετικά χαμηλή (26<sup>η</sup>) ως προς την αναλογία αναφορών ανά δημοσίευση. Σχετικά χαμηλή (σε σύνολο 28 χωρών) είναι και η επίδοση της χώρας (24<sup>η</sup>) ως προς την αναλογία πλήθους δημοσιεύσεων ανά ερευνητή.

Η ερευνητική χρηματοδότηση εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και οι

δαπάνες για E&A στην Ανώτατη Εκπαίδευση σημείωσαν αύξηση από το προηγούμενο έτος, ενώ το σύνολο του ερευνητικού δυναμικού της ανώτατης εκπαίδευσης αυξήθηκε από το προηγούμενο έτος, παραμένοντας, ωστόσο, σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του 2015.

Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ως προς τη δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας (high flying), οι οποίες παρουσιάζουν υψηλές απαιτήσεις (αξιοποίηση ικανοτήτων) και προσφέρουν καλές οικονομικές απολαβές και προοπτικές (5% έναντι 21%) και ταυτόχρονα:

- υπολείπεται ελάχιστα του ευρωπαϊκού μέσου όρου (24% έναντι 25%) σε θέσεις εργασίας χαμηλών απολαβών και προοπτικών (smooth running)
- υπερβαίνει κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (28% έναντι 21%) στις χειρωνακτικές θέσεις εργασίας (active manual) οι οποίες συνδέονται με σημαντικό βαθμό κινδύνου
- έχει λιγότερες θέσεις εργασίας υψηλής έντασης (under pressure), οι οποίες όμως προσφέρουν καλές απολαβές και προοπτικές (2% έναντι 13%) από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ τέλος
- υπερτερεί κατά 21% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ως προς τις θέσεις χαμηλής ποιότητας (poor quality) (χαμηλές απολαβές, έλλειψη προοπτικών εξέλιξης, χαμηλότερη ένταση εργασίας).

Οι αιτίες της φυγής των επιστημόνων στην Ελλάδα (brain drain) δεν είναι μόνο οικονομικής φύσης και δεν σχετίζονται μόνο με την οικονομική κρίση. Είναι απόρροια χρόνιων στρεβλώσεων στη λειτουργία της χώρας (π.χ. έλλειψη αξιοκρατίας, διαφθορά, έλλειψη οράματος και στρατηγικής σε εθνικό επίπεδο, εναρμόνιση συστημάτων εκπαίδευσης, οικονομίας και κοινωνίας, ακατάλληλο παραγωγικό μοντέλο) τροφοδοτούμενων από ένα ακατάλληλο πλαίσιο αξιών.

Σήμερα αυξάνεται το ενδιαφέρον των Πανεπιστημίων για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η εναρμόνιση της λειτουργίας τους με τις απαιτήσεις των στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί πρόκληση και ένδειξη επιδίωξης της αριστείας, ενώ προϋποθέτει στρατηγική ευφυΐα και συστημική αντίληψη από την πλευρά των ιδρυματικών διοικήσεων.

Ο ρόλος των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης είναι καθοριστικός τόσο για την υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης ως αξίας από τις νεότερες γενιές όσο και για την έρευνα και την προώθηση καινοτόμων πρακτικών σε κάθε τομέα οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Στα πανεπιστήμια εναπόκειται το καθήκον της ανάπτυξης ενός επιστημονικού δυναμικού με διεθνή προσανατολισμό, ενεργού σε επίπεδο κοινωνίας/πολιτείας και συνειδητοποιημένου ως προς τις ανθρώπινες αξίες και τα ανθρώπινα

δικαιώματα. Η επίτευξη των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ (UN Sustainable Development Goals) θα πρέπει να διασφαλίζεται, επομένως, μέσα από τις ακαδημαϊκές λειτουργίες και τη διοικητική πρακτική των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Τα πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω

- **Του συστήματος διακυβέρνησης:** δημιουργία και καλλιέργεια της κατάλληλης κουλτούρας σε συνδυασμό με σαφή δέσμευση (των ιδρυμάτων)
- **Της διοίκησης και των λειτουργιών τους:** δυνατότητα αποτύπωσης της επίδρασης των δραστηριοτήτων τους στο περιβάλλον και προσπάθεια μείωσης του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος, εφαρμογή συστημάτων διοίκησης για αποτελεσματική και αποδοτική χρήση πόρων και ελαχιστοποίηση κινδύνων
- **Του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου:** καλλιέργεια της ικανότητας των φοιτητών να διαχειρίζονται αποτελεσματικά αλλαγές και να προωθούν την εφαρμογή των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο, διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων σε υφιστάμενα προβλήματα, επιρροή σε φορείς άσκησης πολιτικής, αποτελεσματικές προσεγγίσεις εφαρμογής της Agenda 2030.
- **Των συνεργασιών:** βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των κοινωνιών, συμμετοχή σε δίκτυα με στόχο την αλλαγή, ενθάρρυνση μεταφοράς τεχνολογίας.

Στο Β' μέρος της Έκθεσης παρουσιάζονται τα ευρήματα και τα συμπεράσματα από τις δράσεις διασφάλισης ποιότητας που πραγματοποίησε η ΑΔΙΠ κατά το 2019. Στη χρονιά αυτή, η ΑΔΙΠ μετά από δημόσια πρόσκληση υποβολής προτάσεων πιστοποίησης προς τα Ιδρύματα, πραγματοποίησε οκτώ (8) πιστοποιήσεις Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) και εβδομήντα επτά (77) πιστοποιήσεις Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) των ΑΕΙ. Όπως και την προηγούμενη χρονιά, η ΑΔΙΠ προχώρησε στην ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης και συνήγαγε χρήσιμα συμπεράσματα για τα αποτελέσματα της πιστοποίησης με βάση συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο. Στις πιστοποιήσεις των ΕΣΔΠ συμμετείχαν συνολικά 37 εμπειρογνώμονες έναντι 308 εμπειρογνώμωνων οι οποίοι συμμετείχαν στις πιστοποιήσεις των ΠΠΣ. Κατά μέσο όρο αντιστοιχούν 4,62 εμπειρογνώμονες ανά ίδρυμα (ΕΣΔΠ) και 4 εμπειρογνώμονες ανά ΠΠΣ. Η πλειονότητα αυτών προέρχεται από την Αμερική και την Ευρώπη ενώ ελάχιστοι προέρχονται από την Ασία και την Ωκεανία.

Ειδικότερα:

Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης συνάγεται ότι τα Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας των Ιδρυμάτων, καθώς βρίσκονται στη φάση της αρχικής τους λειτουργίας καταγράφουν μια ισοκατανομή μεταξύ θετικών και αρνητικών ευρημάτων κατά την αξιολόγησή τους από τις Επιτροπές Πιστοποίησης.

Οι βασικές και επαναλαμβανόμενες συστάσεις των εμπειρογνομόνων αφορούν στα θέματα: έλλειψη ιδρυματικής αυτονομίας, εφαρμογής της Διασφάλισης Ποιότητας με ενιαίο τρόπο σε όλες τις ιδρυματικές μονάδες. Επιπλέον, ως αδυναμίες καταγράφονται η μειωμένη χρηματοδότηση, η έλλειψη προσωπικού των ΜΟΔΙΠ και η μη αξιοποίηση της εξωτερικής χρηματοδότησης. Οι επιτροπές προτείνουν, κυρίως, την αξιοποίηση των KPIs και την ανάπτυξη αποτελεσματικών διαδικασιών λειτουργίας των Ιδρυμάτων, ενώ επίσης διαπιστώνουν την ανάγκη για ανάπτυξη αποτελεσματικής στρατηγικής.

Περαιτέρω, οι συστάσεις αφορούν στην ουσιαστική εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων στη Διασφάλιση Ποιότητας, την περαιτέρω αξιοποίηση της ανάδρασης των ενδιαφερόμενων μερών, την ουσιαστική εμπλοκή των φοιτητών στη Διασφάλιση Ποιότητας, τη βελτίωση των υποδομών και του εργασιακού περιβάλλοντος. Επιπλέον, προτείνονται (με μικρότερη συχνότητα) η αναθεώρηση / εναρμόνιση / προσαρμογή του ΕΣΔΠ.

Ακόμη, συστήνουν την ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της απόδοσης της λειτουργίας και του προσωπικού.

Αναφορικά με τη μέτρηση και χρήση δεδομένων, οι συστάσεις αφορούν στην ενίσχυση του ελέγχου ποιότητας όλων των δεδομένων και την ανάγκη αξιόπιστων και συγκρίσιμων αποτελεσμάτων μεταξύ των ιδρυμάτων. Επιπρόσθετα, προτείνεται ο προσδιορισμός βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάταξη των πανεπιστημίων, ο εντοπισμός όλων των δεδομένων που είναι επιρρεπή σε σφάλματα ακρίβειας και αξιοπιστίας, η αποτελεσματική διαχείριση δεδομένων και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

Τέλος, προτείνεται πιο συστηματική αναφορά της προόδου και των σχετικών βελτιώσεων ως προς τις συστάσεις της εξωτερικής αξιολόγησης.

Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης των ΠΠΣ, παρατηρείται συστηματικότητα στον εντοπισμό συγκεκριμένων αδυναμιών και τη διατύπωση συστάσεων, οι οποίες αφορούν κυρίως στην επικαιροποίηση των γνωστικών αντικειμένων των προγραμμάτων σπουδών και την διάρθρωση των μαθημάτων, αλλά και θέματα όπως η αναγνώριση της αριστείας, τόσο στη διδασκαλία και την έρευνα, όσο και στην σύνδεση διδασκαλίας και έρευνας. Ακόμη και θέματα που αφορούν στην εφαρμογή πολλαπλών τρόπων αξιολόγησης του προσωπικού, τη χρήση του mentoring σε νέους διδάσκοντες καθώς και την παρεχόμενη υποστήριξη σε διδάσκοντες με χαμηλή επίδοση, καθώς και τη διόρθωση της ανισορροπίας μεταξύ των φύλων στο διδακτικό προσωπικό του Τμήματος.

Οι συστάσεις που έγιναν προς άρση των αδυναμιών αφορούν, ακόμη, στην ανάγκη για συλλογή και άλλων επιπρόσθετων δεδομένων που σχετίζονται με το ρυθμό αποφοίτησης, την αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται, την ικανοποίηση του προσωπικού και των φοιτητών, το φόρτο εργασίας του διδακτικού προσωπικού, την κατάσταση των υποδομών. Ακόμη υπογραμμίζουν, μεταξύ άλλων, τη σημασία τακτικής επικοινωνίας με τους απόφοιτους, την ανάγκη βελτίωσης της μεθοδολογίας συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και παρουσίασης των

αποτελεσμάτων, την καταγραφή των βημάτων της διαδικασίας αυτής, τη συλλογή επιπρόσθετων δεδομένων από τους φοιτητές και την αξιοποίησή τους (π.χ. Η Τάξη).

Στο Γ' μέρος της έκθεσης παρατίθενται οι δράσεις της ΑΔΙΠ που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής και αναπτυξιακής της δραστηριότητας. Το 2019, η Αρχή προώθησε τους στρατηγικούς της στόχους που απορρέουν από την αποστολή και τις βασικές της αρμοδιότητες, με ενέργειες οι οποίες έχουν συνοπτικά ως εξής:

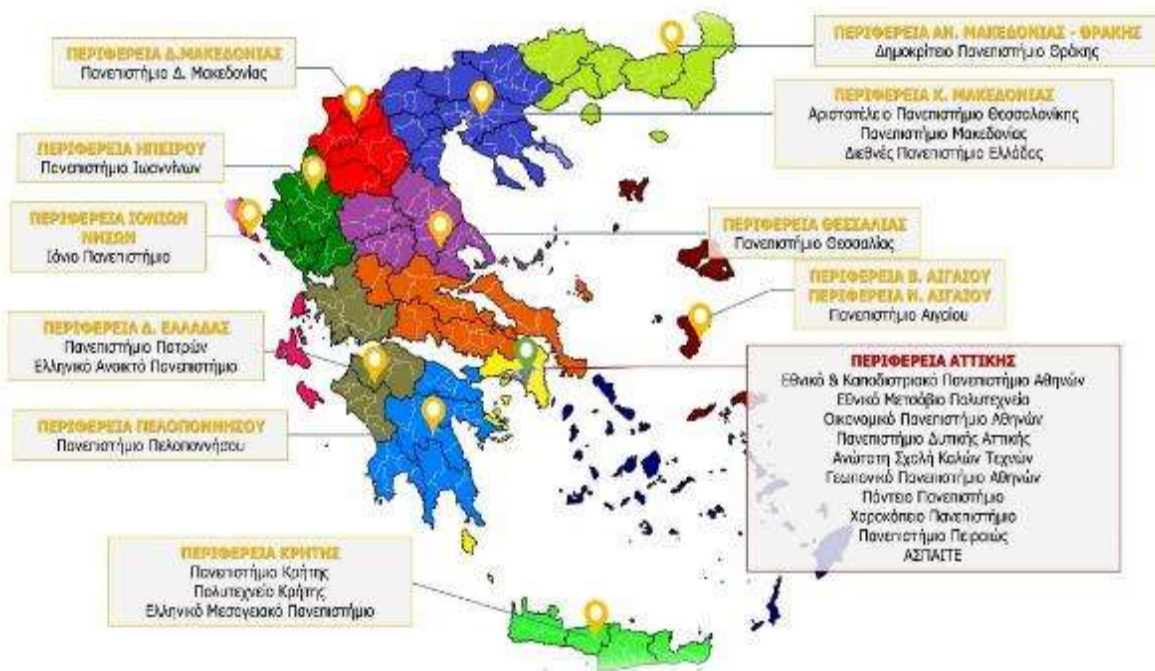
- Οργάνωσε τη διεξαγωγή 8 πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ και 77 πιστοποιήσεων ΠΠΣ και πραγματοποίησε εσωτερικό έλεγχο των προτάσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ των ΑΕΙ.
- Συνέχισε την ενημέρωση σεμιναριακού τύπου και υποστήριξε τα ΑΕΙ στην κατάθεση προτάσεων Πιστοποίησης.
- Συμμετείχε σε ευρωπαϊκές και διεθνείς συναντήσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.
- Επικοινωνήσε δημόσια τις δράσεις της σε Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ.
- Διαχειρίστηκε το φυσικό και οικονομικό αντικείμενο του ΕΣΠΑ.
- Αναθεώρησε το Εσωτερικό της Σύστημα Ποιότητας και βελτίωσε τις εσωτερικές διαδικασίες λειτουργίας της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης, ενώ παράλληλα συνέχισε τις προσπάθειες στελέχωσής της.
- Ολοκλήρωσε την πιλοτική φάση λειτουργίας του πληροφοριακού της συστήματος (ΟΠΕΣΠ).
- Συνέταξε το νέο στρατηγικό προγραμματισμό της επόμενης πενταετίας.



**Α' ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση  
και η θέση της Ελλάδας στον διεθνή χώρο**

## Εισαγωγή

Ο νέος χάρτης της ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας μας<sup>1</sup>, όπως αυτός διαμορφώθηκε μετά τις συγχωνεύσεις ιδρυμάτων κατά τα δύο τελευταία έτη (2018 & 2019), περιλαμβάνει 25 ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, εκ των οποίων 24 είναι Πανεπιστήμια και ένα παραμένει ΑΤΕΙ (η ΑΣΠΑΙΤΕ). Σχετικό είναι το Σχήμα 1.



**Σχήμα 1.** Ο χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στο τέλος του 2019

Στα 25 ΑΕΙ λειτουργούν συνολικά 427 Τμήματα, ενώ 37 Τμήματα βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας σύμφωνα με το ν.4653/20. Στο τέλος του 2019, 69 προγράμματα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) πενταετούς διάρκειας είχαν υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν. 4485/17 και απονέμουν ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο σπουδών Α' και Β' κύκλου (integrated master). Τα 158 από τα 427 Τμήματα αποτελούν νέα Τμήματα που σχεδίασαν και υλοποιούν νέα ΠΠΣ. Όλα τα νέα ΠΠΣ θα πρέπει να πιστοποιηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια.

Έντεκα από τα 25 ιδρύματα μετέβαλαν την ακαδημαϊκή τους δομή, ως αποτέλεσμα των συγχωνεύσεων με πρώην ΑΤΕΙ (Πίνακας 1). Οι αλλαγές αυτές πραγματοποιήθηκαν χωρίς να ζητηθεί η άποψη της ΑΔΙΠ.

<sup>1</sup> Αναλυτικά ο χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης παρουσιάζεται στο Παράρτημα Α1.

**Πίνακας 1.** Πανεπιστήμια με μεταβολές στην ακαδημαϊκή τους δομή κατά τα έτη 2018 και 2019

A/A	Πανεπιστήμιο	Ιδρύματα που συγχωνεύθηκαν	Ιδρυτικός νόμος
1	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	ΤΕΙ Αθήνας ΤΕΙ Πειραιά	N. 4521/2018 (ΦΕΚ Α' 38/02.03.2018)
2	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	N. 4559/2018 (ΦΕΚ Α' 142/03.08.2018)
3	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	ΤΕΙ Ηπείρου	N. 4559/2018 (ΦΕΚ Α' 142/03.08.2018)
4	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	ΤΕΙ Θεσσαλίας ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας	N.4589/2019 (ΦΕΚ Α' 13/29.01.2019)
5	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδος	N.4589/2019 (ΦΕΚ Α' 13/29.01.2019)
6	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδος	N.4589/2019 (ΦΕΚ Α' 13/29.01.2019)
7	Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ΤΕΙ Αν. Μακεδονίας & Θράκης ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας	N.4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019)
8	Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο	ΤΕΙ Κρήτης	N.4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019)
9	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας	N.4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019)
10	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας ΤΕΙ Πελοποννήσου	N.4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019)
11	Πανεπιστήμιο Πατρών	ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας	N.4610/2019 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019)

Το πρώτο μέρος της έκθεσης αποσκοπεί στην ενημέρωση του αναγνώστη για τη θέση της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στο διεθνές περιβάλλον. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω α) της αποτύπωσης με ποσοτικό τρόπο των διεθνών εξελίξεων της Ανώτατης Εκπαίδευσης και β) της παρουσίασης της θέσης της Ελλάδας, σε σχέση με τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως προς τον πληθυσμό με ανώτατη εκπαίδευση, τους φοιτητές, την απασχόληση των αποφοίτων, το διδακτικό προσωπικό, τη χρηματοδότηση και τις ερευνητικές επιδόσεις των Ιδρυμάτων. Τα δεδομένα προέρχονται από διεθνώς αναγνωρισμένες πηγές, όπως ο ΟΟΣΑ, η UNESCO, η Eurostat, η ΕΛΣΤΑΤ, η EUA, η Scimago και το ΕΚΤ. Επιπλέον, στο μέρος αυτό παρουσιάζονται ορισμένα από τα πιο επίκαιρα θέματα και εξελίξεις από τον διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως είναι η διαρροή εγκεφάλων (brain drain) και η βιώσιμη ανάπτυξη στην ανώτατη εκπαίδευση.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι όπου γίνεται αναφορά σε στατιστικά στοιχεία του ΟΟΣΑ ή άλλων πηγών για την «τριτοβάθμια εκπαίδευση» (επίπεδο 5-8), στην Ελλάδα περιλαμβάνονται μόνο τα επίπεδα 6-8.

## 1. Πληθυσμός με σπουδές Ανώτατης Εκπαίδευσης

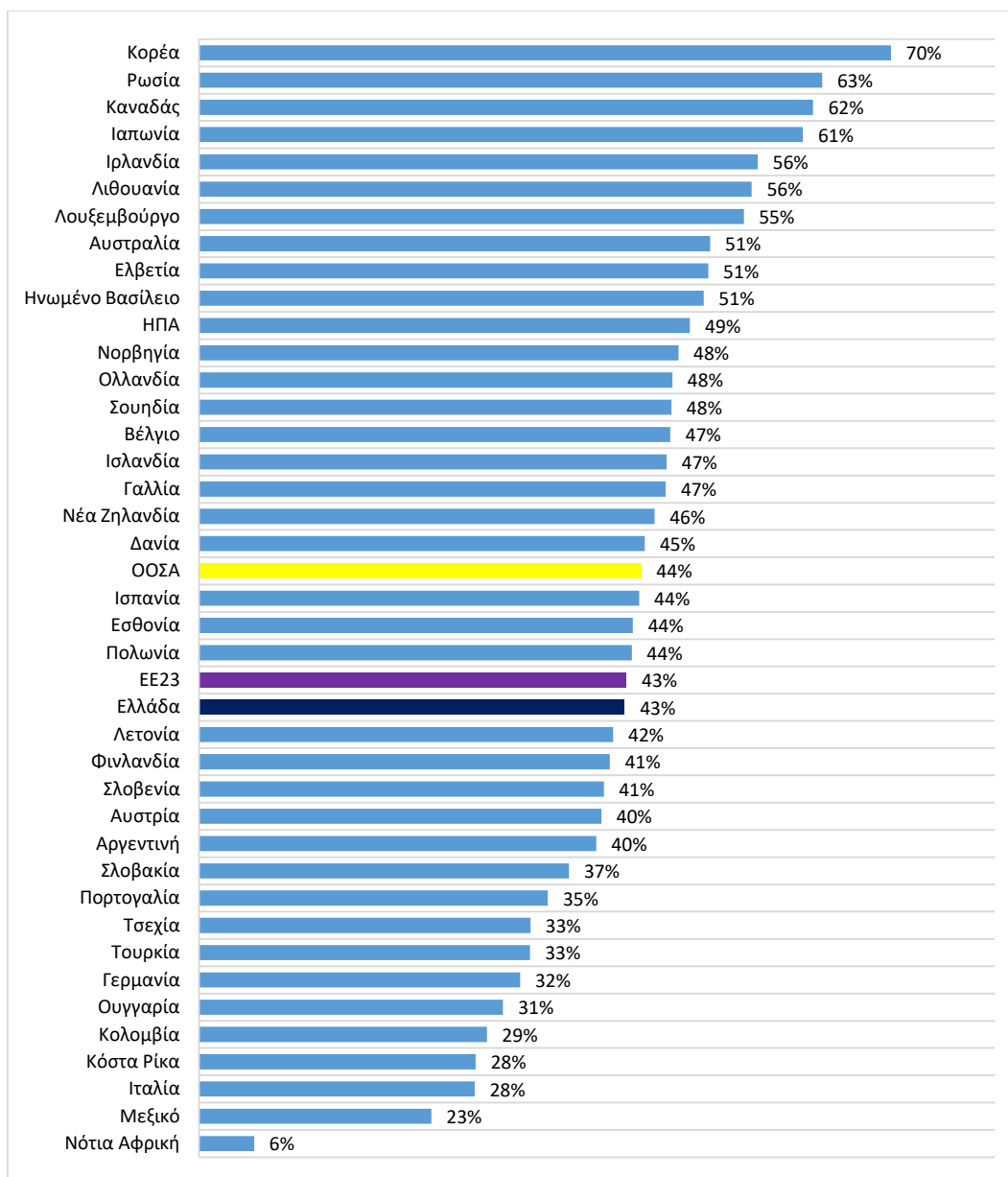
### 1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34

Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-34 που διαθέτουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδο 5-8) ανέρχεται στο 44%, ενώ στις 23 ευρωπαϊκές χώρες μέλη του Οργανισμού το αντίστοιχο ποσοστό υπολογίζεται στο 43%.<sup>2</sup> Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκονται οι νέοι πτυχιούχοι, ηλικίας 25-34, οι οποίοι αποτελούν τον πυρήνα του εργατικού δυναμικού μιας χώρας για τις επόμενες δεκαετίες. Η Ελλάδα, στις ηλικίες 25-34, βρίσκεται πολύ κοντά στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ με ποσοστό 43%. Στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, περιλαμβάνονται η Κορέα 70%, η Ρωσία 63%<sup>3</sup>, ο Καναδάς 62%, η Ιαπωνία 61%, η Ιρλανδία και η Λιθουανία 56%, το Λουξεμβούργο 55%, η Αυστραλία, η Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο 51%. Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης με τα χαμηλότερα ποσοστά πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συγκαταλέγονται η Νότια Αφρική 6%, το Μεξικό 23%, η Ιταλία 28%, η Κολομβία 28 %, η Ουγγαρία 31%, η Γερμανία 32%, η Τουρκία και η Τσεχία 33% (Σχήμα 2).

---

<sup>2</sup> Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών, το 2019, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-34 που διαθέτουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) υπολογίζεται στο 40,8%, οριακά αυξημένο από το 40% της προηγούμενης χρονιάς (2018). Eurostat -Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [27/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat\\_lfse\\_03&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en)

<sup>3</sup> Δεδομένα 2017 (Ρωσία, Χιλή)



**Σχήμα 2.** Ποσοστό πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>4</sup>)

## 1.2. Ηλικιακή ομάδα 25-34 με βάση το φύλο

Τα ανωτέρω ποσοστά παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον κατά την ανάλυσή τους με βάση το φύλο ανά χώρα (Πίνακας 2). Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, οι γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-34) υπερτερούν των ανδρών. Η μεγαλύτερη διαφορά υπέρ των γυναικών εμφανίζεται στη Λετονία +24% και ακολουθούν η Σλοβενία +23%, η Πολωνία, η Εσθονία και το Ισραήλ +20%, η Λιθουανία και η Πορτογαλία +19%, η Ισλανδία 18%, ο Καναδάς και η Δανία +17%, η Φινλανδία και η Ελλάδα +16%, η Νορβηγία, Σλοβακία και Αυστραλία +15%. Οι μικρότερες διαφορές υπέρ των

<sup>4</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [27/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6b8d261f-en/index.html?itemId=/content/component/6b8d261f-en#figure-d1e2438>

γυναϊκών εντοπίζονται στο Μεξικό και την Τουρκία +1%, τη Γερμανία +2%, το Λουξεμβούργο και την Ελβετία +5%, την Ιαπωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο +6%.

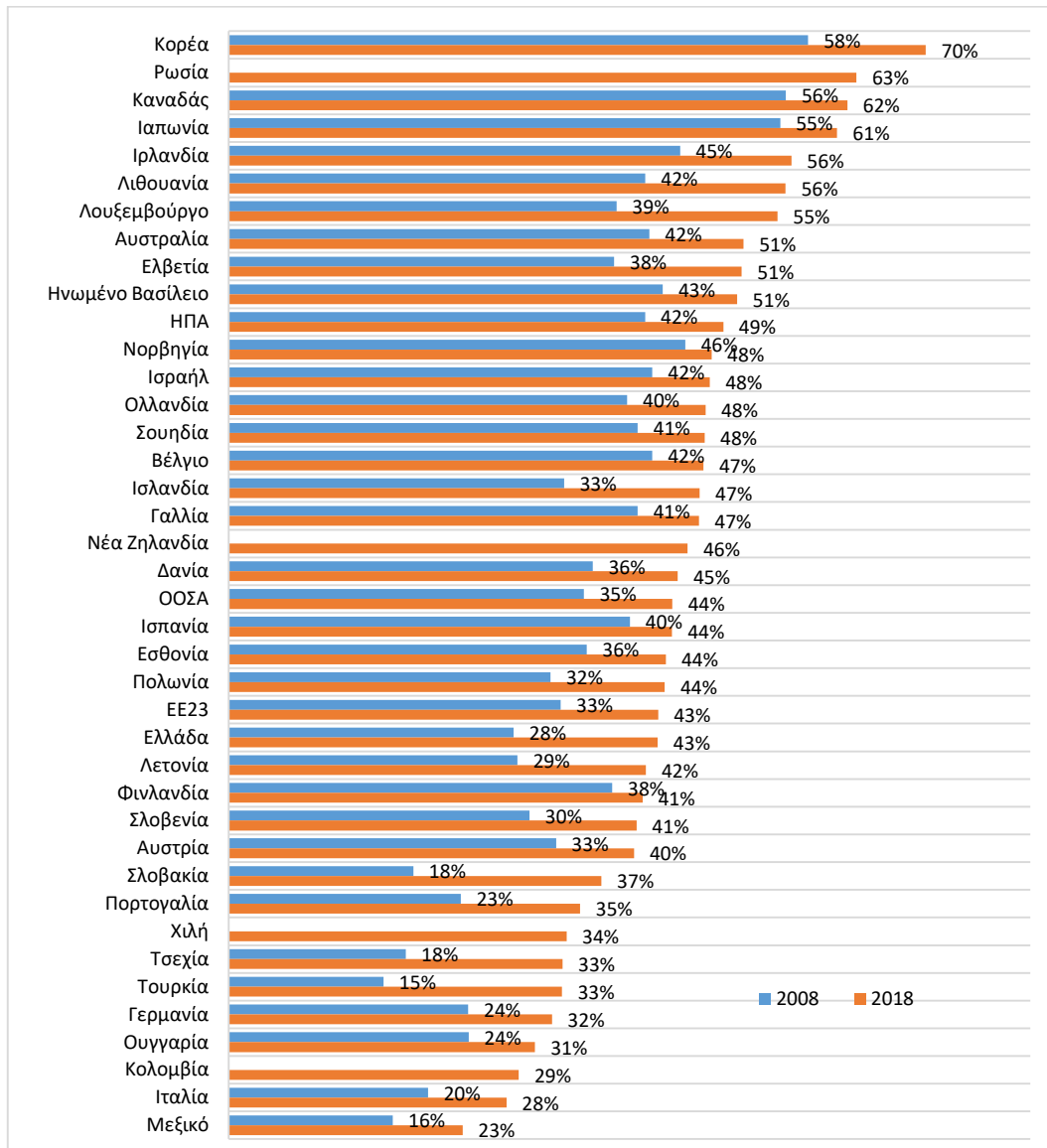
**Πίνακας 2.** Ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ηλικίας 25-34 με βάση το φύλο (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ<sup>5</sup>)

Χώρα	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες	Διαφορά Γυναϊκών - Ανδρών
Λετονία	42%	54%	30%	24%
Σλοβενία	41%	53%	30%	23%
Πολωνία	44%	54%	34%	20%
Εσθονία	44%	54%	34%	20%
Ισραήλ	48%	58%	38%	20%
Λιθουανία	56%	65%	47%	19%
Πορτογαλία	35%	44%	26%	19%
Ισλανδία	47%	56%	39%	18%
Καναδάς	62%	70%	53%	17%
Δανία	45%	56%	39%	17%
Φινλανδία	41%	50%	34%	16%
<b>Ελλάδα</b>	<b>43%</b>	<b>51%</b>	<b>35%</b>	<b>16%</b>
Νορβηγία	48%	56%	41%	15%
Σλοβακία	37%	45%	30%	15%
Αυστραλία	51%	59%	44%	15%
Σουηδία	48%	55%	40%	14%
Τσεχία	33%	41%	26%	14%
Βέλγιο	47%	54%	41%	14%
<b>ΕΕ23</b>	<b>43%</b>	<b>50%</b>	<b>36%</b>	<b>14%</b>
Ρωσία	63%	70%	56%	14%
Ιταλία	28%	34%	22%	12%
<b>ΟΟΣΑ</b>	<b>44%</b>	<b>51%</b>	<b>38%</b>	<b>12%</b>
Ισπανία	44%	50%	38%	12%
Ουγγαρία	31%	37%	25%	12%
Κορέα	70%	76%	64%	12%
Νέα Ζηλανδία	46%	51%	40%	11%
Ολλανδία	48%	52%	43%	10%
ΗΠΑ	49%	54%	45%	9%
Αυστρία	40%	45%	36%	9%
Κολομβία	29%	33%	25%	8%
Γαλλία	47%	51%	43%	8%
Ιρλανδία	56%	60%	52%	8%
Χιλή	34%	37%	30%	7%
Ηνωμένο Βασίλειο	51%	54%	48%	6%
Ιαπωνία	61%	64%	58%	6%
Ελβετία	51%	54%	49%	5%
Λουξεμβούργο	55%	57%	52%	5%
Γερμανία	32%	34%	31%	2%
Τουρκία	33%	34%	33%	1%
Μεξικό	23%	24%	23%	1%

<sup>5</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [27/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6b8d261f-en/index.html?itemId=/content/component/6b8d261f-en#figure-d1e2438>

Στο επόμενο σχήμα (Σχήμα 3) αποτυπώνεται η εξέλιξη στα ποσοστά των ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση στις ηλικίες 25-34, μεταξύ των ετών 2008 και 2018. Την τελευταία δεκαετία σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, το ποσοστό του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση εξελίχθηκε ανοδικά.

Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στη Σλοβακία (+19%) από 18% το 2008 σε 37% το 2018, στην Τουρκία (+18%) από 15% σε 33%, στο Λουξεμβούργο (+16%) από 39% σε 55% και την Τσεχία (+16%) από 18% σε 33%, στην Ελλάδα (+14%) από 28% σε 43%, στη Λιθουανία (+14%) από 42% σε 56%, στην Ισλανδία (+14%) από 33% σε 47% και στην Ελβετία (+13%) από 38% σε 51%. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, επήλθε αύξηση (+9%) από 35% το 2008 σε 44% το 2018, ενώ αντίστοιχα σε 23 χώρες της ΕΕ σημειώθηκε αύξηση 10 ποσοστιαίων μονάδων από 33% σε 43%<sup>6</sup>.



**Σχήμα 3.** Συγκριτικά ποσοστά πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), μεταξύ των ετών 2008 και 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>7</sup>)

<sup>4</sup> Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η αύξηση στην ΕΕ των 28, την περίοδο 2008-2018, υπολογίζεται σε 9,1%, από 30,9% το 2008, σε 40% το 2018.

Eurostat- Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [07/05/2020] Διαθέσιμο εδώ:

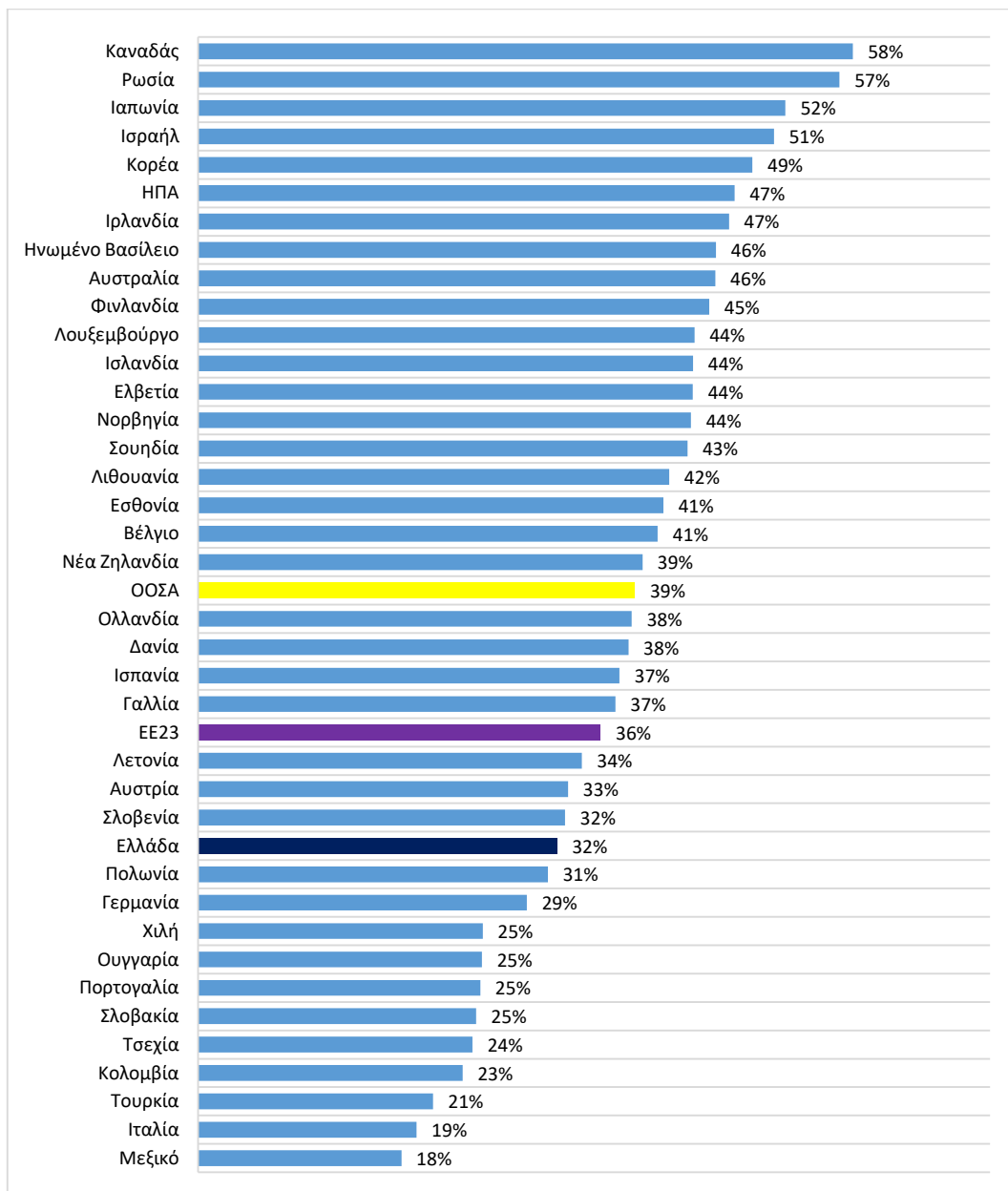
[https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat\\_lfse\\_03&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en)

<sup>7</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [27/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6b8d261f-en/index.html?itemId=/content/component/6b8d261f-en#figure-d1e2438>

### 1.3. Ηλικιακή ομάδα 25-64

Εξετάζοντας, το σύνολο του ενεργού πληθυσμού, ηλικίας 25-64, τα ποσοστά των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), ανά χώρα, εμφανίζονται συγκριτικά χαμηλότερα (Σχήμα 4).

Στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων ηλικίας 25-64 συγκαταλέγονται, ο Καναδάς 58%, η Ρωσία 57%, η Ιαπωνία 52%, το Ισραήλ 51%, η Κορέα 49%, οι ΗΠΑ 47%, η Ιρλανδία 47%, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία 46% και η Φινλανδία 45%. Η Ελλάδα με ποσοστό 32% βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (39%). Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, όπως και στην κατηγορία 25-34, βρίσκονται το Μεξικό 18%, η Ιταλία 19%, η Τουρκία 21%, η Κολομβία 23%, η Τσεχία 24% και ακολουθούν με το ίδιο ποσοστό 25%, η Σλοβακία, η Ουγγαρία, η Πορτογαλία και η Χιλή.

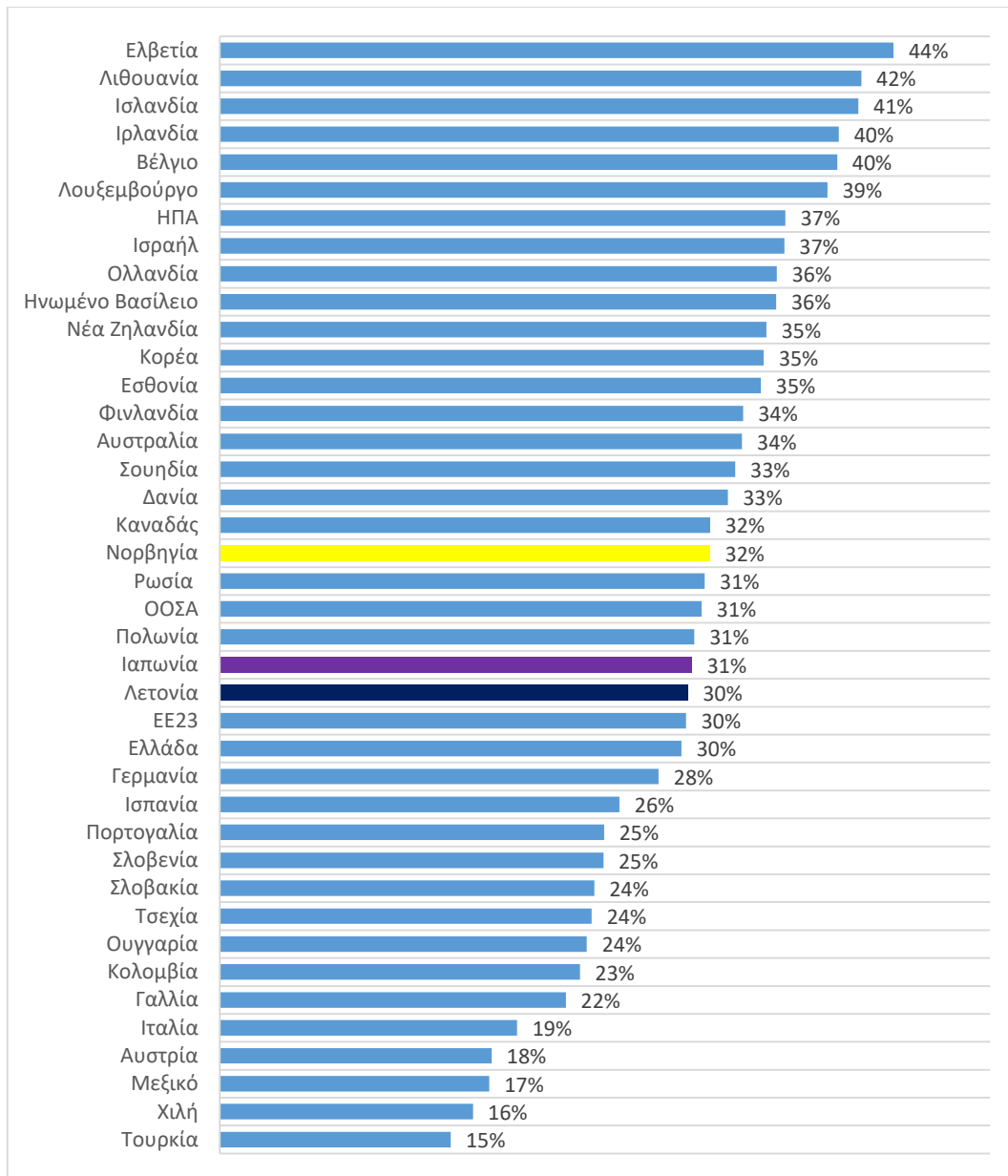


**Σχήμα 4.** Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25 – 64 ετών, 2018 (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ)



Η ανωτέρω κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται σημαντικά όταν στις σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν λαμβάνονται υπόψη τα προγράμματα σπουδών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας (επίπεδο 5). Τα τελευταία δεν αποτελούν μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος όλων των χωρών. Υπάρχουν χώρες όπου οι σπουδές βραχείας διάρκειας αντιστοιχούν σε μεγάλο μέρος του συνόλου των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Καναδάς, Ρωσία, Ιαπωνία). Η επικρατούσα, ωστόσο, τάση δείχνει ότι τα προγράμματα σπουδών βραχείας διάρκειας αντιστοιχούν σε μικρό ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων.

Στο Σχήμα 5 εμφανίζονται τα ποσοστά των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64. Το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζεται στην Ελβετία 44%, τη Λιθουανία 42%, την Ισλανδία 41%, την Ιρλανδία και το Βέλγιο 40%, και ακολουθούν το Λουξεμβούργο 39%, οι ΗΠΑ και το Ισραήλ 37%, η Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο 36%, η Νέα Ζηλανδία, η Κορέα και η Εσθονία 35%. Στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων συγκαταλέγονται η Τουρκία 15%, η Χιλή 16%, το Μεξικό 17%, η Αυστρία 18%, η Ιταλία 19% και η Γαλλία 22%. Συγκρίνοντας τα ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μη συμπεριλαμβανομένων των σπουδών βραχείας διάρκειας, ο μέσος όρος των χωρών μελών του ΟΟΣΑ υποχωρεί από το 39% στο 31%. Τη μεγαλύτερη διαφορά, συγκριτικά μεταξύ επιπέδων 5-8 και 6-8, εμφανίζει ο Καναδάς -26% και ακολουθούν η Ρωσία -25%, η Ιαπωνία -20%, η Αυστρία -15%, η Γαλλία, το Ισραήλ και η Κορέα -14%, η Αυστραλία και η Νορβηγία -12%, η Φινλανδία, η Ισπανία και οι ΗΠΑ -11%.



**Σχήμα 5.** Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2018 (προσαρμογή δεδομένων ΟΟΣΑ)

#### 1.4. Ηλικιακή ομάδα 30-34 και ευρωπαϊκός στόχος 2020

Το 2019, το ποσοστό του πληθυσμού (ηλικίας 30-34), που είναι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ανήλθε σε 37% για τους άνδρες και σε 49% για τις γυναίκες (με συνολικό μέσο όρο 43%), ξεπερνώντας κατά πολύ τον εθνικό στόχο για το 2020, ο οποίος τέθηκε στο 32%. Τις καλύτερες επιδόσεις για το 2019 στον συνολικό πληθυσμό παρουσιάζουν η Κύπρος 59%, η Λιθουανία 58%, το Λουξεμβούργο και η Ελβετία 56%, η Ιρλανδία 55%, η Ισλανδία και η Σουηδία 53% και η Ολλανδία 51%, όπου πάνω από το 50% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στον αντίποδα, στις χαμηλότερες θέσεις της κατάταξης βρίσκονται η Ρουμανία 26%, η Ιταλία 28% και η Τουρκία 31%. Σημειώνεται ότι σε επίπεδο ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ηλικίες 30-34 είναι υψηλότερο από εκείνο των

ανδρών σε όλα τα κράτη μέλη, ενώ ο μέσος όρος συνολικά για τις χώρες-μέλη της ΕΕ είναι 42%, ξεπερνώντας οριακά τον στόχο του 40%. Σχετικός είναι ο Πίνακας 3.

**Πίνακας 3.** Ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει μέχρι το 2020 κάθε χώρα, 2019 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)

Χώρα	2019	Εθνικός Στόχος 2020	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ28	42%	40%	37%	47%
Βέλγιο	48%	47%	40%	55%
Βουλγαρία	33%	36%	26%	39%
Τσεχία	35%	32%	30%	41%
Δανία	49%	40%	41%	57%
Γερμανία	36%	42%	35%	36%
Εσθονία	46%	40%	34%	60%
Ιρλανδία	55%	60%	51%	60%
Ελλάδα	43%	32%	37%	49%
Ισπανία	45%	44%	39%	51%
Γαλλία	48%	50%	42%	52%
Κροατία	33%	35%	25%	42%
Ιταλία	28%	26%	22%	34%
Κύπρος	59%	46%	49%	68%
Λετονία	46%	34%	35%	57%
Λιθουανία	58%	48,70%	47%	70%
Λουξεμβούργο	56%	66%	55%	58%
Ουγγαρία	33%	34%	27%	40%
Μάλτα	38%	33%	31%	46%
Ολλανδία	51%	40%	48%	55%
Αυστρία	42%	38%	39%	46%
Πολωνία	47%	45%	37%	56%
Πορτογαλία	36%	40%	30%	43%
Ρουμανία	26%	26,70%	22%	30%
Σλοβενία	45%	40%	35%	57%
Σλοβακία	40%	40%	32%	48%
Φινλανδία	47%	42%	39%	57%
Σουηδία	53%	45%	46%	60%
Ηνωμένο Βασίλειο	50%	Δεν υπάρχει	47%	53%
Ισλανδία	53%	Δεν υπάρχει	41%	66%
Νορβηγία	49%	Δεν υπάρχει	42%	57%
Ελβετία	56%	Δεν υπάρχει	55%	57%
Μαυροβούνιο	37%	Δεν υπάρχει	35%	38%
Βόρεια Μακεδονία	36%	Δεν υπάρχει	32%	39%
Σερβία	34%	Δεν υπάρχει	27%	40%
Τουρκία	31%	Δεν υπάρχει	33%	30%

## 1.5. Συμπεράσματα

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται οι πιο σημαντικοί διεθνείς δείκτες για τον πληθυσμό με ανώτατη εκπαίδευση.

**Πίνακας 4.** Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ και της Eurostat για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΟΟΣΑ	ΕΕ 23	ΕΕ 28
<b>Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, επίπεδα 5-8</b>				
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2018)	43%	44%	43%	40%
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2018)	32%	39%	36%	32,3%
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2018) – άνδρες	35%	38%	36%	34,8%
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2019) – γυναίκες	51%	51%	50%	45,2%

Από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ<sup>8</sup> και της Eurostat<sup>9</sup> προκύπτει ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, διεθνώς, εμφανίζει διαχρονικά ανοδική τάση, τόσο στις ηλικίες 25-34 όσο και στις ηλικίες 25-64. Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, τα άτομα ηλικίας 25-34 διαθέτουν κατά μέσο όρο υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης απ' ό,τι τα μεγαλύτερης ηλικίας. Αναφορικά με το φύλο, οι γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερτερούν αριθμητικά έναντι των ανδρών. Στην Ελλάδα το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, βρίσκεται κοντά στον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ: 43% έναντι 44% στον ΟΟΣΑ. Αντίθετα, στις ηλικίες 25-64 το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σημαντικά: 32% έναντι 39% στον ΟΟΣΑ. Αναφορικά με το φύλο, οι γυναίκες με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8) υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών κατά 16%.

## 2. Απόφοιτοι ΑΕΙ: απασχόληση και ανεργία

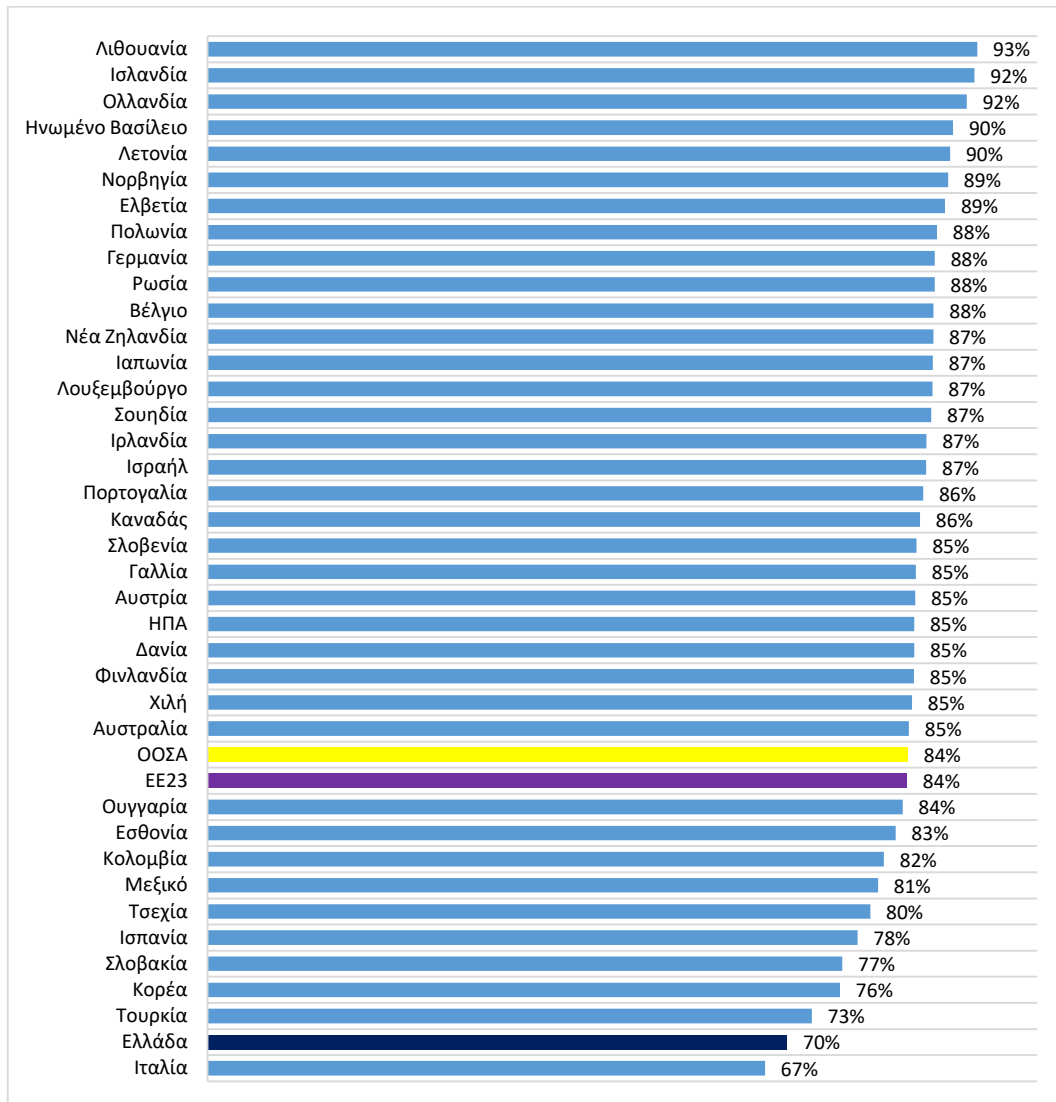
### 2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-34 ετών

Η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει, κατά περίπτωση, αυξομειώσεις (Σχήμα 6). Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, το 2018, η μέση απασχόληση των νέων πτυχιούχων ανερχόταν σε 84%, όπως και την προηγούμενη χρονιά (2017). Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 (επίπεδα 5-8) εμφανίζουν η Λιθουανία 93%, η Ισλανδία και η Ολλανδία 92%, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Λετονία 90%. Τη χαμηλότερη επίδοση μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ εμφανίζει η Ιταλία με ποσοστό

<sup>8</sup> Στα στοιχεία του ΟΟΣΑ περιλαμβάνονται οι ακόλουθες 23 ευρωπαϊκές χώρες (EU23): Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Εσθονία, Σλοβενία, Λιθουανία και Λετονία.

<sup>9</sup> Eurostat- Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [09/07/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat\\_lfse\\_03&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en)

απασχόλησης μόλις 67%. Έπεται η Ελλάδα, με ποσοστό απασχόλησης 70%, κάτω από την Τουρκία (73%), την Κορέα (76%) και τη Σλοβακία (77%).



**Σχήμα 6.** Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2018 με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>10</sup>

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ τη δεκαετία 2008-2018, η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 ετών παρέμεινε σταθερά υψηλή (Πίνακας 5). Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, η Ελλάδα είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη απώλεια στην απασχόληση των νέων αποφοίτων από 80% το 2008 σε 70% το 2019. Εκτός από την Ελλάδα, σημαντική μείωση στην απασχόληση των νέων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζουν η Ισπανία (-6%) από 84% σε 78%, η Σλοβενία (-6%) από 91% σε 85%, η Σλοβακία (-6%) από 82% σε 77%, η Τουρκία (-6%) από 79% σε 73%, η Ιταλία (-5%) από 72% σε 67% και η Δανία (-5%) από 90% σε 85%. Αύξηση παρουσιάζει η Ιαπωνία (+7%), η Νέα Ζηλανδία (+4%), η Λιθουανία (+3%), το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λουξεμβούργο, το Ισραήλ και η Κορέα (+2%), ενώ οριακή αύξηση κατά +1% καταγράφεται στην Ισλανδία, τη Λετονία, τον Καναδά, την Ουγγαρία και την Εσθονία.

<sup>10</sup>OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9572b9a6-en/index.html?itemId=/content/component/9572b9a6-en>

**Πίνακας 5.** Ποσοστά απασχόλησης ατόμων 25-34 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>11</sup>

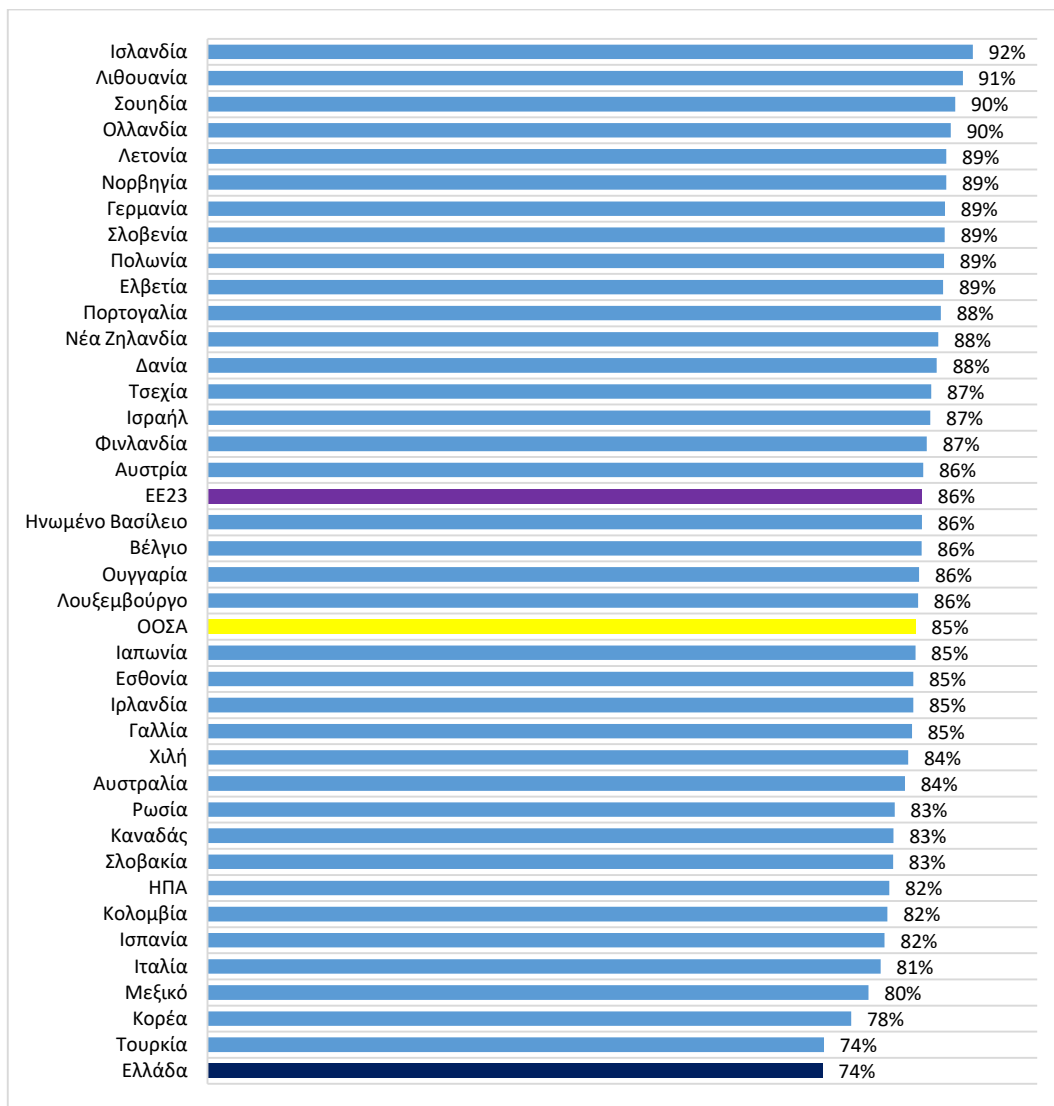
Χώρα	2008	2018	2008-2018
Λιθουανία	90%	93%	3%
Ισλανδία	91%	92%	1%
Ολλανδία	94%	92%	-3%
Ηνωμένο Βασίλειο	88%	90%	2%
Λετονία	88%	90%	1%
Νορβηγία	89%	89%	0%
Ελβετία	92%	89%	-3%
Πολωνία	88%	88%	0%
Γερμανία	88%	88%	0%
Ρωσία		88%	
Βέλγιο	91%	88%	-3%
Νέα Ζηλανδία	83%	87%	4%
Ιαπωνία	80%	87%	7%
Λουξεμβούργο	85%	87%	2%
Σουηδία	88%	87%	-1%
Ιρλανδία	88%	87%	-1%
Ισραήλ	84%	87%	2%
Πορτογαλία	87%	86%	0%
Καναδάς	85%	86%	1%
Σλοβενία	91%	85%	-6%
Γαλλία	89%	85%	-3%
Αυστρία	88%	85%	-2%
ΗΠΑ	86%	85%	0%
Δανία	90%	85%	-5%
Φινλανδία	87%	85%	-2%
Χιλή		85%	
Αυστραλία	86%	85%	-1%
ΟΟΣΑ	86%	84%	-1%
ΕΕ23	86%	84%	-2%
Ουγγαρία	82%	84%	1%
Εσθονία	82%	83%	1%
Κολομβία		82%	
Μεξικό	83%	81%	-3%
Τσεχία	79%	80%	1%
Ισπανία	84%	78%	-6%
Σλοβακία	82%	77%	-6%
Κορέα	74%	76%	2%
Τουρκία	79%	73%	-6%
Ελλάδα	80%	70%	-11%
Ιταλία	72%	67%	-5%

Η κατοχή πτυχίου πανεπιστημιακής εκπαίδευσης συνδέεται με καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, υψηλότερο εισόδημα και κατ' επέκταση καλύτερη ποιότητα ζωής. Η εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί την ασφαλέστερη επιλογή για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, ενώ στην πλειονότητα των εξεταζόμενων περιπτώσεων υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σημαίνει και υψηλότερες απολαβές.

<sup>11</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9572b9a6-en/index.html?itemId=/content/component/9572b9a6-en>

## 2.2. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών

Στις χώρες του ΟΟΣΑ, κατά μέσο όρο, η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις ηλικίες 25-64 (Σχήμα 7), ανέρχεται σε 85%, ποσοστό που υπερβαίνει μόλις κατά 1% το ποσοστό απασχόλησης των νέων πτυχιούχων ηλικίας 25-34 (Σχήμα 6). Ανάμεσα στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64) συγκαταλέγονται η Ισλανδία 92%, η Λιθουανία 91%, η Σουηδία και η Ολλανδία 90%, η Λετονία, η Νορβηγία, η Γερμανία, η Σλοβενία, η Πολωνία και η Ελβετία 89%, Η Ελλάδα με ποσοστό 74% κατατάσσεται στην τελευταία θέση των χωρών του ΟΟΣΑ, οριακά κάτω από την Τουρκία 74% και την Κορέα 78% και αρκετά χαμηλότερα από την Ισπανία 82% και την Ιταλία 81%.



**Σχήμα 7.** Τάσεις απασχόλησης πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2018 με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>12</sup>

<sup>12</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9572b9a6-en/index.html?itemId=/content/component/9572b9a6-en>

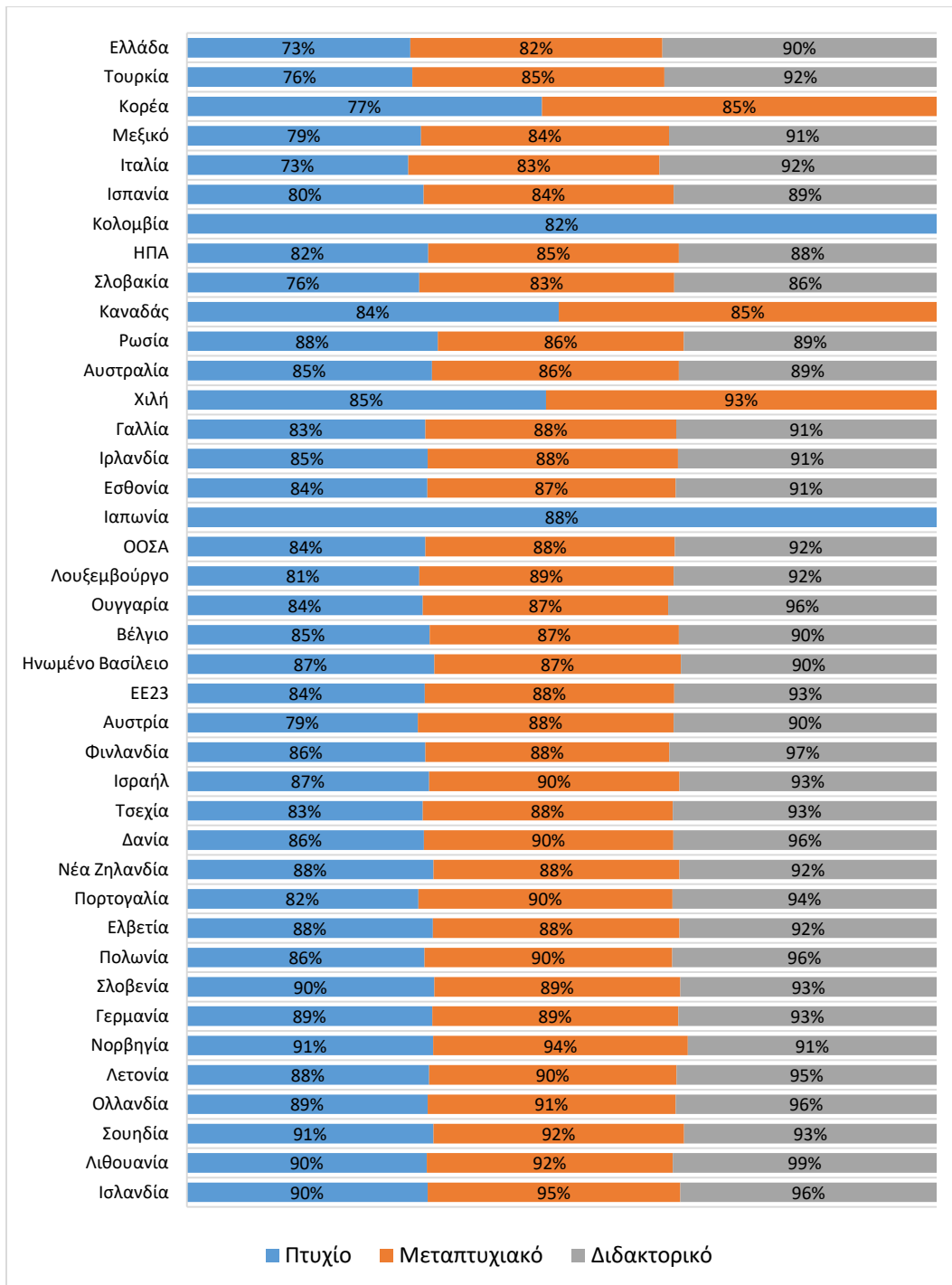
### 2.2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Η απασχόληση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με το επίπεδο εκπαίδευσης. Όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο υψηλότερο και το ποσοστό απασχόλησης (Σχήμα 8). Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών του ΟΟΣΑ, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών εξασφαλίζουν ευκολότερα εργασία, σε σύγκριση με τους κατόχους πρώτου πτυχίου. Ειδικότερα, η απασχόληση των κατόχων πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης ανέρχεται στο 84%, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με την απασχόληση των κατόχων μεταπτυχιακού (88%) ή διδακτορικού τίτλου σπουδών (92%).

Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης κατόχων πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης καταγράφονται στη Σουηδία και τη Νορβηγία (91%) αλλά και την Ισλανδία, Λιθουανία και Σλοβενία (90%). Αντίστοιχα για τους κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην Ισλανδία (95%), τη Νορβηγία (94%), τη Χιλή (93%), τη Λιθουανία και τη Σουηδία (92%). Ως προς τους αποφοίτους διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στη Λιθουανία (99%), τη Φινλανδία (97%) και την Ισλανδία, την Ολλανδία και την Ουγγαρία (96%). Με εξαίρεση την Αυστραλία (89%), τη Ρωσία (89%), την Ισπανία (89%), τις ΗΠΑ (88%) και τη Σλοβακία (86%), η απασχόληση των κατόχων διδακτορικού τίτλου σπουδών υπερβαίνει το 90%.

Η Ελλάδα εμφανίζει τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους κατόχους πτυχίου και μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (πτυχίο 73%, μεταπτυχιακό 82%). Αντίθετα, σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, κατάφερε να βελτιώσει το ποσοστό απασχόλησης κατόχων διδακτορικού τίτλου σπουδών από 85% το 2017 σε σχεδόν 90% το 2018. Ανάλογη είναι η κατάσταση στην Ιταλία και τη Σλοβακία, με τη διαφορά υπέρ των κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου να ανέρχεται σε 10% για την Ιταλία και 7% για τη Σλοβακία, ενώ για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου σπουδών στο 10% για τη Σλοβακία και στο 19% για την Ιταλία.





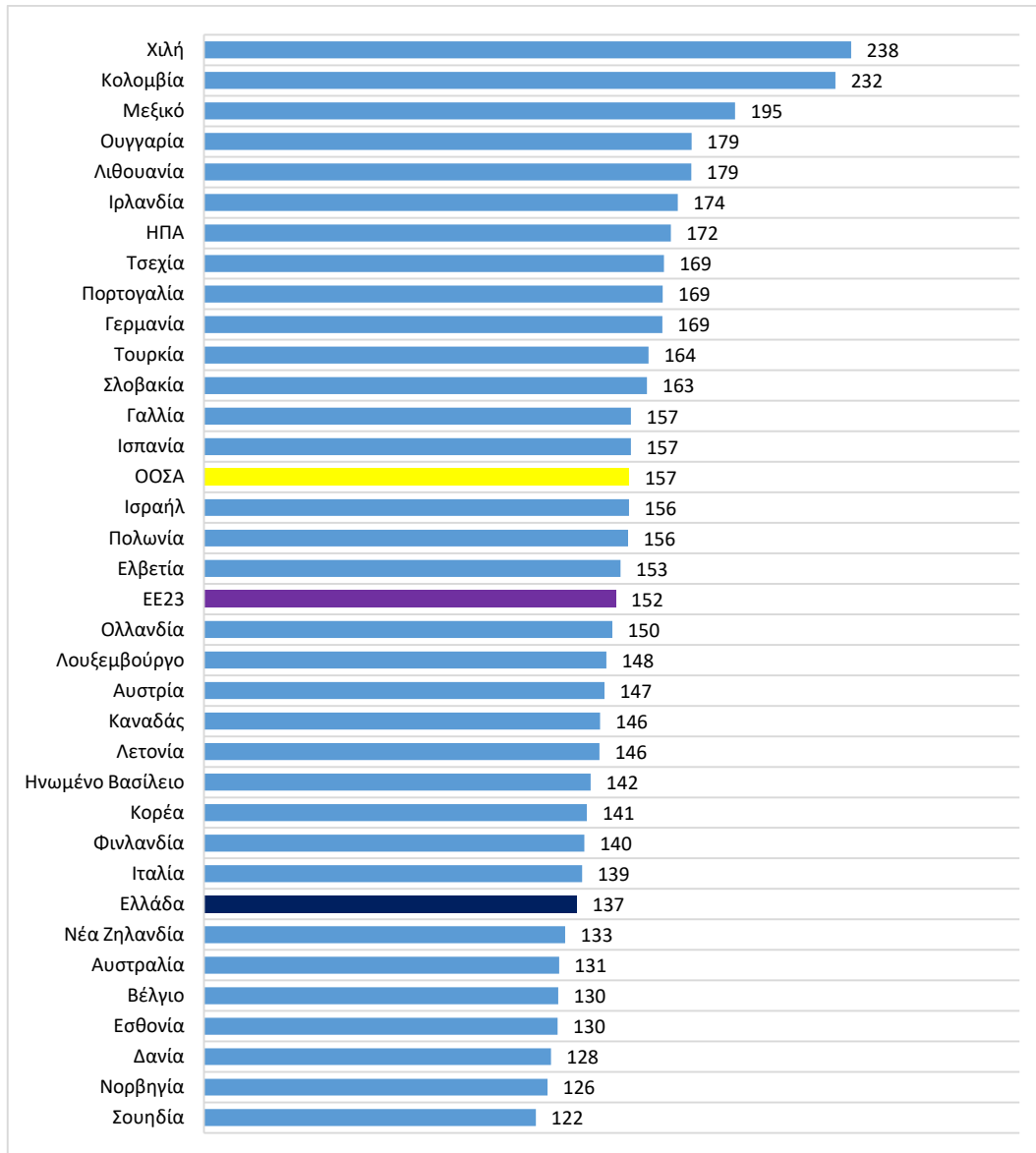
**Σχήμα 8.** Απασχόληση ατόμων ηλικίας 25-64 ανά επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8), 2018 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>13</sup>)

### 2.2.2. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών

Στο Σχήμα 9 εμφανίζονται οι σχετικές αποδοχές των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) για τις ηλικίες 25-64, το έτος 2017. Ο δείκτης σχετικών αποδοχών για τους εργαζομένους με

<sup>13</sup>OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9572b9a6-en/index.html?itemId=/content/component/9572b9a6-en>

ανώτατη εκπαίδευση έχει ως βάση σύγκρισης τις αποδοχές των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων. Η μεγαλύτερη διαφορά στις αποδοχές υπέρ των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση εμφανίζεται στη Χιλή και την Κολομβία, όπου οι εργαζόμενοι με ανώτατη εκπαίδευση έχουν πλέον των διπλάσιων αποδοχών από τους εργαζόμενους με δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ακολουθούν το Μεξικό (195), η Ουγγαρία (179), η Λιθουανία (179), η Ιρλανδία (174), οι ΗΠΑ (172), η Τσεχία, η Πορτογαλία και η Γερμανία (169), η Τουρκία (164) και η Σλοβακία (163). Στην Ελλάδα, η οποία βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, οι αποδοχές για τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας ανέρχονται σε 137. Οι μικρότερες διαφορές υπέρ των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση εντοπίζονται στη Σουηδία (122), τη Νορβηγία (126) και τη Δανία (129).

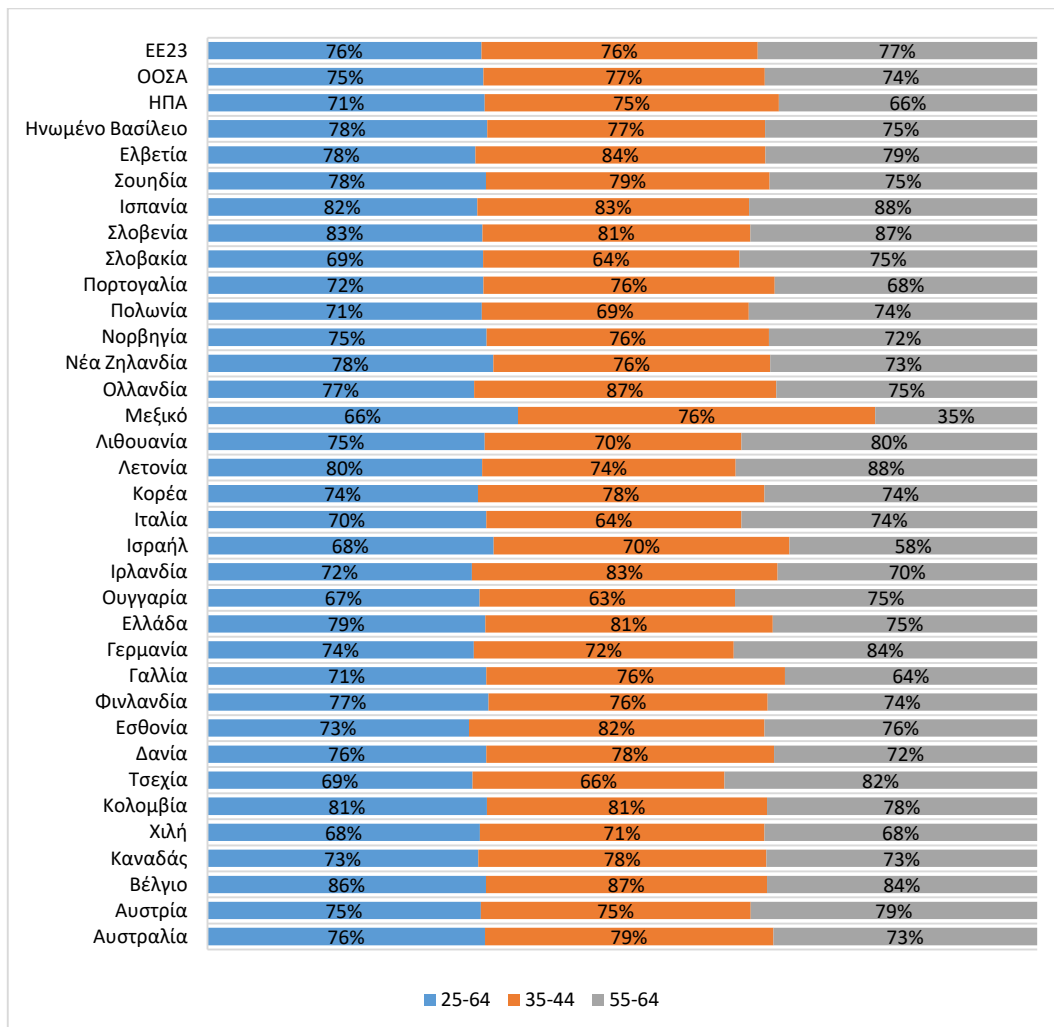


**Σχήμα 9.** Σχετικές αποδοχές εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2017, με βάση σύγκρισης τις αποδοχές των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων (ΟΟΣΑ<sup>14</sup>)

<sup>14</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/ab9c46ef-en/index.html?itemId=/content/component/ab9c46ef-en>

### 2.2.3. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών με βάση το φύλο

Στο σύνολο των χώρων του ΟΟΣΑ (μέσος όρος) οι αποδοχές των εργαζόμενων γυναικών, στις ηλικίες 25-64, υπολογίζονται στο 75% των αποδοχών των ανδρών (Σχήμα 10). Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών - γυναικών επηρεάζει αρνητικά την ισότητα των φύλων, η οποία αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και βασικό στόχο κάθε σύγχρονης δημοκρατικής χώρας. Και στην Ελλάδα, οι εργαζόμενες γυναίκες με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους, έχοντας το 79% των αποδοχών τους. Βάσει των στοιχείων του ΟΟΣΑ, η μισθολογική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες είναι μεγαλύτερη στο Μεξικό (66%), την Ουγγαρία (67%), το Ισραήλ και τη Χιλή(68%) και τη Σλοβακία (69%), και μικρότερη σε χώρες όπως το Βέλγιο (83%), τη Σλοβενία (83%), την Ισπανία (82%), την Κολομβία (81%) και τη Λετονία (80%).

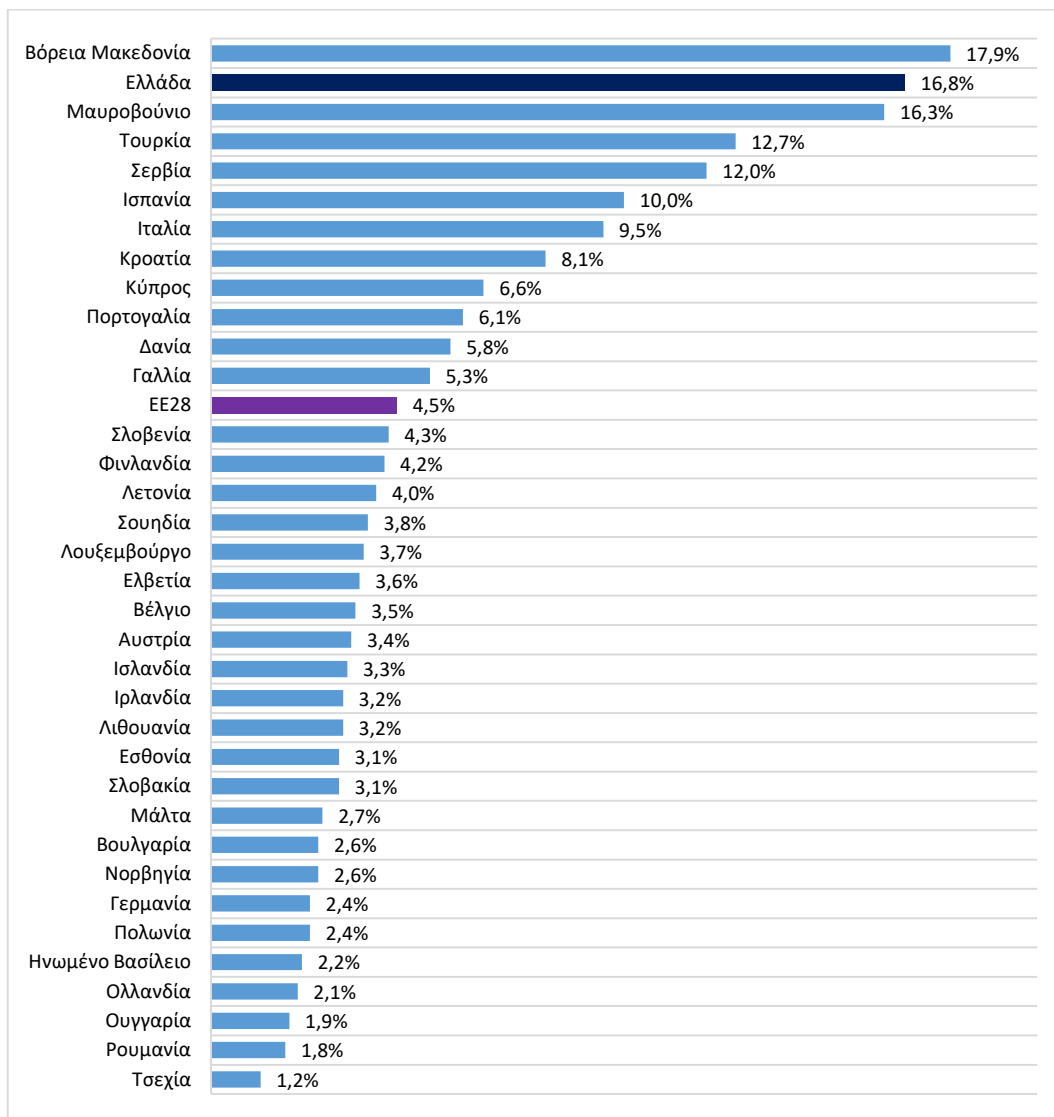


**Σχήμα 10.** Αποδοχές εργαζομένων γυναικών ως ποσοστό των αποδοχών των ανδρών (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ<sup>15</sup>)

<sup>15</sup> OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [28/04/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/ab9c46ef-en/index.html?itemId=/content/component/ab9c46ef-en>

### 2.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ευρώπη

Συγκριτικά με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα είχε, το 2019, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (16,8%) -αν και μειωμένο από το 19,9% της προηγούμενης χρονιάς- στους πτυχιούχους ΑΕΙ ηλικίας 25-39, αρκετά πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ 28) 4,5%. Μετά την Ελλάδα, τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εμφάνισε η Σερβία (12%), η Ισπανία (10%) και ακολουθούν η Ιταλία (9,5%) η Κροατία (8,1%) και η Κύπρος (6,6%). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες υψηλή ανεργία παρατηρείται στη Βόρεια Μακεδονία 17,9 %, το Μαυροβούνιο 16,3% και την Τουρκία 12,7%. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στους πτυχιούχους ΑΕΙ 25-39 εμφανίζουν: η Τσεχία μόλις 1,2%, η Ρουμανία 1,8%, η Ουγγαρία 1,9%, η Ολλανδία 2,1% και το Ηνωμένο Βασίλειο 2,2% (Σχήμα 11).



**Σχήμα 11.** Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-39 ετών (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, 2019 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>16</sup>)

Την τελευταία πενταετία, 2015 – 2019, το ποσοστό ανεργίας των νέων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-39 ετών, στις χώρες της ΕΕ ελαττώνεται από 6,7% το 2015, σε 4,5% το 2019 (Πίνακας 6). Η Ελλάδα εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση από όλες τις χώρες της ΕΕ (-9,1%). Ακολουθούν η

<sup>16</sup> Eurostat-Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [28/04/2020]  
Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ifsa\\_urgaed&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ifsa_urgaed&lang=en)

Σερβία (-8,5%), η Βόρεια Μακεδονία (-7,9%), η Κύπρος (-6,2%) και η Ισπανία (-4,9%). Μικρή αύξηση της ανεργίας σημειώνεται την περίοδο αυτή στην Τουρκία +2,7% , το Μαυροβούνιο +1,8% και τη Μάλτα (+1,1%).

**Πίνακας 6.** Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-39 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδο 5-8) στην Ευρώπη, 2015-2019, (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>17</sup>)

Χώρα	2015	2016	2017	2018	2019	Μεταβολή 2019-2015
Βόρεια Μακεδονία	25,80%	24,60%	22,80%	22,00%	17,90%	-7,90%
Ελλάδα	25,90%	23,70%	21,90%	19,90%	16,80%	-9,10%
Μαυροβούνιο	14,50%	17,10%	16,50%	16,40%	16,30%	1,80%
Τουρκία	10,00%	11,20%	11,40%	11,70%	12,70%	2,70%
Σερβία	20,50%	19,30%	16,70%	15,00%	12,00%	-8,50%
Ισπανία	14,90%	13,50%	11,70%	10,50%	10,00%	-4,90%
Ιταλία	12,00%	11,70%	10,70%	9,90%	9,50%	-2,50%
Κροατία	12,20%	10,50%	9,50%	8,70%	8,10%	-4,10%
Κύπρος	12,80%	11,30%	11,00%	8,60%	6,60%	-6,20%
Πορτογαλία	10,90%	9,20%	7,10%	5,70%	6,10%	-4,80%
Δανία	6,00%	6,90%	6,70%	5,70%	5,80%	-0,20%
Γαλλία	7,00%	5,90%	5,20%	5,90%	5,30%	-1,70%
ΕΕ28	6,70%	6,00%	5,20%	4,80%	4,50%	-2,20%
Σλοβενία	8,30%	9,10%	7,00%	5,20%	4,30%	-4,00%
Φινλανδία	6,50%	6,40%	5,60%	4,50%	4,20%	-2,30%
Λετονία	5,30%	3,70%	4,00%	4,70%	4,00%	-1,30%
Σουηδία	4,70%	4,40%	4,50%	4,20%	3,80%	-0,90%
Λουξεμβούργο	4,60%	4,10%	4,30%	5,20%	3,70%	-0,90%
Ελβετία	3,70%	4,00%	4,30%	3,90%	3,60%	-0,10%
Βέλγιο	4,80%	4,20%	4,20%	3,80%	3,50%	-1,30%
Αυστρία	4,00%	3,80%	3,40%	3,30%	3,40%	-0,60%
Ισλανδία	3,50%	2,60%	2,10%	2,50%	3,30%	-0,20%
Ιρλανδία	5,30%	5,10%	3,90%	3,80%	3,20%	-2,10%
Λιθουανία	4,10%	2,80%	2,60%	2,50%	3,20%	-0,90%
Εσθονία	3,10%	3,00%	2,80%	3,40%	3,10%	0,00%
Σλοβακία	6,80%	6,70%	4,60%	4,00%	3,10%	-3,70%
Μάλτα	1,60%	:	1,70%	1,60%	2,70%	1,10%
Βουλγαρία	4,50%	4,40%	3,80%	2,90%	2,60%	-1,90%
Νορβηγία	3,70%	4,30%	3,10%	3,10%	2,60%	-1,10%
Γερμανία	2,90%	2,80%	2,50%	2,50%	2,40%	-0,50%
Πολωνία	4,70%	3,70%	2,70%	2,40%	2,40%	-2,30%
Ηνωμένο Βασίλειο	2,60%	2,60%	2,50%	2,10%	2,20%	-0,40%
Ολλανδία	3,20%	3,00%	2,50%	2,10%	2,10%	-1,10%
Ουγγαρία	2,70%	1,90%	1,90%	1,60%	1,90%	-0,80%
Ρουμανία	4,60%	3,60%	2,60%	2,30%	1,80%	-2,80%
Τσεχία	2,60%	2,40%	1,70%	1,40%	1,20%	-1,40%

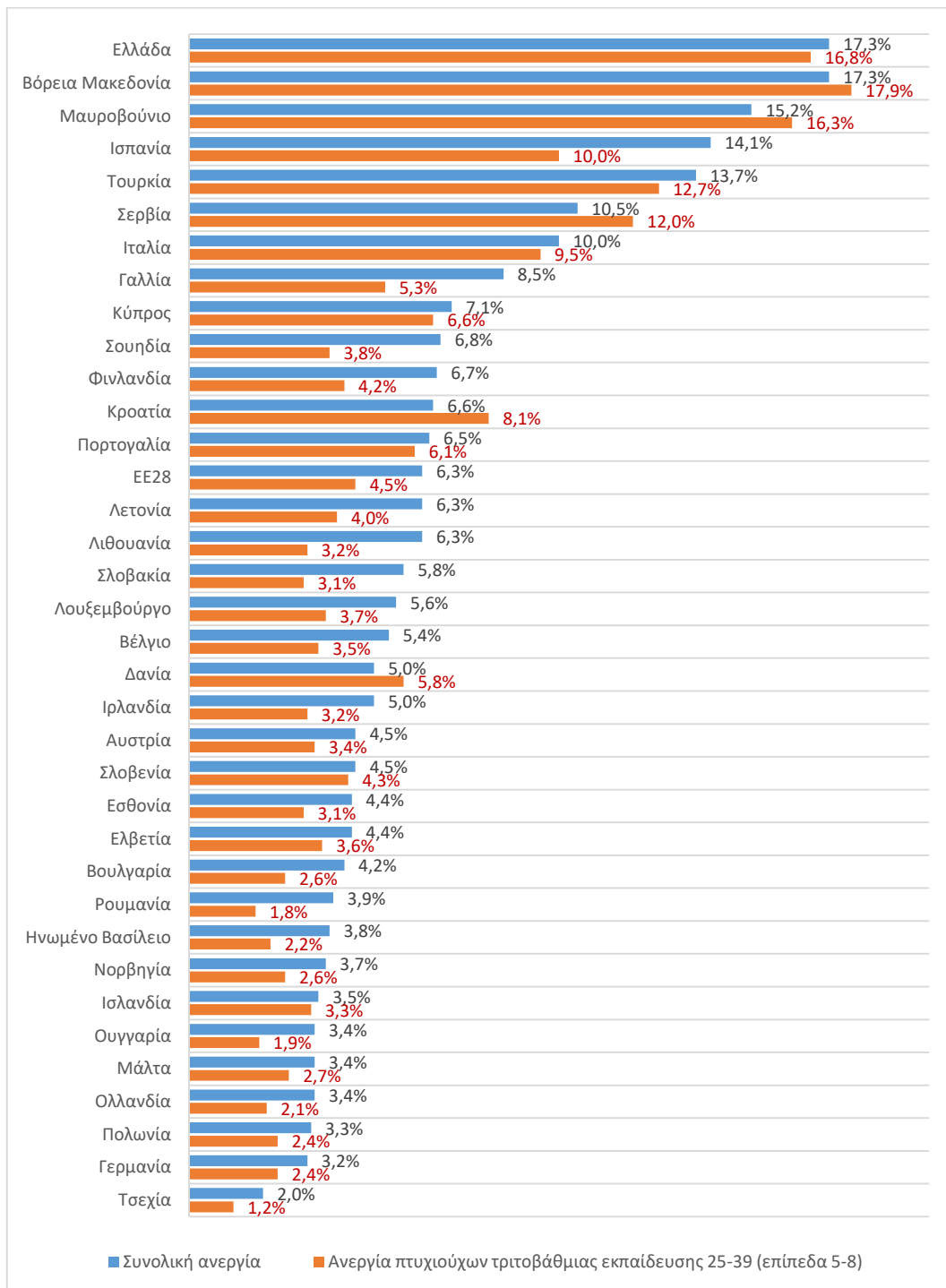
Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2019, η Ελλάδα εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στις χώρες της ΕΕ ( Σχήμα 12) τόσο στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-39 ετών (16,8%) όσο και στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (17,3%).<sup>18</sup> Σε ορισμένες χώρες, οι νέοι πτυχιούχοι δυσκολεύονται περισσότερο στην εξεύρεση εργασίας. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα στη Σερβία (10,5% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 12% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39), στην Κροατία

<sup>17</sup> Eurostat-Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_urgaed&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en)

<sup>18</sup> Η ανεργία για το σύνολο του ενεργού πληθυσμού αφορά τις ηλικίες 15-74 ετών.

(6,6% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 8,1% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39) και το Μαυροβούνιο (15,2% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 16,3% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39).



**Σχήμα 12.** Ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού σε σύγκριση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-39 (επίπεδα 5-8), 2019, (με βάση δεδομένα της Eurostat)

Αντίστοιχα, την περίοδο 2015-2019, το ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ηλικίας 25-64, στις χώρες της ΕΕ περιορίζεται (-1,5%) από 5,2% το 2015, σε 3,7% το 2019 (Πίνακας 7). Η Ελλάδα εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση από όλες τις χώρες της ΕΕ -7,4% και ακολουθούν η Σερβία -6,2%, η Βόρεια Μακεδονία -5,6%, η Κύπρος -5%, η Ισπανία -4,3%, η Κροατία -3,9%, η Πορτογαλία -3,4%, η Σλοβακία -3,3%, η Σλοβενία -2,7%, η Ιρλανδία και η Ρουμανία -2,3% και

η Φινλανδία -2,1%. Μικρή αύξηση της ανεργίας, όπως και στις ηλικίες 25-39, παρατηρείται στη Μάλτα +0,6%, το Μαυροβούνιο +1,6%, και την Τουρκία +2,3%.

**Πίνακας 7.** Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη 2015-2019, με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>19</sup>

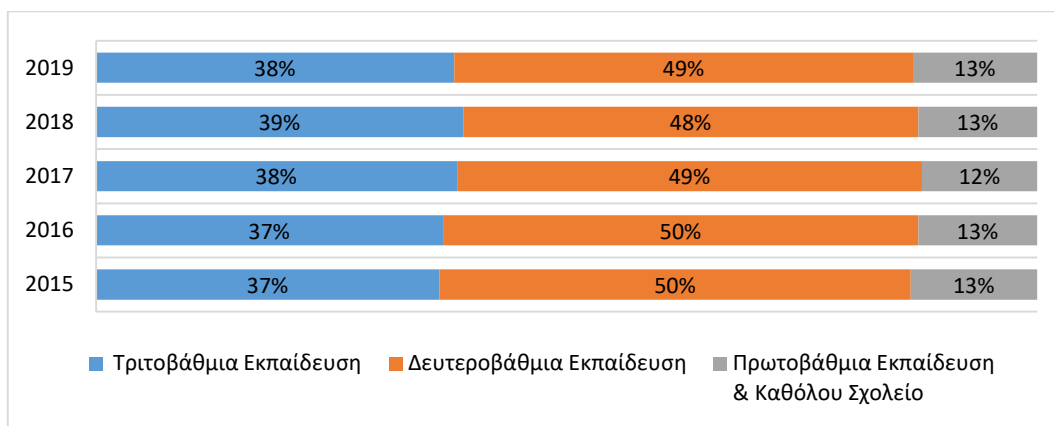
Χώρα	2015	2016	2017	2018	2019	Μεταβολή 2015-2019
Βόρεια Μακεδονία	18,9%	17,6%	17,1%	16,6%	13,3%	-5,6%
Ελλάδα	19,0%	17,2%	15,7%	13,7%	11,6%	-7,4%
Μαυροβούνιο	9,4%	11,5%	10,7%	10,0%	11,0%	1,6%
Τουρκία	8,3%	9,3%	9,4%	9,8%	10,6%	2,3%
Ισπανία	12,4%	10,9%	9,3%	8,4%	8,1%	-4,3%
Σερβία	14,3%	13,4%	11,8%	10,6%	8,1%	-6,2%
Κύπρος	10,7%	9,6%	8,8%	6,9%	5,7%	-5,0%
Ιταλία	6,8%	6,5%	6,2%	5,8%	5,6%	-1,2%
Κροατία	8,9%	7,4%	6,5%	5,7%	5,0%	-3,9%
Πορτογαλία	8,2%	7,4%	5,7%	4,7%	4,8%	-3,4%
Γαλλία	5,7%	5,1%	4,8%	5,0%	4,7%	-1,0%
Δανία	4,6%	4,4%	4,4%	3,9%	3,9%	-0,7%
Φινλανδία	6,0%	5,8%	5,3%	4,2%	3,9%	-2,1%
ΕΕ28	5,2%	4,7%	4,2%	3,9%	3,7%	-1,5%
Λετονία	4,5%	4,0%	3,6%	3,7%	3,6%	-0,9%
Σουηδία	4,0%	3,8%	3,9%	3,6%	3,5%	-0,5%
Λουξεμβούργο	4,6%	3,8%	3,7%	4,1%	3,4%	-1,2%
Ελβετία	3,4%	3,3%	3,8%	3,5%	3,3%	-0,1%
Σλοβενία	5,7%	6,0%	5,2%	3,6%	3,0%	-2,7%
Βέλγιο	4,1%	3,7%	3,8%	3,2%	2,9%	-1,2%
Ιρλανδία	5,2%	4,7%	3,7%	3,6%	2,9%	-2,3%
Λιθουανία	3,2%	2,7%	2,7%	2,6%	2,8%	-0,4%
Αυστρία	3,6%	3,4%	3,0%	3,0%	2,8%	-0,8%
Εσθονία	3,8%	3,7%	3,3%	3,6%	2,6%	-1,2%
Σλοβακία	5,6%	5,1%	3,6%	2,8%	2,3%	-3,3%
Μάλτα	1,6%	1,4%	1,8%	1,8%	2,2%	0,6%
Ισλανδία	2,8%	1,7%	1,6%	1,9%	2,2%	-0,6%
Ολλανδία	3,7%	3,4%	2,8%	2,3%	2,1%	-1,6%
Ηνωμένο Βασίλειο	2,5%	2,6%	2,4%	2,1%	2,0%	-0,5%
Νορβηγία	2,5%	3,0%	2,3%	2,2%	2,0%	-0,5%
Βουλγαρία	3,7%	3,3%	2,9%	2,2%	1,9%	-1,8%
Γερμανία	2,3%	2,2%	2,0%	1,9%	1,8%	-0,5%
Πολωνία	3,5%	3,0%	2,2%	1,8%	1,8%	-1,7%
Ουγγαρία	2,2%	1,7%	1,5%	1,3%	1,4%	-0,8%
Ρουμανία	3,5%	2,7%	2,1%	1,8%	1,2%	-2,3%
Τσεχία	2,2%	1,8%	1,4%	1,1%	1,0%	-1,2%

<sup>19</sup> Eurostat-Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ifsa\\_urgaed&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ifsa_urgaed&lang=en)

### 2.3.1. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, την περίοδο 2015-2019, στο σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αριθμητικά λιγότεροι από τους αποφοίτους όλων των άλλων βαθμίδων εκπαίδευσης συγκεντρωτικά (Δευτεροβάθμια και Μετα-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και μη φοίτηση σε σχολείο). Το 2019 οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλογούσαν στο 38% του συνόλου των ανέργων της χώρας, ποσοστό ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με το 39%, το οποίο καταγράφηκε την προηγούμενη χρονιά (Σχήμα 13). Την περίοδο 2015-2019, το ποσοστό των ανέργων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας παρουσίασε αύξηση κατά 1%, από 37% το 2015 σε 38% το 2019.



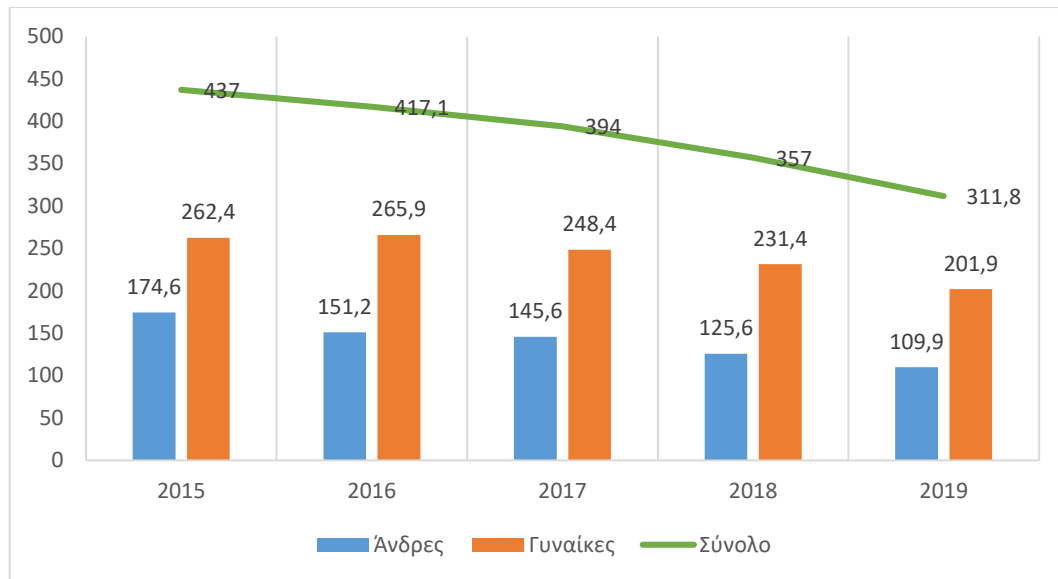
**Σχήμα 13.** Ποσοστό ανέργων στην Ελλάδα ανά επίπεδο εκπαίδευσης, 2015-2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ<sup>20</sup>)

### 2.3.2. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα με βάση το φύλο

Σε απόλυτους αριθμούς, στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2019, οι άνεργοι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για τα δυο φύλα μειώθηκαν συνολικά κατά 125.200 άτομα (από 437.000 το 2015, σε 311.800 το 2019). Λαμβάνοντας υπόψη την αριθμητική υπεροχή των γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το ποσοστό τους, το 2019, έφτασε το 64,75% (201.900 γυναίκες επί του συνόλου 311.800 των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), δηλαδή ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο των ανδρών (35,25%) (Σχήμα 14). Ωστόσο, την τελευταία πενταετία, τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ επιβεβαιώνουν, διαχρονικά, τη δυσμενή θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Μεταξύ των ετών 2015-2019 ο αριθμός των ανέργων γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 60.500 άτομα, σε ποσοστό 23,06% (από 262.400 το 2015, σε 201.900 το 2019), ενώ αντίστοιχα των ανδρών κατά 64.700, σε ποσοστό 37,06% (από 174.600 το 2015 σε 109.900 το 2019).

<sup>20</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2020) [29/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures\\_2020Q1\\_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336](https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2020Q1_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336)

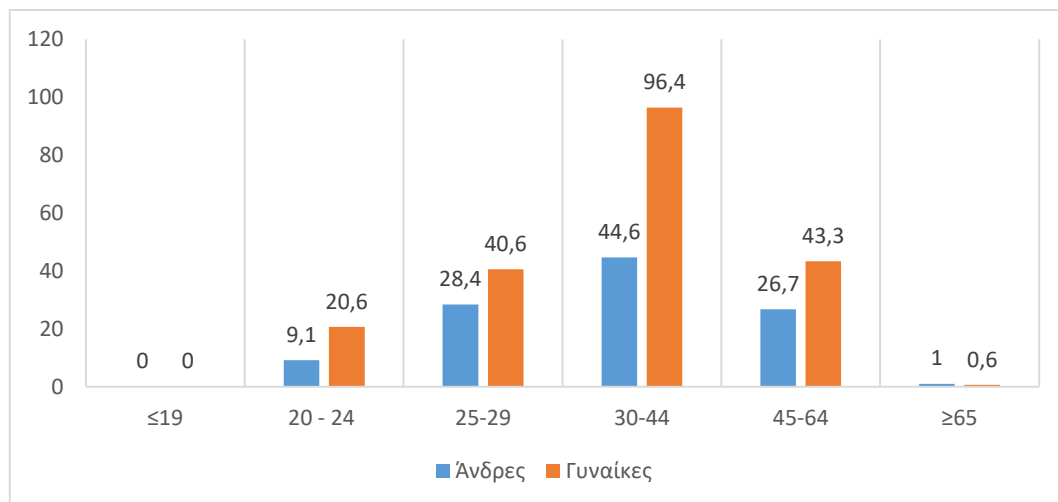




**Σχήμα 14.** Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, 2015-2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ<sup>21</sup>)

### 2.3.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα ανά ηλικιακή ομάδα

Βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ, το 2019, οι γυναίκες άνεργοι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπερτερούν σημαντικά των ανδρών σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, εκτός από τις ηλικίες άνω των 65 ετών (Σχήμα 15).



**Σχήμα 15.** Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, και ηλικιακή ομάδα, 2019 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ<sup>22</sup>)

<sup>21</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2020) [29/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures\\_2020Q1\\_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336](https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2020Q1_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336)

<sup>22</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2020) [29/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures\\_2020Q1\\_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336](https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2020Q1_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336)

## 2.4. Συμπεράσματα

Στον Πίνακα 8 παρουσιάζονται οι πιο σημαντικοί διεθνείς δείκτες για το ποσοστό απασχόλησης των πτυχιούχων, το επίπεδο αμοιβών και την ανεργία.

**Πίνακας 8.** Συνοπτική παρουσίαση δεικτών των ΟΟΣΑ, Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΟΟΣΑ	ΕΕ 23	ΕΕ 28
<b>Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8 (ΟΟΣΑ)</b>				
Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-34, (2018)	70%	84%	84%	-
Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2018)	74%	85%	86%	-
Απασχόληση κατόχων πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2018)	73%	84%	84%	-
Απασχόληση κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2018)	82%	88%	88%	-
Απασχόληση κατόχων διδακτορικού τίτλου σπουδών, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2018)	90%	92%	93%	-
<b>Αποδοχές πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8, σε σχέση με τις αποδοχές των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αποδοχές εργαζομένων με επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης=100) (ΟΟΣΑ)</b>				
Σχετικές αποδοχές πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2017)	137%	157%	152%	-
<b>Αποδοχές εργαζομένων γυναικών με πτυχίο ΑΕΙ, επίπεδα 5-8, σε σχέση με τις αποδοχές των ανδρών (ΟΟΣΑ)</b>				
Αποδοχές εργαζομένων γυναικών με πτυχίο ΑΕΙ σε σχέση με τις αποδοχές των ανδρών, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2017)	79%	75%	76%	-
<b>Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8 (EUROSTAT &amp; ΕΛΣΤΑΤ)</b>				
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-39 (2019)	16,8%	-	-	4,5%
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2019)	11,6%	-	-	3,7%
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ (2019) - άνδρες	35,35%	-	-	-
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ (2019) - γυναίκες	64,75%	-	-	-

Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις των χωρών του ΟΟΣΑ τόσο στην απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 (74%) όσο και των νέων αποφοίτων ηλικίας 25-34 (70%) (επίπεδα 5-8) απέχοντας 14 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών αυξάνει τις πιθανότητες απασχόλησης κατά 11%, σε σύγκριση με τους αποφοίτους προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, ενώ η κατοχή διδακτορικού τίτλου κατά 17%. Όσον αφορά στις αποδοχές των πτυχιούχων, η Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλή θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ απέχοντας 20 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο. Η ανεργία των πτυχιούχων στην Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των χωρών της ΕΕ28, παρόλο που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των ετών 2015-2019. Η ανεργία πτυχιούχων γυναικών στην Ελλάδα τείνει σε διπλάσιο ποσοστό απ' αυτό των ανδρών.

### 3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη

Στην ΕΕ των 28, οι εγγεγραμμένοι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2018 ανέρχονταν σε 19.969.131 (Πίνακας 9). Από αυτούς, οι 1.483.065, δηλαδή το 7,43% του συνόλου, παρακολουθούσε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας ή διετούς διάρκειας, οι 12.108.559, δηλαδή το 60,64%, ήταν φοιτητές πρώτου κύκλου, οι 5.605.948, δηλαδή το 28,07%, ήταν μεταπτυχιακοί και οι 771.559, δηλαδή το 3,86%, ήταν διδακτορικοί φοιτητές. Οι σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου, μεταπτυχιακού διπλώματος και διδακτορικού τίτλου συναντώνται σε όλα τα κράτη μέλη. Αντίθετα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση βραχείας διάρκειας συναντάται μόνο σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ, συνήθως, συνδέεται με την πρακτική άσκηση, η οποία στοχεύει στην προετοιμασία των σπουδαστών για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη.

**Πίνακας 9.** Κατανομή (%) φοιτητικού πληθυσμού στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>23</sup>)

Χώρα	Τριτοβάθμια εκπαίδευση (5-8)			Σύντομος Κύκλος (επίπεδο 5)			Πτυχίο (επίπεδο 6)			Μάστερ (επίπεδο 7)			Διδακτορικό(επίπεδο 8)		
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
ΕΕ28	19.969.131	45,89%	54,11%	7,43%	49,41%	50,59%	60,64%	46,48%	53,52%	28,07%	42,84%	57,16%	3,86%	51,89%	48,11%
Βέλγιο	515.530	44,43%	55,57%	4,41%	39,04%	60,96%	72,29%	44,01%	55,99%	19,94%	45,60%	54,40%	3,36%	53,54%	46,46%
Βουλγαρία	236.335	46,32%	53,68%				65,62%	48,11%	51,89%	31,60%	42,47%	57,53%	2,78%	47,70%	52,30%
Τσεχία	329.036	42,93%	57,07%	0,30%	35,85%	64,15%	58,84%	43,10%	56,90%	34,03%	40,20%	59,80%	6,83%	55,35%	44,65%
Δανία	310.903	43,48%	56,52%	11,44%	53,73%	46,27%	62,99%	41,20%	58,80%	22,53%	43,99%	56,01%	3,04%	48,26%	51,74%
Γερμανία	3.127.927	51,17%	48,83%	0,01%	35,24%	64,76%	59,87%	53,26%	46,74%	33,71%	46,61%	53,39%	6,41%	55,59%	44,41%
Εσθονία	45.773	41,30%	58,70%				62,74%	42,88%	57,11%	31,88%	37,80%	62,20%	5,38%	43,43%	56,57%
Ιρλανδία	231.201	48,03%	51,97%	8,60%	49,16%	50,84%	73,04%	48,50%	51,50%	14,68%	45,18%	54,82%	3,68%	47,54%	52,46%
Ελλάδα	766.874	51,26%	48,74%				86,00%	52,59%	47,41%	10,19%	40,09%	59,91%	3,81%	51,16%	48,84%
Ισπανία	2.051.826	46,43%	53,57%	20,20%	52,24%	47,76%	59,07%	45,56%	54,44%	16,57%	41,52%	58,48%	4,17%	50,11%	49,89%
Γαλλία	2.618.729	45,52%	54,48%	19,29%	52,17%	47,83%	40,42%	40,95%	59,05%	37,77%	46,52%	53,48%	2,52%	52,96%	47,04%
Κροατία	164.826	42,96%	57,04%	0,03%	78,43%	21,57%	59,22%	46,38%	53,62%	38,58%	37,51%	62,49%	2,17%	45,73%	54,27%
Ιταλία	1.895.990	44,53%	55,47%	0,71%	72,70%	27,30%	60,16%	46,27%	53,73%	37,64%	41,01%	58,99%	1,49%	49,97%	50,03%
Κύπρος	47.169	46,90%	53,10%	9,85%	66,95%	33,05%	47,94%	53,35%	46,65%	39,08%	34,31%	65,69%	3,12%	42,05%	57,95%
Λετονία	81.602	41,91%	58,09%	18,28%	40,17%	59,83%	56,57%	44,73%	55,27%	22,45%	36,33%	63,67%	2,69%	41,21%	58,79%
Λιθουανία	118.287	43,57%	56,43%				74,79%	45,80%	54,20%	22,89%	36,35%	63,65%	2,32%	42,91%	57,09%
Λουξεμβούργο	7.043	48,06%	51,94%	10,88%	43,21%	56,79%	43,31%	47,08%	52,92%	35,98%	47,79%	52,21%	9,84%	58,73%	41,27%
Ουγγαρία	283.350	46,13%	53,87%	4,32%	38,38%	61,62%	64,76%	47,61%	52,39%	28,21%	43,30%	56,70%	2,71%	52,59%	47,41%
Μάλτα	15.220	44,07%	55,93%	13,59%	31,87%	68,13%	56,20%	46,56%	53,44%	29,25%	44,65%	55,35%	0,97%	53,06%	46,94%
Ολλανδία	889.506	47,93%	52,07%	2,81%	45,36%	54,64%	75,19%	48,58%	51,42%	20,24%	45,60%	54,40%	1,76%	51,04%	48,96%
Αυστρία	430.195	47,06%	52,94%	17,48%	46,57%	53,43%	46,31%	47,15%	52,85%	31,46%	46,07%	53,93%	4,74%	54,48%	45,53%
Πολωνία	1.492.899	40,74%	59,26%	0,02%	16,24%	83,76%	66,09%	43,53%	56,47%	31,12%	34,42%	65,58%	2,77%	45,09%	54,91%
Πορτογαλία	356.390	46,52%	53,48%	3,59%	62,80%	37,20%	57,57%	45,39%	54,61%	33,16%	46,52%	53,48%	5,68%	47,76%	52,24%
Ρουμανία	538.871	45,84%	54,16%				65,00%	48,16%	51,84%	31,33%	40,43%	59,57%	3,67%	51,01%	48,99%
Σλοβενία	76.534	42,45%	57,55%	13,53%	60,07%	39,93%	54,67%	41,14%	58,86%	28,11%	36,04%	63,96%	3,69%	46,18%	53,82%
Σλοβακία	144.447	41,01%	58,99%	1,83%	34,58%	65,42%	54,69%	41,98%	58,02%	38,64%	38,51%	61,49%	4,84%	52,45%	47,55%
Φινλανδία	294.516	46,92%	53,08%				70,39%	48,57%	51,43%	23,29%	41,87%	58,13%	6,32%	47,24%	52,76%
Σουηδία	431.065	39,90%	60,10%	5,93%	50,82%	49,18%	55,92%	35,97%	64,03%	33,58%	42,88%	57,12%	4,57%	51,80%	48,20%
Ηνωμένο Βασίλειο	2.467.086	43,16%	56,84%	11,52%	40,61%	59,39%	65,70%	44,08%	55,92%	18,26%	39,40%	60,60%	4,51%	51,42%	48,58%
Ισλανδία	17.835	36,42%	63,58%	3,30%	54,08%	45,92%	68,34%	37,37%	62,63%	24,79%	30,78%	69,22%	3,57%	41,13%	58,87%
Λιχτενστάιν	850	64,24%	35,76%	0,00%			47,76%	57,14%	42,86%	33,29%	68,20%	31,80%	18,94%	75,16%	24,84%
Νορβηγία	288.739	41,94%	58,06%	2,98%	82,84%	17,16%	69,00%	39,68%	60,32%	25,08%	42,65%	57,35%	2,94%	47,33%	52,67%
Ελβετία	306.743	50,18%	49,82%	1,36%	37,73%	62,27%	67,58%	50,57%	49,43%	22,84%	48,57%	51,43%	8,22%	53,48%	46,52%
Μαυροβούνιο	23.826	44,52%	55,48%				94,29%	44,96%	55,04%	5,49%	36,29%	63,71%	0,22%	59,62%	40,38%
Βόρεια Μακεδονία	60.110	44,51%	55,49%				94,73%	44,38%	55,62%	4,60%	45,93%	54,07%	0,67%	51,99%	48,01%
Σερβία	256.172	43,45%	56,55%				77,25%	44,78%	55,22%	18,25%	38,02%	61,98%	4,50%	42,66%	57,34%
Τουρκία	7.560.371	53,53%	46,47%	36,62%	51,44%	48,56%	54,40%	54,19%	45,81%	7,72%	58,15%	41,85%	1,26%	57,43%	42,57%

Σύμφωνα με τον πίνακα, στην Ευρώπη τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας στο σύνολο των φοιτητών κάθε χώρας, απαντώνται στην Τουρκία (36,62%), την Ισπανία (20,20%), τη Γαλλία (19,29%), τη Λετονία (18,28%), την Αυστρία (17,48%), τη Μάλτα (13,59%), τη Σλοβενία (13,53%), το Ηνωμένο Βασίλειο (11,52%) και τη Δανία (11,44%). Οι σπουδές βραχείας διάρκειας δεν αποτελούσαν το 2018 μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος στη Βουλγαρία, την

<sup>23</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [12/06/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt01&lang=en)

Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και τη Σερβία, ενώ εφαρμόζονται κατά περίπτωση σε χώρες όπως η Κροατία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Πολωνία και η Πορτογαλία.

Σε όλα τα κράτη, οι φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου ήταν περισσότεροι από τους φοιτητές σε κάθε άλλο επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα υψηλότερα ποσοστά προπτυχιακών φοιτητών στο σύνολο φοιτητών της κάθε χώρας συναντώνται στη Βόρεια Μακεδονία (94,73%), το Μαυροβούνιο (94,29%), την Ελλάδα (86%) και τη Σερβία (77,25%).

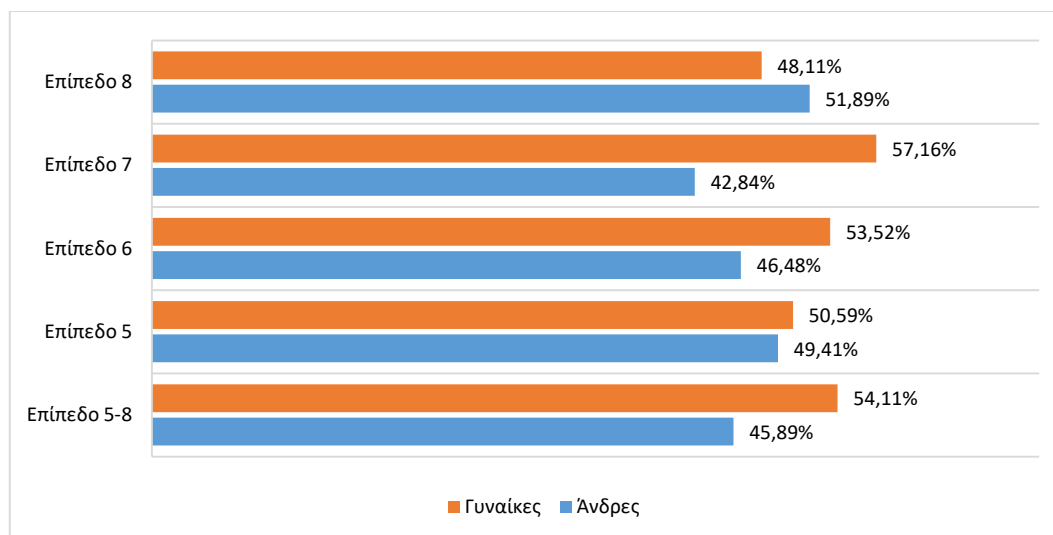
Στον αντίποδα, στη Γαλλία (40,42%), το Λουξεμβούργο (45,28%), την Αυστρία (46,31%), το Λιχτενστάιν (47,76%) και την Κύπρο (47,94%) το ποσοστό των προπτυχιακών φοιτητών ήταν μικρότερο από το 50% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε αρκετές χώρες, όπως για παράδειγμα την Κύπρο (39,08%), τη Σλοβακία (38,64%), την Κροατία (38,58%), τη Γαλλία (37,77%), την Ιταλία (37,64%), το Λουξεμβούργο (35,98%), τη Γερμανία (33,71%) και τη Σουηδία (33,58%) πάνω από το ένα τρίτο των φοιτητών ήταν εγγεγραμμένοι σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Αντίθετα, λιγότεροι από το ένα πέμπτο του συνόλου των φοιτητών της κάθε χώρας καταγράφηκαν στη Βόρεια Μακεδονία (4,6%), το Μαυροβούνιο (5,49%), την Τουρκία (7,72%), την Ελλάδα (10,19%), την Ιρλανδία (14,68%), την Ισπανία (16,57%), τη Σερβία (18,25%) και το Βέλγιο (19,94%).

Στον τρίτο κύκλο σπουδών, το υψηλότερο ποσοστό υποψήφιων διδασκόντων ως προς το σύνολο των φοιτητών κάθε χώρας, καταγράφηκε στο Λιχτενστάιν (18,94%), στο Λουξεμβούργο (9,84%), την Ελβετία (8,22%) την Τσεχία (6,83%), τη Γερμανία (6,41%) και τη Φινλανδία (6,32%). Η Πορτογαλία (5,68%), η Εσθονία (5,38%), η Σλοβακία (4,84%), η Αυστρία (4,74%), η Σουηδία (4,57%), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,51%), η Σερβία (4,50%) αλλά και η Ελλάδα (3,81%) περιλαμβάνονται στις χώρες με σχετικά χαμηλά ποσοστά διδακτορικών φοιτητών. Τέλος, στις χώρες με τους λιγότερους διδακτορικούς φοιτητές περιλαμβάνονται το Μαυροβούνιο (0,22%), η Βόρεια Μακεδονία (0,67%), η Μάλτα (0,97%), η Τουρκία (1,26%), η Ιταλία (1,49%) και η Ολλανδία (1,76%).

### 3.1. Φοιτητές ανά κύκλο σπουδών και φύλο

Το 2018, στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι γυναίκες αντιστοιχούσαν στο 54,11% του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 16). Το ποσοστό των γυναικών παρουσιάζεται ελαφρώς υψηλότερο στις σπουδές βραχείας διάρκειας (50,59%), αρκετά υψηλότερο στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών (53,52%) και πολύ υψηλότερο στις μεταπτυχιακές σπουδές (57,16%), ενώ καταγράφεται πολύ χαμηλότερο στους υποψήφιους διδάκτορες (48,11%), όπου η πλειονότητα των φοιτητών ήταν άνδρες.



**Σχήμα 16.** Κατανομή (%) φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (επίπεδα 5-8) και φύλο στην ΕΕ, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>24</sup>)

Τα πέντε υψηλότερα ποσοστά γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 10) καταγράφονται στην Ισλανδία (63,58%), τη Σουηδία (60,10%), την Πολωνία (59,26%), τη Σλοβακία (58,99%), την Εσθονία (58,7%), τη Λετονία (58,09%) και τη Νορβηγία (58,06%).

Η Ελλάδα, η Γερμανία, το Λιχτενστάιν, η Ελβετία και η Τουρκία ήταν οι μόνες χώρες στην Ευρώπη, όπου οι άνδρες αποτελούσαν την πλειονότητα των φοιτητών τόσο στους σπουδαστές που πραγματοποιούσαν προπτυχιακές σπουδές (Ελλάδα 52,59%, Γερμανία 53,26%, Λιχτενστάιν 57,14%, Ελβετία 50,57%, Τουρκία 54,19%) όσο και στο σύνολο (Ελλάδα 51,26%, Γερμανία 51,17%, Λιχτενστάιν 64,24%, Ελβετία 50,18%, Τουρκία 53,53%). Η Κύπρος (53,35%) περιλαμβάνεται επίσης στις χώρες, όπου οι άνδρες υπερτερούσαν αριθμητικά των γυναικών στους προπτυχιακούς φοιτητές.

Στον αντίποδα, στους προπτυχιακούς φοιτητές τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών καταγράφονται στη Σουηδία (64,03%), την Ισλανδία (62,63%), τη Νορβηγία (60,32%), τη Γαλλία (59,05%) και τη Σλοβενία (58,86%). Στους μεταπτυχιακούς φοιτητές ποσοστό φοιτητριών πάνω από 60% καταγράφεται στην Ισλανδία (69,22%), την Κύπρο (65,69%), την Πολωνία (65,58%), τη Σλοβενία (63,96%), το Μαυροβούνιο (63,71%), τη Λετονία (63,67%), τη Λιθουανία (63,65%), την Κροατία (62,49%) και την Εσθονία (62,20%).

Ως προς τους υποψήφιους διδάκτορες, τα υψηλότερα ποσοστά στους άνδρες εμφανίζονται στο Λιχτενστάιν (75,16%), το Μαυροβούνιο (59,62%), το Λουξεμβούργο (58,73%), την Τουρκία (57,43%), τη Γερμανία (55,59%) και την Τσεχία (55,35%) ενώ τα χαμηλότερα διαπιστώνονται στην Ισλανδία (41,13%), τη Λετονία (41,21%) και την Κύπρο (42,05%).

<sup>24</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [12/06/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt01&lang=en)

**Πίνακας 10.** Κατανομή φοιτητών (%) ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>25</sup>)

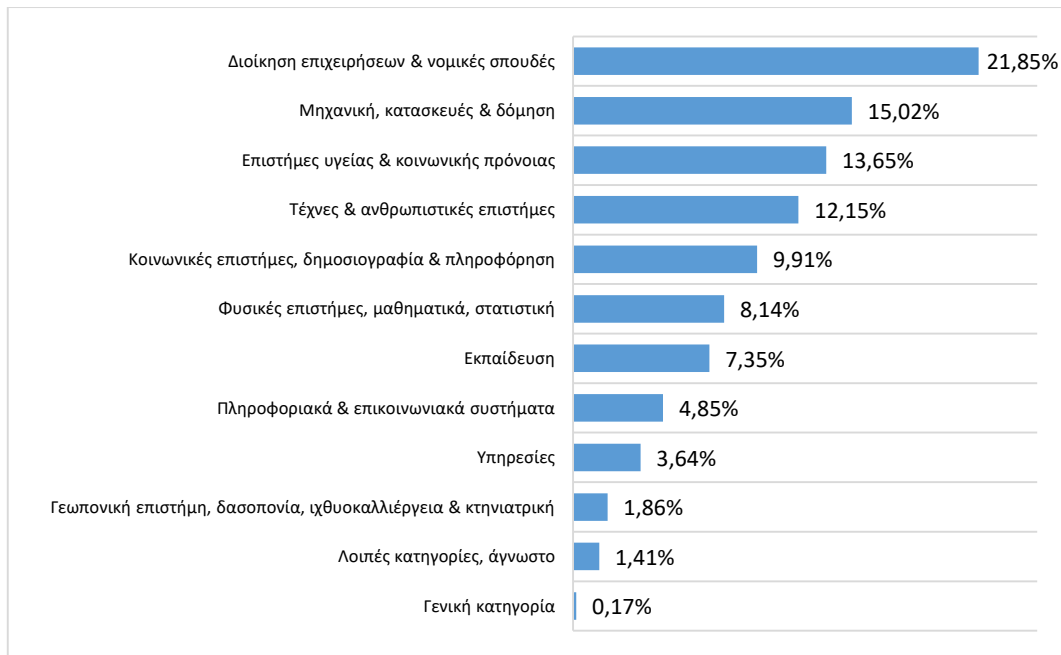
Χώρα	Τριτοβάθμια εκπαίδευση (5-8)		Σύντομος Κύκλος (επίπεδο 5)		Πτυχίο (επίπεδο 6)		Μάστερ (επίπεδο 7)		Διδακτορικό (επίπεδο 8)	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ28	45,89%	54,11%	49,41%	50,59%	46,48%	53,52%	42,84%	57,16%	51,89%	48,11%
Βέλγιο	44,43%	55,57%	39,04%	60,96%	44,01%	55,99%	45,60%	54,40%	53,54%	46,46%
Βουλγαρία	46,32%	53,68%			48,11%	51,89%	42,47%	57,53%	47,70%	52,30%
Τσεχία	42,93%	57,07%	35,85%	64,15%	43,10%	56,90%	40,20%	59,80%	55,35%	44,65%
Δανία	43,48%	56,52%	53,73%	46,27%	41,20%	58,80%	43,99%	56,01%	48,26%	51,74%
Γερμανία	51,17%	48,83%	35,24%	64,76%	53,26%	46,74%	46,61%	53,39%	55,59%	44,41%
Εσθονία	41,30%	58,70%			42,88%	57,11%	37,80%	62,20%	43,43%	56,57%
Ιρλανδία	48,03%	51,97%	49,16%	50,84%	48,50%	51,50%	45,18%	54,82%	47,54%	52,46%
Ελλάδα	51,26%	48,74%			52,59%	47,41%	40,09%	59,91%	51,16%	48,84%
Ισπανία	46,43%	53,57%	52,24%	47,76%	45,56%	54,44%	41,52%	58,48%	50,11%	49,89%
Γαλλία	45,52%	54,48%	52,17%	47,83%	40,95%	59,05%	46,52%	53,48%	52,96%	47,04%
Κροατία	42,96%	57,04%	78,43%	21,57%	46,38%	53,62%	37,51%	62,49%	45,73%	54,27%
Ιταλία	44,53%	55,47%	72,70%	27,30%	46,27%	53,73%	41,01%	58,99%	49,97%	50,03%
Κύπρος	46,90%	53,10%	66,95%	33,05%	53,35%	46,65%	34,31%	65,69%	42,05%	57,95%
Λετονία	41,91%	58,09%	40,17%	59,83%	44,73%	55,27%	36,33%	63,67%	41,21%	58,79%
Λιθουανία	43,57%	56,43%			45,80%	54,20%	36,35%	63,65%	42,91%	57,09%
Λουξεμβούργο	48,06%	51,94%	43,21%	56,79%	47,08%	52,92%	47,79%	52,21%	58,73%	41,27%
Ουγγαρία	46,13%	53,87%	38,38%	61,62%	47,61%	52,39%	43,30%	56,70%	52,59%	47,41%
Μάλτα	44,07%	55,93%	31,87%	68,13%	46,56%	53,44%	44,65%	55,35%	53,06%	46,94%
Ολλανδία	47,93%	52,07%	45,36%	54,64%	48,58%	51,42%	45,60%	54,40%	51,04%	48,96%
Αυστρία	47,06%	52,94%	46,57%	53,43%	47,15%	52,85%	46,07%	53,93%	54,48%	45,53%
Πολωνία	40,74%	59,26%	16,24%	83,76%	43,53%	56,47%	34,42%	65,58%	45,09%	54,91%
Πορτογαλία	46,52%	53,48%	62,80%	37,20%	45,39%	54,61%	46,52%	53,48%	47,76%	52,24%
Ρουμανία	45,84%	54,16%			48,16%	51,84%	40,43%	59,57%	51,01%	48,99%
Σλοβενία	42,45%	57,55%	60,07%	39,93%	41,14%	58,86%	36,04%	63,96%	46,18%	53,82%
Σλοβακία	41,01%	58,99%	34,58%	65,42%	41,98%	58,02%	38,51%	61,49%	52,45%	47,55%
Φινλανδία	46,92%	53,08%			48,57%	51,43%	41,87%	58,13%	47,24%	52,76%
Σουηδία	39,90%	60,10%	50,82%	49,18%	35,97%	64,03%	42,88%	57,12%	51,80%	48,20%
Ηνωμένο Βασίλειο	43,16%	56,84%	40,61%	59,39%	44,08%	55,92%	39,40%	60,60%	51,42%	48,58%
Ισλανδία	36,42%	63,58%	54,08%	45,92%	37,37%	62,63%	30,78%	69,22%	41,13%	58,87%
Λιχτενστάιν	64,24%	35,76%			57,14%	42,86%	68,20%	31,80%	75,16%	24,84%
Νορβηγία	41,94%	58,06%	82,84%	17,16%	39,68%	60,32%	42,65%	57,35%	47,33%	52,67%
Ελβετία	50,18%	49,82%	37,73%	62,27%	50,57%	49,43%	48,57%	51,43%	53,48%	46,52%
Μαυροβούνιο	44,52%	55,48%			44,96%	55,04%	36,29%	63,71%	59,62%	40,38%
Βόρεια Μακεδονία	44,51%	55,49%			44,38%	55,62%	45,93%	54,07%	51,99%	48,01%
Σερβία	43,45%	56,55%			44,78%	55,22%	38,02%	61,98%	42,66%	57,34%
Τουρκία	53,53%	46,47%	51,44%	48,56%	54,19%	45,81%	58,15%	41,85%	57,43%	42,57%

### 3.2. Φοιτητές ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο

Το 2018, πάνω από το ένα πέμπτο του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ (Σχήμα 17) επέλεξε τις επιστήμες διοίκησης επιχειρήσεων και νομικών σπουδών (21,85%). Η δεύτερη συνηθέστερη επιλογή για τους φοιτητές ήταν οι επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (15,02%). Ακολουθούν: οι επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (13,65%), οι τέχνες και οι ανθρωπιστικές επιστήμες (12,15%), οι κοινωνικές επιστήμες, η δημοσιογραφία και η πληροφόρηση (9,91%), οι φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και η στατιστική (8,14%), η εκπαίδευση (7,35%), οι επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (4,85%), οι υπηρεσίες (3,64%) και, τέλος, η γεωπονική επιστήμη, η δασοπονία, η ιχθυοκαλλιέργεια και η κτηνιατρική (1,86%).

<sup>25</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)

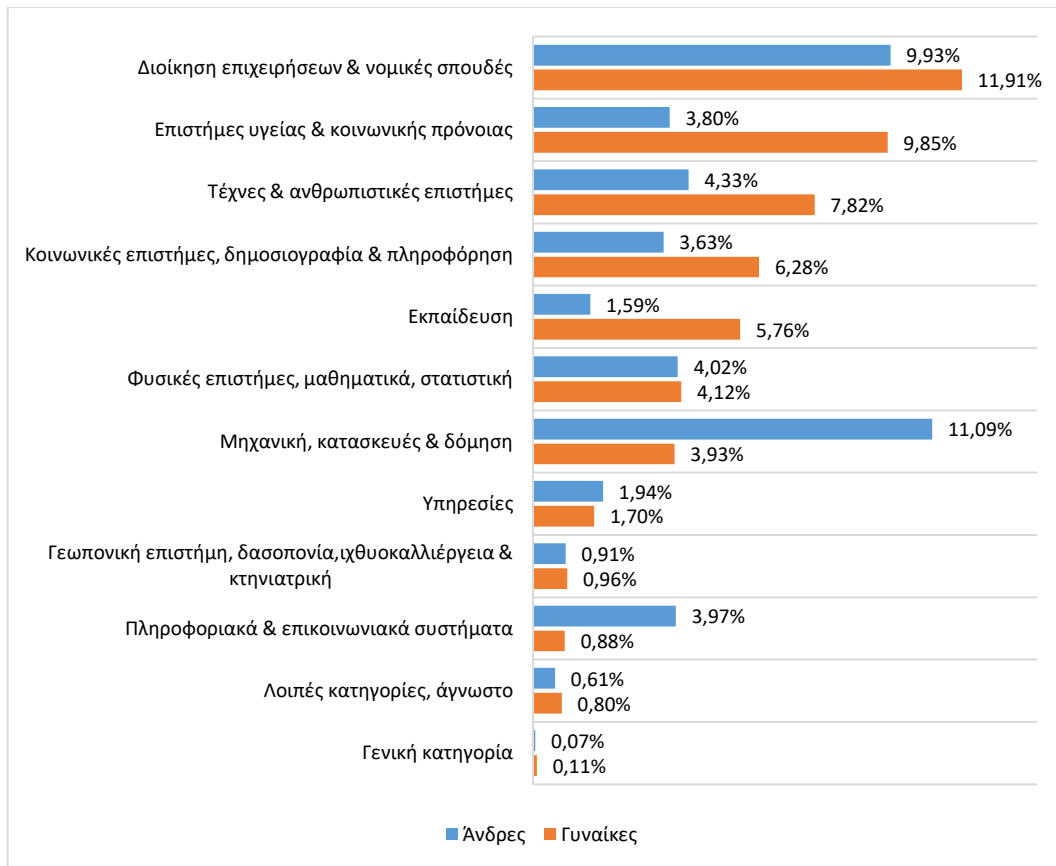


**Σχήμα 17.** Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>26</sup>)

Στο σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στην ΕΕ, οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών σε επτά από τα δέκα πεδία σπουδών (Σχήμα 18): στις επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών (11,91%), στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (9,85%), στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες (7,82%), στις κοινωνικές επιστήμες, τη δημοσιογραφία και την πληροφόρηση (6,28%), την εκπαίδευση (5,76%), τις φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και τη στατιστική (4,12%), τη γεωπονική επιστήμη, τη δασοπονία, την ιχθυοκαλλιέργεια & την κτηνιατρική (0,96%). Οι άνδρες φοιτητές υπερτερούν των γυναικών στις υπόλοιπες κατηγορίες: στις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (11,09%), στις επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (3,97%) και στις υπηρεσίες (1,94%).

<sup>26</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appssso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appssso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)



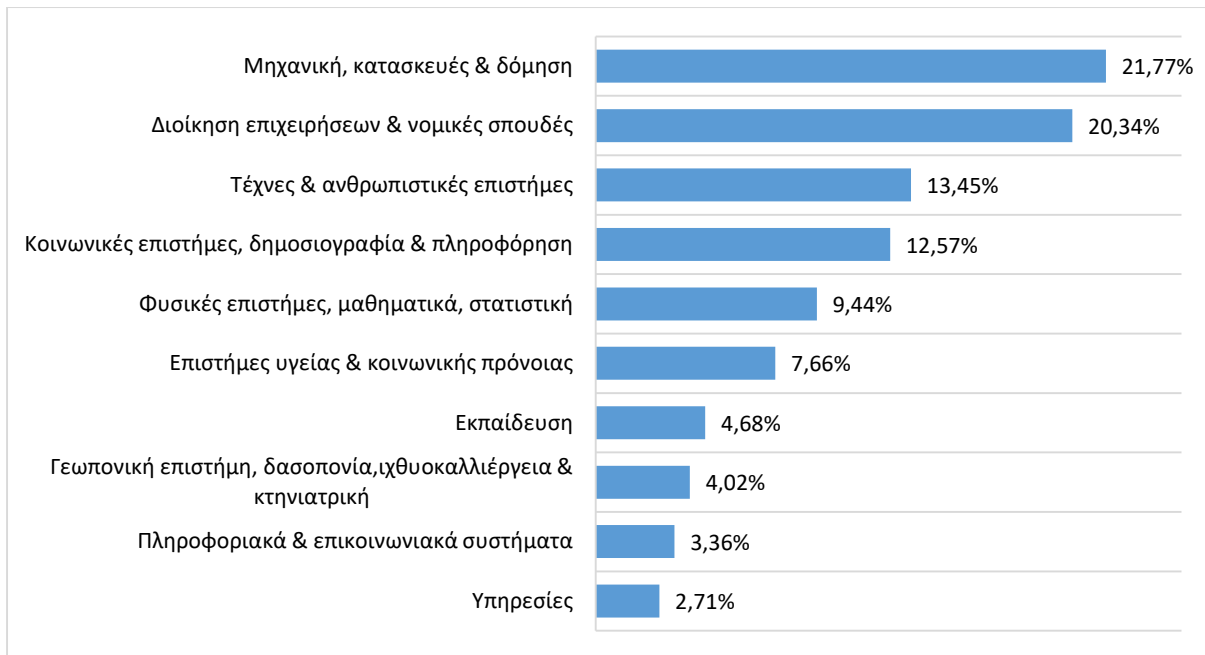
**Σχήμα 18.** Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>27</sup>)

Στην Ελλάδα (Σχήμα 19) οι περισσότεροι φοιτητές επιλέγουν τις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (21,77%) ενώ στη δεύτερη θέση, σε αντίθεση με τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ, έρχονται οι επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών (20,34%). Οι τέχνες και οι ανθρωπιστικές επιστήμες (13,45%) αποτελούν την τρίτη επιλογή των Ελλήνων φοιτητών (τέταρτη επιλογή στην Ευρώπη) και ακολουθούν: οι κοινωνικές επιστήμες, η δημοσιογραφία και η πληροφόρηση (12,57%), οι φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και η στατιστική (9,44%), οι επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (7,66%), η εκπαίδευση (4,68%), οι γεωπονικές επιστήμες, η ιχθυοκαλλιέργεια και η κτηνιατρική (4,02%), οι επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (3,36%) και οι υπηρεσίες (2,71%). Η μεγαλύτερη απόκλιση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στις προτιμήσεις των Ελλήνων αποφοίτων εντοπίζεται στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, οι οποίες βρίσκονται στην 6<sup>η</sup> θέση στη σειρά προτίμησης των Ελλήνων σε αντίθεση με την 3<sup>η</sup> θέση στον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

<sup>27</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)





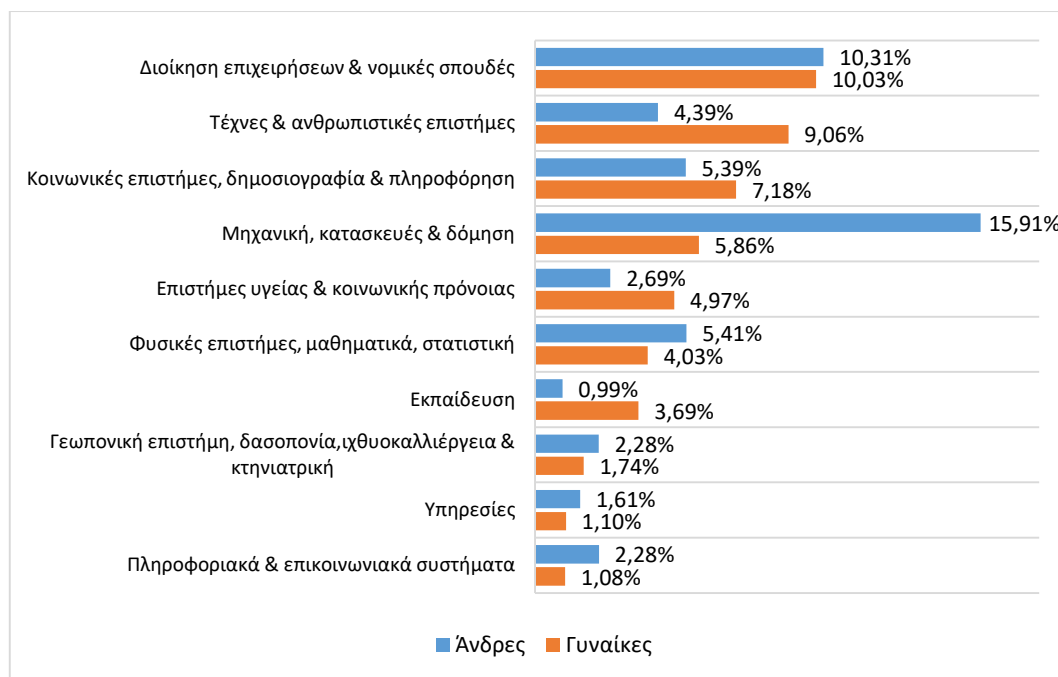
**Σχήμα 19.** Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>28</sup>)

Αναφορικά με το φύλο, στο σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (766.874), οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών σε τέσσερις από τις δέκα κατηγορίες με βάση το αντικείμενο σπουδών ως εξής (Σχήμα 20): στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες (9,06% γυναίκες, 4,39% άνδρες), στην εκπαίδευση (3,69% γυναίκες, 0,99% άνδρες), στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (4,97% γυναίκες, 2,69% άνδρες) και στις κοινωνικές επιστήμες, τη δημοσιογραφία και την πληροφόρηση (7,18% γυναίκες, 5,39% άνδρες).

Οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών στις επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και στις νομικές σπουδές (10,31% άνδρες, 10,03% γυναίκες), στις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (15,91% άνδρες, 5,86% γυναίκες), στις φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και τη στατιστική (5,41% άνδρες, 4,03% γυναίκες), στη γεωπονική επιστήμη, τη δασοπονία, την ιχθυοκαλλιέργεια και την κτηνιατρική (2,28% άνδρες, 1,74% γυναίκες), στις επιστήμες της πληροφορικής και των επικοινωνιακών συστημάτων (2,28% άνδρες, 1,08% γυναίκες) και στις υπηρεσίες (1,61% άνδρες, 1,10% γυναίκες).

<sup>28</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appssso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appssso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)



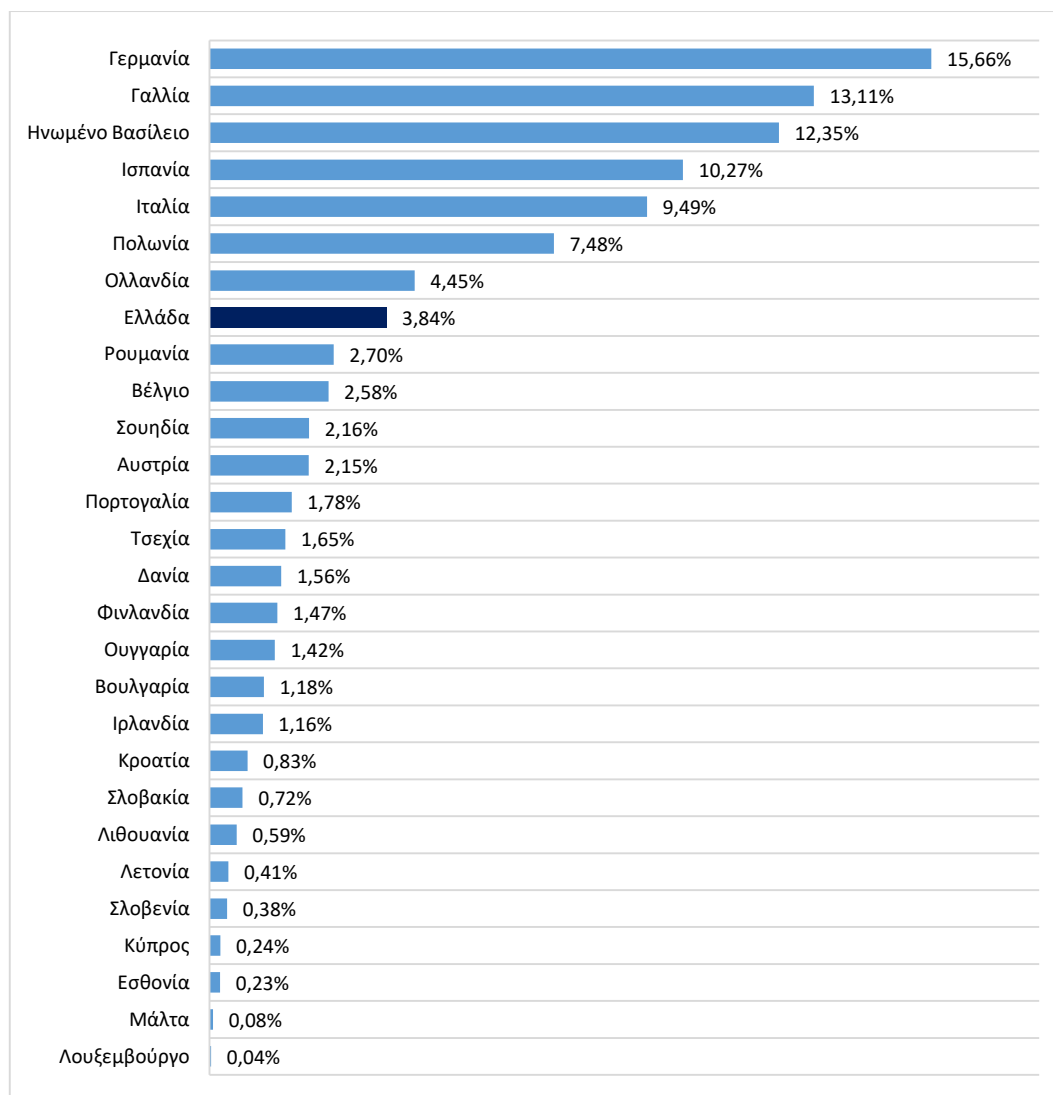
**Σχήμα 20.** Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>29</sup>)

### 3.3. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ ανά χώρα

Στην ΕΕ, την τελευταία τριετία, η Γερμανία είναι η χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών. Το 2018 είχε 3.127.927 φοιτητές, το 15,66% του συνόλου των φοιτητών της ΕΕ (Σχήμα 21). Ακολουθούσαν η Γαλλία με 2.618.729 φοιτητές (13,11% του συνόλου), το Ηνωμένο Βασίλειο με 2.467.086 φοιτητές (12,35% του συνόλου), η Ισπανία με 2.051.826 φοιτητές (10,27% του συνόλου), η Ιταλία με 1.895.990 φοιτητές (9,49% του συνόλου) και η Πολωνία με 1.492.899 φοιτητές (7,48% του συνόλου). Η Ελλάδα με 766.874 εγγεγραμμένους φοιτητές αντιστοιχεί στο 3,84% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από εκείνων των χωρών αντίστοιχου πληθυσμιακού μεγέθους, όπως το Βέλγιο (2,58% του συνόλου), η Πορτογαλία (1,78% του συνόλου), η Τσεχία (1,65% του συνόλου) ή η Ουγγαρία (1,42% του συνόλου).

<sup>29</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [28/04/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)



**Σχήμα 21.** Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα στο σύνολο των φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>30</sup>)

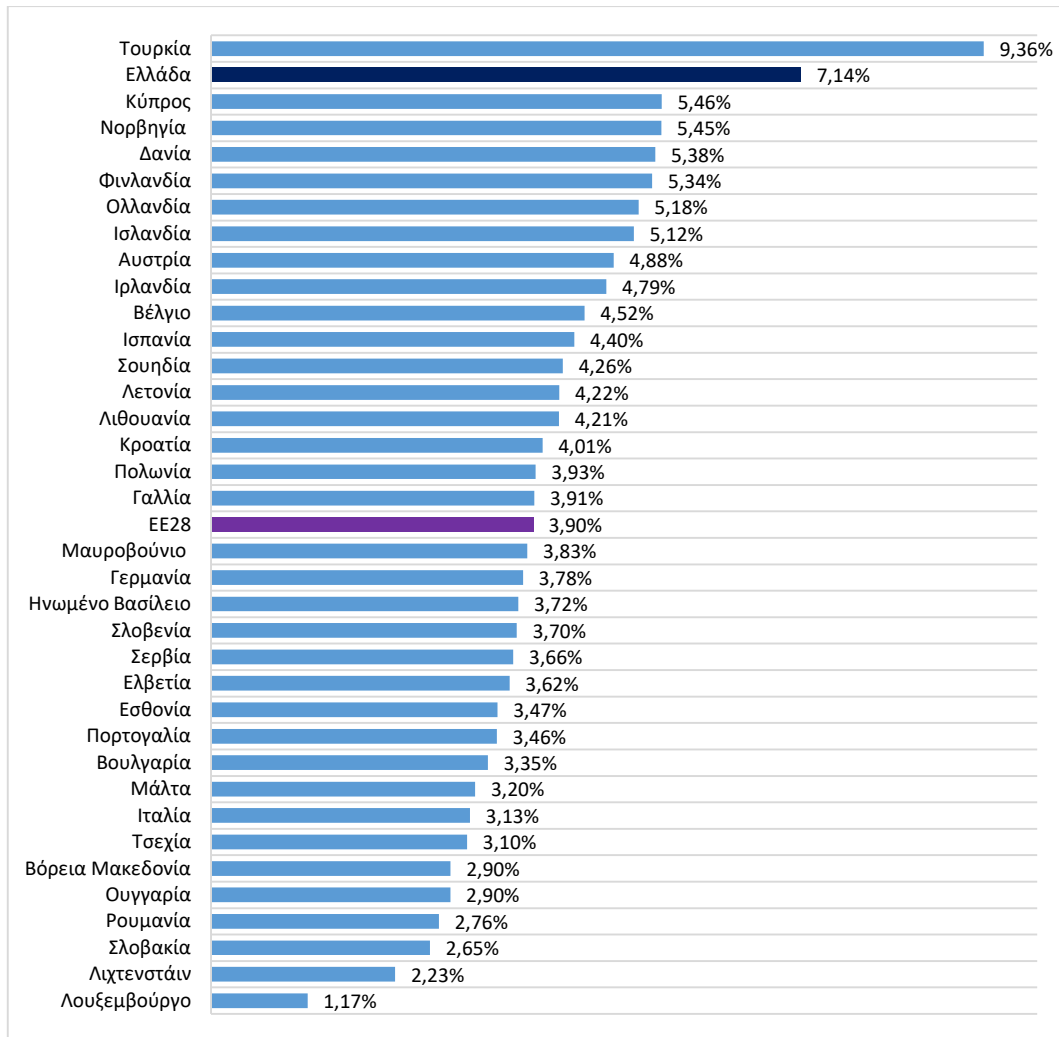
### 3.4. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού στον πληθυσμό κάθε χώρας της Ευρώπης

Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι αναλογικά με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας, η Τουρκία διαθέτει τους περισσότερους φοιτητές στην Ευρώπη (9,36%). Αντίστοιχα, η Ελλάδα φέρεται να έχει το υψηλότερο συγκριτικά πλήθος εγγεγραμμένων φοιτητών (7,14%). Το ποσοστό της Ελλάδας βρίσκεται πολύ πάνω από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ των 28, ο οποίος υπολογίζεται στο 3,9%. Η Γερμανία, παρά το γεγονός ότι διαθέτει αριθμητικά τους περισσότερους φοιτητές στην ΕΕ28, κατατάσσεται μόλις στην 20<sup>η</sup> θέση ως προς το ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας (3,78%) σε σύνολο 36 χωρών της Ευρώπης. Το ίδιο ισχύει για τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες από τη 2<sup>η</sup> και 3<sup>η</sup> θέση στο σύνολο του αριθμού των φοιτητών των χωρών της ΕΕ28 κατατάσσονται στην 18<sup>η</sup> και 21<sup>η</sup> θέση αντίστοιχα στο ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, υψηλά ποσοστά εμφανίζουν η Κύπρος (5,46%), η

<sup>30</sup> Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [12/06/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_enrt01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en)

Νορβηγία (5,45%), η Δανία (5,38%), η Φινλανδία (5,34%), η Ολλανδία (5,18%) και η Ισλανδία (5,12%). Τέλος, οι χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού είναι η Ουγγαρία (2,9%), η Ρουμανία (2,76%), η Σλοβακία (2,65%), το Λιχτενστάιν (2,23%) και το Λουξεμβούργο (1,17%). Σχετικό είναι το Σχήμα 22.



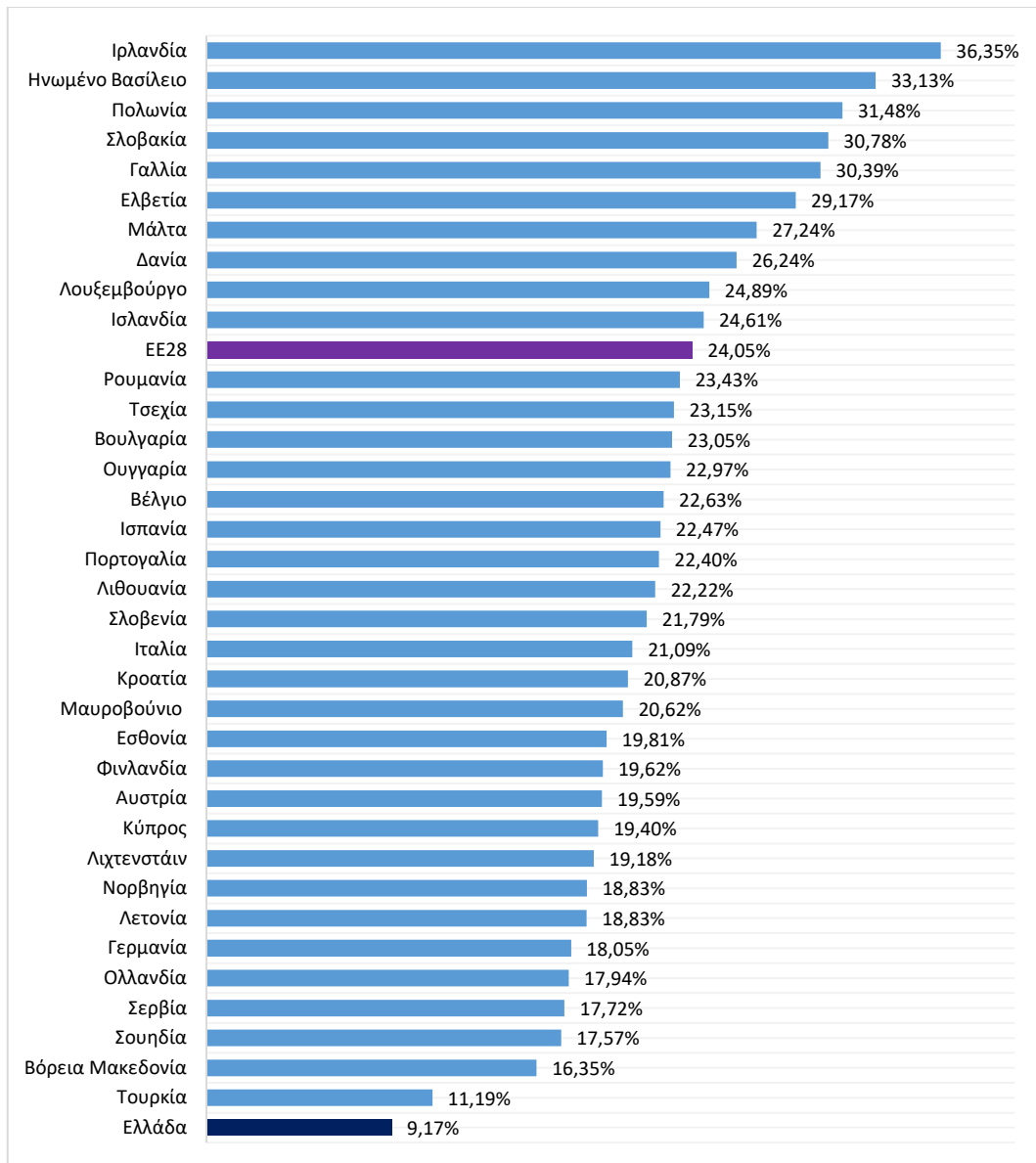
**Σχήμα 22.** Ποσοστό φοιτητών (επίπεδο 5-8) επί του συνολικού πληθυσμού κάθε χώρας της Ευρώπης το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>31</sup>)

### 3.5. Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών

Το 2018 (Σχήμα 23), στο ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών, η Ελλάδα κατείχε την τελευταία θέση στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, με ποσοστό μόλις 9,17%, το οποίο απέχει πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (24,05%). Τη δεύτερη δυσμενέστερη επίδοση εμφανίζει η Τουρκία (11,19%), ενώ σε χαμηλές θέσεις βρίσκονται η Σουηδία (17,57%) και η Βόρεια Μακεδονία (16,35%). Το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη εμφανίζουν η Ιρλανδία (36,35%), το Ηνωμένο Βασίλειο (33,13%) και η Πολωνία (31,48%).

<sup>31</sup> Eurostat- Population in Europe, [12/06/2020]

Διαθέσιμο εδώ: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>



**Σχήμα 23.** Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη, το 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)<sup>32</sup>

<sup>32</sup> Eurostat- Graduates by education level, programme orientation, sex and field of education, [12/06/2020]  
 Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_grad02&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_grad02&lang=en)

### 3.6. Συμπεράσματα

Στον Πίνακα 11 παρουσιάζονται συνοπτικά οι δείκτες της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό.

**Πίνακας 11.** Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 28
<b>Φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη</b>		
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2018)	7,14%	3,9%
<b>Φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη με βάση το φύλο</b>		
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2018) - άνδρες	51,26%	45,93%
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2018) - γυναίκες	48,74%	54,07%
<b>Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη</b>		
Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών	9,17%	24,05%

Η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με τον πληθυσμό της. Βεβαίως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι επειδή η μέτρηση γίνεται επί των εγγεγραμμένων φοιτητών και ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς θεωρούνται μη ενεργοί, η σύγκριση δεν αποτυπώνει ακριβώς την πραγματικότητα. Για τους ίδιους λόγους, το ποσοστό των αποφοίτων στο σύνολο των φοιτητών ετησίως παραμένει το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών της Ευρώπης.

Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι το γεγονός ότι στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο το ποσοστό των ανδρών έναντι των γυναικών στον πρώτο κύκλο σπουδών σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες. Ωστόσο, στις μεταπτυχιακές σπουδές οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών.

Οι φοιτητές στην Ελλάδα κατανέμονται ως προς τα αντικείμενα σπουδών, στην πλειονότητά τους, κατά προτεραιότητα στις επιστήμες μηχανικής και επιστήμες διοίκησης και νομικής με τελευταίες τις υπηρεσίες. Στην Ευρώπη οι περισσότεροι φοιτητές είναι ενταγμένοι στις επιστήμες διοίκησης και τις νομικές σπουδές και οι λιγότεροι στις γεωτεχνικές επιστήμες.

#### 4. Το διδακτικό προσωπικό στα ευρωπαϊκά ΑΕΙ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 (Πίνακας 12), το σύνολο των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανερχόταν το 2018 σε 1.512.668. Η Γερμανία διέθετε τους περισσότερους διδάσκοντες, 416.241, το 27,52% του συνόλου. Ακολουθεί η Ισπανία με 171.869 διδάσκοντες, 11,36% του συνόλου, το Ηνωμένο Βασίλειο με 161.145 διδάσκοντες, 10,65% του συνόλου, η Γαλλία με 115.571 διδάσκοντες, 7,64% του συνόλου, η Πολωνία με 95.023 διδάσκοντες, 6,28% του συνόλου, και η Ιταλία με 92.744 διδάσκοντες, 6,13% του συνόλου. Στην Ελλάδα οι διδάσκοντες ανέρχονταν σε 17.288, 1,14% του συνόλου, αριθμός πολύ μικρότερος σε σχέση με χώρες παρόμοιου ή μικρότερου πληθυσμιακού μεγέθους, όπως η Αυστρία (62.702 διδάσκοντες, 4,15% του συνόλου), η Σουηδία (35.478 διδάσκοντες, 2,35% του συνόλου), η Πορτογαλία (34.227 διδάσκοντες, 2,26% του συνόλου) και το Βέλγιο (31.336 διδάσκοντες, 2,07% του συνόλου). Σε ορισμένες χώρες, σημαντικός αριθμός διδασκόντων απασχολήθηκαν στα προγράμματα βραχείας ή διετούς, διάρκειας. Στην Ισπανία οι διδάσκοντες στα προγράμματα διετούς φοίτησης υπολογίζονται σε 36.339, στη Γαλλία σε 25.596, στην Τουρκία σε 19.942, στην Αυστρία σε 9.698, στη Δανία σε 2.064 και στην Κύπρο σε 642.

**Πίνακας 12.** Σύνολο διδακτικού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), το 2018 και ποσοστό αυτού επί του οικονομικά ενεργού και συνολικού πληθυσμού στην Ευρώπη (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>33</sup>)

Χώρες	Σύνολο	Ποσοστό επί του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (15-64)	Ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού
<b>ΕΕ28</b>	<b>1.512.668</b>	<b>0,63%</b>	<b>0,30%</b>
Γερμανία	416.241	0,99%	0,50%
Ισπανία	171.869	0,76%	0,37%
Ηνωμένο Βασίλειο	161.145	0,50%	0,24%
Τουρκία	158.098	0,50%	0,20%
Γαλλία	115.571	0,39%	0,17%
Πολωνία	95.023	0,57%	0,25%
Ιταλία	92.744	0,37%	0,15%
Ολλανδία	69.777	0,79%	0,41%
Αυστρία	62.702	1,41%	0,71%
Ελβετία	36.406	0,77%	0,43%
Σουηδία	35.478	0,68%	0,35%
Πορτογαλία	34.227	0,69%	0,33%
Νορβηγία	34.002	1,26%	0,64%
Βέλγιο	31.336	0,63%	0,27%
Δανία	26.677	0,92%	0,46%
Ρουμανία	26.266	0,30%	0,13%
Ουγγαρία	25.184	0,55%	0,26%
Βουλγαρία	21.914	0,68%	0,31%
Τσεχία	18.794	0,36%	0,18%
<b>Ελλάδα</b>	<b>17.288</b>	<b>0,37%</b>	<b>0,16%</b>
Κροατία	17.004	0,95%	0,41%
Φινλανδία	15.080	0,57%	0,27%
Σλοβακία	12.101	0,45%	0,22%

<sup>33</sup> α. Eurostat - Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ

[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_perp01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_perp01&lang=en)

β. Eurostat - Economically active population by sex, age and NUTS 2 regions (1 000) [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ

[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst\\_r\\_lfp2act&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfp2act&lang=en)

γ. Eurostat – Population on 1 January [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>

Σερβία	11.608	0,37%	0,17%
Λιθουανία	11.426	0,81%	0,41%
Ιρλανδία	9.886	0,43%	0,20%
Λετονία	7.150	0,76%	0,37%
Σλοβενία	6.906	0,68%	0,33%
Εσθονία	4.352	0,65%	0,33%
Βόρεια Μακεδονία	4.130	0,44%	0,20%
Κύπρος	3.276	0,77%	0,38%
Μάλτα	1.920	0,79%	0,40%
Λουξεμβούργο	1.331	0,45%	0,22%

Επιπλέον, η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (0,63%) ως προς το ποσοστό του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στις ηλικίες 15-64 (0,37%). Οι χώρες με την καλύτερη επίδοση ως προς το ποσοστό αυτό είναι η Αυστρία (1,41%), η Νορβηγία (1,26%) και η Γερμανία (0,99%). Στον αντίποδα οι χώρες με τη χαμηλότερη επίδοση είναι η Ρουμανία (0,30%), η Τσεχία (0,36%), η Ιταλία και η Σερβία (0,37%).

Ως προς το ποσοστό του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνολικού πληθυσμού, η Ελλάδα υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου κατά 14 ποσοστιαίες μονάδες (0,16% έναντι 0,30%). Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Αυστρία (0,71%), τη Νορβηγία (0,64%) και τη Γερμανία (0,50%) ενώ τα χαμηλότερα στη Ρουμανία (0,13%), την Ιταλία (0,15%), τη Σερβία και τη Γαλλία (0,17%).

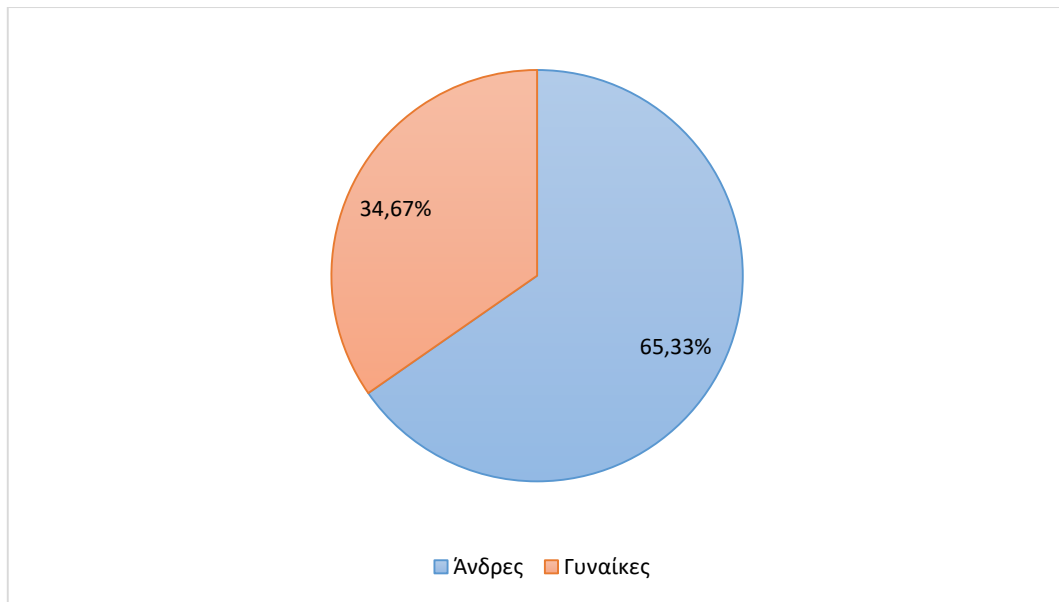
Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακας 13), το 2018 στην Ελλάδα, στο σύνολο των 17.288 διδασκόντων, 12.142, (το 70,23% του συνόλου), απασχολούνταν στα Πανεπιστήμια, ενώ 5.146 διδάσκοντες (29,77% του συνόλου) απασχολούνταν στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας. Αναφορικά με το είδος απασχόλησης, το 90,78% των διδασκόντων ήταν πλήρους απασχόλησης και το 9,22% μερικής. Οι άνδρες διδάσκοντες υπερτερούσαν αριθμητικά των γυναικών τόσο στο σύνολο (Σχήμα 24) όσο και ανά τομέα εκπαίδευσης (πανεπιστημιακός / τεχνολογικός τομέας) ή είδος απασχόλησης (πλήρους / μερικής απασχόλησης).

**Πίνακας 13.** Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ανά φύλο και είδος απασχόλησης, το 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ<sup>34</sup>)

Φύλο	Είδος Απασχόλησης	Αριθμός Διδασκόντων	Αριθμός Διδασκόντων	
			Πανεπιστημιακός Τομέας	Τεχνολογικός Τομέας
Άνδρες	Πλήρους	10.386	7.676	2.710
	Μερικής	908	261	647
Γυναίκες	Πλήρους	5.308	4.050	1.258
	Μερικής	686	155	531
<b>Σύνολο</b>		<b>17.288</b>	<b>12.142</b>	<b>5.146</b>

<sup>34</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Διδακτικό Προσωπικό στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστημιακός και Τεχνολογικός τομέας) [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/2017>





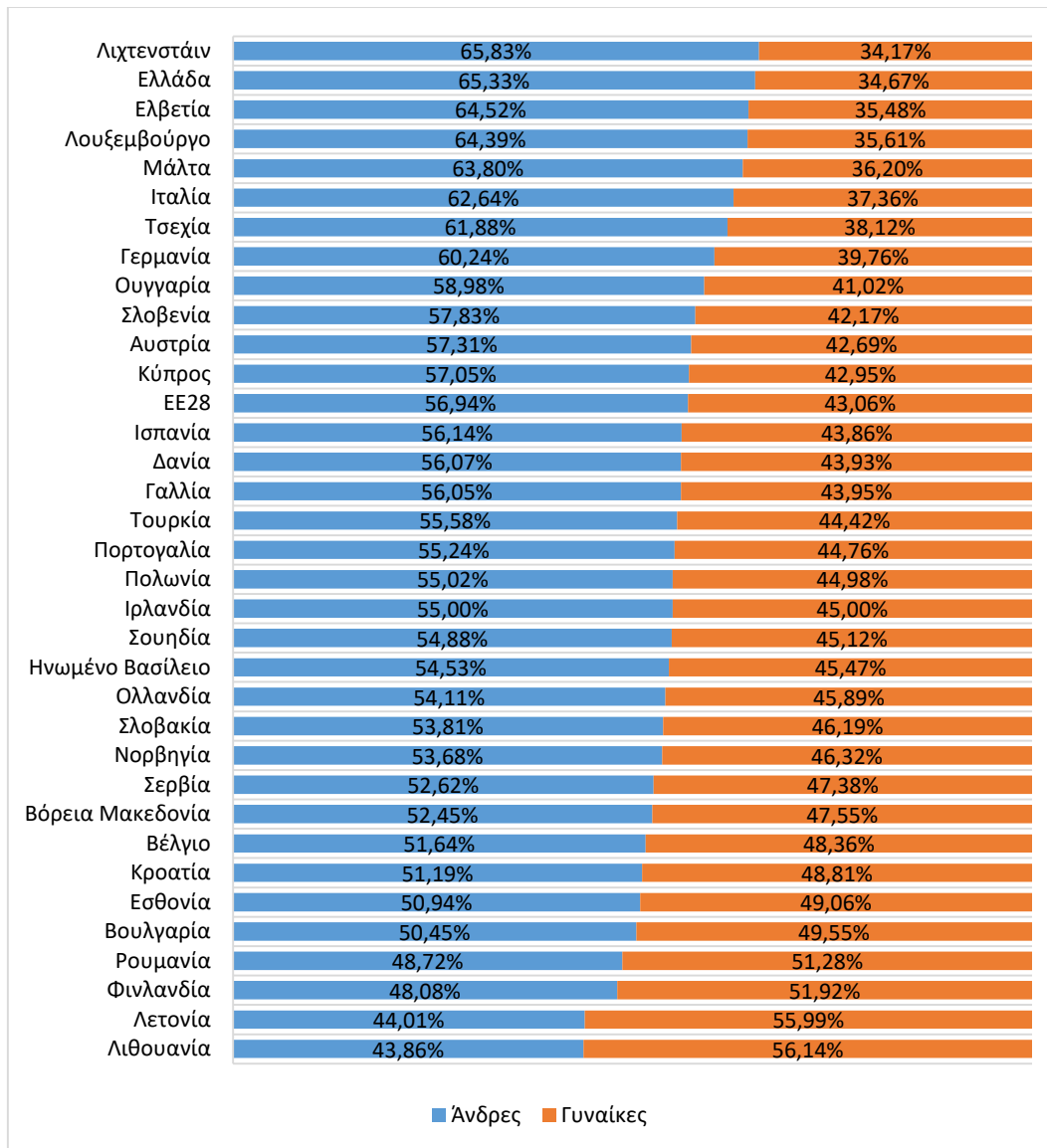
**Σχήμα 24.** Ποσοστό διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ<sup>35</sup>)

#### 4.1. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση το φύλο

Αναφορικά με το φύλο, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2018, οι άνδρες διδάσκοντες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών κατά 209.940<sup>36</sup>. Η Ελλάδα εμφανίζει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανδρών διδασκόντων (65,33%) αρκετά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ο οποίος υπολογίζεται σε 56,94%. Στις υπόλοιπες χώρες, στις οποίες τα ποσοστά των ανδρών ξεπερνούσαν το 60%, ήταν το Λιχτενστάιν (65,83%), η Ελβετία (64,52%), το Λουξεμβούργο (64,39%), η Μάλτα (63,80%), η Ιταλία (62,64%), η Τσεχία (61,88%) και η Γερμανία (60,24%). Στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, οι γυναίκες υπερτερούσαν αριθμητικά των ανδρών σε 4 μόνο χώρες, στη Λιθουανία (56,14%), τη Λετονία (55,99%), τη Φινλανδία (51,92%) και τη Ρουμανία (51,28%) (Σχήμα 25).

<sup>35</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Διδακτικό Προσωπικό στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστημιακός και Τεχνολογικός τομέας) [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/2017>

<sup>36</sup> Eurostat - Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_perp01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp01&lang=en)



**Σχήμα 25.** Ποσοστό διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>37</sup>)

<sup>37</sup> Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [04/05/2020]  
Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uoe\\_perp01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_perp01&lang=en)

## 4.2. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση την ηλικία

Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2018, όπως και τα 2 προηγούμενα χρόνια, η Σλοβενία, η Ιταλία και η Βουλγαρία είναι οι χώρες με τους περισσότερους διδάσκοντες ηλικίας άνω των 50 ετών (Πίνακας 14). Στη Σλοβενία, αποτελούσαν το 52,64% του συνόλου, στην Ιταλία το 50,89% και στη Βουλγαρία το 50,49%. Υψηλά ποσοστά στις ηλικίες άνω των 50 εμφανίζουν, επίσης, η Φινλανδία (47,92%), η Ελβετία (47,61%), η Ελλάδα (46,63%), η Λετονία (46,04%), η Πορτογαλία (44,49%), η Ισπανία (44,23%), η Σουηδία (43,66%) και η Σλοβακία (43,41%). Σε τέσσερις χώρες (Βουλγαρία 12,14%, Εσθονία 11,14%, Λετονία 14,91% και Σλοβακία 11,66%), το ακαδημαϊκό προσωπικό άνω των 65 ετών ξεπερνά το 10% του συνόλου. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η γήρανση του ακαδημαϊκού προσωπικού συνοδεύεται και από αντίστοιχη μείωση στους διδάσκοντες κάτω των 35 ετών. Η Ελλάδα (4,54%) μαζί με τη Σλοβενία (3,66%), την Ιταλία (4,74%) και την Ελβετία (8,58%) συγκαταλέγονται στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά στους διδάσκοντες ηλικίας κάτω των 35 ετών. Το υψηλότερο ποσοστό στην εν λόγω κατηγορία συγκεντρώνει το Λουξεμβούργο (51,69%) και ακολουθούν η Γερμανία (42,09%), η Τουρκία (37,79%), η Ολλανδία (33,02%) και η Νορβηγία (31,27%).

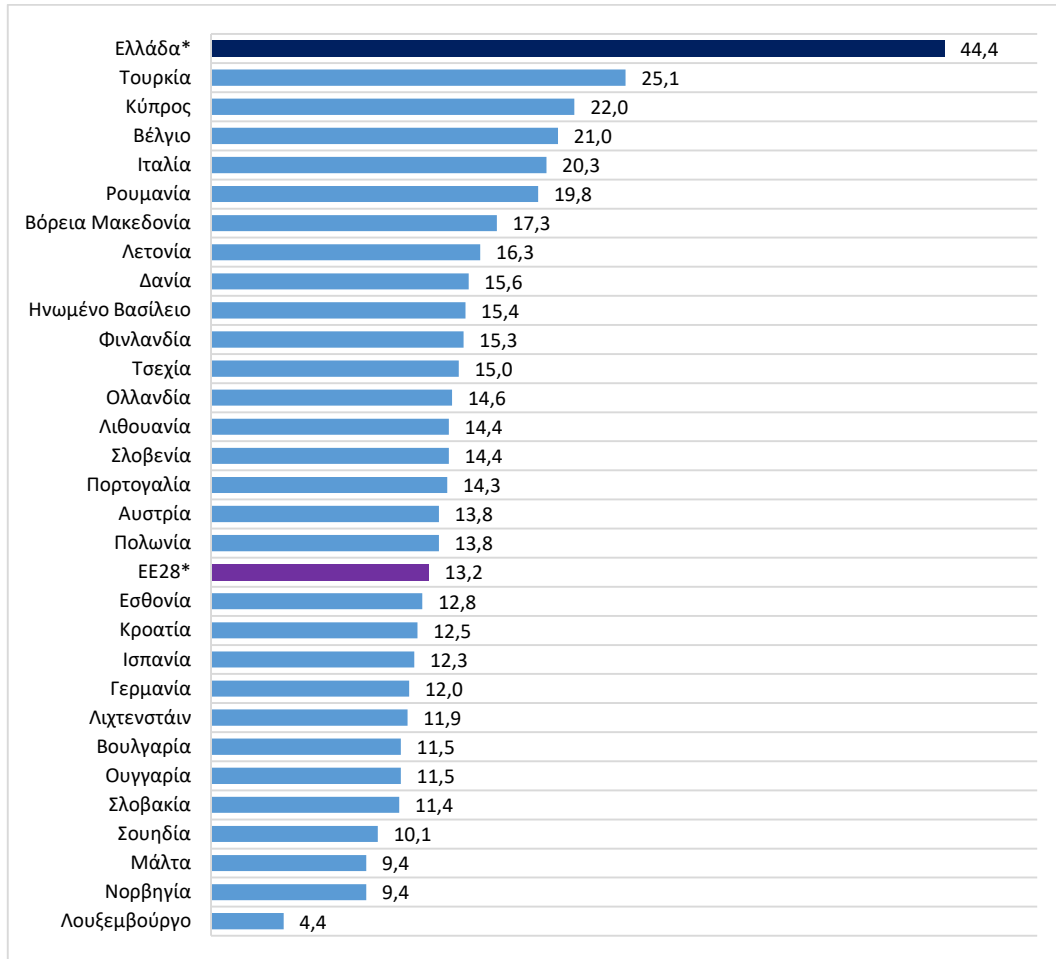
**Πίνακας 14.** Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη ανά ηλικιακή ομάδα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>38</sup>)

Χώρες	Συνολικός αριθμός	<35			35-49			50-64			>65			Άγνωστο		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Βέλγιο	31.336	11,67%	38,11%	61,89%	40,27%	45,15%	54,85%	33,71%	54,94%	45,06%	0,91%	78,67%	21,33%	13,4%	72,75%	27,25%
Βουλγαρία	21.914	13,29%	51,13%	48,87%	36,22%	44,15%	55,85%	38,35%	51,47%	48,53%	12,14%	65,28%	34,72%	0,0%	0,0%	0,0%
Δανία	26.677	26,26%	55,64%	44,36%	35,70%	52,43%	47,57%	29,82%	56,69%	43,31%	8,22%	70,99%	29,01%	0,0%	0,0%	0,0%
Γερμανία	416.241	42,09%	55,82%	44,18%	30,73%	58,48%	41,52%	23,06%	66,94%	33,07%	3,75%	83,26%	16,74%	0,4%	57,80%	42,20%
Εσθονία	4.352	16,52%	48,96%	51,04%	44,19%	48,41%	51,59%	28,15%	50,94%	49,06%	11,14%	63,92%	36,08%	0,0%	0,0%	0,0%
Ελλάδα	17.288	4,53%	55,81%	44,19%	48,84%	63,32%	36,68%	42,35%	67,58%	32,42%	4,28%	76,08%	23,92%	0,0%	0,0%	0,0%
Ισπανία	171.869	11,32%	48,06%	51,94%	44,45%	52,27%	47,73%	40,14%	60,72%	39,28%	4,09%	75,55%	24,45%	0,0%	0,0%	0,0%
Γαλλία	115.571	9,21%	48,08%	51,92%	39,77%	53,35%	46,65%	30,02%	60,95%	39,05%	1,01%	78,39%	21,61%	20,0%	56,61%	43,39%
Κροατία	17.004	21,63%	46,11%	53,89%	45,16%	49,06%	50,94%	29,43%	55,44%	44,56%	3,78%	72,63%	27,37%	0,0%	0,0%	0,0%
Ιταλία	92.744	4,74%	53,31%	46,69%	35,91%	57,46%	42,54%	41,05%	64,18%	35,82%	9,84%	76,07%	23,93%	8,5%	66,77%	33,23%
Κύπρος	3.276	19,78%	37,81%	62,19%	54,76%	57,69%	42,31%	21,73%	69,80%	30,20%	3,72%	75,41%	24,59%	0,0%	0,0%	0,0%
Λετονία	7.150	17,62%	47,22%	52,78%	36,34%	41,34%	58,66%	31,13%	38,90%	61,10%	14,91%	57,41%	42,59%	0,0%	0,0%	0,0%
Λιθουανία	11.426	16,56%	47,30%	52,70%	44,90%	40,04%	59,96%	32,21%	44,40%	55,60%	6,34%	59,12%	40,88%	0,0%	0,0%	0,0%
Λουξεμβούργο	1.331	51,69%	63,08%	36,92%	35,01%	64,16%	35,84%	12,62%	69,05%	30,95%	0,68%	88,89%	11,11%	0,0%	0,0%	0,0%
Ουγγαρία	25.184	16,17%	54,26%	45,74%	43,62%	55,87%	44,13%	30,60%	60,94%	39,06%	9,61%	74,78%	25,22%	0,0%	0,0%	0,0%
Μάλτα	1.920	18,44%	51,41%	48,59%	42,40%	60,81%	39,19%	33,70%	71,25%	28,75%	5,52%	82,08%	17,92%	0,0%	0,0%	0,0%
Ολλανδία	69.777	33,02%	49,28%	50,73%	34,32%	49,53%	50,47%	30,90%	62,94%	37,06%	1,76%	78,96%	21,04%	0,0%	0,0%	0,0%
Αυστρία	62.702	18,94%	49,34%	50,66%	40,49%	56,02%	43,98%	35,36%	60,74%	39,26%	3,34%	79,92%	20,12%	1,9%	60,87%	39,13%
Πορτογαλία	34.227	10,57%	49,53%	50,47%	44,94%	51,47%	48,53%	39,56%	58,77%	41,23%	4,93%	73,55%	26,45%	0,0%	0,0%	0,0%
Ρουμανία	26.266	12,50%	41,78%	58,22%	53,39%	44,63%	55,37%	31,68%	56,36%	43,64%	2,43%	74,76%	25,24%	0,0%	0,0%	0,0%
Σλοβενία	6.906	3,66%	35,18%	64,82%	43,70%	54,51%	45,49%	48,80%	60,80%	39,20%	3,84%	79,62%	20,38%	0,0%	0,0%	0,0%
Σλοβακία	12.101	16,97%	49,49%	50,51%	39,62%	51,85%	48,15%	31,75%	53,41%	46,59%	11,66%	67,82%	32,18%	0,0%	0,0%	0,0%
Φινλανδία	15.080	15,76%	53,45%	46,55%	36,32%	45,97%	54,03%	44,79%	47,19%	52,81%	3,14%	58,35%	41,65%	0,0%	0,0%	0,0%
Σουηδία	35.478	14,21%	54,77%	45,23%	42,13%	52,75%	47,25%	36,19%	55,22%	44,79%	7,47%	65,43%	34,57%	0,0%	0,0%	0,0%
Ηνωμένο Βασίλειο	161.145	17,69%	50,96%	49,04%	42,04%	52,47%	47,53%	35,04%	56,51%	43,49%	5,23%	69,88%	30,14%	0,0%	0,0%	0,0%
Νορβηγία	34.002	31,27%	54,60%	45,40%	32,93%	49,78%	50,23%	29,50%	53,96%	46,05%	6,31%	68,19%	31,81%	0,0%	0,0%	0,0%
Ελβετία	36.406	8,58%	49,38%	50,62%	43,66%	61,82%	38,18%	44,38%	68,81%	31,19%	3,24%	82,43%	17,57%	0,1%	59,26%	40,74%
Βόρεια Μακεδονία	4.130	13,87%	42,23%	57,77%	48,57%	50,70%	49,30%	34,82%	57,30%	42,70%	2,59%	76,64%	23,36%	0,1%	16,67%	83,33%
Τουρκία	158.098	37,79%	48,53%	51,47%	42,96%	55,96%	44,04%	17,35%	67,60%	32,40%	1,90%	77,07%	22,93%	0,0%	0,0%	0,0%

<sup>38</sup> Eurostat- Classmate teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [04/05/2020]  
Διαθέσιμο εδώ: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_perp01&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp01&lang=en)

### 4.3. Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην Ευρώπη

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2018<sup>39</sup>, την καλύτερη αναλογία φοιτητών/διδασκόντων εμφανίζει το Λουξεμβούργο (4,4/1). Ακολουθούν η Μάλτα (9,4/1), η Νορβηγία (9,4/1), και η Σουηδία (10,1/1). Τις υψηλότερες αναλογίες εμφανίζουν η Τουρκία (25,1/1), η Κύπρος (22/1), το Βέλγιο (21/1) και η Ιταλία (20/3). Στην Ελλάδα<sup>40</sup> αντιστοιχούν 44,4 φοιτητές ανά διδάσκοντα (Σχήμα 26).



**Σχήμα 26.** Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>41</sup>)

<sup>39</sup> Eurostat- Ratio of pupils and students to teachers and academic staff by education level and programme orientation [04/05/2020]  
 Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_perp04&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp04&lang=en)

<sup>40</sup> Λόγω μη διαθέσιμων στοιχείων για ορισμένες χώρες (περιλαμβανομένης και της Ελλάδας) από τη Eurostat, η αναλογία για την Ελλάδα έχει υπολογιστεί διαιρώντας το πλήθος των φοιτητών για το 2018 (766.874) προς το πλήθος του διδακτικού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (17.288). Αντίστοιχα έχει προκύψει η σχετική αναλογία για την ΕΕ28.

<sup>41</sup> Eurostat- Ratio of pupils and students to teachers and academic staff by education level and programme orientation [04/05/2020]  
 Διαθέσιμο εδώ: [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ\\_uae\\_perp04&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp04&lang=en)

#### 4.4. Συμπεράσματα

Στον Πίνακα 15 παρουσιάζονται συνοπτικά δείκτες της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και τη διάρθρωση του διδακτικού προσωπικού.

**Πίνακας 15.** Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και το διδακτικό προσωπικό

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 28
<b>Αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση</b>		
Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων (επίπεδα 5-8), 2018	44,4	13,2
<b>Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού ανά φύλο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2018</b>		
Ποσοστό ανδρών διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	65,33%	56,94%
Ποσοστό γυναικών διδασκουσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	34,67%	43,06%

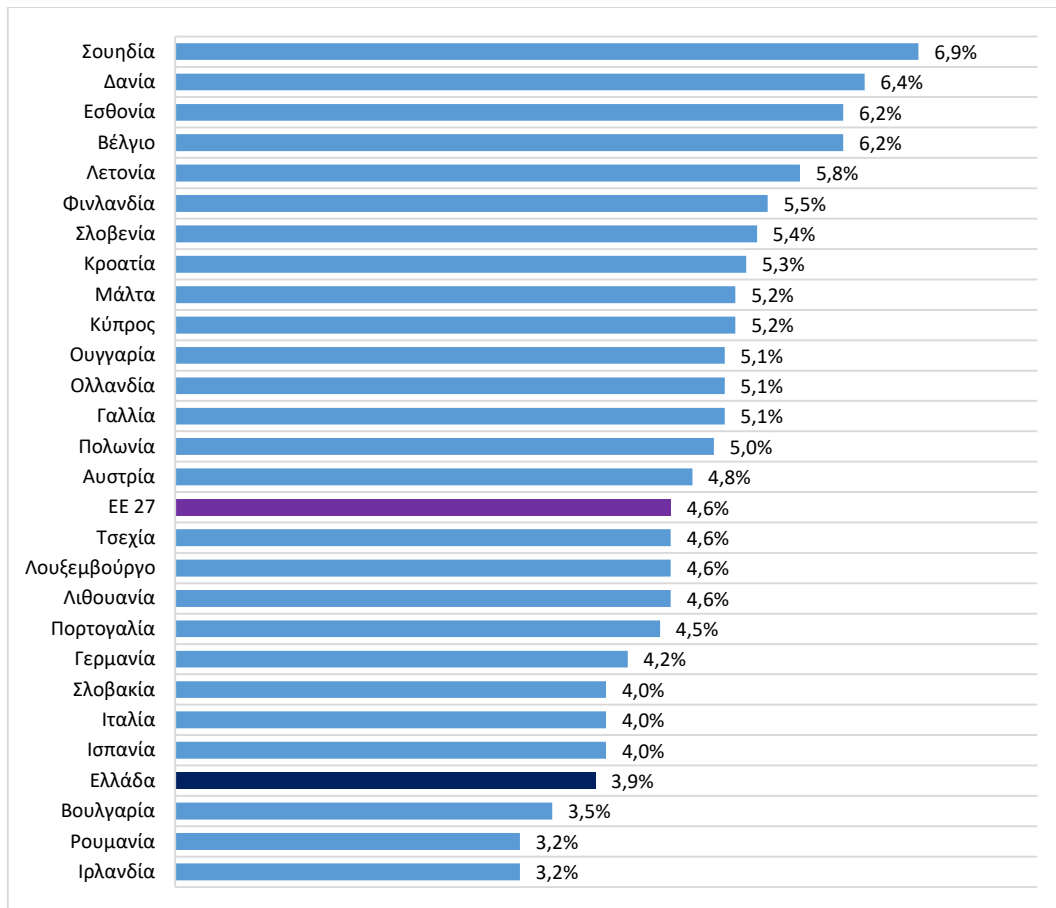
Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με τη μεγαλύτερη αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα απέχοντας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά 31,2 μονάδες. Η αναλογία αποβαίνει δυσμενής λόγω του σχετικά υπεράριθμου φοιτητικού πληθυσμού, ο οποίος περιλαμβάνει τους μη ενεργούς φοιτητές. Επιπλέον, η Ελλάδα παρουσιάζει και τη δυσμενέστερη αναλογία διδακτικού προσωπικού ανδρών/γυναικών στην ΕΕ.

## 5. Η χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης

### 5.1. Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2018 στην ΕΕ των 27, ο μέσος όρος δαπανών των Γενικών Κυβερνήσεων για την εκπαίδευση<sup>42</sup>, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανέρχεται σε 4,6%. Εννέα χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών μικρότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 27 (Πορτογαλία, Γερμανία, Σλοβακία, Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ιρλανδία). Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Ιρλανδία και τη Ρουμανία (3,2%) και τη Βουλγαρία (3,5%), ενώ τα υψηλότερα στη Σουηδία (6,9%) τη Δανία (6,4%), την Εσθονία και το Βέλγιο (6,2%). Η Ελλάδα, με ποσοστό δαπανών 3,9%, βρίσκεται στην 24η θέση μεταξύ των 27 χωρών της ΕΕ (Σχήμα 27).

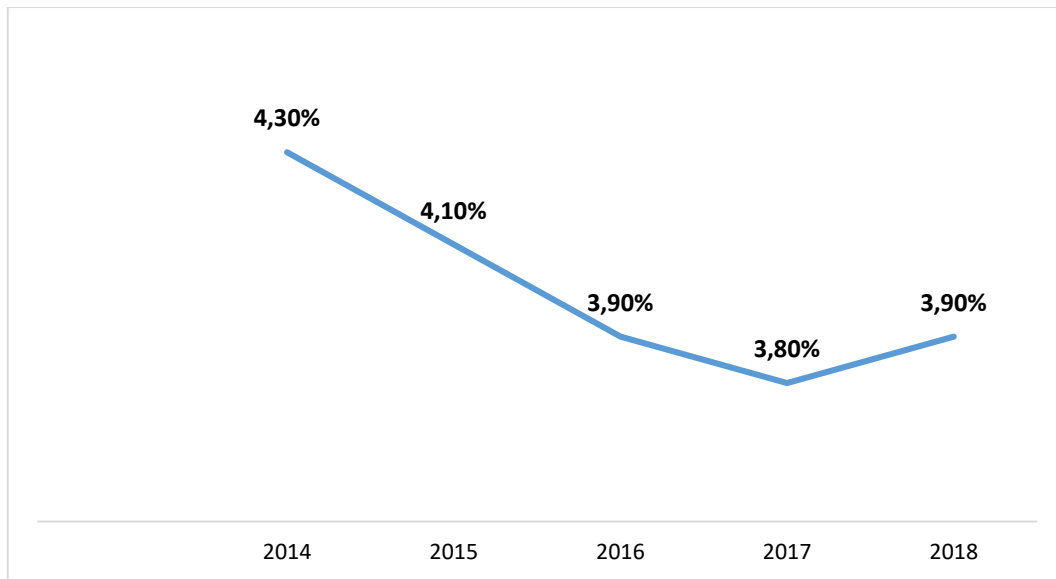
<sup>42</sup> Περιλαμβάνεται το σύνολο των δαπανών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια).



**Σχήμα 27.** Συνολικά δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>43</sup>)

Την πενταετία 2014-2018, οι δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν συνολικά φθίνουσα τάση ως το 2017, με την εικόνα να αλλάζει την επόμενη χρονιά. Δεδομένης της μείωσης του ελληνικού ΑΕΠ την περίοδο της οικονομικής κρίσης, οι συνολικές δαπάνες της Ελλάδας για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν κατά 0,5%, από 4,3% το 2014 σε 3,8% το 2017, ενώ το 2018 σημείωσαν αύξηση της τάξης του 0,1% (Σχήμα 28).

<sup>43</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2020) [29/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures\\_2020Q1\\_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336](https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2020Q1_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336)



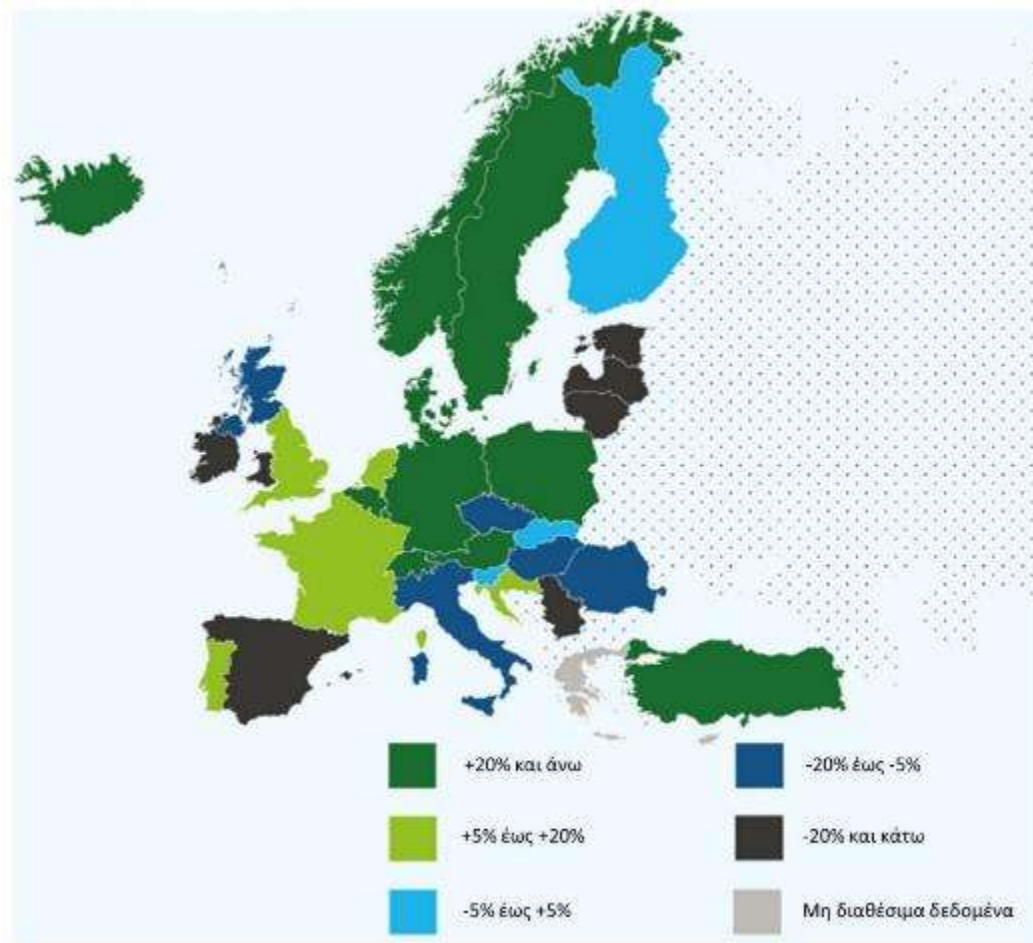
**Σχήμα 28.** Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2014-2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat<sup>44</sup>)

## 5.2. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ

Στο Σχήμα 29, απεικονίζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ το 2018 (αποπληθωρισμένη) σε σύγκριση με το έτος 2008, σύμφωνα με στοιχεία των συνόδων πρυτάνεων των χωρών<sup>45</sup>. Οι χώρες που απεικονίζονται με σκούρο πράσινο χρώμα είχαν αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης της τάξης του 20% και άνω (π.χ. Ισλανδία, Νορβηγία, Σουηδία). Όσες χώρες απεικονίζονται με ανοικτό πράσινο χρώμα είχαν αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης από 5% ως 20% (π.χ. Γαλλία, Πορτογαλία). Με γαλάζιο χρώμα παρουσιάζονται οι χώρες με μεταβολή της δημόσιας χρηματοδότησης από -5% ως +5% (π.χ. Φινλανδία). Οι χώρες με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης από -5% ως -20% παρουσιάζονται με μπλε χρώμα ενώ όσες είχαν μείωση μεγαλύτερη της τάξης του 20% εμφανίζονται με μαύρο χρώμα.

<sup>44</sup> Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2020) [29/04/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures\\_2020Q1\\_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336](https://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2020Q1_GR.pdf/fd8b6ddf-0ea2-9d56-e39f-b90671866336)

<sup>45</sup> Στην πιο πρόσφατη έκδοση Public Funding Observatory Report 2019/20 της ΕΥΑ δεν υπάρχουν δεδομένα για την Ελλάδα.



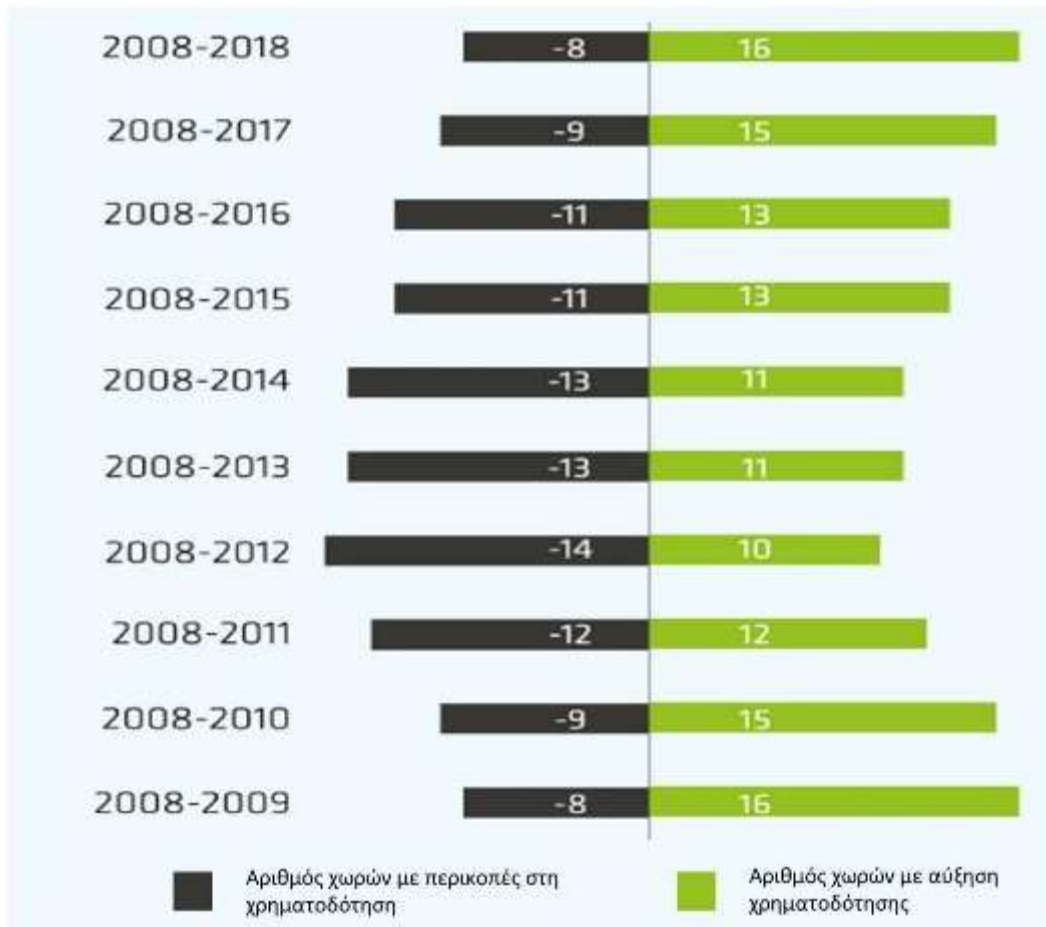
**Σχήμα 29.** Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2018, σε πραγματικές τιμές (Πηγή: EUA<sup>46</sup>)

Στην περσινή έκδοση της EUA<sup>47</sup> η Ελλάδα περιλαμβανόταν μαζί με την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία), τη Σερβία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Ιρλανδία και την Τσεχία στις χώρες με τις μεγαλύτερες μειώσεις στη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ.

<sup>46</sup> EUA, Public Funding Observatory Report 2019/20, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Kupriyanova [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://eua.eu/downloads/content/eua%20pfo%202019%20report.pdf>

<sup>47</sup> EUA, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: [https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report\\_14%20march%202019\\_final.pdf](https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf)





**Σχήμα 30.** Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2018 (Πηγή: EUA<sup>48</sup>)

Στο Σχήμα 30<sup>49</sup>, παρουσιάζεται συγκεντρωτικά ο αριθμός των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη, με αύξηση ή μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης ανά περίοδο, κατά τα έτη 2008 έως 2018. Σύμφωνα με στοιχεία της EUA, το 2012, δεκατέσσερα (14) συστήματα εμφανίζουν μείωση της χρηματοδότησης ενώ δέκα (10) καταγράφουν αύξηση. Έκτοτε καταγράφεται ανάκαμψη και πιο συγκεκριμένα από το 2015 σημειώνεται αύξηση της χρηματοδότησης στην πλειονότητα των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης, η οποία το 2018 αφορούσε συνολικά 16 συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης.

<sup>48</sup> EUA, Public Funding Observatory Report 2019/20, E. Bennetot-Pruvot, T. Estermann, V. Kupriyanova [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://eua.eu/downloads/content/eua%20pfo%202019%20report.pdf>

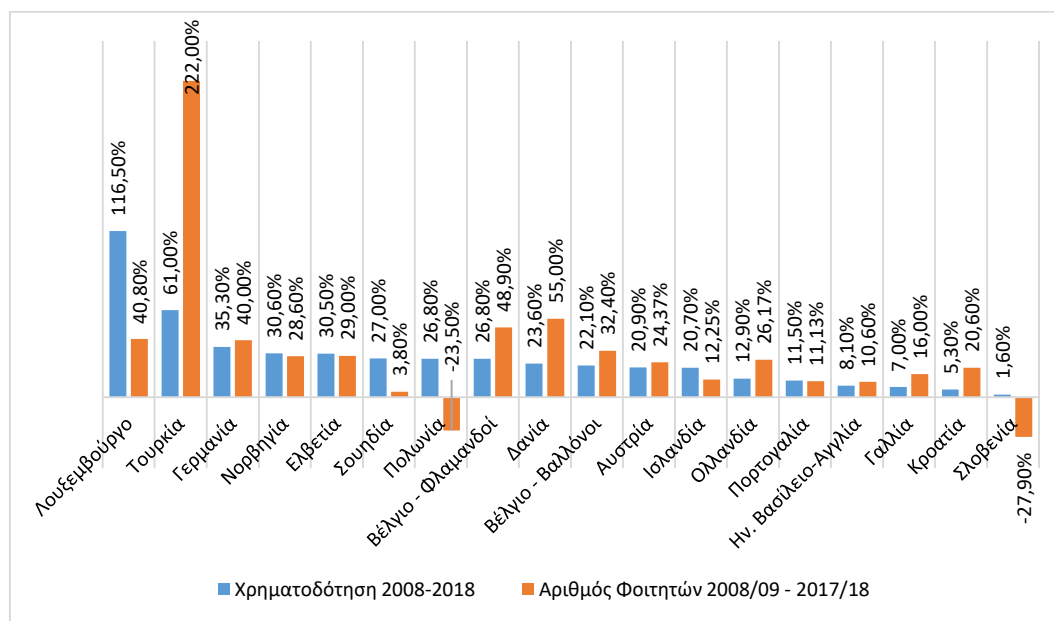
<sup>49</sup> Στο σχήμα περιλαμβάνονται 24 συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης με πλήρη στοιχεία χρηματοδότησης για την περίοδο 2008-2018. Δεν περιλαμβάνονται η Ελβετία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, η Λετονία, η Σερβία, το Ηνωμένο Βασίλειο – Βόρεια Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο-Σκωτία και το Ηνωμένο Βασίλειο – Ουαλία.

### 5.3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού

Η εξέταση της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων σε συνάρτηση με την εξέλιξη του αριθμού των φοιτητών είναι ενδεικτική της κατάστασης που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά ΑΕΙ, ορισμένα από τα οποία βρίσκονται σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ άλλα αντιμετωπίζουν αυξημένες πιέσεις.

Στο Σχήμα 31 απεικονίζονται τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία παρουσιάζουν αύξηση της χρηματοδότησής τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2018. Το μπλε χρώμα απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Το πορτοκαλί χρώμα απεικονίζει τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών.

Σε οκτώ συστήματα (Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ελβετία, Σουηδία, Πολωνία, Ισλανδία, Πορτογαλία, Σλοβενία) επιτυγχάνεται βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς η αύξηση της χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερη από την αύξηση των φοιτητών. Σε δέκα συστήματα (Τουρκία, Γερμανία, Δανία, Βέλγιο - Βαλλονία και Φλάνδρα, Ολλανδία, Γαλλία, Κροατία, Αυστρία, Ηνωμένο Βασίλειο-Αγγλία), η αύξηση του αριθμού των φοιτητών είναι μεγαλύτερη από την αύξηση της χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα τα ΑΕΙ να πιέζονται για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών τους. Το πρόβλημα είναι εντονότερο στην Τουρκία, όπου η αύξηση του αριθμού των φοιτητών την περίοδο 2008-2018 έφτασε το 222%.



**Σχήμα 31.** Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2018), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (2008/09-2017/18) (Πηγή: EUA<sup>50,51</sup>)

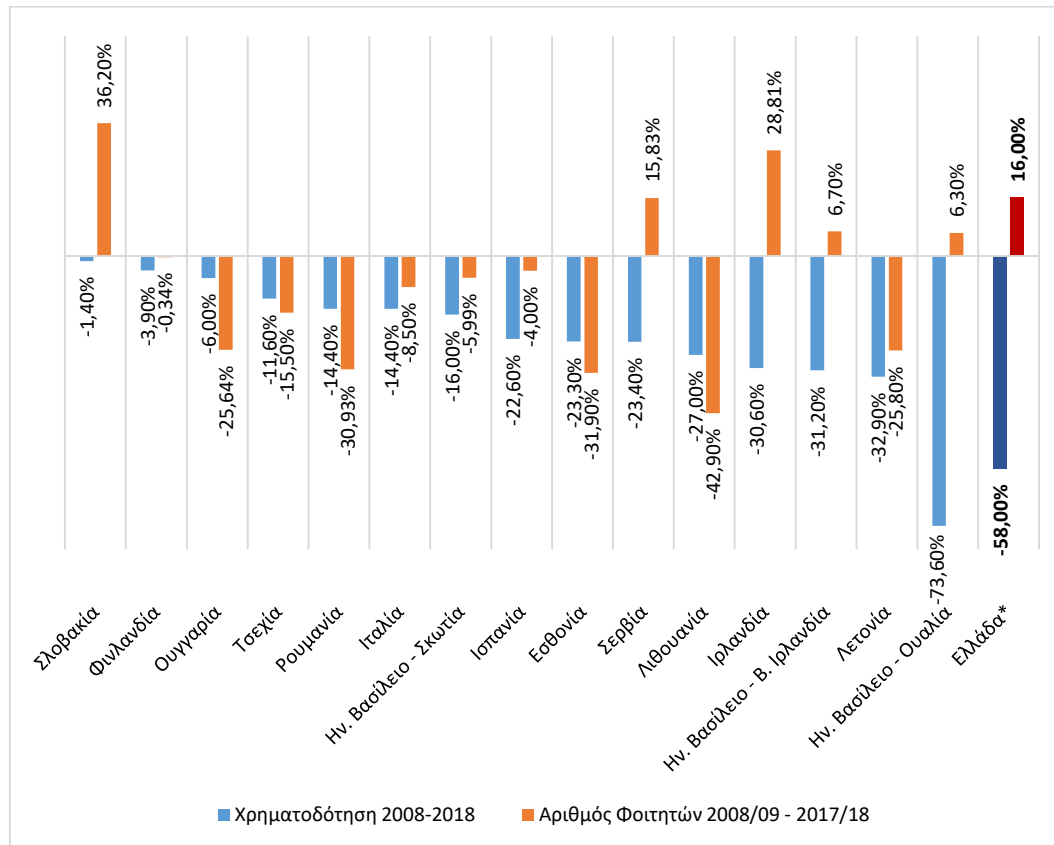
Στο επόμενο σχήμα (Σχήμα 32), παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία παρουσιάζουν μείωση στη χρηματοδότησή τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2018. Όπως και στο προηγούμενο

<sup>50</sup> EUA, Public Funding Observatory Country Sheets 2020 [04-05-20] Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/content/pfo%20-%20compendium.pdf>

<sup>51</sup> Η χρηματοδότηση για την Ελβετία έχει υπολογιστεί για την περίοδο 2008-2016 και η μεταβολή του αριθμού των φοιτητών για την περίοδο 2008-9 ως 2016-17.

Η χρηματοδότηση για το Βέλγιο Βαλλονία έχει υπολογιστεί για την περίοδο 2008-2017 και μεταβολή του αριθμού των φοιτητών για την περίοδο 2008-9 ως 2016-17.

σχήμα, με πορτοκαλί χρώμα επισημαίνεται η μεταβολή του αριθμού των φοιτητών. Το μπλε χρώμα απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Η δημόσια χρηματοδότηση των πανεπιστημίων την περίοδο 2008-2018 μειώθηκε σε 15 χώρες. Πέντε συστήματα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο, καθώς αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα μείωση της χρηματοδότησης και αύξηση του αριθμού των φοιτητών (Σλοβακία, Σερβία, Ιρλανδία, Ην. Βασίλειο – Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία). Την ίδια περίοδο σε 10 συστήματα η μείωση της χρηματοδότησης συνοδεύτηκε με μείωση του αριθμού των φοιτητών (Φινλανδία, Ουγγαρία, Τσεχία, Ρουμανία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο – Σκωτία, Ισπανία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία).



**Σχήμα 32.** Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2018), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (2008/19-2017/18) (Πηγή ΕΥΑ<sup>52</sup>)

Αναφορικά με την Ελλάδα, με βάση τα στοιχεία της περσινής έκθεσης της ΕΥΑ (2018), καταγράφηκε μείωση της χρηματοδότησης κατά 58% και αύξηση του αριθμού των φοιτητών κατά 16 ποσοστιαίες μονάδες<sup>53</sup>.

<sup>52</sup> ΕΥΑ, Public Funding Observatory Country Sheets 2020 [04-05-20] Διαθέσιμο εδώ ] <https://eua.eu/downloads/content/pfo%20-%20compendium.pdf>

Η χρηματοδότηση και η μεταβολή του αριθμού των φοιτητών για Ηνωμένο Βασίλειο – Σκωτία έχει υπολογιστεί για την περίοδο 2010-2017

Η χρηματοδότηση για το Ηνωμένο Βασίλειο-Ουαλία έχει υπολογιστεί στην περίοδο 2010-2017.

Η χρηματοδότηση για τη Λετονία έχει υπολογιστεί στην περίοδο 2008-2016.

Στη Φινλανδία η μεταβολή του αριθμού των φοιτητών την περίοδο 2008-2017 υπολογίζεται σε -0,34%.

\*Τα στοιχεία για την Ελλάδα έχουν αντληθεί από την περσινή έκθεση της ΕΥΑ και αφορούν την περίοδο 2008-2017.

<sup>53</sup> ΕΥΑ, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Pruvot, T. Estermann, V. Lisi [04/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report\\_14%20march%202019\\_final.pdf](https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf)

## 5.4. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ

Στον Πίνακα 16 παρουσιάζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2018, σε σχέση με την εξέλιξη του ΑΕΠ κάθε χώρας. Η Αυστρία, η Γερμανία, η Δανία, η Κροατία, η Ισλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Πορτογαλία, η Σουηδία, η Τουρκία και η Ελβετία είναι οι χώρες που επενδύουν περισσότερο στην εκπαίδευση, με δεδομένο ότι η αύξηση της χρηματοδότησης ξεπερνά την αύξηση του ΑΕΠ. Τέσσερις χώρες επενδύουν στην ανώτατη εκπαίδευση λιγότερο από την αύξηση του ΑΕΠ τους (Γαλλία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία). Μείωση της χρηματοδότησης παρά την αύξηση του ΑΕΠ καταγράφηκε στην Τσεχία, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Φινλανδία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Σερβία και τη Σλοβακία. Αντίθετα, η Ιταλία είναι η μοναδική χώρα όπου η μείωση της χρηματοδότησης υπερβαίνει τη μείωση του ΑΕΠ.

**Πίνακας 16.** Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2018, σε σύγκριση με την εξέλιξη του ΑΕΠ κάθε χώρας (Πηγή: EUA<sup>54</sup>)

Κατηγορία	Περιγραφή	Συστήματα
Χρηματοδότηση ↑ > ↑ ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από την οικονομική ανάπτυξη	Αυστρία, Γερμανία, Δανία, Κροατία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο,* Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σουηδία, Τουρκία, Ελβετία*
Χρηματοδότηση ↑ < ↑ ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μικρότερη από την οικονομική ανάπτυξη	Γαλλία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία
Χρηματοδότηση ↓ / ↑ ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης παρά την οικονομική ανάπτυξη	Τσεχία, Εσθονία,*Ισπανία, Φινλανδία,* Ιρλανδία, Λιθουανία, Λετονία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία
Χρηματοδότηση ↓ > ↓ ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης	Ιταλία

## 5.5. Συμπεράσματα

Η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων με βάση την απόδοσή τους και τα μοντέλα κατανομής της χρηματοδότησης αποτελούν δύο από τα θέματα τα οποία, σύμφωνα με την έκθεση της EUA για το 2019, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των ιδρυμάτων.

Η ανάκαμψη από τη γενικότερη τάση μείωσης της χρηματοδότησης αρχίζει να εμφανίζεται από το 2017 σε αρκετά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ευρώπης και ενισχύεται και το 2018. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (2017) στις χώρες τις βορειοδυτικής Ευρώπης διαγράφεται μια σχετική σταθερότητα ως προς τη χρηματοδότηση, ενώ η κατάσταση στα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη βαίνει βελτιούμενη. Το Λουξεμβούργο διατήρησε για ακόμη μια χρονιά την αύξηση της

<sup>54</sup> EUA, Public Funding Observatory Country Sheets 2020 [04-05-20] Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/content/pfo%20-%20compendium.pdf>

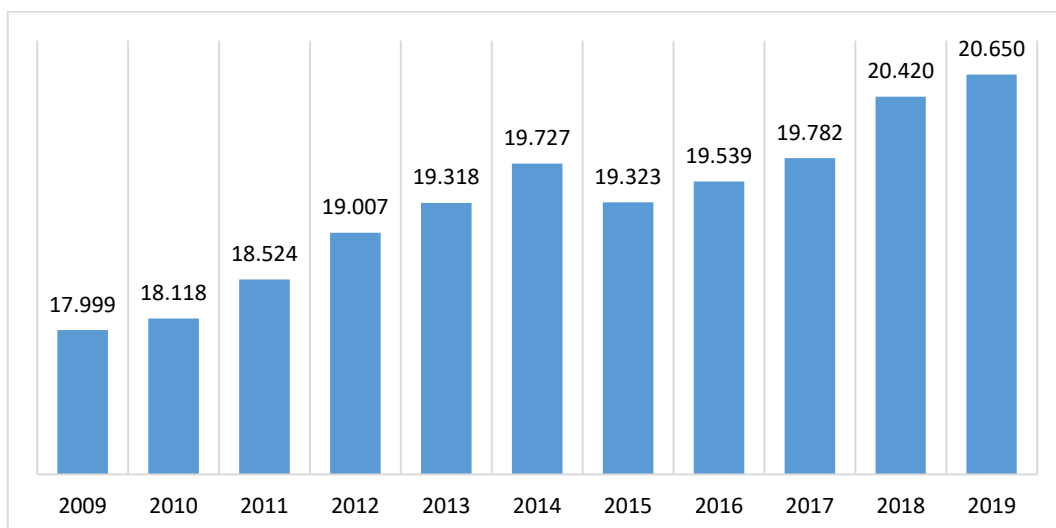
(\* Τα χρονικά διαστήματα ανά χώρα διαφοροποιούνται ως εξής: Τσεχία (2008-2016), Εσθονία (2008-2017), Φινλανδία (2010-2018) και Λουξεμβούργο (2009-2018). Λόγω έλλειψης στοιχείων στην ανάλυση δεν περιλαμβάνονται το Βέλγιο (Φλάνδρα και Βαλλονία) και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Σκωτία, Βόρεια Ιρλανδία).

χρηματοδότησης. Παράλληλα καταγράφηκε μείωση χρηματοδότησης στην Τουρκία (μεγαλύτερη του 5%), στην Σκωτία και Αυστρία (μέχρι 5%)<sup>55</sup>. Αντίθετα, η Ρουμανία και η Τσεχία είναι οι δύο χώρες στις οποίες διαπιστώνεται αύξηση της χρηματοδότησης (άνω του 5%), ενώ σημαντική βελτίωση στη χρηματοδότηση σημειώνεται ακόμη στην Κροατία, τη Λιθουανία και τη Σερβία.

Η δημόσια χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα συνεχίζει να καταγράφει τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΥΑ για το 2018, με ταυτόχρονη αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού.

## 6. Ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago,<sup>56</sup> την τελευταία δεκαετία, η ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα από πλευράς δημοσιεύσεων σημείωσε αύξηση (Σχήμα 33). Πιο συγκεκριμένα την περίοδο 2009 – 2019, ο αριθμός των ερευνητικών εργασιών αυξήθηκε κατά 2.651 εργασίες, δηλαδή σε ποσοστό 14,73%<sup>57</sup>. Οι συνολικές ερευνητικές εργασίες αυξάνονται διαχρονικά μέχρι και το 2014, το 2015 μειώνονται προσωρινά, ενώ το 2016 η παραγωγή ερευνητικών εργασιών αυξάνεται και πάλι καταγράφοντας την υψηλότερη τιμή της το 2019 (20.650). Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (2018), οι ερευνητικές δημοσιεύσεις το 2019 αυξήθηκαν κατά 1,13%.



**Σχήμα 33.** Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2008-2019 (με βάση δεδομένα της Scimago<sup>58</sup>)

### 6.1. Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων)

Το 2019, το Ηνωμένο Βασίλειο με 212.519 δημοσιεύσεις κατατάσσεται στην 1η θέση σε σύνολο 53 Ευρωπαϊκών χωρών (Σχήμα 34), πάνω από τη Γερμανία (183.640), την Ιταλία (125.709), τη Γαλλία

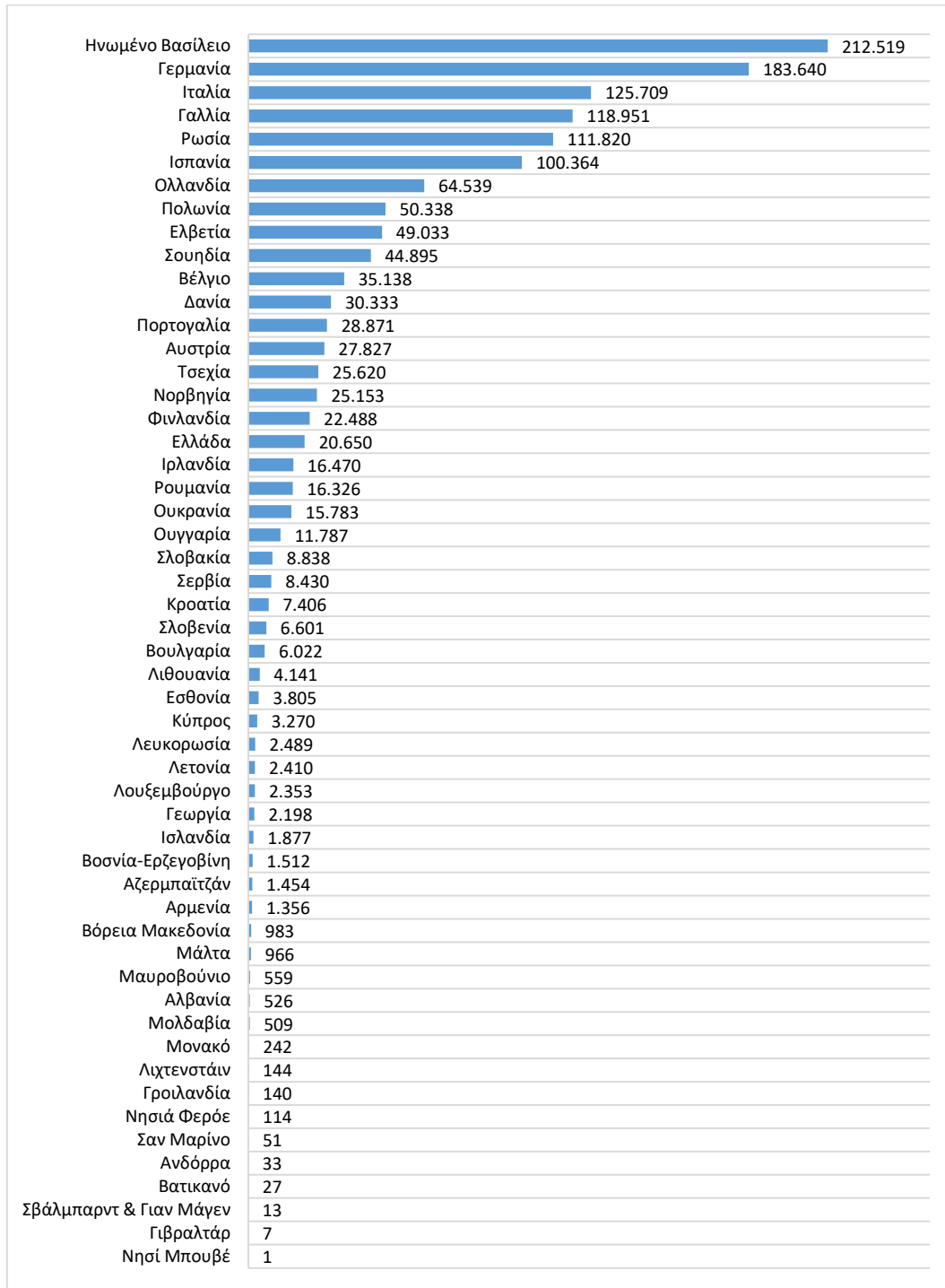
<sup>55</sup> Η μείωση στην Αυστρία προήλθε μετά το πέρας του 3του κύκλου χρηματοδότησης.

<sup>56</sup> Τα στοιχεία που παραθέτει η Scimago βασίζονται αποκλειστικά στη βιβλιογραφική βάση δεδομένων Elsevier/Scopus. Βλ. Scimago, Frequently asked questions [05/05/2020] <https://www.scimagojr.com/help.php?q=FAQ>

<sup>57</sup> Σημειώνεται ότι τα στοιχεία επικαιροποιούνται συνεχώς και αναδρομικά για τα προηγούμενα έτη με βάση τη μεθοδολογία της Scimago. Βλ. Scimago, Understanding indicators, tables and charts [05/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: [https://www.scimagojr.com/help.php#understand\\_journals](https://www.scimagojr.com/help.php#understand_journals)

<sup>58</sup> Scimago Journal and Country Rank [15/06/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2019>

(118.951), τη Ρωσία (111.820) και την Ισπανία (100.364). Η Ελλάδα με 20.650 δημοσιεύσεις βρίσκεται στην 18<sup>η</sup> θέση, πάνω από την Ιρλανδία (16.470) και τη Ρουμανία (16.326) και κάτω από τη Φινλανδία (22.488). Καλύτερες επιδόσεις από την Ελλάδα καταγράφουν η Σουηδία (44.895), το Βέλγιο (35.138), η Δανία (30.333), η Πορτογαλία (28.871), η Αυστρία (27.878), η Τσεχία (25.620) και η Νορβηγία (25.153).

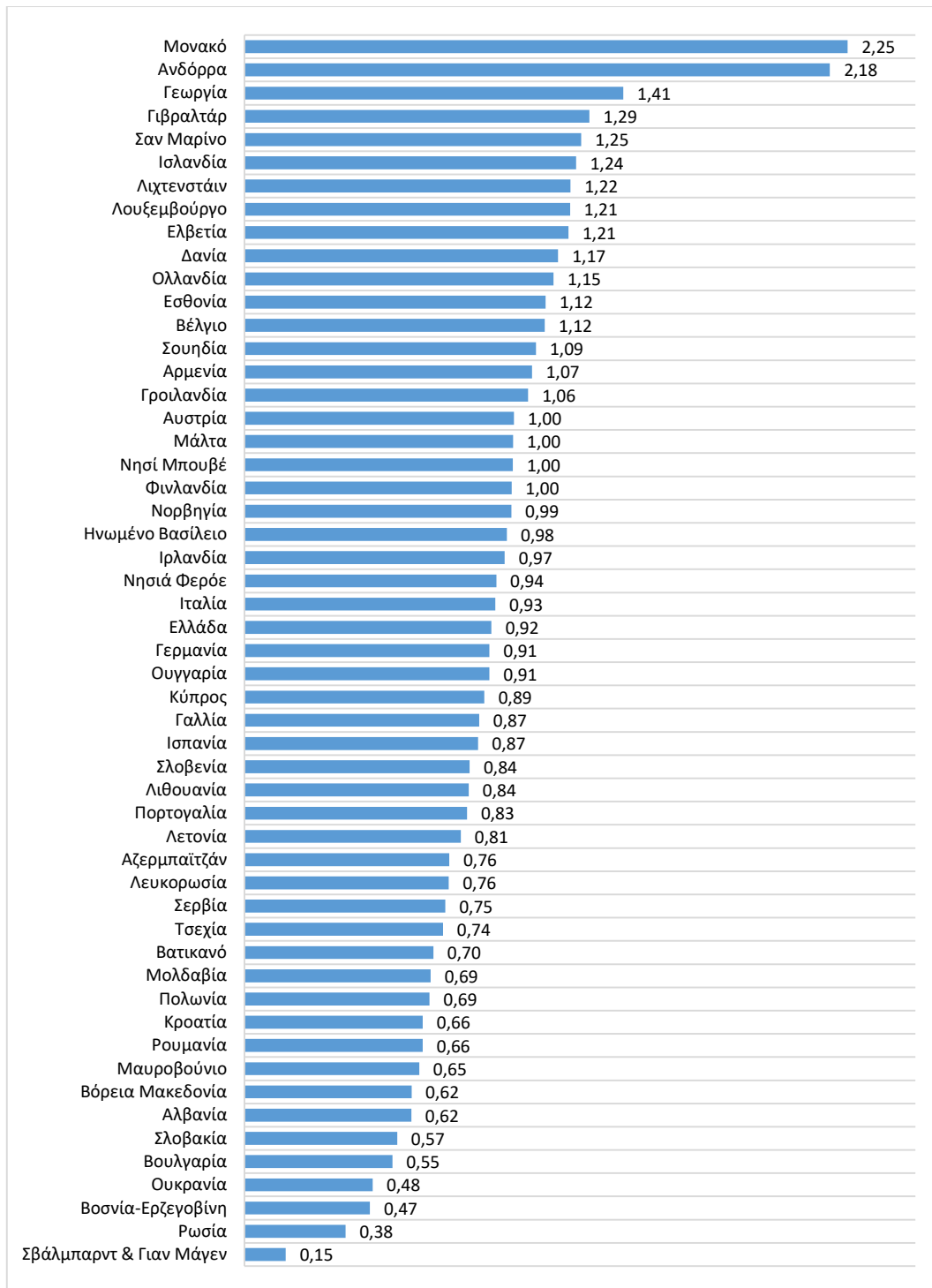


**Σχήμα 34.** Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2019 (με βάση δεδομένα της Scimago<sup>59</sup>)

<sup>59</sup>Scimago Journal and Country Rank [15/06/20] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2019>

## 6.2. Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία

Με βάση τα στοιχεία της Scimago, το 2019 τις περισσότερες αναφορές ανά δημοσίευση εμφανίζει το Μονακό (2,25 αναφορές ανά δημοσίευση). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα 35), ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Ανδόρρας με 2,18 αναφορές ανά δημοσίευση, της Γεωργίας με 1,41 αναφορές, του Γιβραλτάρ με 1,29 αναφορές, του Σαν Μαρίνο με 1,25, της Ισλανδίας με 1,24 αναφορές, του Λιχτενστάιν με 1,22, της Ελβετίας και του Λουξεμβούργου με 1,21 αναφορές ανά δημοσίευση. Το Ηνωμένο Βασίλειο, πρώτο σε αριθμό δημοσιεύσεων στην Ευρώπη στην κατάταξη των χωρών με βάση τις αναφορές ανά δημοσίευση, βρίσκεται στην 22<sup>η</sup> θέση, με 0,98 αναφορές ανά δημοσίευση. Η Ελλάδα, με 0,92 αναφορές ανά δημοσίευση βρίσκεται στην 26<sup>η</sup> θέση σε σύνολο 53 χωρών, πάνω από τη Γερμανία (0,91 αναφορές), την Ισπανία και τη Γαλλία (0,87 αναφορές), τη Σλοβενία και τη Λιθουανία (0,84 αναφορές) και κάτω από τη Φινλανδία (1 αναφορά), την Ιρλανδία (0,97 αναφορές) και την Ιταλία (0,93 αναφορές).



**Σχήμα 35.** Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2019 (με βάση δεδομένα της Scimago<sup>60</sup>)

Στον Πίνακα 17, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την ερευνητική δραστηριότητα των ευρωπαϊκών χωρών το έτος 2019. Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 18η θέση μεταξύ 53 ευρωπαϊκών χωρών στις κατηγορίες: συνολικός αριθμός δημοσιεύσεων,

<sup>60</sup> Scimago Journal and Country Rank [15/06/20] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagoir.com/countryrank.php?year=2019>



δημοσιεύσεις με αναφορές και αυτο-αναφορές. Η καλύτερη θέση για την Ελλάδα (17η θέση) καταγράφεται στον δείκτη αναφορών και ποιότητας δημοσιεύσεων H index<sup>61</sup>.

**Πίνακας 17.** Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2019 (Πηγή: Scimago<sup>62</sup>)

Χώρα	Δημοσιεύσεις	Δημοσιεύσεις με αναφορές	Αναφορές	Αυτό-αναφορές	Αναφορές ανά Δημοσίευση	H index
Ηνωμένο Βασίλειο	212.519	188.259	207.745	62.486	0,98	1.487
Γερμανία	183.640	167.305	167.682	55.750	0,91	1.298
Ιταλία	125.709	113.243	117.534	43.611	0,93	1.030
Γαλλία	118.951	109.099	104.040	26.734	0,87	1.180
Ρωσία	111.820	108.786	42.097	21.450	0,38	580
Ισπανία	100.364	93.133	87.368	24.670	0,87	904
Ολλανδία	64.539	58.783	74.321	16.394	1,15	1.032
Πολωνία	50.338	47.450	34.722	10.713	0,69	562
Ελβετία	49.033	44.583	59.216	12.225	1,21	993
Σουηδία	44.895	41.554	48.756	9.662	1,09	896
Βέλγιο	35.138	32.215	39.309	7.521	1,12	814
Δανία	30.333	27.808	35.460	7.319	1,17	773
Πορτογαλία	28.871	26.505	23.936	5.442	0,83	507
Αυστρία	27.827	25.404	27.944	5.726	1	672
Τσεχία	25.620	24.416	18.954	4.608	0,74	471
Νορβηγία	25.153	23.311	25.013	5.271	0,99	638
Φινλανδία	22.488	20.943	22.389	4.788	1	660
<b>Ελλάδα</b>	<b>20.650</b>	<b>18.739</b>	<b>18.998</b>	<b>4.055</b>	<b>0,92</b>	<b>514</b>
Ιρλανδία	16.470	14.959	15.974	2.789	0,97	538
Ρουμανία	16.326	15.538	10.840	3.037	0,66	304
Ουκρανία	15.783	15.350	7.543	3.651	0,48	277
Ουγγαρία	11.787	11.133	10.762	2.115	0,91	459
Σλοβακία	8.838	8.446	5.028	1.309	0,57	283
Σερβία	8.430	7.933	6.308	1.250	0,75	247
Κροατία	7.406	6.962	4.920	1.019	0,66	282
Σλοβενία	6.601	6.201	5.539	949	0,84	310
Βουλγαρία	6.022	5.752	3.318	770	0,55	261
Λιθουανία	4.141	3.966	3.459	650	0,84	220
Εσθονία	3.805	3.589	4.268	693	1,12	283
Κύπρος	3.270	3.044	2.924	478	0,89	211
Λευκορωσία	2.489	2.412	1.895	363	0,76	184
Λετονία	2.410	2.300	1.942	230	0,81	168
Λουξεμβούργο	2.353	2.177	2.855	390	1,21	199
Γεωργία	2.198	2.010	3.103	262	1,41	184
Ισλανδία	1.877	1.724	2.320	334	1,24	318
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	1.512	1.323	707	99	0,47	103
Αζερμπαϊτζάν	1.454	1.420	1.110	234	0,76	112
Αρμενία	1.356	1.315	1.453	272	1,07	190
Βόρεια Μακεδονία	983	934	612	67	0,62	121
Μάλτα	966	832	967	252	1	129
Μαυροβούνιο	559	527	364	82	0,65	64
Αλβανία	526	490	327	42	0,62	72
Μολδαβία	509	489	353	50	0,69	117
Μονακό	242	218	544	46	2,25	106
Λιχτενστάιν	144	127	175	13	1,22	83
Γροιλανδία	140	130	148	23	1,06	73
Νησιά Φερόε	114	110	107	18	0,94	63
Σαν Μαρίνο	51	40	64	4	1,25	36
Ανδόρρα	33	30	72	2	2,18	28
Βατικανό	27	19	19	0	0,7	12
Σβάλμπαρντ & Γιαν Μάγεν	13	13	2	0	0,15	12
Γιβραλτάρ	7	6	9	0	1,29	33
Νησί Μπουβέ	1	1	1	0	1	2

<sup>61</sup> Ο δείκτης H index είναι ίσος με τον αριθμό των επιστημονικών άρθρων (h) που έχει δημοσιεύσει μια χώρα, τα οποία έχουν τουλάχιστον h αναφορές από άλλους επιστήμονες.

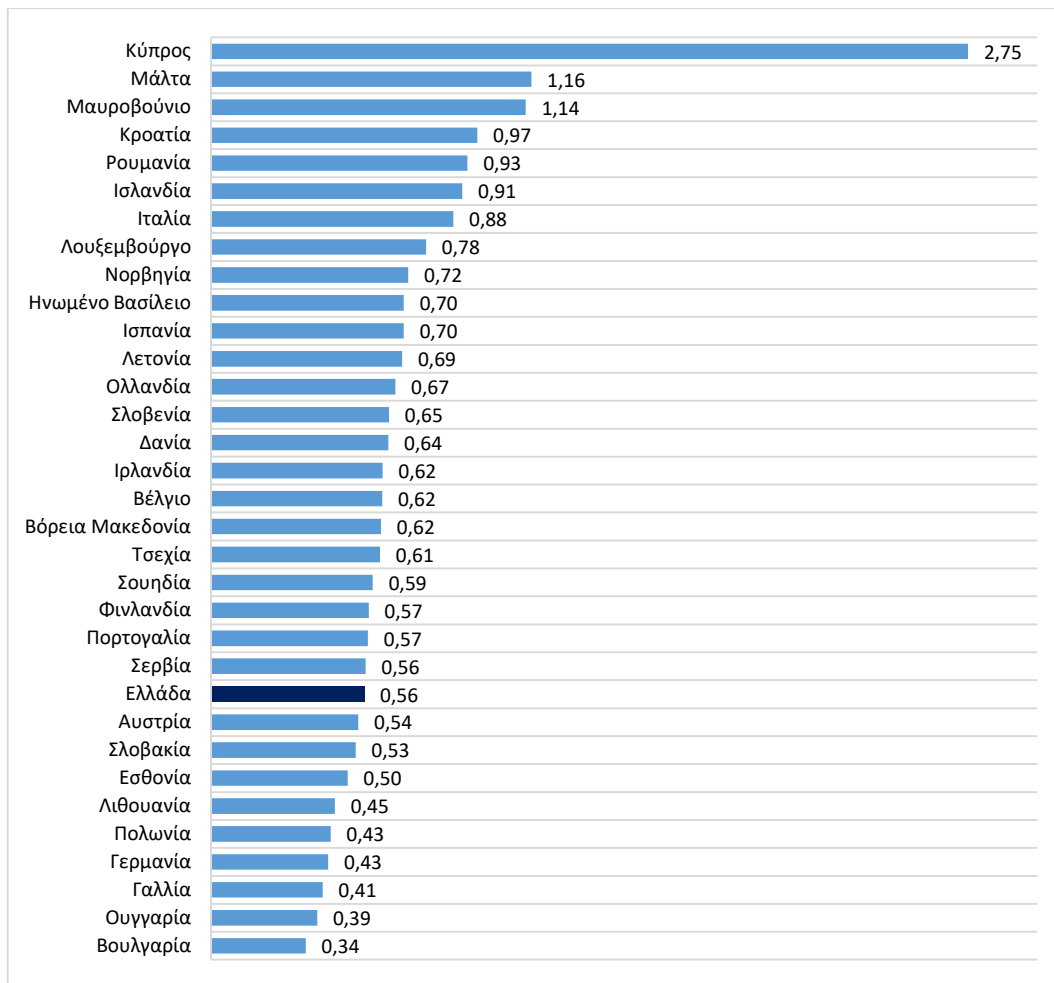
Scimago, Understanding indicators, tables and charts [05/05/2020]

Διαθέσιμο εδώ: [https://www.scimagojr.com/help.php#understand\\_journals](https://www.scimagojr.com/help.php#understand_journals)

<sup>62</sup> Scimago Journal and Country Rank [15/06/20] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2019>

### 6.3. Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago και της Eurostat, το 2018, την καλύτερη αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών εμφανίζει η Κύπρος με 2,75 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή (Σχήμα 36). Δεύτερη, σε μεγάλη απόσταση από την Κύπρο, κατατάσσεται η Μάλτα με 1,16 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ξεχωρίζουν οι επιδόσεις του Μαυροβουνίου (1,14), της Κροατίας (0,97), της Ρουμανίας (0,93), της Ισλανδίας (0,91) και της Ιταλίας (0,88). Η Ελλάδα, με 0,56 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή, βρίσκεται στην 24η θέση της κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών, κάτω από την Πορτογαλία και τη Φινλανδία (0,57), και τη Σουηδία (0,59) και πάνω από τη Γαλλία (0,41), τη Γερμανία και την Πολωνία (0,43) και την Αυστρία (0,54). Τις λιγότερο καλές επιδόσεις στην Ευρώπη εμφανίζουν η Βουλγαρία (0,34) και η Ουγγαρία (0,39).



**Σχήμα 36.** Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2018 (με βάση δεδομένα της Scimago και της Eurostat<sup>63</sup>)

<sup>63</sup> α) Scimago Journal and Country Rank [15/06/20] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2019>

β) Eurostat- Total researchers by sectors of performance - full time equivalent [05/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsc00004&plugin=1>

## 6.4. Ερευνητές με τη μεγαλύτερη επιρροή

Το 2019 στην ετήσια έκδοση της Clarivate Analytics για τους ερευνητές με τη μεγαλύτερη επιρροή παγκοσμίως, όπως αυτή προσδιορίζεται από το πλήθος των αναφορών (top 1% του πλήθους των αναφορών στο πεδίο/στα πεδία Essential Science Indicators του Web of Science) που συγκεντρώνουν οι δημοσιεύσεις τους (από το 2008 ως το 2018), περιλαμβάνονται συνολικά 6.216 ερευνητές. Από αυτούς οι 14 είναι Έλληνες που υπηρετούν σε ελληνικά πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα<sup>64</sup>. Πέντε (5) εξ αυτών εντάσσονται στο επιστημονικό πεδίο της μηχανικής, τέσσερις (4) σε διεπιστημονικό πεδίο, δύο (2) στο πεδίο της κλινικής ιατρικής και από ένας (1) εντάσσεται στις γεωπονικές επιστήμες, τις κοινωνικές επιστήμες και στις επιστήμες οικονομίας και διοίκησης (Πίνακας 18).

**Πίνακας 18.** Έλληνες ερευνητές με μεγάλη απήχηση (με τη σειρά που εμφανίζονται στη λίστα της Clarivate Analytics για την Ελλάδα το 2019)

Ερευνητής/Ερευνήτρια	Κατηγορία	Κύριο Ίδρυμα	Δεύτερο Ίδρυμα
Άρτεμις Γ. Χατζηγεωργίου	Διεπιστημονική	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ
Χάρης Μ. Γαλανάκης	Γεωπονική επιστήμη	Πανεπιστήμιο King Saud	Galanakis Laboratories
Κωνσταντίνος Δ. Ρακόπουλος	Μηχανική	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	-
Δημήτριος Κ. Ρακόπουλος	Μηχανική	Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Ευάγγελος Γ. Γιακουμής	Μηχανική	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	
Γεώργιος Κ. Καραγιαννίδης	Διεπιστημονική	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	
Γεωργία Σαλάντη	Κοινωνικές επιστήμες	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Πανεπιστήμιο Βέρνης
Γεράσιμος Φιλιππάτος	Κλινική Ιατρική	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πανεπιστήμιο Κύπρου
Κωνσταντίνος Ε. Φαρσαλινός	Διεπιστημονική	Πανεπιστήμιο King Abdulaziz	Πανεπιστήμιο Πατρών
Ματθαίος Σανταμούρης	Μηχανική	Πανεπιστήμιο Νέας Νότιας Ουαλίας - Σίδνευ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ματθαίος Ε. Φαλάγγας	Διεπιστημονική	Πανεπιστήμιο Tufts	Ερρίκος Ντυνάν Hospital Center
Μελέτιος Α. Δημόπουλος	Κλινική Ιατρική	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	
Νικόλας Απέργης	Οικονομικά και Διοίκηση Επιχειρήσεων	Πανεπιστήμιο King Abdulaziz	Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Νίκος Δ. Χατζηαργυρίου	Μηχανική	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας

Αντίστοιχα, στη λίστα h>100 της Webometrics η οποία βασίζεται στη βάση Google Scholar και πιο συγκεκριμένα στα δημόσια προφίλ Google Scholar 4.167 επιστημόνων, περιλαμβάνονται 8 Έλληνες επιστήμονες που υπηρετούν σε ελληνικό πανεπιστήμιο<sup>65</sup>. Σχετικός είναι ο παρακάτω πίνακας:

<sup>64</sup> Web of Science-Highly Cited Researchers 2019, Clarivate Analytics [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://recognition.webofsciencigroup.com/awards/highly-cited/2019/>

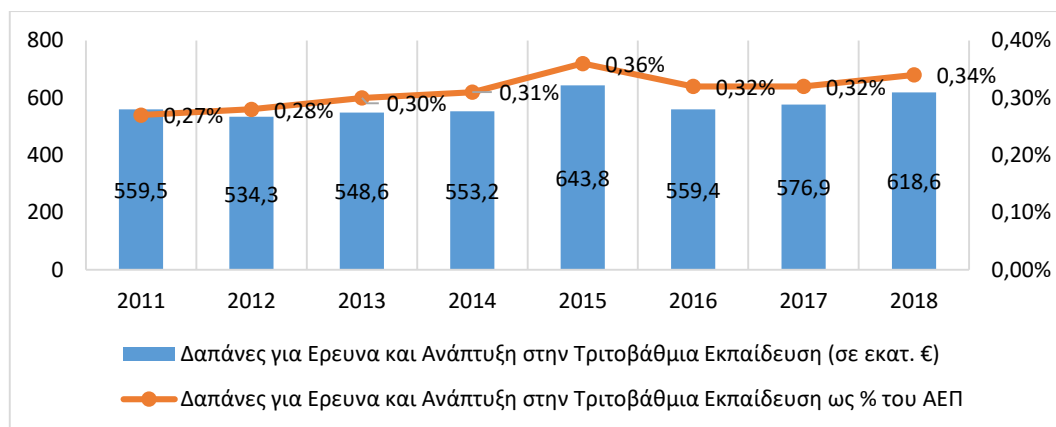
<sup>65</sup> Webometrics <https://www.webometrics.info/en/hlargerthan100>

**Πίνακας 19.** Έλληνες ερευνητές με μεγάλη απήχηση ( $h > 100$ )

Θέση	Ερευνητής	Ίδρυμα	H Index	Αναφορές
107	Γεώργιος Π. Χρούσος	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	190	152.817
416	Δημήτριος Τριχόπουλος†	Harvard School of Public Health Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	156	103.407
939	Αντωνία Τριχοπούλου	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	135	100.600
1100	Μελέτιος Αθανάσιος Δημόπουλος	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	131	79.957
2246	Χριστόδουλος Στεφανάδης	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	114	69.928
2310	Γεράσιμος Φιλιππάτος	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	113	166.777
2608	Χαράλαμπος Μ. Μουτσόπουλος	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	111	51.209
2635	Μαρίνος Δαλάκας	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	111	45.327

### 6.5. Χρηματοδότηση της έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Σχήμα 37), στην Ελλάδα οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2018 ανήλθαν σε 618,6 εκατομμύρια ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 7,23% (41,7 εκατομμύρια ευρώ, σε σχέση με το 2017). Σε ονομαστικές τιμές, την περίοδο 2011-2018, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη αυξήθηκαν κατά 10,56%, από 559,5 εκατομμύρια ευρώ το 2011, σε 618,6 εκατομμύρια ευρώ το 2018. Δεδομένης της μείωσης του ελληνικού ΑΕΠ, λόγω της οικονομικής κρίσης, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ (ένταση δαπανών) εμφανίζουν πλασματική αύξηση από 0,27% του ΑΕΠ το 2011, σε 0,34% το 2018.

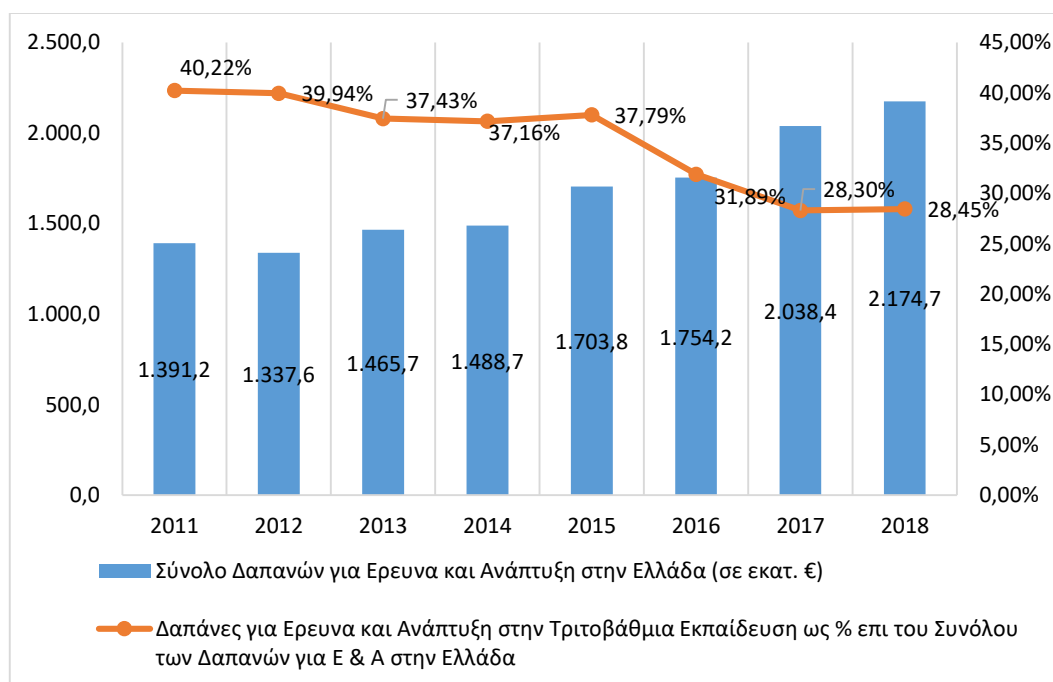


**Σχήμα 37.** Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, 2011-2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης<sup>66</sup>)

Την περίοδο 2011-2018, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών της Ελληνικής Κυβέρνησης για έρευνα και ανάπτυξη εμφανίζουν σημαντική πτώση κατά 11,77%, από 40,22% το 2011, σε 28,45% το 2018 (Σχήμα 38). Το 2011 οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη σε όλους τους τομείς ανήλθαν σε 1.391,20

<sup>66</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>

εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων 559,5 εκατομμύρια ευρώ (40,22%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίστοιχα, το 2018 οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ανήλθαν σε 2.174,7 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων 618,6 εκατομμύρια ευρώ (28,45%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η συνολική αύξηση κατά 783,5 εκατομμύρια ευρώ, την ίδια περίοδο, κατευθύνθηκε σε όλους τους υπόλοιπους τομείς (τομέας επιχειρήσεων, κρατικός τομέας και τομέας ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων) και ελάχιστα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μόλις, κατά 59,1 εκατομμύρια ευρώ.



**Σχήμα 38.** Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, 2011-2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης<sup>67</sup>)

Στην Ελλάδα η χρηματοδότηση της έρευνας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 2018, βασίζεται κατά κύριο λόγο στον κρατικό τακτικό προϋπολογισμό (336,3 εκατομμύρια ευρώ). Το κράτος συνεισφέρει, επίσης, 45,7 εκατομμύρια ευρώ από πόρους του ΕΣΠΑ και 46,2 εκατομμύρια ευρώ από λοιπές κρατικές πηγές. Ακολουθούν οι υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης: η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρουν κατά 96,2 εκατομμύρια ευρώ, οι επιχειρήσεις κατά 52,4 εκατομμύρια ευρώ, οι φορείς του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ίδια χρηματοδότηση) κατά 41,2 εκατομμύρια ευρώ και οι ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς κατά 0,8 εκατομμύρια ευρώ (Πίνακας 20).

Τα έτη 2011 - 2018, οι κρατικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά, παρουσίασαν αύξηση από 389,2 εκατομμύρια ευρώ το 2011, σε 428,1 εκατομμύρια ευρώ το 2018. Η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 2,24 εκατομμύρια ευρώ (4,47%) ενώ, την ίδια περίοδο, αυξήθηκε η ίδια χρηματοδότηση κατά 10,23 εκατομμύρια ευρώ (33,07%). Η χρηματοδότηση από την ΕΕ παρουσίασε μείωση κατά 0,9 εκατομμύρια ευρώ (-1,1%) ενώ αυξήθηκε η χρηματοδότηση από λοιπές πηγές εξωτερικού κατά 11,9 εκατομμύρια ευρώ (151,09%<sup>68</sup>).

<sup>67</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>

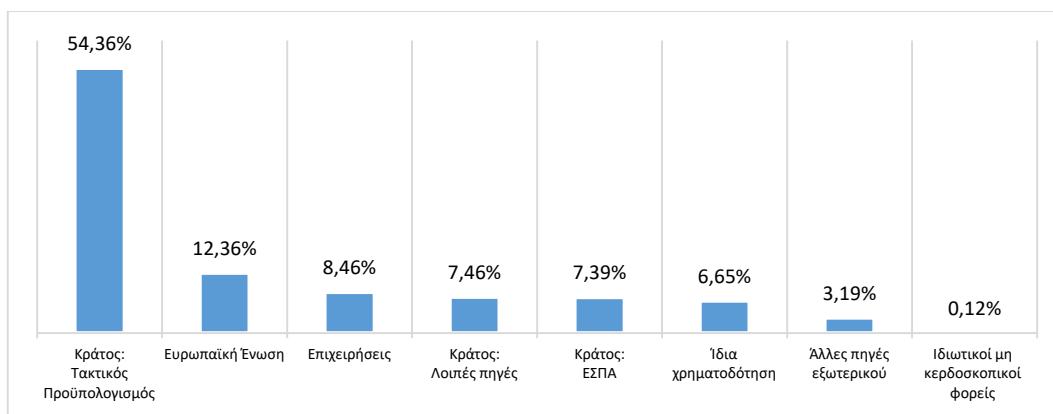
<sup>68</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>

**Πίνακας 20.** Πηγές χρηματοδότησης για Έρευνα και Ανάπτυξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης<sup>69</sup>)

Πηγές Χρηματοδότησης (Τριτοβάθμια Εκπαίδευση)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Κράτος: Τακτικός Προϋπολογισμός	340,91	321,2	253,09	243,77	260,41	298,78	311,9	336,25
Κράτος: Λοιπές Πηγές	6,75	6,3	17,05	20,97	26,13	39,27	50,51	46,16
Κράτος: ΕΣΠΑ	41,54	49,76	125,51	133,85	171,42	33,07	17,77	45,69
Ίδια Χρηματοδότηση	30,93	25,7	37,67	41,02	41,74	39,22	43,86	41,16
Ιδιωτικοί Μη - Κερδοσκοπικοί φορείς	4,05	3,2	3,77	3,86	1,35	1,44	1,31	0,75
Επιχειρήσεις	50,12	42,1	30	33,01	48,77	40,77	48,17	52,36
ΕΕ	77,3	78,1	74,64	68,84	85,15	101,06	92,64	76,45
Άλλες Πηγές Εξωτερικού	7,87	7,9	6,87	7,86	8,8	5,74	10,69	19,76
ΣΥΝΟΛΟ	559,53	534,26	548,6	553,2	643,77	559,35	576,85	618,58

Στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 39) παρουσιάζονται τα ποσοστά των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα ανά πηγή χρηματοδότησης. Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα χρηματοδοτούνται κατά 54,36% από τον τακτικό προϋπολογισμό του κράτους, κατά 7,39% από το ΕΣΠΑ και 7,46% από λοιπές κρατικές πηγές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρουν κατά 15,55%, οι επιχειρήσεις κατά 8,46%, ενώ η ίδια χρηματοδότηση κατά 6,65%.

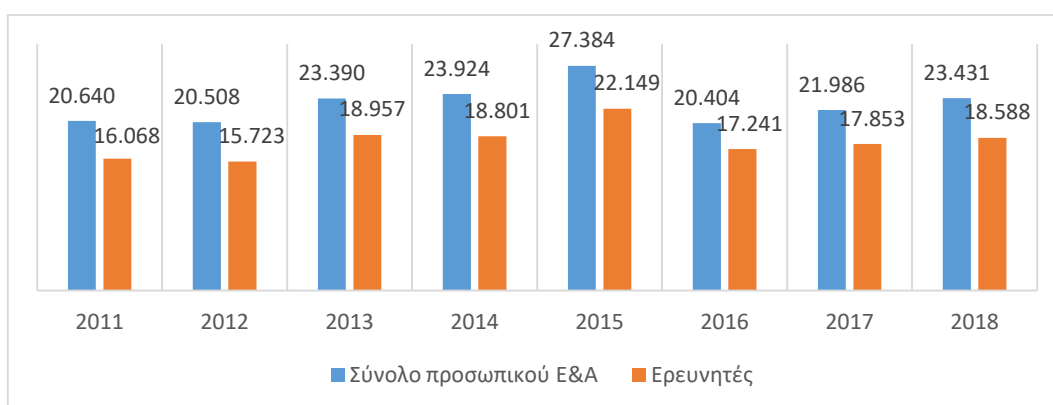
<sup>69</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>



**Σχήμα 39.** Ποσοστό επί του συνόλου των δαπανών για Ε&Α, ανά πηγή προέλευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης<sup>70</sup>)

## 6.6. Προσωπικό έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, το 2018, το συνολικό προσωπικό σε έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήλθε στα 23.431 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1.445 άτομα (6,57%) σε σχέση με το 2017 (Σχήμα 40). Μεταξύ 2011 και 2018, το προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης των ΑΕΙ παρουσιάζει συνολικά αύξηση κατά 2.791 άτομα (13,52%). Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ερευνητών αυξήθηκε κατά 2.520 άτομα, δηλαδή κατά 15,68%. Σημειώνεται ότι ο αριθμός του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης αυξάνεται μεταξύ των ετών 2011 και 2015 κατά 32,67%. Στη συνέχεια μεταξύ των ετών 2015 και 2018 παρατηρείται σημαντική μείωση (-14,44%) κατά την οποία το σύνολο του προσωπικού σε έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε κατά 3.953 άτομα, από 27.384 το 2015, σε 23.431 το 2018. Την ίδια περίοδο, ο αριθμός των ερευνητών μειώθηκε αντίστοιχα σε ποσοστό 16,08% (από 22.149 το 2015, σε 18.588 το 2018).



**Σχήμα 40.** Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), 2011 – 2018 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης<sup>71</sup>)

<sup>70</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>

<sup>71</sup> Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2018 στην Ελλάδα, Αθήνα, 2019 [06/05/2020] Διαθέσιμο εδώ: <https://metrics.ekt.gr/publications/351>

## 6.7. Συμπεράσματα

Η Ελλάδα συνεχίζει να βρίσκεται σε σχετικά υψηλή θέση (18<sup>η</sup>) ως προς το πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων μεταξύ 53 ευρωπαϊκών χωρών και σε σχετικά χαμηλή (26<sup>η</sup>) ως προς την αναλογία αναφορών ανά δημοσίευση. Σχετικά χαμηλή (σε σύνολο 28 χωρών) είναι και η επίδοση της χώρας (24<sup>η</sup>) ως προς την αναλογία πλήθους δημοσιεύσεων ανά ερευνητή.

Η ερευνητική χρηματοδότηση εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και οι δαπάνες για Ε&Α στην Ανώτατη Εκπαίδευση σημείωσαν αύξηση από το προηγούμενο έτος, ενώ το σύνολο του ερευνητικού δυναμικού της ανώτατης εκπαίδευσης αυξήθηκε από το προηγούμενο έτος, παραμένοντας, ωστόσο, σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του 2015.

## 7. Δομικοί δείκτες προόδου συστημάτων (ανώτατης) εκπαίδευσης

Στην έκθεση “Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe” της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έτος 2019 καταγράφεται η πρόοδος των συστημάτων εκπαίδευσης ως προς την επίτευξη ευρωπαϊκών στόχων μέσω 35 δομικών δεικτών εστιασμένων στις ευρωπαϊκές πολιτικές για την εκπαίδευση.

Ένας από τους στόχους αυτούς αφορά το ποσοστό του πληθυσμού (ηλικίας 30-34 ετών) που είναι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης και πρέπει να φτάσει το 40% το 2020. Ήδη, το 2019 ο στόχος αυτός φαίνεται ότι έχει επιτευχθεί τόσο σε ευρωπαϊκό (42%) όσο και σε εθνικό επίπεδο (Ελλάδα 43%). Για την παρακολούθηση της προόδου χρησιμοποιούνται δείκτες όπως είναι α) η διεύρυνση συμμετοχής υπο-εκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση, β) η παρακολούθηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των φοιτητών, γ) η αναγνώριση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης κατά την είσοδο στην ανώτατη εκπαίδευση, δ) η ενσωμάτωση του βαθμού ολοκλήρωσης των σπουδών στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας και ε) οι μηχανισμοί χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης με βάση την απόδοση των ιδρυμάτων και κοινωνικά κριτήρια.

Η παρακολούθηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των φοιτητών φαίνεται ότι είναι η περισσότερο ευρέως εφαρμοζόμενη πολιτική (23 συστήματα εκπαίδευσης), ενώ ακολουθεί η αναγνώριση της μη τυπικής ή της άτυπης μάθησης σε παραπάνω από τα μισά συστήματα εκπαίδευσης, στα οποία περιλαμβάνεται ο βαθμός ολοκλήρωσης των σπουδών στις διαδικασίες εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας. Σε 13 περιπτώσεις συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης έχουν θεσπιστεί ποσοτικοί στόχοι για την παρακολούθηση της διεύρυνσης της συμμετοχής υπο-εκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση. Αντίστοιχα σε 13 χώρες εφαρμόζεται σύστημα χρηματοδότησης με βάση την απόδοση και κοινωνικά κριτήρια. Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 21, έχει σημειωθεί πρόοδος μόνο ως προς τους ποσοτικούς στόχους για την παρακολούθηση της διεύρυνσης της συμμετοχής υπο-εκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση:



**Πίνακας 21.** Δείκτες παρακολούθησης στόχου αποφοίτων ηλικίας 30-34 (2018/19)<sup>72</sup>

	1. Διεύρυνση συμμετοχής υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση	2. Παρακολούθηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των φοιτητών	3. Αναγνώριση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης κατά την είσοδο στην ανώτατη εκπαίδευση	4. Ενσωμάτωση του βαθμού ολοκλήρωσης των σπουδών στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας	5. Μηχανισμοί χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης με βάση την απόδοση των ιδρυμάτων και κοινωνικά κριτήρια
Βέλγιο Γαλλόφωνη κοινότητα		■	■	■	
Βέλγιο Γερμανική κοινότητα				■	
Βέλγιο Φλαμανδική κοινότητα	■	■	■		■
Βουλγαρία		■		■	
Τσεχία					
Δανία		■	■		
Γερμανία		■	■	■	
Εσθονία				■	
Ιρλανδία	■	■	■	■	■
<b>Ελλάδα</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>
Ισπανία		■	■	■	■
Γαλλία	■	■	■	■	■
Κροατία		■		■	
Ιταλία		■	■	■	■
Κύπρος	■				
Λετονία					
Λιθουανία		■	■	■	
Λουξεμβούργο			■		
Ουγγαρία		■	■		
Μάλτα	■	■	■		
Ολλανδία	■	■			
Αυστρία	■	■			■
Πολωνία		■	■	■	■
Πορτογαλία			■	■	■
Ρουμανία	■	■		■	■
Σλοβενία				■	
Σλοβακία					
Φινλανδία		■	■		
Σουηδία		■	■		
Ην. Βασίλειο Αγγλία	■	■	■	■	■
Ην. Βασίλειο Ουαλία	■	■	■	■	■
Ην. Βασίλειο Β. Ιρλανδία		■	■	■	■
Ην. Βασίλειο Σκωτία	■	■	■		
Βοσνία Ερζεγοβίνη					
Ισλανδία			■	■	
Λιχτενστάιν		■	■	■	
Μαυροβούνιο			■	■	
Βόρεια Μακεδονία		■	■	■	
Νορβηγία		■	■		
Σερβία	■	■		■	
Τουρκία		■	■		

Ως προς την απασχολησιμότητα των αποφοίτων, ο στόχος για το 2020 που αφορά το μερίδιο των αποφοίτων ηλικίας 20-34 ετών οι οποίοι ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους 3 χρόνια πριν το έτος αναφοράς πρέπει να υπερβαίνει το 82%. Για την παρακολούθηση του στόχου αυτού έχουν θεσπιστεί 5 δείκτες: α) η συστηματική παρακολούθηση αναγκών αγοράς εργασίας, β) η συμμετοχή εργοδοτών στις διαδικασίες εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας, γ) οι απαιτήσεις ή τα κίνητρα για την πρακτική άσκηση όλων των φοιτητών, δ) η συμβουλευτική σταδιοδρομίας για όλους τους φοιτητές των ΑΕΙ και ε) η συστηματική διενέργεια ερευνών ιχνηλάτησης αποφοίτων. Μεταξύ των ετών 2015 και 2019 έγιναν μεταρρυθμίσεις σε όλους αυτούς τους τομείς με εξαίρεση τη συμβουλευτική για θέματα σταδιοδρομίας. Στην Ελλάδα παρουσιάστηκε ένα πλάνο δράσης από το Υπουργείο Εργασίας και το

<sup>72</sup> European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe – 2019: Overview of major reforms since 2015*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union [11/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major_en)

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού για την πρόβλεψη των αναγκών της αγοράς εργασίας το 2015, το οποίο έγινε αποδεκτό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 22) προκύπτει πως ανάμεσα στις περισσότερο εφαρμοζόμενες πολιτικές είναι η παροχή συμβουλευτικής για θέματα σταδιοδρομίας ενώ σημαντικό περιθώριο βελτίωσης υπάρχει ως προς τη διασφάλιση της πρακτικής άσκησης του συνόλου των φοιτητών. Στα μισά περίπου συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης είναι αρκετά διαδεδομένη η πρόβλεψη των αναγκών της αγοράς εργασίας, η συμμετοχή των εργοδοτών στη διασφάλιση ποιότητας και η διεξαγωγή ερευνών ιχνηλάτησης αποφοίτων, κάτι όμως που σημαίνει ταυτόχρονα ανάγκη για βελτιώσεις για τους υπόλοιπους δείκτες.

**Πίνακας 22.** Δείκτες παρακολούθησης στόχου απασχολησιμότητας αποφοίτων (2018/19)<sup>73</sup>

	Συστηματική παρακολούθηση αναγκών αγοράς εργασίας	Συμμετοχή εργοδοτών στις διαδικασίες εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας	Απαιτήσεις ή κίνητρα για πρακτική άσκηση όλων των φοιτητών	Συμβουλευτική σταδιοδρομίας για όλους τους φοιτητές των ΑΕΙ	Συστηματική διενέργεια ερευνών αποφοίτων
Βέλγιο Γαλλόφωνη κοινότητα	■	■		■	■
Βέλγιο Γερμανική κοινότητα		■	■		
Βέλγιο Φλαμανδική κοινότητα		■		■	■
Βουλγαρία	■	■	■	■	■
Τσεχία		■		■	
Δανία		■		■	■
Γερμανία		■		■	■
Εσθονία	■	■	■	■	■
Ιρλανδία	■			■	■
<b>Ελλάδα</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>	<b>■</b>
Ισπανία		■	■	■	
Γαλλία	■	■	■	■	■
Κροατία		■			■
Ιταλία	■	■	■	■	■
Κύπρος				■	
Λετονία	■	■			
Λιθουανία	■	■	■	■	
Λουξεμβούργο				■	
Ουγγαρία		■		■	■
Μάλτα		■	■	■	
Ολλανδία	■	■		■	■
Αυστρία		■		■	■
Πολωνία	■	■		■	■
Πορτογαλία		■		■	
Ρουμανία		■	■	■	■
Σλοβενία		■		■	
Σλοβακία				■	■
Φινλανδία	■			■	
Σουηδία	■	■		■	■
Ην. Βασίλειο Αγγλία	■			■	■
Ην. Βασίλειο Ουαλία	■			■	■
Ην. Βασίλειο Β. Ιρλανδία	■			■	■
Ην. Βασίλειο Σκωτία	■			■	■
Βοσνία Ερζεγοβίνη	■	■			
Ισλανδία				■	
Λιχτενστάιν		■		■	■
Μαυροβούνιο	■	■	■	■	■
Βόρεια Μακεδονία	■	■	■	■	■
Νορβηγία	■			■	■
Σερβία					
Τουρκία				■	

Επιπλέον, μολονότι η αξία της κινητικότητας στην ανώτατη εκπαίδευση είναι τεκμηριωμένη, σε αρκετές περιπτώσεις εμποδίζεται από παράγοντες όπως οι γλωσσικές ικανότητες των

<sup>73</sup> European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe – 2019: Overview of major reforms since 2015*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union [11/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major_en)

συμμετεχόντων, η έλλειψη δυνατότητας μεταφοράς της χρηματοδότησης για κινητικότητα από χώρα σε χώρα στο πλαίσιο του EXAE, η αναγνώριση των προσόντων και η παροχή εμπεριστατωμένης πληροφόρησης και καθοδήγησης. Ως εκ τούτου, έχουν θεσπιστεί τρεις (3) δομικοί δείκτες για την συστηματική παρακολούθηση της προόδου ως προς την κινητικότητα: α) η δυνατότητα μεταφοράς της χρηματοδότησης (φορητότητα) από χώρα σε χώρα, β) το ποσοστό των ιδρυμάτων που χρησιμοποιούν το ECTS, και γ) η αυτόματη αναγνώριση των προσόντων.

Ιδανικά η φορητότητα της χρηματοδότησης θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις 2 περιπτώσεις κινητικότητας (απόκτηση πιστωτικών μονάδων και απόκτηση πτυχίου). Σε λιγότερα από τα μισά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης παρέχεται δυνατότητα μεταφοράς της εγχώριας χρηματοδότησης για σπουδές σε άλλη χώρα (όχι όμως χωρίς κριτήρια). Ακόμη, αρκετά συστήματα παρέχουν περιορισμένη φορητότητα σε σχέση με βραχυπρόθεσμη παραμονή σε ξένη χώρα για κινητικότητα με σκοπό την απόκτηση πιστωτικών μονάδων.

Στην πλειονότητα των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης δεν υπάρχει δυνατότητα αυτόματης αναγνώρισης προσόντων παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί μέσω συνεργασιών σε επίπεδο περιφερειών. Σε 26 συστήματα καταγράφεται πλήρης εφαρμογή του ECTS ενώ σε 10 περιπτώσεις εφαρμόζεται κάποιο εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS. Σχετικός είναι ο Πίνακας 23.

**Πίνακας 23.** Δείκτες παρακολούθησης στόχου μαθησιακής κινητικότητας (2017-18)<sup>74</sup>

	Φορητότητα χρηματοδοτήσεων - δανείων			Ποσοστό AEI που χρησιμοποιούν ECTS	Αυτόματη αναγνώριση προσόντων		
	Πλήρης	Μερική (κινητικότητα απόκτησης πιστωτικών μονάδων MONO)	Όχι		Πλήρης	Μερική	Όχι
Βέλγιο Γαλλόφωνη κοινότητα			■	100%		■	
Βέλγιο Γερμανική κοινότητα	■			100%		■	
Βέλγιο Φλαμανδική κοινότητα	■			100%	■		
Βουλγαρία			■	Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Τσεχία		■		75%-99%		■	
Δανία	■			100%	■		
Γερμανία	■			75%-99%			■
Εσθονία		■		100%			■
Ιρλανδία	■			75%-99%			■
<b>Ελλάδα</b>			■	100%			■
Ισπανία		■		100%			■
Γαλλία	■			75%-99%			■
Κροατία		■		100%			■
Ιταλία		■		100%			■
Κύπρος	■			75%-99%			■

<sup>74</sup> European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe – 2019: Overview of major reforms since 2015*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union [11/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-%E2%80%93-2019-overview-major_en)

Με κόκκινο χρώμα σημειώνονται τα συστήματα στα οποία ισχύουν περιορισμοί ως προς τη φορητότητα της χρηματοδότησης.

Λετονία		■		Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Λιθουανία		■		100%			■
Λουξεμβούργο	■			100%		■	
Ουγγαρία		■		Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Μάλτα		■		100%	■		
Ολλανδία	■			100%		■	
Αυστρία	■			100%			■
Πολωνία		■		100%	■		
Πορτογαλία		■		100%			■
Ρουμανία			■	100%			■
Σλοβενία	■			100%			■
Σλοβακία		■		100%		■	
Φινλανδία	■			Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS	■		
Σουηδία	■			Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS	■		
Ην. Βασίλειο Αγγλία		■		Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Ην. Βασίλειο Ουαλία		■		Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Ην. Βασίλειο Β. Ιρλανδία		■		Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Ην. Βασίλειο Σκωτία	■			Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■
Βοσνία Ερζεγοβίνη			■	100%			■
Ισλανδία	■			100%	■		
Λιχτενστάιν	■			100%			■
Μαυροβούνιο	■			100%			■
Βόρεια Μακεδονία			■	100%			■
Νορβηγία	■			100%	■		
Σερβία			■	100%			■
Τουρκία			■	Εθνικό σύστημα συμβατό με το ECTS			■

## 8. Από τη διαρροή στην προσέλκυση εγκεφάλων

Το πρόβλημα της διαρροής εγκεφάλων (brain drain) είναι γνωστό, παλιό και όχι μόνο ελληνικό. Πρόκειται για το φαινόμενο της απώλειας επιστημονικού κεφαλαίου, με άλλα λόγια, της μετανάστευσης ατόμων υψηλών προσόντων από τη χώρα τους προς περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση του επιπέδου ζωής τους. Ως όρος χρησιμοποιήθηκε από τη

British Royal Society τη δεκαετία του 1950 και 1960 για να περιγράψει τη μετακίνηση επιστημόνων από την Ευρώπη στην Αμερική και τον Καναδά<sup>75</sup>.

Πολλές χώρες με διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, όπως η Κίνα, οι ΗΠΑ (σε επίπεδο πολιτειών), η Ινδία, το Πακιστάν, η Μαλαισία, το Ισραήλ έχουν βρεθεί αντιμέτωπες με το φαινόμενο αυτό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2017 στην ΕΕ των 28 κρατών μελών μετακινήθηκαν σχεδόν 17 εκατομμύρια άτομα (το 32% των οποίων ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία 15-34) κυρίως προς τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 25% των μετακινηθέντων ηλικίας 15-64 ετών είχε πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης και στράφηκε προς τις βόρειες χώρες (π.χ. Σουηδία, Δανία, Ιρλανδία)<sup>76</sup>.

Οι αιτίες του φαινομένου της διαρροής εγκεφάλων είναι γνωστές και καταγεγραμμένες στη σχετική βιβλιογραφία. Ως προς τη χώρα καταγωγής/προέλευσης αιτίες είναι: οι οικονομικές συνθήκες και επαγγελματικές προοπτικές νέων επιστημόνων, η ποιότητα ζωής, η ποιότητα εργασιακού περιβάλλοντος, το θεσμικό πλαίσιο, η διαφθορά, η αδυναμία των επιχειρήσεων να αξιοποιήσουν το επιστημονικό δυναμικό και οι περιορισμένοι πόροι για έρευνα. Ως προς τη χώρα προορισμού, οι κυριότερες αιτίες είναι: οι μισθοί, οι περισσότερες επαγγελματικές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες, η ποιότητα ζωής, το αίσθημα ασφάλειας<sup>77</sup>.

Οι επιπτώσεις είναι, επίσης, γνωστές και πολυεπίπεδες. Οι χώρες προέλευσης, για παράδειγμα, βιώνουν οικονομικές συνέπειες (π.χ. κόστος εκπαίδευσης, οικονομική/επιχειρηματική συνεισφορά των ατόμων, χαμηλή παραγωγικότητα λόγω αδυναμιών έρευνας και ανάπτυξης, μειωμένες προοπτικές ανάπτυξης) και κοινωνικές απώλειες (μειωμένη δυνατότητα ποιοτικής στελέχωσης κοινωνικών υπηρεσιών, διεύρυνση χάσματος ποιότητας ζωής, προβλήματα υγείας από την έλλειψη προσωπικού υγείας). Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες από διάφορες χώρες, οι οποίες αποσκοπούν στον επαναπατρισμό των επιστημόνων που έχουν μετακινηθεί (brain regain), την κυκλοφορία επιστημονικού δυναμικού (brain circulation) και τη δραστηριοποίηση στη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τη χώρα καταγωγής/προέλευσης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το παράδειγμα της Κίνας, όπου μέσω των λεγόμενων Δικτύων γνώσης της Διασποράς (Diaspora Knowledge Networks) δόθηκαν οικονομικά κίνητρα και υποστηρίχθηκαν νέοι Κινέζοι επιστήμονες να ιδρύσουν επιχειρήσεις στην Κίνα, δικτυώθηκαν τα πανεπιστήμια με αντίστοιχα των ΗΠΑ και αξιοποιήθηκε η κινεζική κοινότητα της Silicon Valley. Άλλο παράδειγμα αποτελεί η ανάπτυξη πόλεων εκπαίδευσης στη Μαλαισία (Educity Iskandar Malaysia<sup>78</sup>) και την Ινδία (The Pinnacle Educity<sup>79</sup>) στις οποίες λειτουργούν και συνεργάζονται ακαδημαϊκά ιδρύματα, επιχειρήσεις έντασης γνώσης και θερμοκοιτίδες νέων επιχειρήσεων.

Από τις χώρες οι οποίες βιώνουν το φαινόμενο της διαρροής εγκεφάλων δεν απουσιάζει η Ελλάδα, η οποία σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ήδη από τα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπέστη απώλειες<sup>80</sup>. Στη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (2008-2016) έχει υπολογιστεί πως περίπου 450.000 Έλληνες επιστήμονες (με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό προφίλ συγκριτικά με το παρελθόν) έφυγαν για το εξωτερικό στο πλαίσιο αναζήτησης εργασίας υψηλής εξειδίκευσης, έχοντας βρεθεί αντιμέτωποι με υψηλά ποσοστά ανεργίας, περικοπές μισθών και μειωμένες κοινωνικές παροχές. Η μετακίνηση αυτή κόστισε πάνω από 15 δισεκατομμύρια ευρώ στην ήδη

<sup>75</sup> Cervantes, M & Guellec, D. (2002), The brain drain: Old myths, new realities, OECD Observer [28/05/2020] Διαθέσιμο εδώ

[https://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/673/The\\_brain\\_drain:\\_Old\\_myths,\\_new\\_realities.html](https://oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/673/The_brain_drain:_Old_myths,_new_realities.html)

<sup>76</sup> European Committee of the Regions (2018), Addressing brain drain: The local and regional dimension [22/05/2020] Διαθέσιμο εδώ

<https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/addressing-brain-drain/addressing-brain-drain.pdf>

<sup>77</sup> Labrianidis, L. & Pratsinakis, M. (2016), *Greece's new emigration at times of crisis*. GreeSE Paper no. 99, Hellenic Observatory on Greece and Southeast Europe, LSE, May.

<sup>78</sup> Educity Iskandar Malaysia (<http://iskandarmalaysia.com.my/education/>)

<sup>79</sup> The Pinnacle Educity (<http://tpecindia.com/>)

<sup>80</sup> Grubel, H. G. and Scott, A. D (1966), The International Flow of Human Capital, American Economic Review 56, pp. 268-274.

Λαμπριανίδης Λ. (2011), Επενδύοντας στη φυγή. Η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Αθήνα: εκδ. Κριτική.

πληγωμένη ελληνική οικονομία<sup>81</sup>. Σύμφωνα με μελέτη της ICAP, το 35% των επιστημόνων που έφυγαν είχαν σπουδές στα χρηματοοικονομικά, τη διοίκηση και το μάρκετινγκ, το 19% στις επιστήμες μηχανικού, το 12% στην πληροφορική, το 9% στην φιλολογία, την ιστορία και τις ξένες γλώσσες, ενώ το υπόλοιπο 25% είχε σπουδές νομικής, ιατρικής, πολιτικών επιστημών, τεχνών κ.λπ.<sup>82</sup> Στην ίδια έρευνα της ICAP αναφέρεται ότι το 80% των πτυχιούχων, είχαν λάβει το πτυχίο τους από ελληνικό πανεπιστήμιο, ενώ το ποσοστό των κατόχων μεταπτυχιακού διπλώματος από ελληνικό ΑΕΙ υποχωρεί στο 27% και στο 25% για κατόχους διδακτορικού διπλώματος.

Επίσης, όπως έχει αναφερθεί στο πρώτο μέρος της έκθεσης και ως προς τις σχετικές αποδοχές των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) για τις ηλικίες 25-64, το έτος 2017 η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Στην Ελλάδα, το μέσο ετήσιο καθαρό εισόδημα ενός εργαζομένου πλήρους απασχόλησης χωρίς παιδιά για το 2018 ανερχόταν σε 18.658 ευρώ (αυξημένο σε σχέση με το 2017-18.124) έναντι 24.148 ευρώ του μέσου όρου στην ΕΕ<sup>83</sup>. Στην έρευνα της ICAP, η αύξηση των μισθολογικών απολαβών, η βελτίωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα, οι βελτιωμένες προοπτικές εξέλιξης, το ευνοϊκό περιβάλλον για την επιχειρηματικότητα αλλά και λόγοι που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής, συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων παραγόντων στις προϋποθέσεις για τη δυνητική επιστροφή ανθρώπινου δυναμικού στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα το 2019 βρισκόταν στην 59<sup>η</sup> θέση ως προς την ανταγωνιστικότητα σε σύνολο 141 χωρών<sup>84</sup>, κάτω από την Πορτογαλία (34<sup>η</sup>), την Κύπρο (44<sup>η</sup>), τη Βουλγαρία (49<sup>η</sup>), τη Ρουμανία (51<sup>η</sup>) και την Κολομβία (57) και ελαφρώς υψηλότερα από τη Νότια Αφρική (60<sup>η</sup>) και την Τουρκία (61<sup>η</sup>). Η θέση της ως προς τους επιμέρους τομείς παρουσιάζεται στον Πίνακα 24.

**Πίνακας 24.** Η θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη ανταγωνιστικότητας  
(Πηγή: World Economic Forum)

Κατάταξη Ελλάδας σε σύνολο 141 χωρών	Τομέας
59	Συνολική ανταγωνιστικότητα
85	Λειτουργία θεσμών
37	Υποδομές
52	Υιοθέτηση τεχνολογίας
64	Μακροοικονομική σταθερότητα
23	Υγεία
41	Δεξιότητες
81	Αγορά προϊόντων
111	Αγορά εργασίας
115	Χρηματοπιστωτικό σύστημα
57	Μέγεθος αγοράς
76	Δυναμισμός επιχειρήσεων
47	Ικανότητα καινοτομίας

<sup>81</sup> Λακασάς Α (2018), 15,3 δις. το κόστος του brain drain, Η Καθημερινή [05/02/2018]

<https://www.kathimerini.gr/946827/article/epikairothta/ellada/153-dis-to-kostos-toy-brain-drain>

<sup>82</sup> Ζούλιας Κ (2018), Αποτελέσματα της έρευνας Brain Drain, Παρουσίαση στο 4<sup>th</sup> Human Capital Summit, ICAP

<sup>83</sup> Eurostat, Annual net earnings of a full-time single worker without children earning an average wage [27/05/20] Διαθέσιμο εδώ

[https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn\\_nt\\_netft&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_netft&lang=en)

<sup>84</sup> World Economic Forum (2019) The Global Competitiveness Report [27/05/20] Διαθέσιμο εδώ

[http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf)

Η χώρα μας σημειώνει την καλύτερη επίδοσή της στον τομέα υγείας, των υποδομών και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ χαμηλή απόδοση καταγράφεται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την αγορά εργασίας. Επίσης, η χώρα εμφανίζεται να υστερεί στην ανάπτυξη εξειδικευμένων θέσεων εργασίας, αφού το 2019 καταγράφεται απόκλιση 13,2 % από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά το μερίδιο των επαγγελματιών υψηλών δεξιοτήτων (ISCO 1-2-3) στη συνολική απασχόληση (30,8% έναντι 44%) ατόμων ηλικίας 25 ετών και άνω<sup>85</sup>.

Η Ελλάδα καταλαμβάνει την 26η θέση στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ ως προς τον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI)<sup>86</sup> της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2019 (έχοντας βελτιώσει την επίδοσή της σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά<sup>87</sup>). Σε σχέση, όμως, με τις ψηφιακές δεξιότητες κατατάσσεται και πάλι σε μια από τις τελευταίες θέσεις (25<sup>η</sup>) μεταξύ των χωρών της ΕΕ με το 54% των ατόμων να μην έχει βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Ακόμη επισημαίνεται πως η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων παραμένει σημαντικό εμπόδιο για την Ελλάδα όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων της ως προς τις ευκαιρίες ανάπτυξης και την ψηφιακή κοινωνία και οικονομία, αν λάβει κανείς υπόψη του και τα ευρήματα της μελέτης του World Economic Forum για τα επαγγέλματα του μέλλοντος (δεδομένα και τεχνητή νοημοσύνη, μηχανική και υπολογιστικό νέφος, πωλήσεις μάρκετινγκ και περιεχόμενο)<sup>88</sup>, τα οποία έχουν υψηλές απαιτήσεις σε ψηφιακές και ήπιες/κοινωνικές (soft) δεξιότητες.

Στην πλέον πρόσφατη μελέτη European Working Conditions Survey του Eurofound και ως προς την «ποιότητα της εργασίας»<sup>89</sup> η Ελλάδα εμφανίζεται<sup>90</sup>:

- να υστερεί σημαντικά σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ως προς τη δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας (high flying) οι οποίες παρουσιάζουν υψηλές απαιτήσεις (αξιοποίηση ικανοτήτων) και προσφέρουν καλές οικονομικές απολαβές και προοπτικές (5% έναντι 21%),
- να υπολείπεται ελάχιστα του ευρωπαϊκού μέσου όρου (24% έναντι 25%) σε θέσεις εργασίας χαμηλών απολαβών και προοπτικών (smooth running),
- να υπερβαίνει κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (28% έναντι 21%) στις χειρωνακτικές θέσεις εργασίας (active manual) οι οποίες συνδέονται με σημαντικό βαθμό κινδύνου,
- να έχει λιγότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο θέσεις εργασίας υψηλής έντασης (under pressure)(2% έναντι 13%), οι οποίες όμως προσφέρουν καλές απολαβές και προοπτικές, ενώ τέλος
- να υπερτερεί κατά 21% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ως προς τις θέσεις χαμηλής ποιότητας (poor quality) (χαμηλές απολαβές, έλλειψη προοπτικών εξέλιξης, χαμηλότερη ένταση εργασίας).

Σύμφωνα με τη λίστα Global Talent Competitiveness Index για το 2020, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 81<sup>η</sup> θέση παγκοσμίως ως προς την προσέλκυση ταλαντούχων ατόμων, στην 30<sup>η</sup> θέση ως προς τη

<sup>85</sup> Eurostat, Employment by sex, age, professional status and occupation [26/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node\\_code=lfsa\\_egais](https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=lfsa_egais)

<sup>86</sup> Ο δείκτης DESI υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη 5 παραμέτρους: α) τη συνδεσιμότητα, β) το ανθρώπινο κεφάλαιο, γ) τη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, δ) την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας, ε) τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες.

<sup>87</sup> Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) – Έκθεση χώρας 2019 [26/05/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>

<sup>88</sup> World Economic Forum (2020) Jobs of Tomorrow: Mapping opportunities in the new economy [27/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_Jobs\\_of\\_Tomorrow\\_2020.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Jobs_of_Tomorrow_2020.pdf)

<sup>89</sup> Η ποιότητα της εργασίας περιλαμβάνει τις εξής 7 διαστάσεις α) το φυσικό περιβάλλον, β) την ένταση της εργασίας, γ) την ποιότητα του εργασιακού χρόνου, δ) το κοινωνικό περιβάλλον, ε) την αξιοποίηση των δεξιοτήτων και τη διακριτική ευχέρεια συμμετοχής στις αποφάσεις, στ) τις προοπτικές εξέλιξης και ζ) τις οικονομικές απολαβές.

<sup>90</sup> Eurofound (2017), Sixth European Working Conditions Survey – Overview report (2017 update), Publications Office of the European Union, Luxembourg [26/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1634en.pdf](https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf)

διατήρησή τους και στην 60<sup>η</sup> θέση ως προς την ανάπτυξη ταλέντων σε σύνολο 132 χωρών<sup>91</sup>. Επιπλέον, σε σύγκριση με τις χώρες της ΕΕ, η Ελλάδα το 2016 βρισκόταν στην τελευταία θέση ως προς το επίπεδο ευτυχίας και ικανοποίησης από τη ζωή<sup>92</sup>, ενώ κατατάσσεται πολύ χαμηλά ως προς την ποιότητα υπηρεσιών υγείας (28<sup>η</sup> θέση), εκπαίδευσης (28<sup>η</sup> θέση), δημόσιων συγκοινωνιών (23<sup>η</sup> θέση), παιδικής φροντίδας (28<sup>η</sup> θέση), μακροχρόνιας φροντίδας (27<sup>η</sup> θέση), κοινωνικής στέγασης (27<sup>η</sup> θέση) και συντάξεων (28<sup>η</sup> θέση).

Οι αιτίες της φυγής των επιστημόνων, λοιπόν, δεν είναι μόνο οικονομικής φύσης και δεν σχετίζονται μόνο με την οικονομική κρίση. Είναι απόρροια χρόνιων στρεβλώσεων στη λειτουργία της χώρας (π.χ. έλλειψη αξιοκρατίας, διαφθορά, έλλειψη οράματος και στρατηγικής σε εθνικό επίπεδο, εναρμόνιση συστημάτων εκπαίδευσης, οικονομίας και κοινωνίας<sup>93</sup>, ακατάλληλο παραγωγικό μοντέλο) τροφοδοτούμενων από ένα ακατάλληλο πλαίσιο αξιών. Η μελέτη της ICAP καταδεικνύει την έλλειψη αξιοκρατίας και τη διαφθορά ως τον κυριότερο παράγοντα φυγής των επιστημόνων και ακολουθούν η οικονομική κρίση και η αβεβαιότητα, οι προοπτικές, οι εργασιακές συνθήκες και οι υψηλότεροι μισθοί στις χώρες του εξωτερικού.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου διαρροής εγκεφάλων, στη χώρα μας, έχουν ήδη αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες, οι οποίες παρουσιάζονται στο Σχήμα 41<sup>94</sup>.



**Σχήμα 41.** Πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου διαρροής εγκεφάλων (Πηγή: ΣΕΒ 2020, τροποποιημένο)

<sup>91</sup> Συνεργασία INSEAD, Adecco Group, Google <https://gtcistudy.com/the-gtci-index/>

<sup>92</sup> Eurofound (2017), European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society, Publications Office of the European Union, Luxembourg [27/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef\\_publication/field\\_ef\\_document/ef1733en.pdf](https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1733en.pdf)

<sup>93</sup> Α) Σε μελέτη των Ernst & Young, του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (μονάδα ACEin) και της Endeavor το 2017 αναφέρεται ότι το 47% των αποφοίτων των ελληνικών πανεπιστημίων έχουν πτυχίο σε τομέα που σχετίζεται με τις ανάγκες της εγχώριας και διεθνούς αγοράς, ενώ το 82% αυτών θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν τους προετοιμάζει σωστά για την αγορά εργασίας. Επιπλέον, καταγράφεται η δυσκολία των εργοδοτών για την εξεύρεση προσοντούχων ατόμων (77%), το υψηλό ποσοστό (88%) των νέων οι οποίοι έχουν σχηματίσει την αντίληψη ότι οι επιχειρήσεις δεν προσφέρουν ποιοτική και καλά αμειβόμενη απασχόληση, ενώ επισημαίνεται ότι δεν γίνονται αρκετές επενδύσεις από τις επιχειρήσεις για την εκπαίδευση του προσωπικού.

Β) Στην κατάταξη του Ευρωπαϊκού Δείκτη Δεξιοτήτων, η Ελλάδα κατατάσσεται 24<sup>η</sup> στην ενεργοποίηση δεξιοτήτων (skill activation) και 23<sup>η</sup> στην ανάπτυξη δεξιοτήτων (skill development) <sup>93</sup> και τελευταία στην Ευρώπη στην αντιστοίχιση δεξιοτήτων (skills matching).

<sup>94</sup> ΣΕΒ (2020) Πώς θα πάμε από το brain drain στο brain gain [26/05/20] Διαθέσιμο εδώ <https://www.sev.org.gr/vivliothiki-tekmiriosi/special-report-to-mellon-tis-ergasias/pos-tha-pame-apo-to-brain-drain-sto-brain-gain-17-fevrouariou-2020/>



Σε μελέτη του Hellenic Observatory του London School of Economics του 2016<sup>95</sup> μεταξύ άλλων έχει διερευνηθεί η πιθανότητα επιστροφής επιστημόνων στην Ελλάδα, την οποία οι περισσότεροι συνδέουν με την εξεύρεση απασχόλησης συναφούς με τα προσόντα τους (60%) αλλά και τις αλλαγές/μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα (46%). Σε ποσοστό 64% αντιμετωπίζουν θετικά το ενδεχόμενο συνεργασίας με κάποια επιχείρηση, ακαδημαϊκό ίδρυμα/ερευνητικό κέντρο, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της διασποράς για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την οικονομική ανάπτυξη.

Ωστόσο, όπως τονίζεται σε σχετικές μελέτες, θα πρέπει να τονιστεί ότι η συστηματική αντιμετώπιση του φαινομένου προϋποθέτει εθνική στρατηγική, διαμόρφωση ενός σύγχρονου μοντέλου παραγωγής, συντονισμένες ενέργειες και δέσμευση στην ποιότητα. Ενδεικτικά, οι ενέργειες αποτυπώνονται σε 4 τομείς για την ανάσχεση του φαινομένου, που θα πρέπει να συμπληρώνονται από έναν μηχανισμό παρακολούθησης για τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση σχετικών πολιτικών (Σχήμα 42):

Απασχόληση	Επιχειρηματικότητα	Έρευνα	Εκπαίδευση
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Διευκόλυνση εξεύρεσης θέσεων εργασίας</li> <li>• Καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας</li> <li>• Ευκαιρίες εξέλιξης</li> <li>• Ανταγωνιστικό εργασιακό περιβάλλον</li> <li>• Κουλτούρα</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Μείωση φορολογίας &amp; κοινωνική ασφάλιση</li> <li>• Σταθερό φορολογικό σύστημα</li> <li>• Πρόσβαση σε χρηματοδότηση</li> <li>• Αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο</li> <li>• Σταθερό χρηματοοικονομικό πλαίσιο</li> <li>• Μείωση γραφειοκρατίας</li> <li>• Συνεργασίες με Έλληνες του εξωτερικού</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ευκαιρίες για έρευνα σε τομείς αιχμής</li> <li>• Πρόσβαση διδακτόρων/μεταδιδακτόρων στη χρηματοδότηση</li> <li>• Αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο</li> <li>• Συσχέτιση ακαδημαϊκής έρευνας με την αγορά</li> <li>• Αξιοποίηση πνευματικής ιδιοκτησίας</li> <li>• Συνεργασίες με Έλληνες του εξωτερικού</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ομαλή μετάβαση από την εκπαίδευση στην απασχόληση</li> <li>• Ενίσχυση της σύνδεσης των πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας</li> <li>• Παροχή κινήτρων για επιμόρφωση</li> <li>• Διασφάλιση ποιότητας ιδρυμάτων &amp; προγραμμάτων σπουδών</li> <li>• Ενίσχυση καλλιέργειας της επιχειρηματικής κουλτούρας και της καινοτομίας</li> </ul>

**Σχήμα 42.** Δέσμες ενεργειών για την ανάσχεση της διαρροής εγκεφάλων<sup>96</sup>

Η πολιτεία, λοιπόν, οφείλει να δημιουργήσει ένα σύγχρονο εξωστρεφές παραγωγικό μοντέλο και ένα πλαίσιο λειτουργίας, το οποίο θα διασφαλίζει ένα υγιές περιβάλλον για την άνθιση της επιχειρηματικότητας με σεβασμό στην αξιοκρατία, την προοπτική, την ποιότητα ζωής και την αισιοδοξία. Μια πρώτη προσπάθεια σε εθνικό επίπεδο έγινε με τις εφαρμοσμένες μεταρρυθμίσεις και την κατάρτιση της Στρατηγικής για την Ανάπτυξη (Growth Strategy for the Future)<sup>97</sup> το 2018, η οποία επιχειρεί να επιφέρει βελτιώσεις στην οικονομία και τη δημόσια διοίκηση λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης και θέτοντας το πλαίσιο για μια νέα επιχειρηματική «ιδεολογία». Παρεμβάσεις έχουν γίνει ακόμη ως προς τις επενδύσεις (π.χ. ταχύτερες & απλούστερες διαδικασίες, διαφάνεια) και τη χρηματοδότηση ερευνητικών έργων, ενώ παράλληλα σταδιακά

<sup>95</sup> Labrianidis, L. and Pratsinakis, M (2016), Greece's new emigrants at times of crisis, GreeSE Paper No.99. HO Papers on Greece and SE Europe [27/05/20] Διαθέσιμο εδώ <http://eprints.lse.ac.uk/66811/1/GreeSE-No.99.pdf>

<sup>96</sup> α) LSE (2019) Brain Gain - an exciting future for Greece <http://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Events/events-pages/2019-20/Brain-Gain-an-exciting-future-for-Greece/Brain-Gain-an-exciting-future-for-Greece>, β) ΣΕΒ (2020) Πώς θα πάμε από το brain drain στο brain gain [26/05/20] Διαθέσιμο εδώ <https://www.sev.org.gr/vivliothiki-tekmiriosi/special-report-to-mellon-tis-ergasias/pos-tha-pame-apo-to-brain-drain-sto-brain-gain-17-fevrouariou-2020/>

<sup>97</sup> Hellenic Republic (2018), Greece, a growth strategy for the future [26/05/20] Διαθέσιμο εδώ <http://www.mindev.gov.gr/greece-a-growth-strategy-for-the-future/>

αναβαθμίζεται η ποιότητα των πανεπιστημίων, λαμβάνεται μέριμνα για τη στενότερη σύνδεσή τους με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας και την αξιοποίηση της ελληνικής διασποράς σε εκπαιδευτικό, ερευνητικό και επιχειρηματικό επίπεδο.

## 9. Η βιώσιμη ανάπτυξη στην ανώτατη εκπαίδευση: Εναρμονίζοντας τα πρότυπα ESG με τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης

Το 2019, ο διακεκριμένος Καναδός Καθηγητής του Μάνατζμεντ και συγγραφέας Henry Mintzberg σε συνεργασία με άλλους 9 επιστήμονες δημοσίευσε τη «Διακήρυξη της Αλληλεξάρτησής μας» (Declaration of Our Interdependence), την οποία εμπνεύστηκε από τη Μεταρρύθμιση του 16<sup>ου</sup> αιώνα και τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ, με στόχο τη δημιουργία μιας παγκόσμιας κίνησης μέσω συνεργασίας των ιδιωτικών, δημοσίων και κοινωνικών συμφερόντων «για την επαναφορά της ισορροπίας σε έναν ετεροβαρή κόσμο». Η διακήρυξη αυτή έχει ως σήμερα υπογραφεί από 800 άλλους διακεκριμένους επιστήμονες και προσωπικότητες. Ο Mintzberg επισημαίνει ότι «τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε σήμερα, είτε αφορούν την κλιματική αλλαγή είτε την οικονομική ανισότητα, έχουν μια κοινή αιτία: την ανισορροπία σε διάφορους τομείς της κοινωνίας»<sup>98</sup>.

Πράγματι η ανισορροπία είναι προφανής αν αναλογιστεί κανείς τα παρακάτω που αποτελούν μάλλον ενδείξεις ενός μη βιώσιμου κόσμου:

- Το 2018, 820 εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονταν αντιμέτωποι με την πείνα έναντι 811 εκατομμυρίων το 2017 (World Health Organization).
- Από το 1978 ως το 2018 η αποζημίωση των CEO αυξήθηκε κατά 1007,5% σε σχέση με την αύξηση του 11,9% για τον μέσο εργαζόμενο (Economic Policy Institute)<sup>99</sup>.
- Οικολογικές καταστροφές (π.χ. Chernobyl (1986), Fukushima (2011), διαρροή πετρελαίου EXXON Valdez (1989), φαινόμενο θερμοκηπίου).
- Το 2018, το 28,7% του πληθυσμού της ΕΕ (16 ετών και άνω) με κάποια μορφή αναπηρίας βρισκόταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού<sup>100</sup>.
- Το 2019, περισσότερες από 100 μεγάλες επιχειρήσεις βαθμολογήθηκαν κάτω από 20% και μόνο 1 στις 10 με πάνω από 50% ως προς τη συμμόρφωσή τους με τα πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν τεθεί από τον ΟΗΕ. Επισημαίνεται πως η έλλειψη βελτίωσης σε πολλές επιχειρήσεις, η οποία καταγράφεται από τις προηγούμενες χρονιές, και οι χαμηλές βαθμολογίες επιχειρήσεων που αξιολογούνται για πρώτη φορά καταδεικνύουν την ανάγκη για επείγουσα δράση<sup>101</sup>.

Το 2009, 35 πανεπιστημιακοί και ανώτατα διοικητικά στελέχη υπό το συντονισμό του Gary Hamel<sup>102</sup> διατύπωσαν τις προτάσεις τους για το «πρόσωπο» της διοίκησης του μέλλοντος. Μεταξύ αυτών των προτάσεων περιλαμβάνονται τρεις οι οποίες αναδεικνύουν την ηθική, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευθύνη:

- α. Διασφάλιση ότι η διοίκηση υπηρετεί έναν υψηλότερο (κοινωνικά σημαντικό) στόχο

<sup>98</sup>Mintzberg's Declaration of Our Interdependence [02/06/2020]

Διαθέσιμο εδώ <https://www.corporateknights.com/channels/leadership/mintzbergs-declaration-interdependence-15904019/>

<sup>99</sup> CEOs see pay grow 1,000% in the last 40 years, now make 278 times the average worker [01/06/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.cnbc.com/2019/08/16/ceos-see-pay-grow-1000percent-and-now-make-278-times-the-average-worker.html>

<sup>100</sup> Eurostat, Disability: higher risk of poverty or social exclusion [01/06/2020] Διαθέσιμο εδώ

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20191029-2>

<sup>101</sup> <https://www.corporatebenchmark.org/>

<sup>102</sup> Ο Gary Hamel είναι Αμερικανός διακεκριμένος στοχαστής στο χώρο της Διοίκησης, συγγραφέας και Καθηγητής στο London Business School.

- β. Ενσωμάτωση της ιδέας της συλλογικής προσπάθειας και της δέσμευσης του προσωπικού (με τον οργανισμό) στα συστήματα διοίκησης. Η αλληλεξάρτηση των ενδιαφερομένων μερών θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε διαδικασίες και πρακτικές.
- γ. Αναδόμηση των φιλοσοφικών θεμελίων της διοίκησης (εστίαση όχι μόνο στην αποδοτικότητα)<sup>103</sup>.

Η πρόβλεψη για αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού το 2050 σε 9 δισεκατομμύρια άτομα, η αύξηση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και η ταυτόχρονη μείωση των φυσικών πόρων, το αυξανόμενο ενδιαφέρον του κόσμου για φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και θέσεις εργασίας σε κοινωνικά υπεύθυνους οργανισμούς, οι οποίοι ενδιαφέρονται ενεργά για τη διαχείριση ενδεχόμενων εξωτερικών επιδράσεων, οριοθετούν το πλαίσιο για **στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης**.

Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» (sustainability), ο οποίος έγινε δημοφιλής τη δεκαετία του 1980, υποδηλώνει την ανάπτυξη, η οποία αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών μιας γενιάς χωρίς να υπονομεύεται η δυνατότητα κάλυψης αναγκών των μελλοντικών γενεών, μέσω ισόρροπης εστίασης σε τρεις άξονες: οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον<sup>104</sup>. Είναι άξιο αναφοράς το γεγονός ότι ο νομπελίστας οικονομολόγος Amartya Sen θεωρεί πως ο ορισμός αυτός μάλλον αποτυγχάνει στο να λάβει υπόψη του τον ρόλο των ατόμων ως πολιτών και συμμετεχόντων στις δημόσιες αποφάσεις και, ως εκ τούτου, προτείνει η βιώσιμη ανάπτυξη να εστιάζει στη διατήρηση της ελευθερίας των ατόμων ως υπεύθυνων πολιτών να σκέφτονται και να ενεργούν πέρα από το προσωπικό όφελος. Η προσέγγιση του Sen αξιολογεί την πρόοδο των κοινωνιών και της αποτελεσματικότητας των κυβερνήσεων όχι μόνο σε οικονομικούς όρους, αλλά και από την πλευρά των σημαντικών προϋποθέσεων ευημερίας, όπως είναι η υγεία και η εκπαίδευση.

Το 1992 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο υιοθέτησε την Ατζέντα 21 (σχέδιο δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη) ενώ και σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταρτίστηκε στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.



Σχήμα 43. Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης<sup>105</sup>

<sup>103</sup> Conaway, R. N., & Laasch, O. (2014), Principles of responsible management: Global sustainability, responsibility, and ethics. Cengage Learning.

<sup>104</sup> Brundtland. G.H (1987), Our common future, Report of the World Commission on Environment and Development, published as Annex to General Assembly document A/42/427, Development and International Co-operation: Environment

<sup>105</sup> Περιφερειακό κέντρο πληροφόρησης του ΟΗΕ UNRIC <https://unric.org/el/>

Το 2015, οι ηγέτες των κρατών μελών του ΟΗΕ υιοθέτησαν την Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών (κεφαλαιοποιώντας το κεκτημένο προηγούμενων ετών π.χ. Ατζέντα 21, Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (Millennium Development Goals), η οποία θέτει το πλαίσιο και 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης προκειμένου το 2030 να έχουν υλοποιηθεί και να αποτελούν πραγματικότητα. Οι 17 αυτοί στόχοι απεικονίζονται στο προηγούμενο Σχήμα.

Ο ρόλος των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης είναι καθοριστικός τόσο για την υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης ως αξίας από τις νεότερες γενιές όσο και για την έρευνα και την προώθηση καινοτόμων πρακτικών σε κάθε τομέα οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Στα πανεπιστήμια εναπόκειται το καθήκον της ανάπτυξης ενός επιστημονικού δυναμικού με διεθνή προσανατολισμό, ενεργού σε επίπεδο κοινωνίας/πολιτείας και συνειδητοποιημένου ως προς τις ανθρώπινες αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η επίτευξη των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να διασφαλίζεται, επομένως, μέσα από τις ακαδημαϊκές λειτουργίες και τη διοικητική πρακτική των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Ήδη έχουν αναληφθεί αρκετές πρωτοβουλίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην ανώτατη εκπαίδευση σε επίπεδο διακηρύξεων, όπως για παράδειγμα η διακήρυξη της Aichi Nagoya (Ιαπωνία, 2014), η πρωτοβουλία Higher Education Sustainability Initiative (2012) (για τη συνεργασία ανώτατης εκπαίδευσης, επιστήμης και των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής), έχουν δημιουργηθεί ηλεκτρονικές πλατφόρμες στις οποίες παρουσιάζονται δράσεις και πρωτοβουλίες από όλον τον κόσμο για την προώθηση και ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης (π.χ. Higher Education and Research for Sustainability/International Association of Universities), έχουν παρουσιαστεί μέθοδοι αξιολόγησης της ανώτατης εκπαίδευσης ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως είναι η STARS (Sustainability Tracking Assessment and Rating System) και η AISHE (Assessment Instrument for Sustainability in Higher Education) ενώ υλοποιούνται προγράμματα και δράσεις του ΟΗΕ όπως το Πρόγραμμα των HE για το περιβάλλον (UNEP), το Πανεπιστήμιο Ηνωμένων Εθνών (UNU), το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ, η πρωτοβουλία PRME (Αρχές Εκπαίδευσης για Υπεύθυνη Διοίκηση) και δράσεις της UNESCO.

Τα οφέλη της βιώσιμης ανάπτυξης για την ανώτατη εκπαίδευση όπως αυτά έχουν προσδιοριστεί από την Ένωση για την Προώθηση της Βιωσιμότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (AASHE) παρουσιάζονται στο Σχήμα 44.

Ενισχύει τις προοπτικές επιτυχημένης σταδιοδρομίας και υπεύθυνου βίου των πολιτών	Απόκτηση δεξιοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης, θέσεις εργασίας σε κλάδους προσανατολισμένους στη βιώσιμη ανάπτυξη, εφόδια για συμμετοχή των φοιτητών ως πολιτών στο διάλογο για τη βιώσιμη ανάπτυξη	Βελτιώνει την οργανωσιακή αποδοτικότητα, μειώνει τα λειτουργικά κόστη και τον κίνδυνο	Αποδοτική χρήση ενέργειας, μείωση/επαναχρησιμοποίηση απορριμμάτων, οικολογικά κτήρια
Ενισχύει τις πιθανότητες εξεύρεσης πόρων χρηματοδότησης	Κίνητρο για επένδυση πόρων, συνεργασίες, χρηματοδότηση ερευνητικών έργων	Βοηθά στην προσέλκυση κορυφαίων φοιτητών & προσωπικού	Καθοριστικός παράγοντας για επιλογή ιδρύματος σπουδών, διευκόλυνση προσέλκυσης προσωπικού
Ενισχύει και διευκολύνει τη θέσπιση συνεργασιών	Βελτίωση σχέσεων στην κοινωνία μέσω ευημερίας και ποιότητας ζωής  Παράγοντας «κλειδί» για τη θέσπιση συνεργασιών ή νέων συμφωνιών	Βοηθά στην αντιμετώπιση μεγάλων προβλημάτων και παρέχει ενότητα σκοπού στο ίδρυμα	Απτή συνεισφορά στην επίλυση προβλημάτων που οδηγεί στη βελτίωση της φήμης  Καταλύτης αλλαγών και βελτιώσεων για την οργανωσιακή απόδοση

**Σχήμα 44.** Τα οφέλη της βιώσιμης ανάπτυξης στην ανώτατη εκπαίδευση<sup>106</sup>

Η επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης διαθέτει και το δικό της πλέγμα ικανοτήτων από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού, όπως αυτό προσδιορίστηκε από την UNESCO το 2017. Απαιτείται συστημική σκέψη, κριτική προσέγγιση, στρατηγική αντίληψη, ικανότητα συνεργασίας, αυτογνωσία, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, προληπτική αντίληψη και σκέψη με βάση συγκεκριμένες αξίες<sup>107</sup>.

Στο ανακοινωθέν του Bergen το 2005, το οποίο προωθεί την εφαρμογή της διαδικασίας της Μπολόνια για έναν ευρωπαϊκό χώρο ανώτατης εκπαίδευσης, γίνεται για πρώτη φορά χρήση του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη». Συγκεκριμένα στη σελ. 4 αναφέρεται πως ο ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να είναι προσβάσιμος και ελκυστικός για τον υπόλοιπο κόσμο. Η εκπαίδευση για όλους θα πρέπει να είναι βασισμένη στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και να συμμορφώνεται με τις διεθνείς κατευθύνσεις για την ποιότητα στη διεθνή ανώτατη εκπαίδευση<sup>108</sup>.

Σε παγκόσμιο επίπεδο καταγράφεται ήδη μεγάλο ενδιαφέρον τόσο από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης τα οποία αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τη μείωση του ανθρακικού τους αποτυπώματος, τη βελτίωση της απόδοσής τους ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και την καλλιέργεια αξιών βιώσιμης ανάπτυξης. Χαρακτηριστικά αναφέρονται παρακάτω 3 παραδείγματα ιδρυμάτων ευρωπαϊκών χωρών.

<sup>106</sup> AASHE (2017). Beyond the right thing to do: The value of sustainability in higher education [04/06/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://www.aashe.org/beyond-the-right-thing-to-do/>

<sup>107</sup> UNESCO (2017). Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives. Paris: UNESCO. Translation into Catalan by UNESCOCAT. Retrieved from: [http://www.unescocat.org/fitxer/3720/Learning%20Objectives\\_web\\_CAT.pdf](http://www.unescocat.org/fitxer/3720/Learning%20Objectives_web_CAT.pdf)

<sup>108</sup> Bergen Communiqué (2005) [http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2005\\_Bergen/52/0/2005\\_Bergen\\_Communique\\_english\\_580520.pdf](http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf)

### Η περίπτωση του University of Eastern Finland (Φινλανδία)

Στόχος του University of Eastern Finland είναι ο περιορισμός χρήσης του χαρτιού στη λειτουργία του και η αποφυγή εκτύπωσης, όπου αυτό είναι δυνατό. Τα γραφεία διοίκησης του πανεπιστημίου έχουν λάβει το σήμα Green Office από το WWF λόγω της δέσμευσης στη βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθησή της. Επίσης, το προσωπικό και οι φοιτητές ενθαρρύνονται προς την επαναχρησιμοποίηση υλικών και το ίδρυμα δεσμεύεται στην αύξηση της ανακύκλωσης και την ελαχιστοποίηση των στερεών απορριμμάτων.

### Η περίπτωση του University College Cork (Ιρλανδία)

Το 2007 οι φοιτητές του University College Cork ανέπτυξαν το πρόγραμμα Green Campus με στόχο τη βελτίωση των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης και διαχείρισης των απορριμμάτων. Από τότε, το ίδρυμα κατάφερε να μειώσει τις εκπομπές άνθρακα κατά 36%, φύτεψε 2.500 δέντρα στην πανεπιστημιούπολη και ενίσχυσε σημαντικά (κατά 90%) τη χρήση ποδηλάτου. Η βιβλιοθήκη του, μέσω ίδιου προγράμματος βιώσιμης ανάπτυξης, μείωσε σε ποσοστό 9% τη χρήση ενέργειας και αύξησε κατά 700% την ανακύκλωση. Πρόκειται για το πρώτο ίδρυμα στον κόσμο που έλαβε πράσινη σημαία από το Ίδρυμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (FEE).

### Η περίπτωση του Göteborgs Universitet (Σουηδία)






Το Πανεπιστήμιο του Göteborg στη Σουηδία δημοσιεύει σε ετήσια βάση απολογισμό δραστηριοτήτων που είναι προσανατολισμένες στη βιώσιμη ανάπτυξη και περιλαμβάνει αποτελέσματα ως προς

- 1) την έρευνα
- 2) την εκπαίδευση
- 3) τη συμμετοχή των φοιτητών
- 4) τις προμήθειες
- 5) τη διαχείριση απορριμμάτων και την ανακύκλωση
- 6) τη μείωση κινδύνων για το περιβάλλον
- 7) την ενέργεια και τα κτήρια
- 8) τις εκπομπές από την κινητικότητα προσωπικού

Ενδεικτικά παρουσιάζεται στην επόμενη σελίδα η απόδοση του ιδρύματος ως προς αυτούς τους τομείς το 2019

#### Σχήμα 45. Περιπτώσεις πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης ευρωπαϊκών πανεπιστημίων<sup>109</sup>

<sup>109</sup> World Economic Forum <https://www.weforum.org/agenda/2019/10/best-universities-for-recycling-sustainability/>  
University of Goteborg – Sustainability report  
<https://www.medarbetarportalen.gu.se/miljohandbok/Uppfoljning/hallbarhetsredovisning/;jsessionid=s98o7wjukpdt1mhsgm5p7qmru?languageId=100001&skipSSOCheck=true>

Έρευνα	 622 επιστημονικά άρθρα σε θέματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη (10% αύξηση σε σχέση με το 2018)
Εκπαίδευση	 14% των μαθημάτων (581 από 4302) και 19% των ΠΣ (41 από 211) έχουν σαφή προσανατολισμό προς τη βιώσιμη ανάπτυξη (sustainability labelled)
Συμμετοχή φοιτητών	 302 δραστηριότητες και ερευνητικά έργα (4% αύξηση ως προς το 2018)
Προμήθειες	 Ειδικές προδιαγραφές έχουν τεθεί για συμβάσεις προμηθειών και στοιχεία ενεργητικού (tangible assets)(π.χ. οθόνες Η/Υ, χαρτί εκτύπωσης, έπιπλα)
Εκπομπές CO <sub>2</sub>	1355 Kg ανά άτομο (από ταξίδια)
Χρήση ενέργειας	 200kWh/m <sup>2</sup> (4% μείωση σε σχέση με το 2018)
Κτήρια	Προδιαγραφές Gold level, Environment Class Building
Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι	3 περιστατικά, 53 ενέργειες για τη μείωση περιπτώσεων με αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον
Απορρίμματα	 1.110 τόνοι (αύξηση 11%) από το 2018
Επαναχρησιμοποίηση /ανακύκλωση	 37% μείωση του μεριδίου απορριμμάτων που επαναχρησιμοποιείται ή ανακυκλώνεται σε σχέση με το 2018

**Αποτελέσματα επίτευξης στόχων βιώσιμης ανάπτυξης  
2019 Göteborgs Universitet**

**Σχήμα 46.** Η απόδοση του Πανεπιστημίου του Göteborg ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη<sup>110</sup>

Για την αξιολόγηση της απόδοσης των ιδρυμάτων ως προς την επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης έχουν ήδη αναπτυχθεί αρκετές μεθοδολογίες, όπως αυτές που παρουσιάζονται στον Πίνακα 25.

<sup>110</sup> Sustainability Results 2019 [03/05/2020] Διαθέσιμο εδώ [https://www.medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1769/1769165\\_sustainability-results\\_2019\\_eng\\_final.pdf](https://www.medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1769/1769165_sustainability-results_2019_eng_final.pdf)

**Πίνακας 25. Μεθοδολογίες για την αξιολόγηση της απόδοσης των ιδρυμάτων ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη<sup>111</sup>**

Μεθοδολογίες για την αξιολόγηση της απόδοσης των ιδρυμάτων ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη
<b>AISHE (Assessment Instrument for Sustainability in Higher Education):</b> δημιουργήθηκε στην Ολλανδία το 2000-2001. Η νεότερη εκδοχή του AISHE 2 αναπτύχθηκε από μια ομάδα ιδρυμάτων σε Ολλανδία, Σουηδία, Αυστρία και Ισπανία και περιλαμβάνει 5 βασικές διαστάσεις (ιδρυματική ταυτότητα, εκπαίδευση, έρευνα, λειτουργίες, κοινωνική δραστηριότητα). Κάθε διάσταση αξιολογείται ως προς 6 επιμέρους δείκτες.
<b>AUA (Alternative University Appraisal):</b> δημιουργήθηκε το 2009 από το Πανεπιστήμιο Hokaido με σκοπό τη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης μεταξύ ιδρυμάτων στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού που εμπλέκονται στην παροχή εκπαίδευσης για βιώσιμη ανάπτυξη.
<b>CRUE (Conference of Rectors of Universities in Spain):</b> αναπτύχθηκε το 2007 ως σύστημα δεικτών μέτρησης της πρόοδου των ισπανικών πανεπιστημίων σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική ευθύνη.
<b>Sustainable Leadership Scorecard:</b> δημιουργήθηκε το 2016 από την Association of University Directors of Estates, την Alliance for Sustainability Leadership in Education και την εταιρεία ARUP. Πρόκειται για εργαλείο στοχοθεσίας και αυτοαξιολόγησης για πανεπιστήμια με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικής ευθύνης και περιβαλλοντικής απόδοσης τους μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Κρίσιμες διαστάσεις: μάθηση, διδασκαλία και έρευνα, ηγεσία και διακυβέρνηση, εγκαταστάσεις και λειτουργίες, συνεργασίες και ενεργός συμμετοχή.
<b>STARS (The Sustainability Tracking, Assessment &amp; Rating System):</b> δημιουργήθηκε το 2007 από την Ένωση για την Προώθηση της Βιωσιμότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (AASHE) ως υπόδειγμα αυτοαξιολόγησης για πανεπιστήμια για τη μέτρηση της πρόοδου ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κρίσιμες διαστάσεις: ιδρυματικά χαρακτηριστικά, ακαδημαϊκή λειτουργία (πρόγραμμα σπουδών και έρευνα), δέσμευση, λειτουργίες, προγραμματισμός και διοίκηση, καινοτομία και ηγεσία.
<b>The Green Plan and the Label DD RS:</b> δημιουργήθηκε από συνδέσμους πανεπιστημίων στη Γαλλία, τη Γαλλική Κυβέρνηση και μη κυβερνητικές οργανώσεις, πρόκειται για πλαίσιο διαμόρφωσης στρατηγικής, αυτοαξιολόγησης και απονομής σχετικής «σήμανσης».
<b>USAT (Unit-Based Sustainability Assessment Tool):</b> δημιουργήθηκε το 2009 για χρήση από το πρόγραμμα Swedish/Africa International Training Programme.
<b>Sustainable Campus Assessment System:</b> δημιουργήθηκε το 2013 από το Πανεπιστήμιο Hokaido. Κρίσιμες διαστάσεις: διοίκηση, εκπαίδευση & έρευνα, τοπική κοινωνία.
<b>National Assessments of the Institutionalization of the Environmental Commitment at Latin American Universities:</b> δημιουργήθηκε το 2014 από την Alliance of Ibero-American Networks of Universities for Sustainability and Environment. Κρίσιμες διαστάσεις: διοίκηση και συμμετοχή, διδασκαλία και επιμόρφωση, έρευνα και τεχνολογία, κοινωνική δραστηριότητα, διοίκηση και προγραμματισμός.

Επιπλέον, η λίστα κατάταξης Times Higher Education Impact είναι, ίσως, η πιο γνωστή λίστα σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία αξιολογεί τα πανεπιστήμια ως προς τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (εκτός των στόχων 1, 2, 6, 7, 14 και 15). Οι παράμετροι αξιολόγησης περιλαμβάνουν την έρευνα, την επιρροή και τη διοίκηση. Από την Ελλάδα συγκαταλέγονται 3 ιδρύματα των οποίων η καλύτερη απόδοση ανά στόχο παρουσιάζεται στο Σχήμα 47.

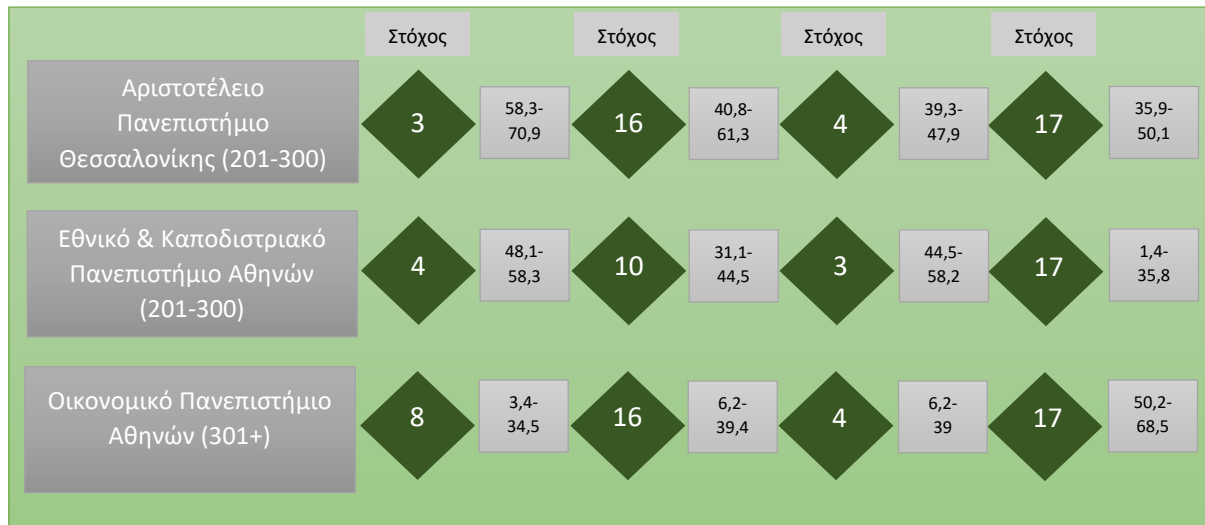
Παράλληλα με αυτή τη λίστα, το σύστημα κατάταξης UI Green Metric, πρωτοβουλία των πανεπιστημίων της Ινδονησίας από το 2010, στοχεύει στην αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης των ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη μετεξέλιξή τους σε πράσινα πανεπιστήμια<sup>112</sup>. Στη λίστα αυτή, για το 2019, περιλαμβάνονται 3 ελληνικά πανεπιστήμια: α) το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (1<sup>ο</sup> στην Ελλάδα, 98<sup>ο</sup> στην Ευρώπη), β) το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (2<sup>ο</sup> στην Ελλάδα, 169<sup>ο</sup> στην Ευρώπη) και γ) το Πανεπιστήμιο Κρήτης (3<sup>ο</sup> στην Ελλάδα, 200<sup>ο</sup> στην Ευρώπη). Ωστόσο, πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι και άλλα ελληνικά ιδρύματα που ενδέχεται να μην εμφανίζονται στις σχετικές λίστες έχουν αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο. Το θέμα της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος

<sup>111</sup> Platform for Sustainability Performance in Education [04/03/2020] Διαθέσιμο εδώ <http://www.eauc.org.uk/theplatform/home> (τροποποιημένο) <https://sustainabledevelopment.un.org/sdinaction/hesi>

<sup>112</sup> Green Metric <http://greenmetric.ui.ac.id/country-list2019/?country=Greece> Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι: 1) τοποθεσία και υποδομές (15%), 2) εστίαση σε θέματα ενέργειας και κλιματικής αλλαγής (21%), 3) διαχείριση απορριμμάτων (18%), 4) κατανάλωση νερού (10%), 5) θέματα μεταφοράς (18%), 6) εκπαίδευση και έρευνα (18%).



των πανεπιστημίων έχει τεθεί μάλιστα στον νόμο 4653/2020 ως αρμοδιότητα του Συμβουλίου Αξιολόγησης και Πιστοποίησης της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης, κάτι το οποίο προϋποθέτει από την πλευρά των ιδρυμάτων ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών, ανάληψη πρωτοβουλιών και συλλογή σχετικών δεδομένων.



**Σχήμα 47.** Η απόδοση 3 ελληνικών πανεπιστημίων ως προς τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (Times Higher Education Impact)<sup>113</sup>

Η σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης αναγνωρίζεται και από τους φοιτητές, οι οποίοι μάλιστα σε διεθνή μελέτη της QS το 2019<sup>114</sup> θεωρούν ότι τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης είναι πολύ/αρκετά φιλικά προς το περιβάλλον σε ποσοστό 82%, κάτι που υπογραμμίζει ενδεχομένως την αφοσίωση και τη δέσμευση των ιδρυμάτων. Παράλληλα, 71% αυτών είναι της άποψης ότι τα ιδρύματα νοιάζονται για το περιβάλλον, αλλά θα μπορούσαν να κάνουν περισσότερα γι'αυτό (ποσοστό 94%). Υποστηρίζουν, ακόμη, ότι τα ιδρύματα έχουν ευθύνη κυρίως ως προς την προστασία του περιβάλλοντος (66%), την ανάπτυξη τεχνολογιών βιώσιμης ανάπτυξης (65%) και πράσινης ενέργειας (61%), ενώ, παράλληλα, υπογραμμίζουν τη σημασία ανάληψης δράσεων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε τοπικό επίπεδο. Ανάμεσα στις ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν από τα ιδρύματα για τη βελτίωση της φιλικότητας προς το περιβάλλον είναι η αύξηση χρηματοδότησης, η μείωση χρήσης πλαστικών μιας χρήσης, η μείωση απορριμμάτων που δεν ανακυκλώνονται, η αύξηση χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και η εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικού συστήματος φωτισμού. Σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη, η επιλογή προγράμματος σπουδών που, εκτός των άλλων, θα εξοπλίσει τους φοιτητές με τις γνώσεις και τις ικανότητες προκειμένου να καταστούν περιβαλλοντικά υπεύθυνοι, θεωρείται πιθανή σε ποσοστό 43%, γεγονός που συγκαταλέγει τη βιώσιμη ανάπτυξη στους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή σπουδών.

Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί και η διατύπωση των Αρχών Εκπαίδευσης για Υπεύθυνη Διοίκηση – Principles of Responsible Management Education (PRME) (Πίνακας 26). Το PRME αποτελεί πρωτοβουλία υποστηριζόμενη από τον ΟΗΕ με σκοπό την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων και τη διασφάλιση απόκτησης των απαιτούμενων προσόντων από τους φοιτητές ώστε να σχεδιάζουν και να υλοποιούν αποτελεσματικά αλλαγές. Ειδικότερα, μέσω των 6 αυτών αρχών, οι σχολές διοίκησης καλούνται να αποδείξουν ότι καλλιεργούν στους μελλοντικούς ηγέτες/στα μελλοντικά διοικητικά στελέχη τις δεξιότητες που

<sup>113</sup> Times Higher Education Impact Ranking 2019

[https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2019/overall#!/page/0/length/25/sort/by/rank/sort\\_order/asc/cols/scores](https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2019/overall#!/page/0/length/25/sort/by/rank/sort_order/asc/cols/scores)

Οι ρόμβοι αναφέρουν τον αριθμό του στόχου βιώσιμης ανάπτυξης (βλ. Σχήμα 47) και το γκρι πλαίσιο τη βαθμολογία των ιδρυμάτων.

<sup>114</sup> QS (2009) Sustainability in Higher Education: What More Can Universities Do?

χρειάζονται για την εξισορρόπηση οικονομικών στόχων και στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα οι αρχές εφιστούν την προσοχή στους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης και την εναρμόνιση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων με τις εργασίες και τα αποτελέσματα της πρωτοβουλίας UN Global Compact.

**Πίνακας 26. Οι 6 αρχές Εκπαίδευσης για Υπεύθυνη Διοίκηση (PRME)**

Αρχή 1: Σκοπός	Ανάπτυξη ικανοτήτων των φοιτητών ως προς τη δημιουργία αξίας σε όρους βιώσιμης ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις και την κοινωνία και ως προς τη δυνατότητα απασχόλησής τους σε μια παγκόσμια βιώσιμη οικονομία ίσων ευκαιριών
Αρχή 2: Αξίες	Ενσωμάτωση των αξιών της παγκόσμιας κοινωνικής ευθύνης στις ακαδημαϊκές δραστηριότητες, το πρόγραμμα σπουδών και τις οργανωσιακές πρακτικές, όπως παρουσιάζονται σε διεθνείς πρωτοβουλίες όπως το United Nations Global Compact
Αρχή 3: Μέθοδος	Δημιουργία εκπαιδευτικού πλαισίου, υλικού, διαδικασιών και μαθησιακού περιβάλλοντος που επιτρέπει αποτελεσματικές εμπειρίες μάθησης ως προς την «υπεύθυνη» ηγεσία
Αρχή 4: Έρευνα	Έρευνα η οποία προωθεί την ακριβέστερη αντίληψη για τον ρόλο, τη δυναμική και την επίδραση των επιχειρήσεων στη δημιουργία βιώσιμης κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής αξίας
Αρχή 5: Συνεργασία	Διάδραση με τους μάντζερ για την πληρέστερη κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν από τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευθύνες τους και τη διερεύνηση κοινών αποτελεσματικών προσεγγίσεων για τις προκλήσεις αυτές
Αρχή 6: Διάλογος	Διευκόλυνση και υποστήριξη του διαλόγου μεταξύ εκπαιδευτικών, φοιτητών, επιχειρήσεων, κυβέρνησης, καταναλωτών, ΜΜΕ και άλλων ενδιαφερομένων μερών σε κρίσιμα θέματα ως προς την παγκόσμια κοινωνική ευθύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη

Σε σχετική μελέτη που έγινε το 2015-16 από το Macquarie Graduate School of Management στην Αυστραλία σε προπτυχιακούς φοιτητές προκειμένου να διερευνηθεί η στάση τους προς την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων και την υπεύθυνη διοικητική εκπαίδευση, προέκυψε, μεταξύ άλλων, ότι το 90% αποδίδει πολύ μεγάλη σημασία σε μια ευτυχισμένη και άνετη ζωή σε αντίθεση με το 50% που θεωρεί σημαντική τη συγκέντρωση χρημάτων<sup>115</sup>. Στη μελέτη αυτή καταγράφηκε ο ρόλος των μάντζερ στη λήψη αποφάσεων και τις ευθύνες τους απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία. Επίσης, οι μισοί εκ των συμμετεχόντων της έρευνας δήλωσαν ότι θα θυσιάζαν το 20% του μισθού τους προκειμένου να εργαστούν σε μια επιχείρηση η οποία ενδιαφέρεται έμπρακτα για τους υπαλλήλους της. Μάλιστα, 1 στους 5 θα θυσίαζε το 40% ή και παραπάνω του μισθού του για να εργαστεί σε μια επιχείρηση, η οποία είναι κοινωνικά υπεύθυνη. Τα αποτελέσματα αυτά αναδεικνύουν την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της σημασίας της βιώσιμης ανάπτυξης, γεγονός που οδηγεί σε επαναπροσδιορισμό των προγραμμάτων σπουδών από τις σχολές διοίκησης και των πρακτικών διοίκησης οργανισμών και επιχειρήσεων. Συνεπακόλουθα, θα υπάρξουν αλλαγές και στα συστήματα αξιολόγησης ιδρυμάτων και σχολών διοίκησης.

Μάλιστα, τον Ιανουάριο του 2019 στο Davos σε συζήτηση για τις διεθνείς κατατάξεις των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων αλλά και τον γενικότερο προσανατολισμό τους στην εξυπηρέτηση των αναγκών του μέλλοντος, τονίστηκε η ανάγκη να ενσωματωθεί η βιώσιμη ανάπτυξη στα προγράμματα σπουδών (όχι με τη μορφή μεμονωμένων μαθημάτων), η προτροπή να μη δίδεται σημασία στα συστήματα κατάταξης στο ενδεχόμενο που αυτά δεν θα αλλάξουν, ώστε να υποστηρίζονται οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης και η ουσιαστική αξιολόγηση των σχολών ως προς αυτά τα θέματα<sup>116</sup>.

Σήμερα, τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης έχουν στη διάθεσή τους κρίσιμους παράγοντες, παραμέτρους και δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιούν στη στρατηγική και τη στοχοθεσία τους. Παράλληλα, οι φορείς αξιολόγησης και πιστοποίησης της ποιότητας είναι σε θέση να προσαρμόζουν τα κριτήρια πιστοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης έχει ήδη

<sup>115</sup>Haski-Leventhal, D., & Concato L. (2016), The state of CSR and RME in business schools and the attitudes of their students, Macquarie University, PRME

<sup>116</sup> Dialogue at WEF Davos on business school rankings (2019) [04/06/2020] Διαθέσιμο εδώ <https://gri.org/resources/2019-dialogue-at-wef-davos-on-business-school-rankings/>

παρουσιαστεί μια πρόταση από την Αρχή Διασφάλισης Ποιότητας της Ανδόρρα (από το 2018) για την εναρμόνιση των προτύπων ESG 2015 με τις απαιτήσεις των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία συνοπτικά παρουσιάζεται παρακάτω<sup>117</sup>:

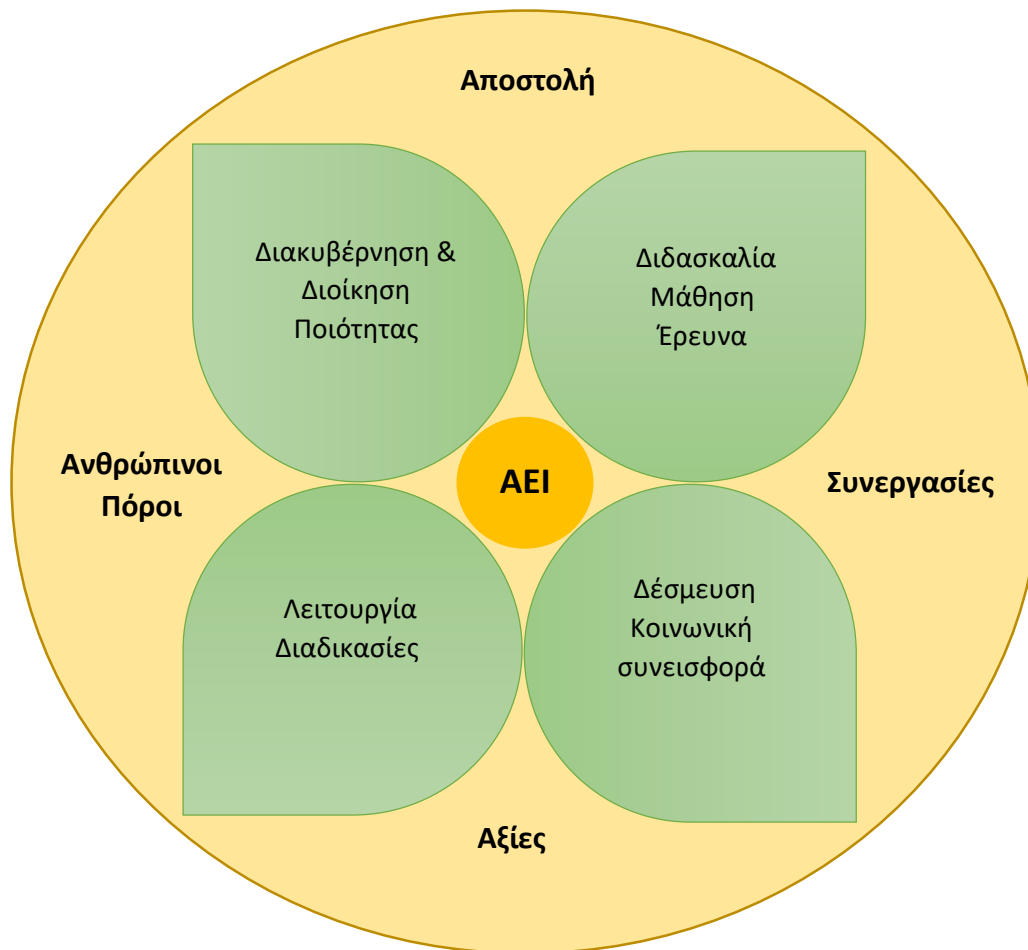
**Πίνακας 27.** Αντιστοίχιση των απαιτήσεων ESG 2015 και των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης

ESG	Σχετιζόμενοι SDG	Περιεχόμενο
<b>1.1 Πολιτική διασφάλισης ποιότητας</b>	<b>4,17</b>	Η πολιτική διασφάλισης ποιότητας υποστηρίζει τις στρατηγικές αποφάσεις του ιδρύματος και τις αλλαγές που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη.
<b>1.2 Σχεδιασμός και έγκριση προγραμμάτων σπουδών</b>	<b>4,17</b>	Το πρόγραμμα σπουδών προσδιορίζει στόχους, δεξιότητες, μεθοδολογίες, μαθησιακά αποτελέσματα και συστήματα αξιολόγησης επίδοσης σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες, τις ανησυχίες και τα κίνητρα της κοινωνίας.
<b>1.3 Εφαρμογή φοιτητο-κεντρικής μάθησης, διδασκαλία και αξιολόγηση</b>	<b>1-17</b>	Οι φοιτητές υιοθετούν ενεργό ρόλο στη μάθησή τους ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και εφαρμόζονται μέθοδοι αξιολόγησης της επίδοσής τους, οι οποίες αντικατοπτρίζουν αυτήν την προσέγγιση.
<b>1.4 Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου</b>	<b>4,10</b>	Το ίδρυμα εγγυάται την πρόσβαση, είσοδο και πρόοδο όλων των φοιτητών στα διάφορα στάδια φοίτησης και διασφαλίζει, αναγνωρίζει και πιστοποιεί την εκπαίδευση και συμμετοχή τους σε δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης.
<b>1.5 Διδακτικό προσωπικό</b>	<b>3-5</b>	Το διδακτικό προσωπικό έχει την ικανότητα να ενσωματώσει την προσέγγιση βιώσιμης ανάπτυξης στο πρόγραμμα σπουδών και να ηγηθεί των αλλαγών σε ιδρυματικό επίπεδο.
<b>1.6 Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη</b>	<b>1-17</b>	Οι πόροι και οι παρεχόμενες υπηρεσίες προωθούν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, εγγυώνται τις συνθήκες πρόσβασης και ενθαρρύνουν τις ίσες ευκαιρίες και την ισότητα των φύλων.
<b>1.7 Διαχείριση πληροφοριών</b>	<b>1-17</b>	Το ίδρυμα ενσωματώνει πληροφορίες που αφορούν την απόδοσή του ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη στο σύστημα τεκμηρίωσής του.
<b>1.8 Δημόσια πληροφόρηση</b>	<b>1-17</b>	Το ίδρυμα δημοσιεύει πλήρη, αντικειμενική και επικαιροποιημένη πληροφόρηση για τη δέσμευση και τις ενέργειες που κάνει ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, προσαρμοσμένη στα ενδιαφερόμενα μέρη.
<b>1.9 Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική εσωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ</b>	<b>1-17</b>	Το ίδρυμα παρακολουθεί και αναθεωρεί περιοδικά το προσφερόμενο πρόγραμμα σπουδών προκειμένου να διασφαλίζει ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης που έχει θέσει και ικανοποιούνται οι ανάγκες της κοινωνίας.

Αν και υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης/εμβάθυνσης στην παραπάνω προσέγγιση, χρειάζεται να τονιστεί κατ' αρχάς πως το ενδιαφέρον των ιδρυμάτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την εναρμόνιση της λειτουργίας τους με τις απαιτήσεις των σχετικών στόχων αποτελεί πρόκληση και ένδειξη επιδίωξης της αριστείας, ενώ προϋποθέτει στρατηγική ευφυΐα και συστημική αντίληψη από

<sup>117</sup> Junyent, M., Mulà, Í., Fonolleda, M. [coord.] (2018). La qualitat de l'ensenyament superior d'Andorra i els Objectius de Desenvolupament Sostenible: una proposta d'estàndards i directrius d'avaluació. Andorra la Vella: Agència de Qualitat de l'Ensenyament Superior d'Andorra

την πλευρά των ιδρυματικών διοικήσεων. Τα πανεπιστήμια μπορούν και πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από τις παρακάτω συνιστώσες (Σχήμα 48)<sup>118</sup> :



**Σχήμα 48.** Η βιώσιμη ανάπτυξη στα πανεπιστήμια

- **Σύστημα διακυβέρνησης:** δημιουργία και καλλιέργεια της κατάλληλης κουλτούρας σε συνδυασμό με σαφή δέσμευση (των ιδρυμάτων)
- **Διοίκηση και λειτουργίες:** δυνατότητα αποτύπωσης της επίδρασης των δραστηριοτήτων τους στο περιβάλλον και προσπάθεια μείωσης του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος, εφαρμογή συστημάτων διοίκησης για αποτελεσματική και αποδοτική χρήση πόρων και ελαχιστοποίηση κινδύνων
- **Εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο:** καλλιέργεια της ικανότητας των φοιτητών να διαχειρίζονται αποτελεσματικά αλλαγές και να προωθούν την εφαρμογή των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο, διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων σε υφιστάμενα προβλήματα, επιρροή σε φορείς άσκησης πολιτικής, αποτελεσματικές προσεγγίσεις εφαρμογής της Ατζέντα 2030.

<sup>118</sup> UNESCO (2015). *Roadmap for implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development (GAP)*. Paris: UNESCO. Retrieved from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>

- **Συνεργασίες:** βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των κοινωνιών, συμμετοχή σε δίκτυα με στόχο την αλλαγή, την ενθάρρυνση μεταφοράς τεχνολογίας

## 10. Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στις Διεθνείς Κατατάξεις

Την τελευταία δεκαετία έχει εμφανισθεί ικανός αριθμός διεθνών οίκων που επιχειρούν να κατατάξουν τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του κόσμου χρησιμοποιώντας κριτήρια και μεθοδολογίες που διαφέρουν μεταξύ τους και φυσικά καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα. Ωστόσο, επειδή οι μεθοδολογίες δημοσιοποιούνται και βασίζονται σε κατά το πλείστον αντικειμενικά και δημόσια δεδομένα, οι αξιολογήσεις αυτές βαθμιαία κερδίζουν την εμπιστοσύνη της παγκόσμιας ακαδημαϊκής κοινότητας. Παρά το γεγονός ότι γενικά ευνοούνται τα αγγλοσαξονικά πανεπιστήμια για διάφορους λόγους, όπως η διάδοση της αγγλικής γλώσσας ως *lingua franca*, η γενικευμένη αποδοχή τους και η δημοσιότητα που απολαμβάνουν δεν μας επιτρέπει να τις αγνοούμε. Διαμορφώνουν εικόνες και τάσεις με διεθνή απήχηση και όσο περνούν τα χρόνια καθίστανται πιο αξιόπιστες. Οι ως άνω διεθνείς κατατάξεις δίνουν αντικειμενικά στοιχεία που είναι χρήσιμα σε αξιολογήσεις ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, πλην όμως θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν και οι ιδιαιτερότητες των εκάστοτε ιδρυμάτων σχετικά με το αντικείμενό τους, την τοποθεσία τους, την κατάσταση της χώρας στην οποία εδράζονται και τη διαθέσιμη χρηματοδότηση, τη γλώσσα στην οποία παρέχεται η εκπαίδευση και γίνονται επιστημονικές δημοσιεύσεις, τον ερευνητικό ή όχι χαρακτήρα τους, την απορρόφηση των αποφοίτων από την εγχώρια και διεθνή αγορά εργασίας, τη δυνατότητα συλλογής ποσοτικών δεδομένων για την επιστημονική παραγωγή κλπ.

Η ΑΔΙΠ παρακολουθεί την πορεία των ελληνικών ΑΕΙ στις κυριότερες διεθνείς κατατάξεις, αλλά μέχρι τώρα δεν είχε δημοσιεύσει τις θέσεις τους. Στον Πίνακα 28 παρουσιάζουμε τις θέσεις στις οποίες εμφανίστηκαν το 2019 τα ελληνικά ιδρύματα σε επτά από τις πιο έγκυρες κατατάξεις:

1. Top Universities (QS) <sup>119</sup>
2. Academic Ranking of World Universities (ARWU) <sup>120</sup>
3. World University Rankings (Times Higher Education - THE) <sup>121</sup>
4. Scimago Institutional Rankings (SCIMAGO) <sup>122</sup>
5. University Ranking by Academic Performance (URAP) <sup>123</sup>
6. Webometrics, Top Universities by Citations in Top Google Scholar profiles (Top GS) <sup>124</sup>
7. Webometrics 2020 <sup>125</sup>

Αυτή είναι μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής και απλής παρουσίασης των διεθνών κατατάξεων. Στα επόμενα χρόνια θα ακολουθήσει μια πιο κριτική ανάλυση, αξιολόγηση της πορείας των ιδρυμάτων, σε βάθος ανάλυση των μετρικών (π.χ. ανά μέλος ΔΕΠ), καθώς και παρουσίαση

<sup>119</sup> Top Universities: World University Rankings 2019 [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>

<sup>120</sup> Academic Ranking of World Universities [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

[www.shanghairanking.com/ARWU2019.html](http://www.shanghairanking.com/ARWU2019.html)

<sup>121</sup> THE World University Rankings 2019 [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

[https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/GR/sort\\_by/rank/sort\\_order/asc/cols/scores](https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/GR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/scores)

<sup>122</sup> Scimago Institutional Rankings 2019 [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

<https://www.scimagoir.com/rankings.php?country=GRC&year=2013&sector=Higher%20educ.>

<sup>123</sup> University Rankings by Academic Performance 2019-20 [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

[https://www.urapcenter.org/Rankings/2019-2020/World\\_Ranking\\_2019-2020](https://www.urapcenter.org/Rankings/2019-2020/World_Ranking_2019-2020)

<sup>124</sup> TRANSPARENT RANKING: Top Universities by Citations in Top Google Scholar profiles [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ:

<https://www.webometrics.info/en/transparent>

<sup>125</sup> Ranking Web of Universities – Greece [20/07/2020] Διαθέσιμο εδώ: <http://www.webometrics.info/en/Europe/Greece%20>

Η αρίθμηση εθνικού επιπέδου δεν είναι συνεχής, επειδή στη λίστα της Webometrics περιλαμβάνονται ιδρύματα που δεν εντάσσονται στην ανώτατη εκπαίδευση και τα οποία δεν απεικονίζονται στον πίνακα.

κατατάξεων ανά επιστημονική περιοχή ή επίπεδο σπουδών (π.χ. στα μεταπτυχιακά). Επίσης θα ληφθούν υπόψη οι πρόσφατες συγχωνεύσεις ΑΕΙ και ΤΕΙ. Το έτος 2019 είναι η τελευταία φορά που εμφανίζονται τα ΑΤΕΙ ως αυτόνομα ιδρύματα. Ο Πίνακας 28 αποτελεί ένα επίπεδο αναφοράς για τα επόμενα χρόνια.

**Πίνακας 28.** Η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε επτά διεθνείς κατατάξεις

Σημείωση: Οι αριθμοί σε παρένθεση υποδηλώνουν τη σχετική θέση του ιδρύματος σε εθνικό επίπεδο.

Ιδρυμα	QS 2019	ARWU 2019	THE 2019	Scimago 2019	URAP 2019-20	Top GS 2020	Webometrics 2020
1	Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	-	-	-	-	-	8545 (37)
2	ΑΠΘ	561-570 (2)	401-500 (2)	601-800 (4)	456 (2)	344 (2)	283 (2)
3	ΑΣΠΑΙΤΕ	-	-	-	-	-	3066 (25)
4	Γεωπονικό Παν/μιο Αθηνών	-	-	-	696 (10)	1429 (9)	1017 (12)
5	ΔΠΘ	-	-	1001+ (8)	669 (8)	1158 (8)	730 (8)
6	Διεθνές Παν/μιο Ελλάδος	-	-	-	-	-	2742 (24)
7	ΕΚΠΑ	651-700 (3)	301-400 (1)	501-600 (2)	360 (1)	261 (1)	86 (1)
8	ΕΜΠ	446 (1)	601-700 (3)	-	604 (6)	605 (3)	379 (4)
9	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	-	-	-	765 (21)	-	2048 (19)
10	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	-	-	-	759 (20)	-	2460 (21)
11	ΟΠΑ	801-1000 (6)	-	601-800 (5)	697 (11)	1955 (13)	837 (9)
12	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	-	-	601-800 (3)	695 (9)	1659 (12)	852 (10)
13	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	-	-	-	-	2001 (14)	-
14	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	-	-	-	734 (17)	-	1480 (14)
15	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	-	901-1000 (7)	-	653 (7)	931 (7)	554 (7)
16	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	-	801-900 (5)	601-800 (6)	589 (4)	810 (6)	470 (6)
17	Πανεπιστήμιο Κρήτης	651-700 (4)	701-800 (4)	351-400 (1)	559 (3)	617 (4)	410 (5)
18	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	-	-	-	729 (16)	-	1841 (17)

	Ίδρυμα	QS 2019	ARWU 2019	THE 2019	Scimago 2019	URAP 2019-20	Top GS 2020	Webometrics 2020
19	Πανεπιστήμιο Πατρών	701-750 (5)	901-1000 (6)	801-1000 (7)	599 (5)	633 (5)	365 (3)	567 (4)
20	Πανεπιστήμιο Πειραιώς	-	-	-	701 (12)	2048 (15)	1124 (13)	1393 (12)
21	Πανεπιστήμιο Πελοπ/νήσου	-	-	-	757 (19)	2149 (17)	1593 (16)	2049 (20)
22	Πάντειο Πανεπιστήμιο	-	-	-	-	-	2584 (23)	2204 (21)
23	Πολυτεχνείο Κρήτης	-	-	-	726 (15)	1608 (11)	873 (11)	1269 (10)
24	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	-	-	-	-	-	-	6180 (30)
25	Σχολή Ναυτικών Δοκίμων	-	-	-	-	-	-	8716 (38)
26	ΤΕΙ Αθήνας	-	-	-	756 (18)	-	2570 (22)	1980 (17)
27	ΤΕΙ Δυτ. Ελλάδας	-	-	-	-	-	-	6500 (32)
28	ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας	-	-	-	-	-	-	5046 (26)
29	ΤΕΙ Ηπείρου	-	-	-	-	-	-	7667 (36)
30	ΤΕΙ Θεσσαλίας	-	-	-	-	-	2744 (25)	2778 (23)
31	ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης	-	-	-	775 (22)	-	1958 (18)	-
32	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	-	-	-	-	-	-	10080 (39)
33	ΤΕΙ Κεντρικής Ελλάδας	-	-	-	-	-	-	14811 (51)
34	ΤΕΙ Κρήτης	-	-	-	725 (14)	2118 (16)	2423 (20)	2007 (19)
35	ΤΕΙ Λαμίας	-	-	-	-	-	-	6669 (33)
36	ΤΕΙ Πατρών	-	-	-	-	-	-	11031 (41)
37	ΤΕΙ Πειραιά	-	-	-	-	-	-	6244 (31)
38	ΤΕΙ Πελοπ/νήσου	-	-	-	-	-	-	16201 (54)
39	ΤΕΙ Χαλκίδας	-	-	-	-	-	-	13002 (47)
40	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	-	-	-	703 (13)	1472 (10)	1485 (15)	1357 (11)

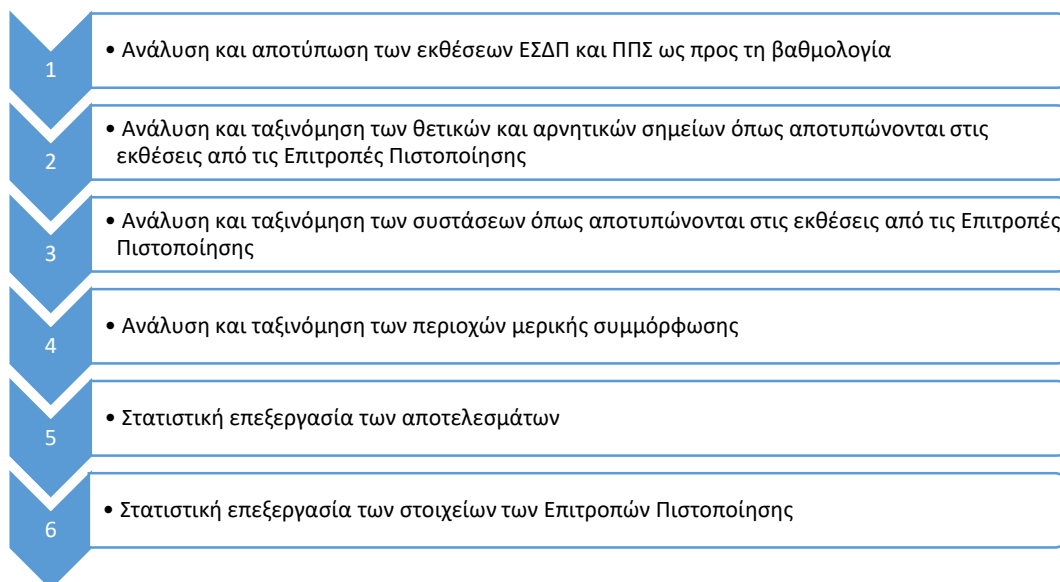
## Β' ΜΕΡΟΣ: Οι δράσεις διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ



## Εισαγωγή

Το 2019 η ΑΔΙΠ μετά από δημόσια πρόσκληση υποβολής προτάσεων πιστοποίησης προς τα Ιδρύματα, πραγματοποίησε οκτώ (8) πιστοποιήσεις Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) και εβδομήντα επτά (77) πιστοποιήσεις Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) των ΑΕΙ. Όπως και την προηγούμενη χρονιά, η ΑΔΙΠ προχώρησε στην ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης και συνήγαγε χρήσιμα συμπεράσματα για τα αποτελέσματα της πιστοποίησης με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο που φαίνεται στο Σχήμα 49.

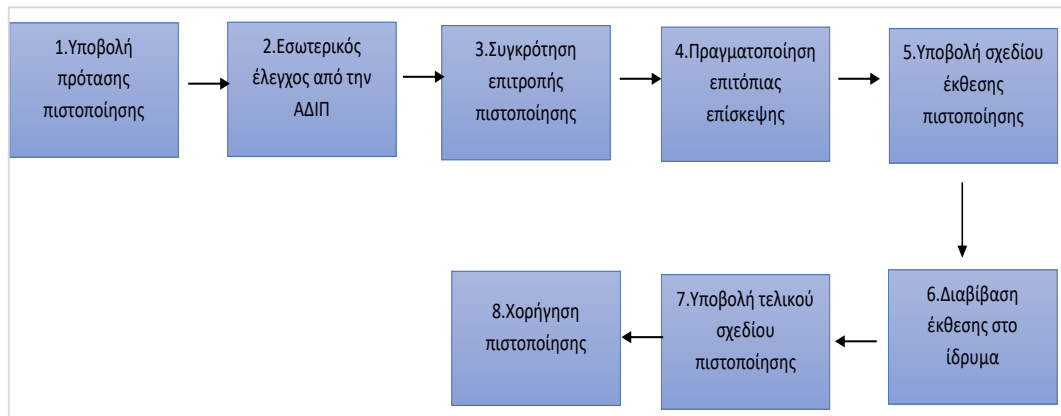
Κατά το ίδιο έτος, τα Ιδρύματα βάσει των νομοθετημένων υποχρεώσεών τους για τη διασφάλιση ποιότητας, καταχώρισαν τα νέα ετήσια δεδομένα ποιότητας των δραστηριοτήτων τους στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ). Αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας από την ΑΔΙΠ με την παραγωγή και παρακολούθηση των κατάλληλων δεικτών μέτρησης και αποτίμησης της ακαδημαϊκής δραστηριότητας, αλλά και συνολικά της κατάστασης στην Ανώτατη Εκπαίδευση στη χώρα μας.



**Σχήμα 49.** Μεθοδολογικό πλαίσιο ανάλυσης εκθέσεων πιστοποίησης

### 1. Πιστοποίηση: Τα στάδια της διαδικασίας

Η εφαρμογή της διαδικασίας της πιστοποίησης περιλαμβάνει οκτώ (8) βασικά στάδια στα οποία λαμβάνουν μέρος τα ΑΕΙ, η ΑΔΙΠ και οι επιτροπές εμπειρογνομόνων, οι οποίες καλούνται Επιτροπές Πιστοποίησης. Στο Σχήμα 50 απεικονίζονται τα στάδια της διαδικασίας.



**Σχήμα 50.** Η διαδικασία της πιστοποίησης

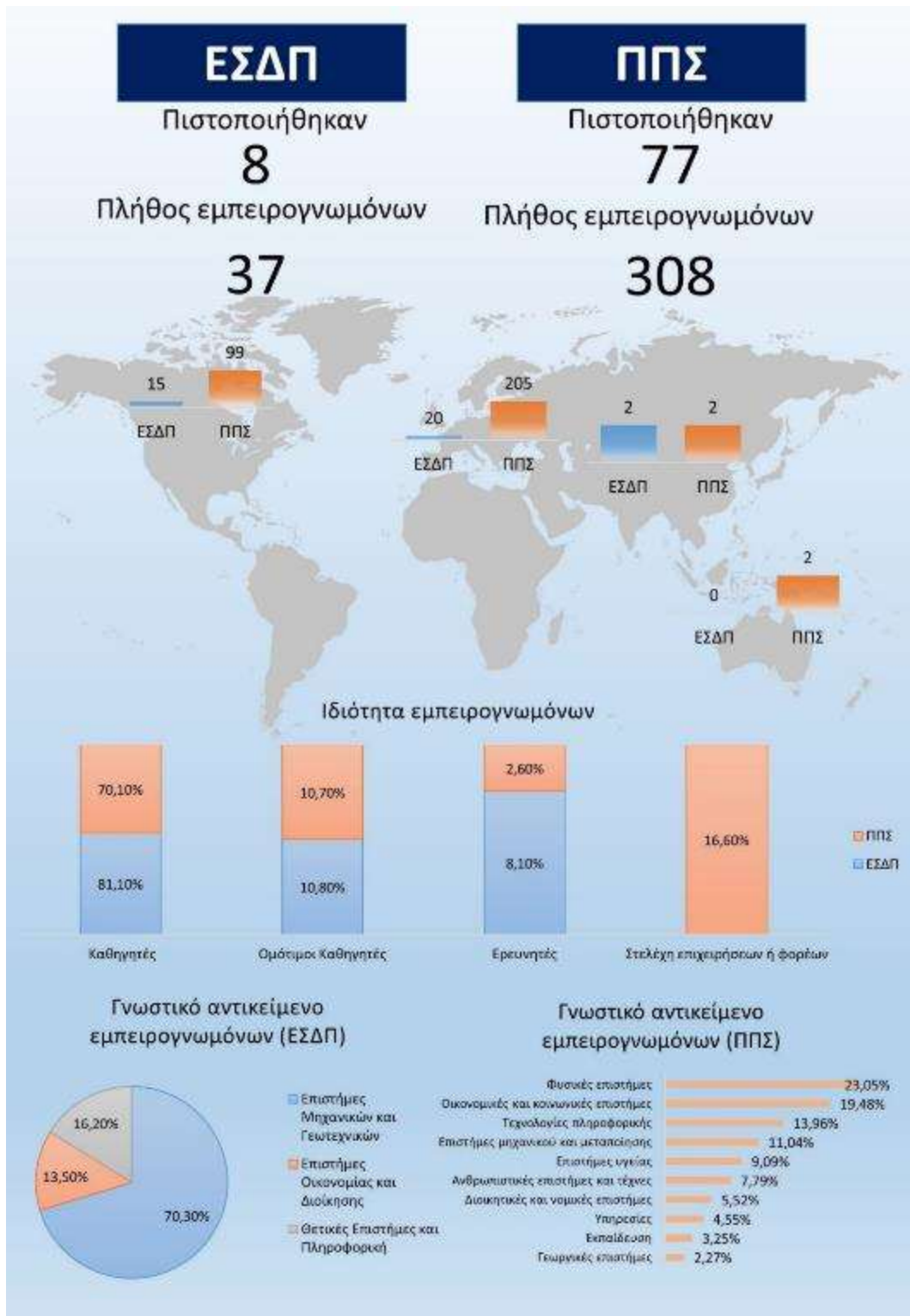
### 1.1. Συγκρότηση και σύνθεση Επιτροπών Πιστοποίησης

Για την πραγματοποίηση των πιστοποιήσεων είναι απαραίτητη η συγκρότηση επιτροπών πιστοποίησης, οι οποίες αποτελούνται από εμπειρογνώμονες καθηγητές πανεπιστημίων της αλλοδαπής, ερευνητές, στελέχη επιχειρήσεων και φορέων. Αυτοί περιλαμβάνονται στο Μητρώο εμπειρογνομώνων της Αρχής, το οποίο έχει συσταθεί για την υποστήριξη των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας.

Στις πιστοποιήσεις των ΕΣΔΠ συμμετείχαν συνολικά 37 εμπειρογνώμονες έναντι 308 εμπειρογνομώνων οι οποίοι συμμετείχαν στις πιστοποιήσεις των ΠΠΣ. Κατά μέσο όρο αντιστοιχούν 4,62 εμπειρογνώμονες ανά ίδρυμα (ΕΣΔΠ) και 4 εμπειρογνώμονες ανά ΠΠΣ. Η πλειονότητα αυτών προέρχεται από την Αμερική και την Ευρώπη, ενώ ελάχιστοι προέρχονται από την Ασία και την Ωκεανία.

Άνω του 85% των εμπειρογνομώνων είναι καθηγητές, ενώ αρκετά μικρότερο είναι το ποσοστό των ερευνητών (5,35%) και των στελεχών επιχειρήσεων και φορέων (8,3%). Οι εμπειρογνώμονες που συμμετείχαν στις πιστοποιήσεις των ΕΣΔΠ εντάσσονται στο μεγαλύτερο ποσοστό τους στις επιστήμες μηχανικών και γεωτεχνικών (70,30%) ενώ στην περίπτωση των ΠΠΣ το μεγαλύτερο ποσοστό εμπειρογνομώνων εμπίπτει στις φυσικές επιστήμες (23,05%), τις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες (19,28%), τις τεχνολογίες πληροφορικής (13,96%) και τις επιστήμες μηχανικού και μεταποίησης (11,04%).

Το παρακάτω πληροφοριακό γράφημα δίνει μια συγκεντρωτική εικόνα των εμπειρογνομώνων οι οποίοι έλαβαν μέρος στη διαδικασία πιστοποίησης της Αρχής για το 2019. Ειδικότερα, αποτυπώνει τα στοιχεία γεωγραφικής προέλευσης των εμπειρογνομώνων, την ιδιότητά τους και το γνωστικό τους αντικείμενο.



Σχήμα 51. Ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία εμπειρογνομόνων (2019)

## 1.2. Ενημέρωση των εμπειρογνομόνων

Η ΑΔΙΠ, πριν την έναρξη της διαδικασίας, οργανώνει μια εκτεταμένη ενημέρωση των εμπειρογνομόνων στα γραφεία της με τον πρόεδρο και τα μέλη της Επιτροπής Πιστοποίησης, κατά την οποία συζητούνται τα παρακάτω ειδικότερα θέματα της πιστοποίησης του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ:

- σκοπός της επιτόπιας επίσκεψης
- ρόλοι και αρμοδιότητες των μελών της Επιτροπής
- πληροφόρηση για το ισχύον νομικό πλαίσιο των ελληνικών ΑΕΙ
- χρήση και κατανόηση του Προτύπου για την Πιστοποίηση της Ποιότητας του ΕΣΔΠ/ΠΣ
- σχέση μεταξύ αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών, ανάλυση και συμπεράσματα της Πρότασης Πιστοποίησης του ΕΣΔΠ/ΠΣ
- χρονοδιάγραμμα και οργάνωση της επιτόπιας επίσκεψης
- σύνταξη του Σχεδίου της Έκθεσης Πιστοποίησης
- υποβολή της τελικής Έκθεσης Πιστοποίησης και διαδικασία λήψης της απόφασης πιστοποίησης

Η παραπάνω ενημέρωση είναι υποχρεωτική και σε αυτήν προεδρεύει μέλος της ΑΔΙΠ. Πραγματοποιείται συνήθως μία ή δύο ημέρες πριν από την επιτόπια επίσκεψη και έχει συνολική διάρκεια περίπου 90 λεπτά. Επίσης, δίνει την ευκαιρία στα μέλη της Επιτροπής να έχουν μία ή δύο συσκέψεις για την κατανομή του έργου μεταξύ τους και την εν γένει προετοιμασία πριν την πραγματοποίηση της επιτόπιας επίσκεψης.

### 1.3. Κρίση της Επιτροπής Πιστοποίησης

Η Επιτροπή καλείται να αξιολογήσει τη συνολική συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο, αλλά δεν λαμβάνει την τελική απόφαση για χορήγηση πιστοποίησης. Αυτή αποτελεί ευθύνη και αρμοδιότητα του Συμβουλίου της ΑΔΙΠ. Για να ληφθεί απόφαση υπέρ της χορήγησης πιστοποίησης θα πρέπει να υπάρχει πλήρης ή ικανοποιητική συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο. Εφόσον παρατηρείται μερική ή μη συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο, πρέπει να αναλύονται οι λόγοι που οδήγησαν την Επιτροπή σε αυτό το συμπέρασμα.

Η κρίση της Επιτροπής κατ' αρχήν καταγράφεται επί τη βάση κάθε απαίτησης και αντιπροσωπεύει τον βαθμό συμμόρφωσης του ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ στο πρότυπο της ΑΔΙΠ. Τα τέσσερα επίπεδα (βαθμοί) συμμόρφωσης του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ ως προς το πρότυπο της ΑΔΙΠ είναι τα ακόλουθα:

- **Πλήρης συμμόρφωση:** Η συγκεκριμένη απαίτηση εφαρμόζεται πλήρως και αποτελεσματικά από το ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ
- **Ικανοποιητική συμμόρφωση:** Το ΕΣΔΠ/ΠΠΣ ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στη συγκεκριμένη απαίτηση η οποία εφαρμόζεται ουσιαστικά στην πράξη
- **Μερική συμμόρφωση:** Ορισμένες πτυχές της απαίτησης πληρούνται, ενώ κάποιες άλλες όχι. Ο τρόπος εφαρμογής της απαίτησης δεν είναι αρκετά αποτελεσματικός
- **Μη συμμόρφωση:** Το ΕΣΔΠ/ΠΣ δεν συμμορφώνεται με αυτή την απαίτηση

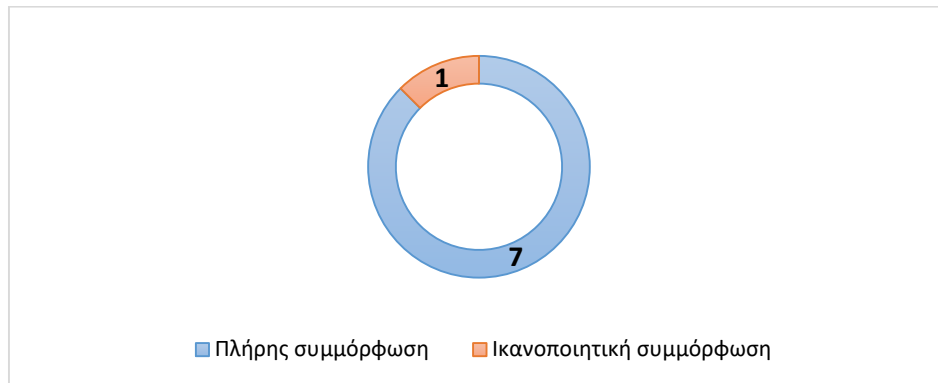
Η συνολική κρίση της Επιτροπής διαμορφώνεται βάσει της αξιολόγησης των επιμέρους απαιτήσεων και καταλήγει σε έναν από τους τέσσερις βαθμούς συμμόρφωσης.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των εκθέσεων πιστοποίησης των ΕΣΔΠ που αφορούν στον βαθμό συμμόρφωσης των ιδρυμάτων στις αρχές του προτύπου και τη συνολική τους συμμόρφωση. Επιπλέον, αποτυπώνονται τα θετικά σημεία, οι αδυναμίες και οι συστάσεις των επιτροπών πιστοποίησης. Αντίστοιχο είναι το περιεχόμενο της ενότητας που αναφέρεται στις πιστοποιήσεις των προγραμμάτων προπτυχιακών σπουδών.

## 2. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ - Συμπεράσματα

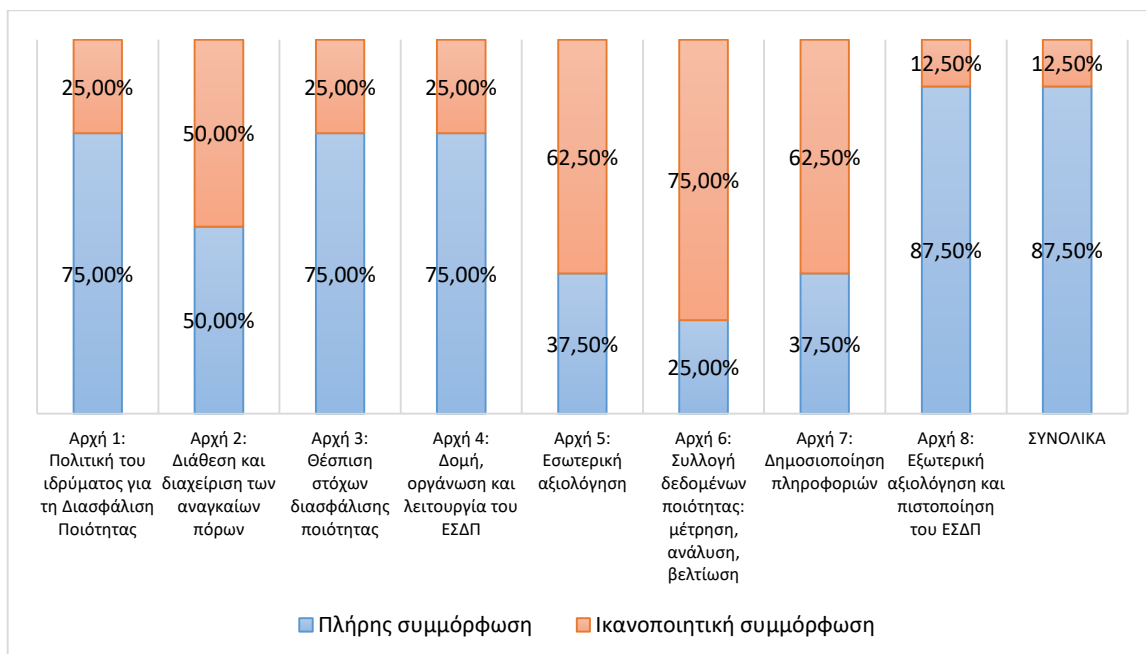
### 2.1. Εισαγωγή

Από τα 8 ΕΣΔΠ που πιστοποιήθηκαν το 2019, τα 7 αξιολογήθηκαν ότι συμμορφώνονται πλήρως με τις απαιτήσεις του προτύπου ΕΣΔΠ και 1 μόνο το πράττει σε ικανοποιητικό βαθμό. Σχετικό είναι το Σχήμα 52:



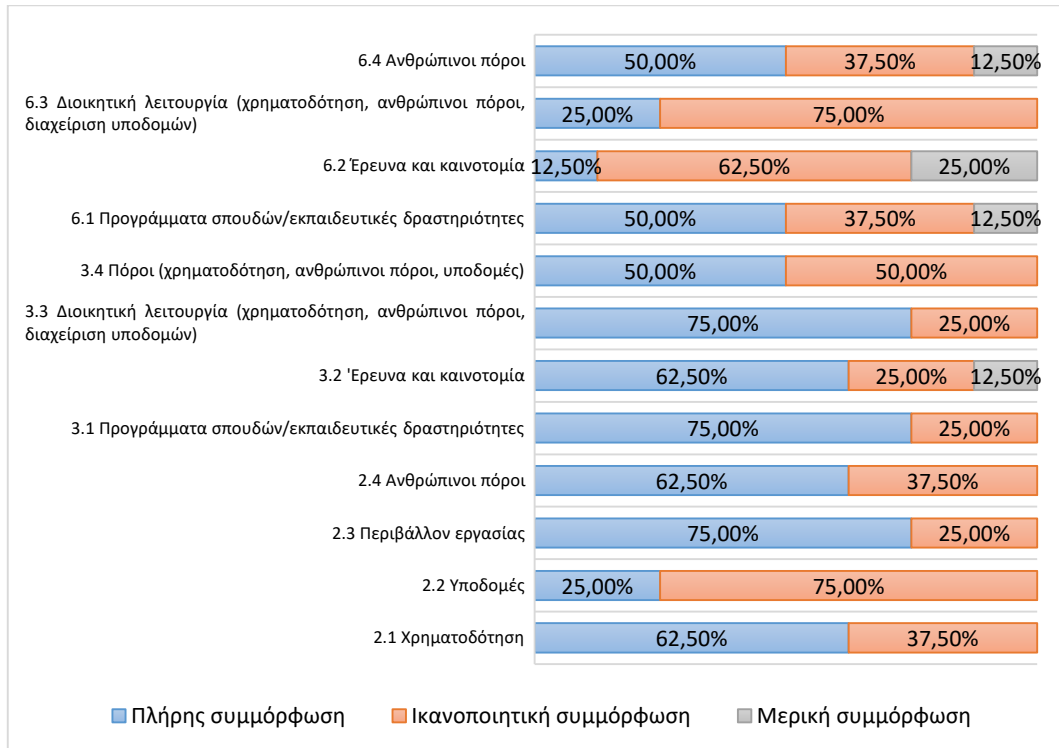
**Σχήμα 52.** Πλήθος ιδρυμάτων με βάση το συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΕΣΔΠ

Το Σχήμα 53 παρουσιάζει το ποσοστό (%) συμμόρφωσης των ΕΣΔΠ ανά αρχή του προτύπου και συνολικά. Προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό πλήρους συμμόρφωσης καταγράφεται στην αρχή 8 και τη συνολική βαθμολογία (87,5%), και τις αρχές 1, 3, & 4 (75%). Ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά πλήρους συμμόρφωσης (και αντιστοίχως τα υψηλότερα ικανοποιητικής συμμόρφωσης) σημειώνονται στην αρχή 6 (25%), και στις αρχές 5 & 7 (37,5%).



**Σχήμα 53.** Ποσοστό % συμμόρφωσης ανά αρχή του προτύπου ΕΣΔΠ

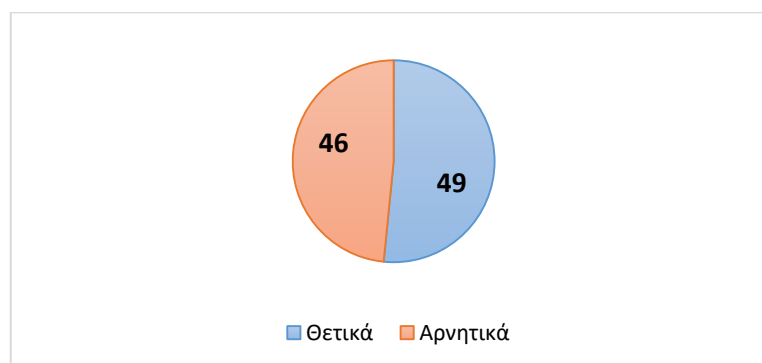
Μερική συμμόρφωση καταγράφεται στα υποκριτήρια 3.2 (έρευνα και καινοτομία), 6.1 (προγράμματα σπουδών/εκπαιδευτικές δραστηριότητες), 6.2 (έρευνα και καινοτομία) και 6.4 (ανθρώπινοι πόροι) των αρχών 3 (Θέσπιση στόχων διασφάλισης ποιότητας) και 6 (Συλλογή δεδομένων ποιότητας: μέτρηση, ανάλυση, βελτίωση) του Προτύπου. Το μεγαλύτερο ποσοστό σημειώνεται στο υποκριτήριο 6.2 (25%) ενώ στα υπόλοιπα υποκριτήρια το ποσοστό μερικής συμμόρφωσης δεν ξεπερνά το 12,5%. Σχετικό είναι το Σχήμα 54:



**Σχήμα 54.** Ποσοστό % συμμόρφωσης στα υποκριτήρια των αρχών του προτύπου

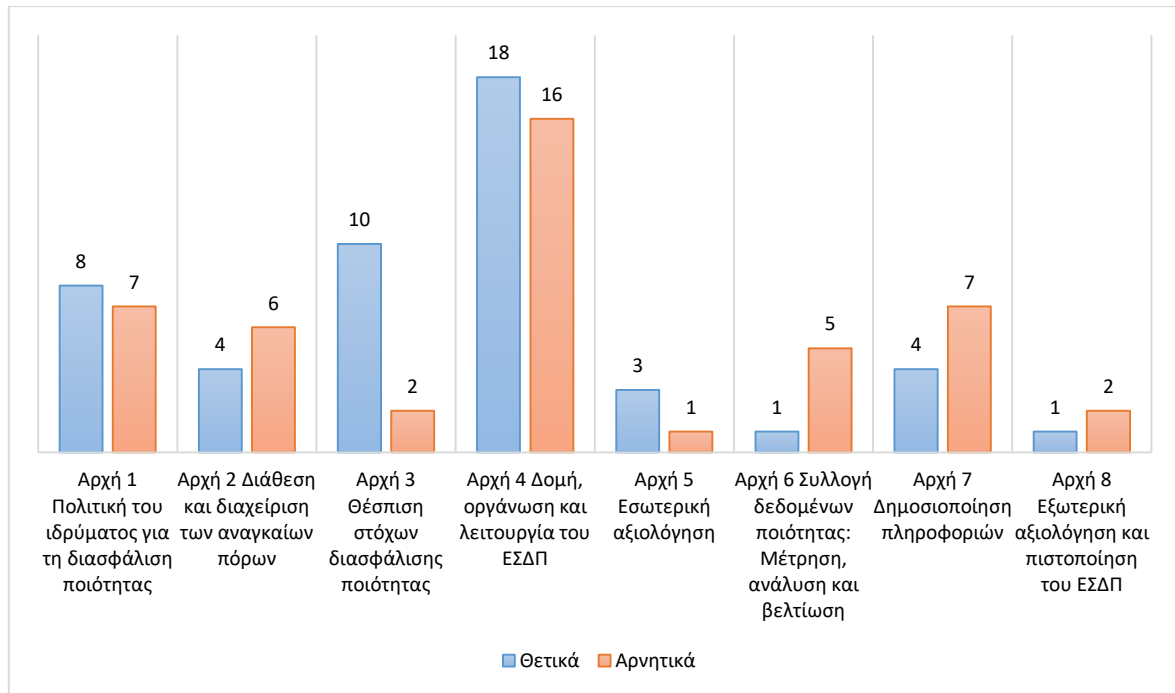
## 2.2. Θετικά και αρνητικά σημεία των ΕΣΔΠ και συστάσεις των εμπειρογνομώνων

Από την επεξεργασία των εκθέσεων αποτυπώθηκε το πλήθος των καταγεγραμμένων θετικών και αρνητικών σημείων και των συστάσεων από τις επιτροπές πιστοποίησης. Όπως απεικονίζεται στο ακόλουθο Σχήμα, το πλήθος των θετικών σημείων (49) υπερτερεί ελαφρά του πλήθους των αρνητικών (46). Σχετικό είναι το Σχήμα 55.



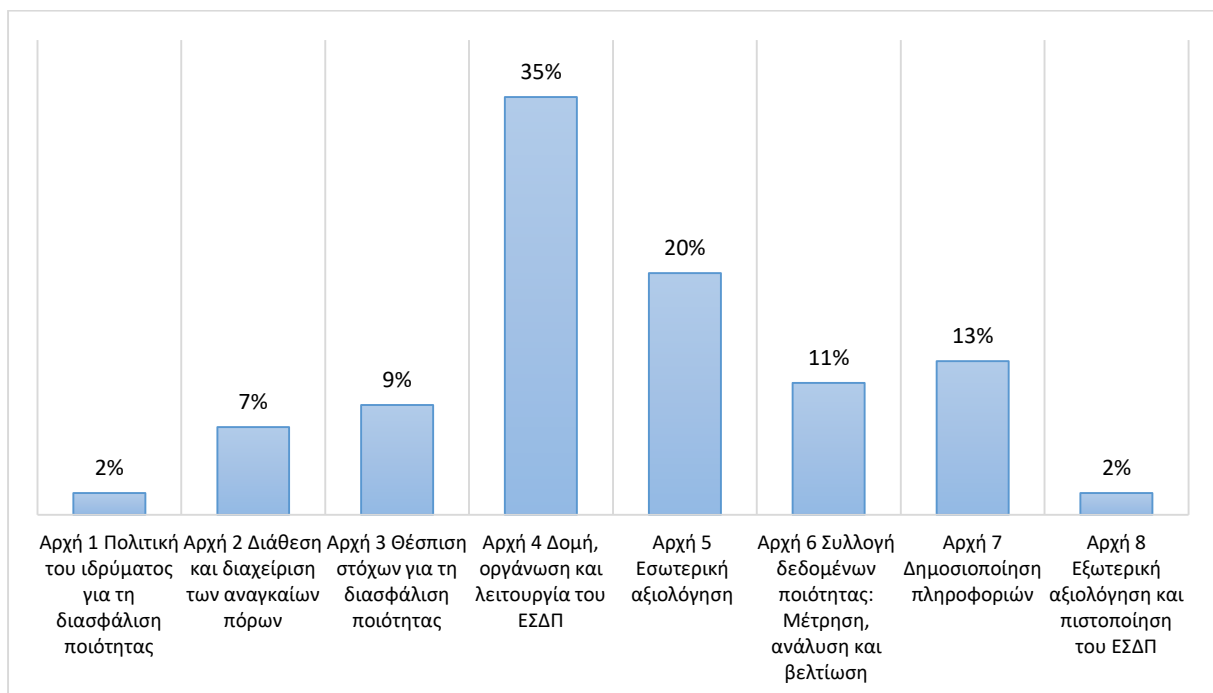
**Σχήμα 55.** Πλήθος θετικών και αρνητικών σημείων

Στο Σχήμα 56 παρουσιάζονται τα θετικά και αρνητικά ευρήματα βάσει κάθε αρχής του προτύπου. Ο μεγαλύτερος αριθμός θετικών αλλά και αρνητικών ευρημάτων καταγράφεται στην Αρχή 4. Αυτό ισχύει και για τις συστάσεις. Τα λιγότερα θετικά ευρήματα σημειώνονται στην Αρχή 6 και την Αρχή 8, ενώ τα λιγότερα αρνητικά στις Αρχές 3, 5 και 8.



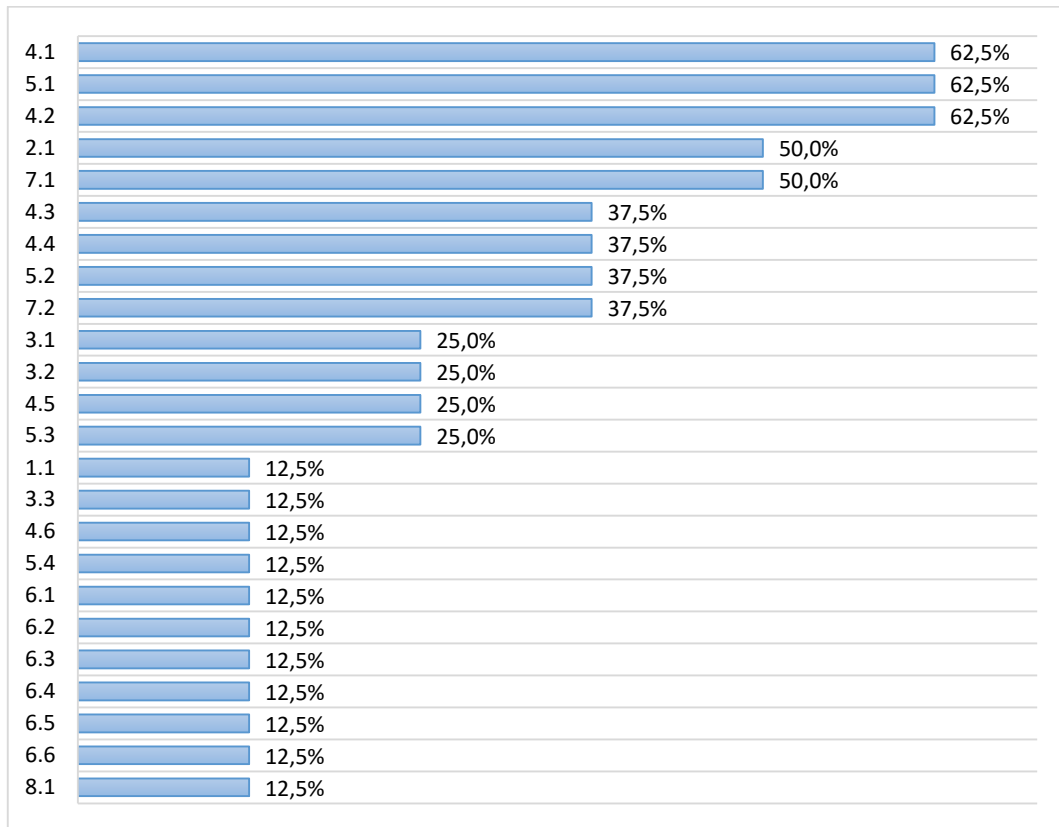
**Σχήμα 56.** Θετικά και αρνητικά σημεία ανά αρχή του προτύπου

Συνολικά υποβλήθηκαν 25 συστάσεις. Από την εξέτασή τους ανά αρχή του προτύπου σε ποσοστιαία βάση προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών αφορά στην Αρχή 4 (35%) και την Αρχή 5 (20%), ενώ το μικρότερο ποσοστό (2%) σημειώνεται στις Αρχές 1 & 8. Σχετικό είναι το ακόλουθο Σχήμα 57:



**Σχήμα 57.** Ποσοστιαία κατανομή συστάσεων ανά αρχή του προτύπου

Ακολούθως παρουσιάζονται τα ποσοστά των συστάσεων με βάση τη συχνότητα εμφάνισής τους στο πλήθος των ιδρυμάτων που πιστοποιήθηκαν (Σχήμα 58).



**Σχήμα 58.** Ποσοστό συστάσεων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα θετικά σημεία και οι αδυναμίες των ΕΣΔΠ των οκτώ Ιδρυμάτων που προαναφέρθηκαν, με βάση τις Εκθέσεις Πιστοποίησής τους και καταγράφονται οι συστάσεις για βελτίωση.

### Απαίτηση 1: Πολιτική Ποιότητας

Η απαίτηση 1 του προτύπου αφορά στη συγκρότηση και εφαρμογή πολιτικής του ιδρύματος για τη διασφάλιση ποιότητας. Ειδικότερα από τα οκτώ (8) ιδρύματα, τα έξι (6) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ τα δύο (2) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται, μεταξύ άλλων, η κουλτούρα ποιότητας, η τεκμηρίωση του συστήματος ποιότητας και η δέσμευση/υποστήριξη από την πλευρά της διοίκησης του ιδρύματος.

Αδυναμία, ωστόσο, αποτελεί το γεγονός της έλλειψης ιδρυματικής αυτονομίας.

Αναφορικά με την πρώτη αρχή, συστήνεται εφαρμογή της Διασφάλισης Ποιότητας με ενιαίο τρόπο σε όλες τις ιδρυματικές μονάδες.

**Πίνακας 29.** Συστάσεις 1<sup>ης</sup> Αρχής

Σύσταση		Συχνότητα
<b>Αρχή 1</b>	1.1 Εφαρμογή διασφάλισης ποιότητας με ενιαίο τρόπο στο ίδρυμα	1



**Απαίτηση 2: Διάθεση και διαχείριση των αναγκαίων πόρων**

Η απαίτηση 2 του προτύπου ΕΣΔΠ αφορά στη διάθεση και διαχείριση των αναγκαίων πόρων. Στην απαίτηση αυτή καταγράφεται πλήρης συμμόρφωση σε τέσσερα (4) Ιδρύματα, ενώ σε άλλα τέσσερα (4) ικανοποιητική.

Στα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων συγκαταλέγεται η αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και η ύπαρξη συστήματος για την κατανομή τους, αν και ως αδυναμίες καταγράφονται η μειωμένη χρηματοδότηση, η έλλειψη προσωπικού των ΜΟΔΙΠ και η μη αξιοποίηση της εξωτερικής χρηματοδότησης.

Ως προς τη δεύτερη αρχή υπογραμμίζεται η ανάγκη ενίσχυσης της στελέχωσης μέσω προσλήψεων προσωπικού.

**Πίνακας 30. Συστάσεις 2<sup>ης</sup> Αρχής**

Σύσταση		Συχνότητα
<b>Αρχή 2</b>	2.1 Προσλήψεις προσωπικού	4

**Απαίτηση 3: Θέσπιση στόχων διασφάλισης ποιότητας**

Η απαίτηση 3 του προτύπου ΕΣΔΠ αφορά στη θέσπιση στόχων διασφάλισης της ποιότητας. Από την ομαδοποίηση των θετικών και αρνητικών σημείων για τα ΕΣΔΠ των Ιδρυμάτων, διαπιστώνεται ότι στη συγκεκριμένη απαίτηση, έξι (6) Ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως, ενώ δύο (2) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικό σημείο αναφέρεται η σαφήνεια στόχων οι οποίοι είναι ευθυγραμμισμένοι με τη στρατηγική και συνδεδεμένοι με συγκεκριμένους δείκτες (KPIs), ενώ οι αδυναμίες σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής και της στοχοθεσίας.

Αναφορικά με την τρίτη αρχή οι επιτροπές πιστοποίησης προτείνουν, κυρίως, την αξιοποίηση των KPIs και την ανάπτυξη αποτελεσματικών διαδικασιών, ενώ διαπιστώνουν, επίσης, την ανάγκη για ανάπτυξη αποτελεσματικής στρατηγικής.

**Πίνακας 31. Συστάσεις 3<sup>ης</sup> Αρχής**

Συστάσεις		Συχνότητα
<b>Αρχή 3</b>	3.1 Αξιοποίηση KPIs	2
	3.2 Ανάπτυξη αποτελεσματικών διαδικασιών	2
	3.3 Ανάπτυξη στρατηγικής	1

**Απαίτηση 4: Δομή, οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΔΠ**

Η απαίτηση 4 του προτύπου αφορά στη δομή, οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΔΠ. Στην απαίτηση αυτή, καταγράφεται η πλήρης συμμόρφωση έξι (6) Ιδρυμάτων και ικανοποιητική 2 (δύο) Ιδρυμάτων.

Σχετικά με την απαίτηση 4 του προτύπου, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Τα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων περιλαμβάνουν, κυρίως, την αναγνώριση της σημασίας της ποιότητας και τη δέσμευση της διοίκησης στην ποιότητα, την ύπαρξη σωστά σχεδιασμένου συστήματος ποιότητας και την τεκμηρίωση των διαδικασιών, ενώ οι αδυναμίες που καταγράφονται

στην απαίτηση αυτή αφορούν τη χαμηλή συμμετοχή των φοιτητών στις διαδικασίες ποιότητας, την ανεπαρκή εμπλοκή των εξωτερικών φορέων και την έλλειψη ελέγχου των διαδικασιών.

Ως προς την τέταρτη αρχή, οι συστάσεις αφορούν στην ουσιαστική εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων στη Διασφάλιση Ποιότητας, την περαιτέρω αξιοποίηση της ανάδρασης των ενδιαφερόμενων μερών, την ουσιαστική εμπλοκή των φοιτητών στη Διασφάλιση Ποιότητας, και τη βελτίωση των υποδομών και του εργασιακού περιβάλλοντος. Επιπλέον, προτείνονται (με μικρότερη συχνότητα) η αναθεώρηση / εναρμόνιση / προσαρμογή του ΕΣΔΠ και η περαιτέρω εκπροσώπηση των φοιτητών καθώς και η ουσιαστική εμπλοκή του προσωπικού στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας.

**Πίνακας 32.** Συστάσεις 4<sup>ης</sup> Αρχής

Συστάσεις		Συχνότητα
<b>Αρχή 4</b>	4.1 Ουσιαστική εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων στη διασφάλιση ποιότητας	<b>5</b>
	4.2 Ουσιαστική συμμετοχή των φοιτητών στη διασφάλιση ποιότητας	<b>5</b>
	4.3 Αξιοποίηση ανάδρασης ενδιαφερόμενων μερών	<b>3</b>
	4.4 Εργασιακό περιβάλλον και στελέχωση ΜΟΔΙΠ/ βελτίωση υποδομών	<b>3</b>
	4.5 Αναθεώρηση / εναρμόνιση / προσαρμογή ΕΣΔΠ	<b>2</b>
	4.6 Ουσιαστική εμπλοκή του προσωπικού στη διασφάλιση ποιότητας	<b>1</b>

#### **Απαίτηση 5: Εσωτερική αξιολόγηση**

Στην απαίτηση 5 του προτύπου, η οποία αφορά στην εσωτερική αξιολόγηση, τρία (3) ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως και πέντε (5) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Στα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων συγκαταλέγεται η αποτελεσματικότητα της ΜΟΔΙΠ και η εφαρμογή της εσωτερικής αξιολόγησης, ενώ στα αρνητικά η υπερβολική εστίαση στις μετρήσεις.

Σχετικά με την πέμπτη αρχή, οι εμπειρογνώμονες συστήνουν την ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της απόδοσης. Η συμμετοχή εξωτερικών φορέων στην ανάπτυξη δεικτών, η περιοδική αξιολόγηση για όλο το προσωπικό και η εξαμηνιαία έκθεση προόδου για τη διασφάλιση της ποιότητας προτείνονται λιγότερο συχνά.

**Πίνακας 33.** Συστάσεις 5<sup>ης</sup> Αρχής

Συστάσεις		Συχνότητα
<b>Αρχή 5</b>	5.1 Ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της απόδοσης	<b>5</b>
	5.2 Συμμετοχή εξωτερικών φορέων στην ανάπτυξη δεικτών	<b>3</b>
	5.3 Περιοδική αξιολόγηση για όλο το προσωπικό	<b>2</b>
	5.4 Εξαμηνιαία έκθεση προόδου για τη διασφάλιση της ποιότητας	<b>1</b>

#### **Απαίτηση 6: Συλλογή δεδομένων ποιότητας: Μέτρηση, ανάλυση και βελτίωση**

Στην απαίτηση 6 του προτύπου, η οποία αφορά στη συλλογή δεδομένων ποιότητας: μέτρηση, ανάλυση και βελτίωση, δύο (2) ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως και έξι (6) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Ειδικότερα, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Στα θετικά σημεία, στην πλειονότητα των Ιδρυμάτων, αναφέρεται η αξιοποίηση της τεχνολογίας και των πληροφοριακών συστημάτων, ωστόσο η έλλειψη τεκμηρίωσης αποτελεί τη συχνότερα καταγεγραμμένη αδυναμία.

Αναφορικά με την έκτη αρχή, οι συστάσεις αφορούν την ενίσχυση του ελέγχου ποιότητας όλων των δεδομένων, και την ανάγκη αξιόπιστων και συγκρίσιμων αποτελεσμάτων μεταξύ των ιδρυμάτων. Επιπρόσθετα, προτείνεται ο προσδιορισμός βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάταξη των πανεπιστημίων, ο εντοπισμός όλων των δεδομένων που είναι επιρρεπή σε σφάλματα ακρίβειας και αξιοπιστίας, η αποτελεσματική διαχείριση δεδομένων και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

**Πίνακας 34.** Συστάσεις 6<sup>ης</sup> Αρχής

Συστάσεις		Συχνότητα
Αρχή 6	6.1 Ενίσχυση ελέγχου ποιότητας όλων των δεδομένων	1
	6.2 Αξιόπιστα και συγκρίσιμα αποτελέσματα μεταξύ των ιδρυμάτων	1
	6.3 Προσδιορισμός βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάταξη των πανεπιστημίων	1
	6.4 Εντοπισμός όλων των δεδομένων που είναι επιρρεπή σε σφάλματα ακρίβειας και αξιοπιστίας	1
	6.5 Αποτελεσματική διαχείριση δεδομένων	1
	6.6 Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών	1

#### Απαίτηση 7: Δημόσια πληροφόρηση

Στην απαίτηση 7 του προτύπου, τα ιδρύματα αξιολογούνται ως προς τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Τρία (3) ιδρύματα συμμορφώθηκαν πλήρως και άλλα πέντε (5) σε ικανοποιητικό βαθμό.

Διαπιστώνεται ότι είναι δυνατό να υπάρχουν πλήρεις και επικαιροποιημένες ιστοσελίδες, εντούτοις ενδεχόμενες ελλείψεις συμπεριλαμβάνονται στις αδυναμίες που εντόπισαν οι επιτροπές πιστοποίησης.

Αναφορικά με την έβδομη αρχή, καταγράφεται η ανάγκη για επικαιροποίηση της ιστοσελίδας, η περαιτέρω ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων και η δημοσιοποίηση πληροφοριών.

**Πίνακας 35.** Συστάσεις 7<sup>ης</sup> Αρχής

Συστάσεις		Συχνότητα
Αρχή 7	7.1 Επικαιροποίηση ιστοσελίδας	4
	7.2 Ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων και δημοσιοποίηση πληροφοριών	3

#### Απαίτηση 8: Εξωτερική αξιολόγηση και πιστοποίηση του ΕΣΔΠ

Τέλος, στην απαίτηση 8 του προτύπου, η οποία αφορά στην εξωτερική αξιολόγηση και την πιστοποίηση ΕΣΔΠ, επτά (7) Ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως και ένα (1) Ίδρυμα σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικό σημείο καταγράφεται η φήμη του ιδρύματος και ως αδυναμία η ελλιπής έκθεση προόδου και ο περιορισμός της καινοτομίας.

Τέλος, αναφορικά με την όγδοη αρχή, προτείνεται η ΑΔΙΠ να αντιστέκεται στην παρότρυνση για συνεχείς αλλαγές των απαιτήσεων διαπίστευσης.

**Πίνακας 36.** Συστάσεις 8<sup>ης</sup> Αρχής

Σύσταση		Συχνότητα
<b>Αρχή 8</b>	8.1 Συστηματική αναφορά της προόδου και των σχετικών βελτιώσεων ως προς τις συστάσεις της εξωτερικής αξιολόγησης	1

### 2.3. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΕΣΔΠ

Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης συνάγεται ότι τα Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας των Ιδρυμάτων, καθώς βρίσκονται στη φάση της αρχικής τους λειτουργίας, καταγράφουν μια ισοκατανομή μεταξύ θετικών και αρνητικών ευρημάτων κατά την αξιολόγησή τους από τις Επιτροπές Πιστοποίησης.

Οι βασικές και επαναλαμβανόμενες συστάσεις των εμπειρογνομόνων αφορούν τα θέματα: έλλειψης ιδρυματικής αυτονομίας και εφαρμογής της Διασφάλισης Ποιότητας με ενιαίο τρόπο σε όλες τις ιδρυματικές μονάδες. Επιπλέον, ως αδυναμίες καταγράφονται η μειωμένη χρηματοδότηση, η έλλειψη προσωπικού των ΜΟΔΙΠ και η μη αξιοποίηση της εξωτερικής χρηματοδότησης. Οι επιτροπές προτείνουν, κυρίως, την αξιοποίηση των KPIs και την ανάπτυξη αποτελεσματικών διαδικασιών στη λειτουργία των Ιδρυμάτων, ενώ επίσης διαπιστώνουν την ανάγκη για ανάπτυξη αποτελεσματικής στρατηγικής.

Περαιτέρω, οι συστάσεις αφορούν στην ουσιαστική εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων στη Διασφάλιση Ποιότητας, την περαιτέρω αξιοποίηση της ανάδρασης των ενδιαφερόμενων μερών, την ουσιαστική εμπλοκή των φοιτητών στη Διασφάλιση Ποιότητας, τη βελτίωση των υποδομών και του εργασιακού περιβάλλοντος. Επιπλέον, προτείνονται (με μικρότερη συχνότητα) η αναθεώρηση / εναρμόνιση / προσαρμογή του ΕΣΔΠ.

Ακόμη, συστήνεται η ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της απόδοσης της λειτουργίας και του προσωπικού.

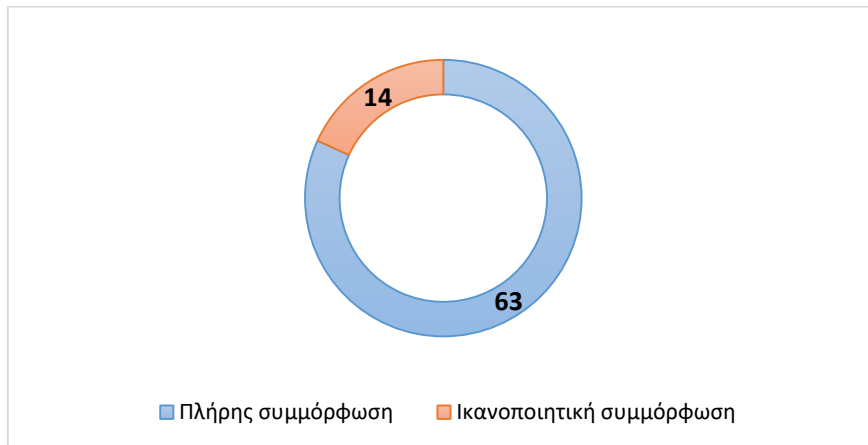
Αναφορικά με τη μέτρηση και χρήση δεδομένων, οι συστάσεις αφορούν στην ενίσχυση του ελέγχου ποιότητας όλων των δεδομένων και την ανάγκη αξιόπιστων και συγκρίσιμων αποτελεσμάτων μεταξύ των ιδρυμάτων. Επιπρόσθετα, προτείνεται ο προσδιορισμός των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την κατάταξη των πανεπιστημίων, ο εντοπισμός όλων των δεδομένων που είναι επιρρεπή σε σφάλματα ακρίβειας και αξιοπιστίας, η αποτελεσματική διαχείριση δεδομένων, και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

Τέλος, προτείνεται πιο συστηματική αναφορά της προόδου και των σχετικών βελτιώσεων ως προς τις συστάσεις της εξωτερικής αξιολόγησης.

### 3. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ - Συμπεράσματα

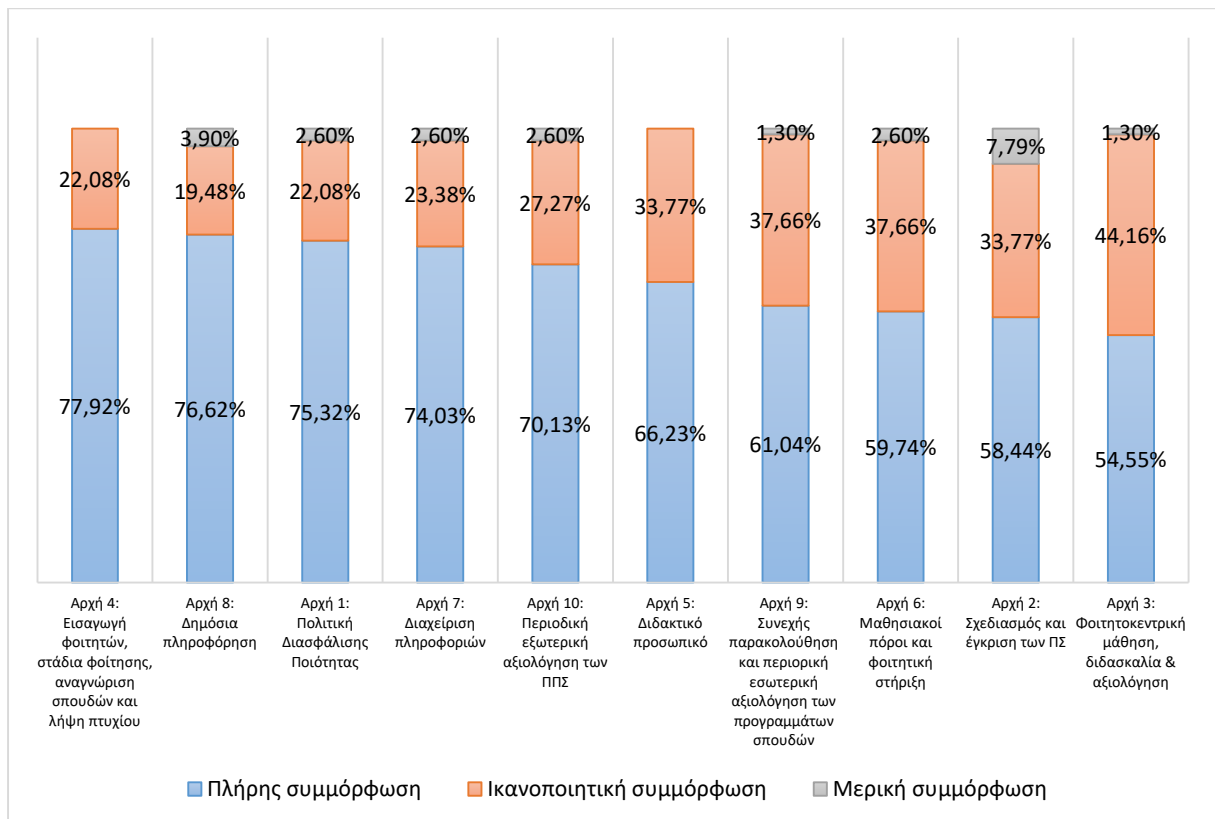
#### 3.1. Εισαγωγή

Η ανάλυση βασίζεται σε 77 εκθέσεις πιστοποίησης ΠΠΣ. Τα 63 εξ αυτών των ΠΠΣ κρίθηκαν από τις επιτροπές πιστοποίησης ότι συμμορφώνονται πλήρως με το πρότυπο πιστοποίησης για το ΠΠΣ, ενώ τα υπόλοιπα 14 συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Σχετικό είναι το Σχήμα 59:



**Σχήμα 59.** Πλήθος ΠΠΣ με βάση τον συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΠΠΣ

Το Σχήμα 60 παρουσιάζει το ποσοστό του βαθμού συμμόρφωσης στις επιμέρους αρχές του προτύπου πιστοποίησης ΠΠΣ.



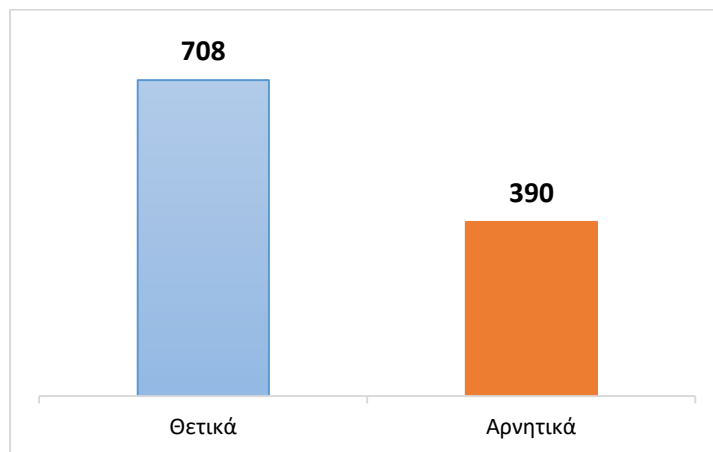
**Σχήμα 60.** Ποσοστό (%) βαθμού συμμόρφωσης στις αρχές του προτύπου ΠΠΣ

Από το σχήμα φαίνεται ότι στις αρχές 4, 5 του προτύπου καταγράφεται πλήρης ή ικανοποιητική συμμόρφωση των ΠΠΣ, ενώ στις υπόλοιπες 8 αρχές (1, 2, 3, 6, 7, 8, 9 & 10) καταγράφεται και μερική συμμόρφωση των ΠΠΣ. Τα μεγαλύτερα ποσοστά πλήρους συμμόρφωσης σημειώνονται στην αρχή 4 (77,92%), στην αρχή 8 (76,62%), στην αρχή 1 (75,32%), 7 (74,03%), και 10 (70,13%) και τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στις αρχές 3 (54,55%), 2 (58,44%) και 6 (59,74%).

Αντίστοιχα, τα υψηλότερα ποσοστά ικανοποιητικής συμμόρφωσης σημειώνονται στις αρχές 3 (44,16%), 6 και 9 (37,66%), 5 και 2 (33,77%) και τα χαμηλότερα στις αρχές 8 (19,48%), 4 & 1 (22,08%) και 7 (23,38%). Τέλος, από τις 8 αρχές στις οποίες καταγράφεται μερική συμμόρφωση, το υψηλότερο ποσοστό σημειώνεται στην αρχή 2 (7,79%), ενώ στις υπόλοιπες κυμαίνεται από 1,3% ως 2,6%. Από τις 19 περιπτώσεις μερικής συμμόρφωσης σε επιμέρους αρχές του προτύπου πιστοποίησης (στα συνολικά 10 ΠΠΣ), όπως αναφέρεται και σε επόμενη ενότητα της αναφοράς αυτής, οι 11 (57,9%) σημειώνονται σε 3 μόνο ΠΠΣ.

### 3.2. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ - Συμπεράσματα

Από την επεξεργασία των εκθέσεων πιστοποίησης προέκυψε πως τα θετικά ευρήματα (708) υπερτερούν των αρνητικών (390), όπως αυτό απεικονίζεται στο Σχήμα 61.

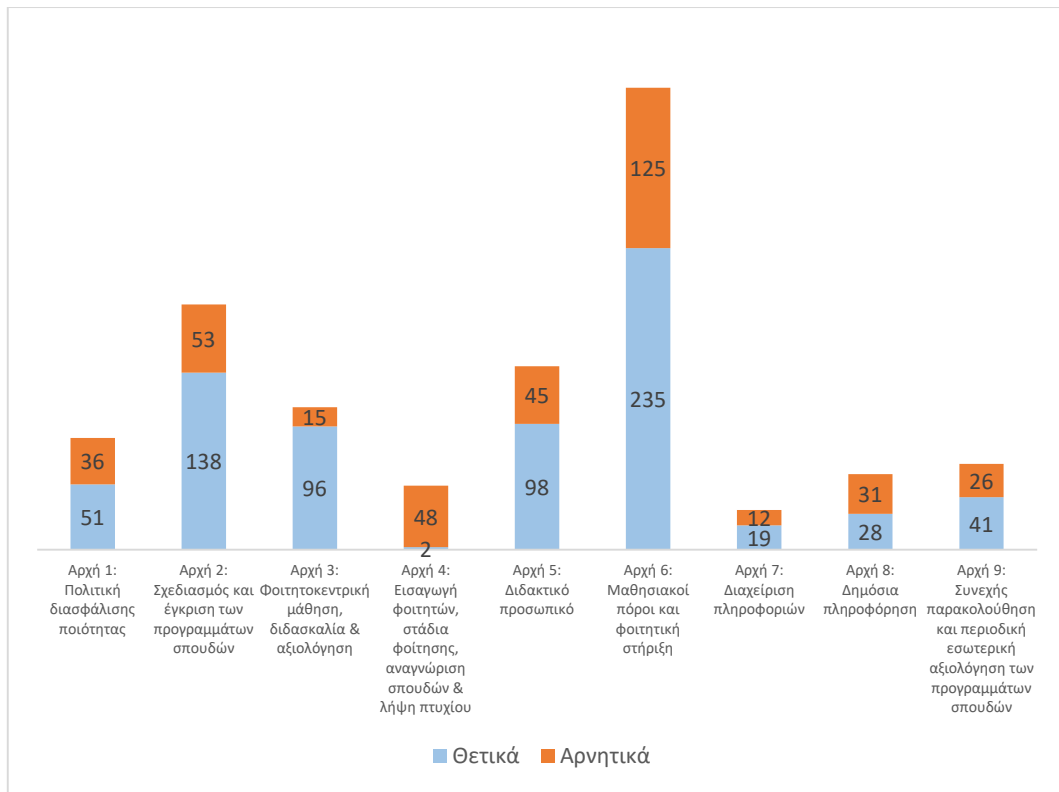


**Σχήμα 61.** Πλήθος θετικών και αρνητικών σημείων

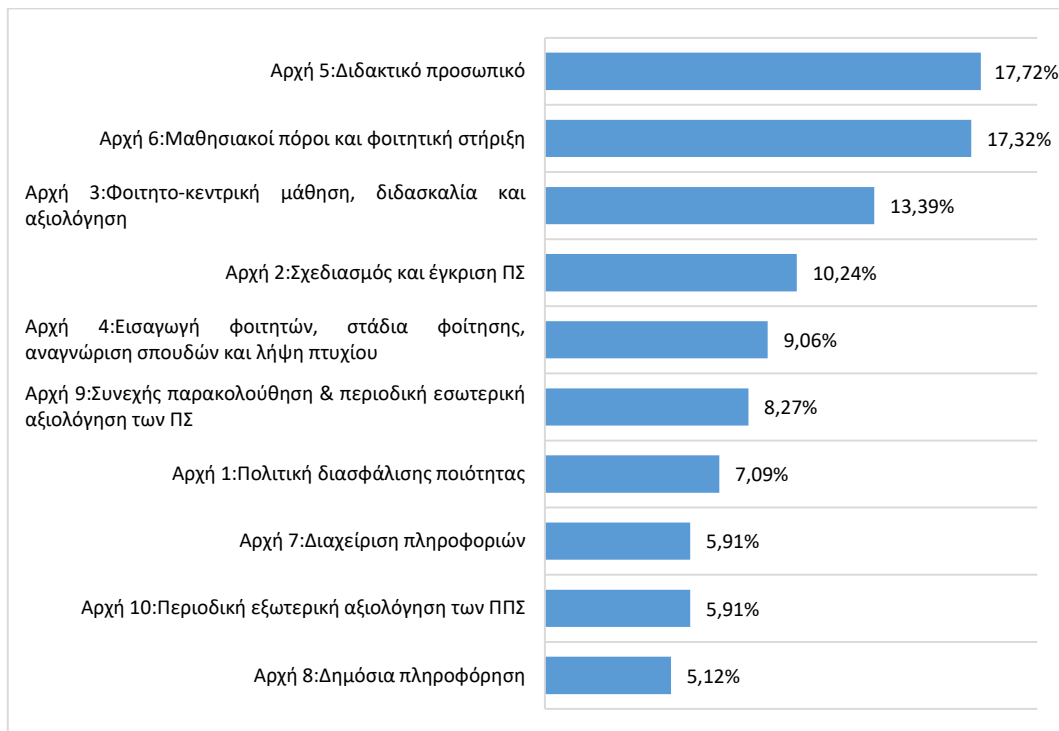
Αναφορικά με τη σύγκριση του αριθμού θετικών και αρνητικών σημείων βάσει κάθε αρχής του προτύπου, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Σχήμα 62.

Τα περισσότερα θετικά σημεία καταγράφονται στις αρχές 6, 2 και 5 και τα λιγότερα στις αρχές 4, 7 και 8. Περισσότερες αδυναμίες σημειώνονται στην αρχή 6, 2 και 4 και οι λιγότερες στην 7, 3 και 9.

Στο σύνολο των 77 εκθέσεων πιστοποίησης διατυπώθηκαν συστάσεις από τις επιτροπές πιστοποίησης οι οποίες παρουσιάζονται ανά αρχή συγκεντρωτικά. Ειδικότερα, τα περισσότερα είδη συστάσεων καταγράφονται στις αρχές 5, 6 και 3 ενώ τα λιγότερα στις αρχές 8, 7 και 10. Σχετικό είναι το Σχήμα 63.



**Σχήμα 62.** Πλήθος θετικών και αρνητικών ευρημάτων ανά αρχή



**Σχήμα 63.** Είδη διαφορετικών συστάσεων ανά αρχή

Συστάσεις βελτίωσης σχετικές με την αρχή 2, 5 και 6 περιέχονται σε 73 εκθέσεις πιστοποίησης, ενώ για την αρχή 3 σε 72 εκθέσεις πιστοποίησης. Ελάχιστο μικρότερο είναι το πλήθος εκθέσεων με συστάσεις για την αρχή 4 (68) και 8 αντίστοιχα (67). Κάτω από 50 εκθέσεις πιστοποίησης περιέχουν συστάσεις για τις αρχές 9 (43) και 10 (43), ενώ 50 εκθέσεις περιέχουν συστάσεις για την αρχή 1 και 52 εκθέσεις για την αρχή 7.

**Πίνακας 37.** Πλήθος εκθέσεων πιστοποίησης με συστάσεις

Αρχή	Πλήθος Εκθέσεων πιστοποίησης με συστάσεις
Αρχή 1: Πολιτική διασφάλισης ποιότητας	50
Αρχή 2: Σχεδιασμός και έγκριση των προγραμμάτων σπουδών	73
Αρχή 3: Φοιτητοκεντρική μάθηση, διδασκαλία & αξιολόγηση	72
Αρχή 4: Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών & λήψη πτυχίου	68
Αρχή 5: Διδακτικό προσωπικό	73
Αρχή 6: Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη	73
Αρχή 7: Διαχείριση πληροφοριών	52
Αρχή 8: Δημόσια πληροφόρηση	67
Αρχή 9: Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική εσωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών	43
Αρχή 10: Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών	43

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα θετικά σημεία και οι αδυναμίες των 77 πιστοποιημένων ΠΠΣ, με βάση τις Εκθέσεις Πιστοποίησής τους και καταγράφονται οι συστάσεις για βελτίωση.

### Απαίτηση 1 : Πολιτική διασφάλισης ποιότητας

Η απαίτηση 1 του προτύπου αφορά στη συγκρότηση και εφαρμογή πολιτικής του ΠΠΣ για τη διασφάλιση ποιότητας.

Ειδικότερα, από τα εβδομήντα επτά (77) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα πενήντα οκτώ (58) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ δεκαεπτά (17) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό. Μερική συμμόρφωση καταγράφεται σε δύο (2) προγράμματα.

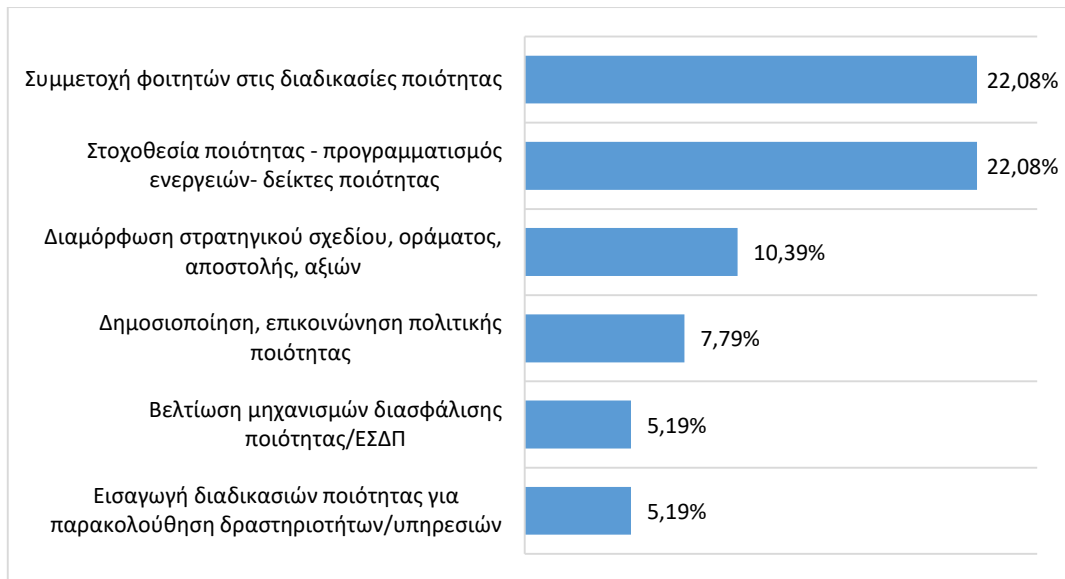
Ως θετικά σημεία αναφέρονται η κουλτούρα ποιότητας, η αναγνώριση της σημασίας της διοίκησης ποιότητας και η προσπάθεια που καταβάλλεται για την εφαρμογή της.

Αδυναμία, ωστόσο, αποτελεί η έλλιπη στόχοθεσία και στρατηγική, η έλλειψη αυτονομίας και η ανεπαρκής τεκμηρίωση.

Οι συστάσεις που έγιναν από τις επιτροπές πιστοποίησης αφορούν κυρίως:

- τη συμμετοχή των φοιτητών στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας
- τη στόχοθεσία ποιότητας, τον προγραμματισμό των ενεργειών και τους δείκτες ποιότητας
- τον στρατηγικό σχεδιασμό
- τη δημοσιοποίηση και επικοινωνία της πολιτικής ποιότητας
- την ανάγκη βελτίωσης των μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας και του ΕΣΔΠ
- τη θέσπιση διαδικασιών για την παρακολούθηση των προσφερόμενων υπηρεσιών.





**Σχήμα 64.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Συστήνεται, ακόμη, η πρόσκληση και εμπλοκή εξωτερικών ενδιαφερομένων στην αξιολόγηση της πολιτικής ποιότητας, η παρακολούθηση στόχων από επιτροπές, η εκπαίδευση προσωπικού ΜΟΔΙΠ/ΟΜΕΑ σε θέματα ποιότητας, η άμεση διαθεσιμότητα των εγγράφων τεκμηρίωσης των διαδικασιών ποιότητας, η παρακολούθηση και τακτική αναθεώρηση στόχων και δεικτών, η κατάρτιση του εγχειριδίου ποιότητας και η πλήρης εφαρμογή της πολιτικής ποιότητας. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται πιο αναλυτικά οι συστάσεις ομαδοποιημένες κατά φθίνουσα σειρά με βάση τη συχνότητα εμφάνισής τους.

### **Απαίτηση 2 : Σχεδιασμός και έγκριση των προγραμμάτων σπουδών**

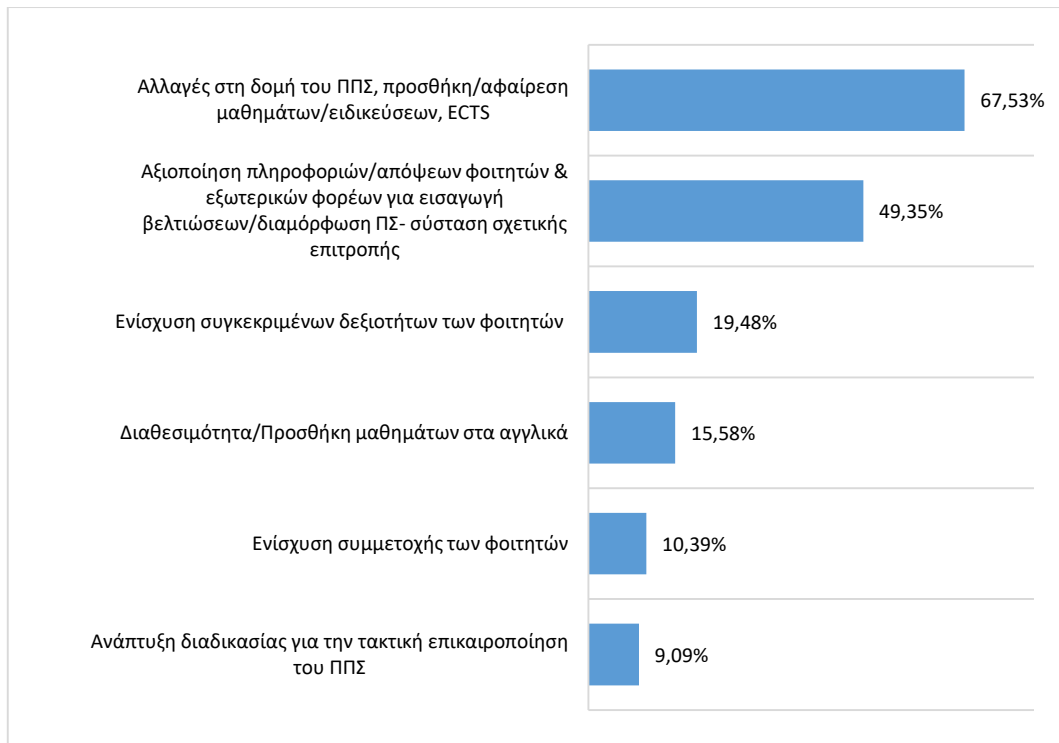
Η απαίτηση 2 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή διαδικασίας σχεδιασμού και έγκρισης των προγραμμάτων σπουδών. Σαράντα πέντε (45) προγράμματα σπουδών συμμορφώνονται πλήρως με αυτή, τα εικοσιέξι (26) σε ικανοποιητικό βαθμό και τα υπόλοιπα έξι (6) σε μερικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται συχνότερα το επικαιροποιημένο και σωστά δομημένο πρόγραμμα σπουδών, η σύνδεση έρευνας και διδασκαλίας, η συνολική ποιότητα του προγράμματος σπουδών και η πρακτική άσκηση.

Οι αδυναμίες συνδέονται με ελλείψεις στις μεθόδους αξιολόγησης, τη μη επικαιροποίηση του προγράμματος σπουδών και του χρησιμοποιούμενου διδακτικού υλικού, ελλείψεις στην πρακτική άσκηση και την εναρμόνιση με το σύστημα ECTS.

Οι σημαντικότερες συστάσεις αφορούν:

- τη δομή και τα μαθήματα
- την αξιοποίηση απόψεων από τους φοιτητές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη
- τη μέριμνα για την ενίσχυση συγκεκριμένων δεξιοτήτων των φοιτητών
- τη διαθεσιμότητα μαθημάτων στα αγγλικά για αλλοδαπούς φοιτητές
- την ενίσχυση συμμετοχής των φοιτητών
- την ανάπτυξη διαδικασίας για την τακτική επικαιροποίηση του προγράμματος σπουδών



**Σχήμα 65.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Ακόμη, περιλαμβάνονται συστάσεις που αφορούν την ανάγκη κατοχύρωσης επαγγελματικών δικαιωμάτων, τη συμμετοχή των φοιτητών στον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών, την ενίσχυση συνεργασίας με τα ενδιαφερόμενα μέρη και την αναγκαιότητα στρατηγικής κατεύθυνσης σε ερευνητικό επίπεδο (ερευνητικός προσανατολισμός, εργαστηριακή εκπαίδευση).

### **Απαίτηση 3 : Φοιτητο-κεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση**

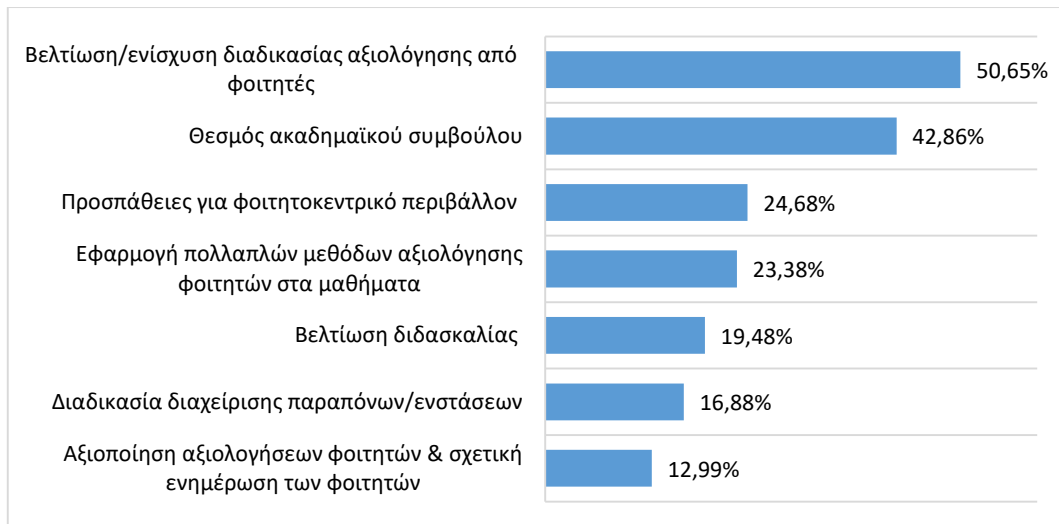
Η απαίτηση 3 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή της φοιτητο-κεντρικής μάθησης, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των φοιτητών. Ως προς την απαίτηση αυτή διαπιστώθηκε πλήρης συμμόρφωση σε 42 προγράμματα σπουδών, ικανοποιητική συμμόρφωση σε 34 και μερική συμμόρφωση σε 1.

Στα θετικά σημεία που διαπιστώθηκαν περιλαμβάνονται η ποιότητα σχέσεων φοιτητών και διδασκόντων, η εφαρμογή αρχών φοιτητοκεντρικής μάθησης, οι καινοτόμες μέθοδοι διδασκαλίας και η συμβουλευτική προς τους φοιτητές.

Στις αδυναμίες περιλαμβάνεται το χαμηλό ποσοστό παρακολούθησης των μαθημάτων, η εφαρμογή μεθόδων διδασκαλίας που χρήζουν βελτίωσης και η μη αποτελεσματική διαχείριση παραπόνων των φοιτητών.

Οι εμπειρογνώμονες συστήνουν :

- τη βελτίωση και ενίσχυση της διαδικασίας αξιολόγησης από τις φοιτητές
- τη θεσμοθέτηση/βελτίωση λειτουργίας του θεσμού του ακαδημαϊκού συμβούλου
- την εντατικοποίηση προσπαθειών ενίσχυσης φοιτητοκεντρικού περιβάλλοντος μάθησης
- την εφαρμογή πολλαπλών τρόπων αξιολόγησης της επίδοσης των φοιτητών στα μαθήματα
- τη βελτίωση της διδασκαλίας
- την εφαρμογή/βελτίωση της διαδικασίας διαχείρισης παραπόνων/ενστάσεων των φοιτητών
- την αξιοποίηση των αξιολογήσεων των φοιτητών και τη σχετική ενημέρωση προς αυτούς



**Σχήμα 66.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Οι επιτροπές πιστοποίησης σημειώνουν ακόμη, μεταξύ άλλων, συστάσεις σχετικές με τις απαιτήσεις των μαθημάτων/σπουδών και τους τρόπους αξιολόγησης, την ανάπτυξη πολλαπλών διαδρομών μάθησης, την παρακίνηση των φοιτητών για να αυξηθεί η συμμετοχή τους στις εκπαιδευτικές/ερευνητικές δραστηριότητες, την ανάγκη σύνταξης περιεκτικών περιγραμμάτων για τα μαθήματα.

#### **Απαίτηση 4: Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου**

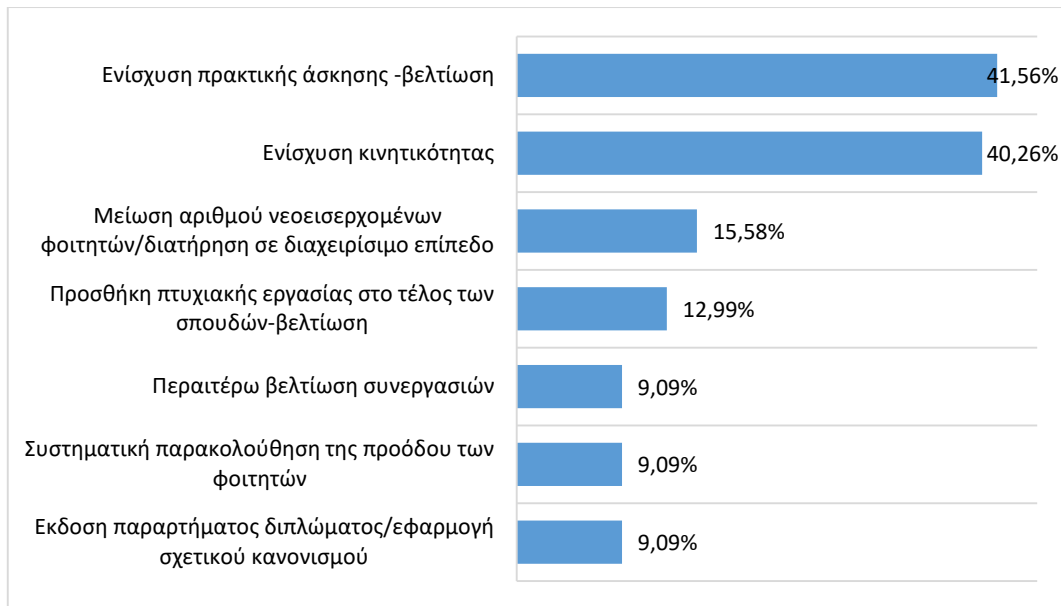
Η απαίτηση 4 του προτύπου αφορά στις διαδικασίες και τους κανονισμούς για την εισαγωγή των φοιτητών, τα στάδια φοίτησης, την αναγνώριση σπουδών και τη λήψη πτυχίου. Εξήντα (60) προγράμματα σπουδών συμμορφώνονται πλήρως και 17 συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό με την απαίτηση.

Ως θετικό σημείο αναφέρονται οι πρακτικές καλωσορίσματος και ενημέρωσης των νέων φοιτητών.

Αδυναμία συνιστά το γεγονός, μεταξύ άλλων, του μεγάλου αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών, οι ελλειπείς υποστηρικτικές διαδικασίες, ο φόρτος των μαθημάτων, η μεγάλη διάρκεια σπουδών και το επίπεδο των εισερχόμενων φοιτητών.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 67):

- την ενίσχυση (ως προς τον αριθμό των συμμετεχόντων και ως προς τη διάρκεια) και βελτίωση της πρακτικής άσκησης
- την ενίσχυση της κινητικότητας
- τη μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων φοιτητών ή τη διατήρηση του αριθμού αυτού σε διαχειρίσιμο επίπεδο (λαμβάνοντας, δηλαδή, υπόψη τους περιορισμούς των τμημάτων)
- την προσθήκη πτυχιακής εργασίας στο τέλος των σπουδών
- την περαιτέρω βελτίωση των συνεργασιών με εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη
- τα θέματα παρακολούθησης της προόδου των φοιτητών και υποστήριξης αυτών που έχουν χαμηλή επίδοση
- την έκδοση παραρτήματος διπλώματος και την εφαρμογή του σχετικού κανονισμού



**Σχήμα 67.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Άλλες συστάσεις αφορούν την αναγνώριση της αριστείας και τη βελτίωση της υποδοχής και ένταξης των πρωτοετών φοιτητών στο Τμήμα, τη βελτίωση των ρυθμών αποφοίτησης κ.α.

#### **Απαίτηση 5: Διασφάλιση ποιότητας διδακτικού προσωπικού**

Η απαίτηση 5 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή κανόνων διασφάλισης ποιότητας του διδακτικού προσωπικού. Τα περισσότερα προγράμματα σπουδών (51) συμμορφώθηκαν πλήρως, ενώ είκοσι έξι (26) συμμορφώθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό.

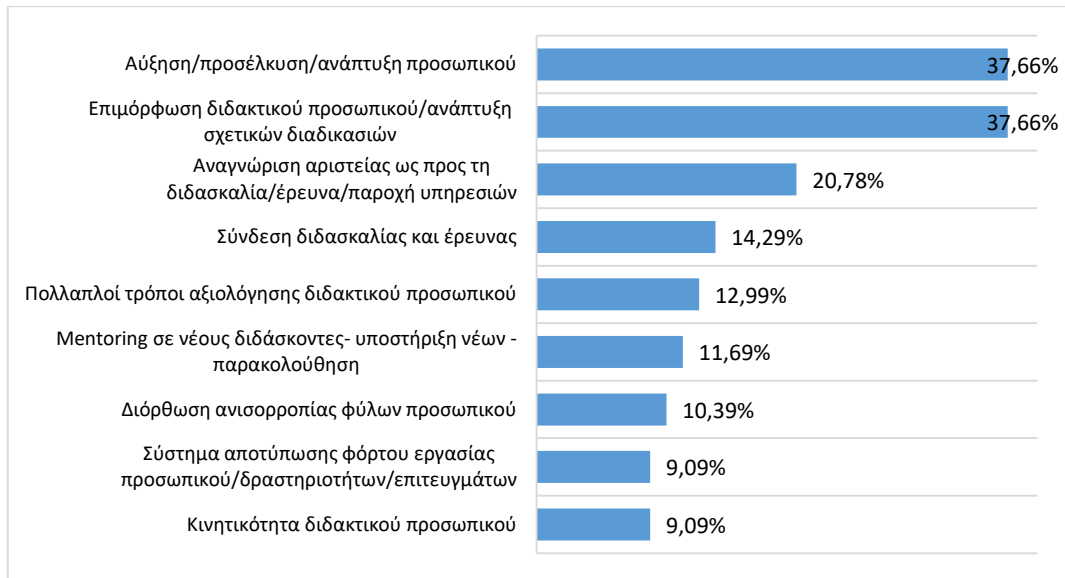
Ως θετικά σημεία αναφέρονται σε ορισμένες περιπτώσεις η ποιότητα και η διεθνής αναγνώριση της ερευνητικής δραστηριότητας του διδακτικού προσωπικού, η αφοσίωσή του, η αποτελεσματική διαδικασία επιλογής προσωπικού και η παροχή κινήτρων/βραβείων στο προσωπικό.

Οι αδυναμίες σχετίζονται με τη μείωση του προσωπικού, με θέματα εκπαίδευσης και διαδοχής, την έλλειψη συστήματος αξιολόγησης για το διδακτικό προσωπικό, την έλλειψη πολιτικής έρευνας και την ανισότητα των φύλων.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών σχετίζονται, κατά κύριο λόγο, με:

- την ανάγκη για αύξηση του διδακτικού προσωπικού με διεθνή εμπειρία και ειδίκευση σε νέα γνωστικά αντικείμενα σε συνδυασμό με τις ενέργειες ανάπτυξής τους
- την επιμόρφωσή του διδακτικού προσωπικού
- την αναγνώριση της αριστείας, τόσο στη διδασκαλία και την έρευνα όσο και στην προσφερόμενη υποστήριξη προς το τμήμα
- τη σύνδεση διδασκαλίας και έρευνας
- την εφαρμογή πολλαπλών τρόπων αξιολόγησης του προσωπικού
- τη χρήση του Mentoring σε νέους διδάσκοντες και την παρεχόμενη υποστήριξη σε διδάσκοντες με χαμηλή επίδοση
- τη διόρθωση της ανισορροπίας φύλων

- την υιοθέτηση συστήματος αποτύπωσης φόρτου εργασίας προσωπικού, των δραστηριοτήτων και επιτευγμάτων του
- την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού



**Σχήμα 68.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Ενδεικτικά αναφέρονται και επιπλέον συστάσεις που αφορούν τη χρήση τεχνολογίας στη διδακτική πρακτική, την ευελιξία στην πρόσληψη έκτακτου προσωπικού, τη συμμετοχή ειδικών στην αγορά εργασίας, την ερευνητική συνεργασία με ξένα ιδρύματα, τη δημιουργία φόρουμ για την ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών στη διδασκαλία, την αποφυγή της πρόσληψης διδασκτόρων από το ίδιο Τμήμα (inbreeding) και την αξιοποίηση υποψηφίων διδασκτόρων στη διδασκαλία.

#### **Απαίτηση 6: Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη**

Η απαίτηση 6 του προτύπου αφορά στην επάρκεια μαθησιακών πόρων και τις υπηρεσίες φοιτητικής στήριξης. Από τα 77 προγράμματα σπουδών, τα 46 έχουν συμμορφωθεί πλήρως, τα 29 έχουν επιτύχει ικανοποιητική συμμόρφωση και 2 μόνο έχουν συμμορφωθεί σε μερικό βαθμό.

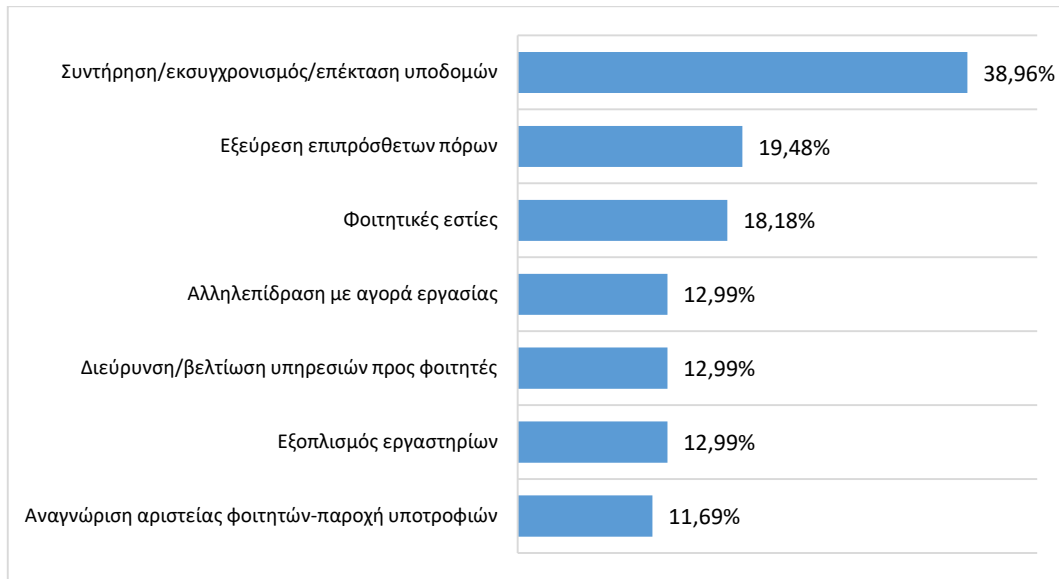
Στα θετικά σημεία περιλαμβάνονται οι σχέσεις με κοινωνικούς φορείς και άλλα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, η καλή κατάσταση των υποδομών και η τακτική συντήρησή τους, οι παρεχόμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους φοιτητές, η αποτελεσματικότητα του διοικητικού προσωπικού και η αξιοποίηση της τεχνολογίας.

Οι αδυναμίες σχετίζονται, κυρίως, με ελλείψεις στις υποδομές και τον εξοπλισμό, τη μειωμένη χρηματοδότηση και την υποστελέχωση, τις δυσμενείς αναλογίες διδασκομένων / διδασκόντων, τις μη ανεπτυγμένες σχέσεις με κοινωνικούς εταίρους και τη μη αξιοποίηση του θεσμού του ακαδημαϊκού συμβούλου.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως:

- τις υποδομές (θέματα συντήρησης, εκσυγχρονισμού, επέκτασης)
- την ανάγκη εξεύρεσης επιπρόσθετων πόρων
- τις φοιτητικές εστίες
- τη συνεργασία με φορείς από την αγορά εργασίας
- τη διεύρυνση/βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών στους φοιτητές

- τον εξοπλισμό εργαστηρίων
- την αναγνώριση αριστείας των φοιτητών με την παροχή υποτροφιών



**Σχήμα 69.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Επίσης, καταγράφονται συστάσεις σχετικές με την αναδιαμόρφωση ή βελτίωση των υποδομών ώστε να γίνουν περισσότερο φιλικές για τους φοιτητές και κατάλληλες για χρήση από ΑΜΕΑ, το ωράριο λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών, την υποστήριξη αποφοίτων για τη δημιουργία συνδέσμου, τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης, την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, την τόνωση του αισθήματος ασφάλειας στις εγκαταστάσεις.

### Απαίτηση 7: Διαχείριση πληροφοριών

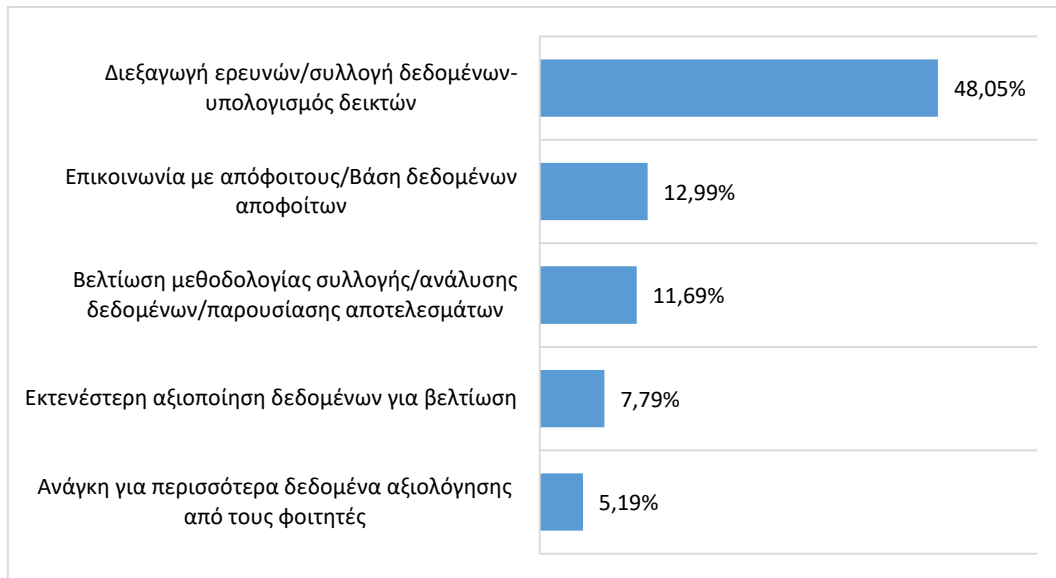
Η απαίτηση 7 του προτύπου αφορά στη συλλογή και διαχείριση των πληροφοριών εκ μέρους των ακαδημαϊκών μονάδων καθώς και την αξιοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων. Από το σύνολο των 77 προγραμμάτων σπουδών, τα 57 συμμορφώνονται πλήρως, 18 προγράμματα σπουδών συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό και 2 προγράμματα σπουδών συμμορφώνονται μερικώς.

Στην απαίτηση αυτή ως θετικό σημείο διαπιστώθηκε η αποτελεσματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων. Ωστόσο, το ίδιο σημείο εμφανίζεται και ως αδυναμία είτε εστιασμένο μόνο στα δεδομένα που αφορούν το πρόγραμμα σπουδών είτε στη διαδικασία διασφάλισης ποιότητας είτε στις υποστηρικτικές διαδικασίες και τις υποδομές.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως:

- την ανάγκη για συλλογή και άλλων επιπρόσθετων δεδομένων που σχετίζονται με τον ρυθμό αποφοίτησης, τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται, την ικανοποίηση του προσωπικού και των φοιτητών, τον φόρτο εργασίας του διδακτικού προσωπικού, την κατάσταση των υποδομών
- τη σημασία τακτικής επικοινωνίας με τους απόφοιτους
- την ανάγκη βελτίωσης της μεθοδολογίας συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και παρουσίασης των αποτελεσμάτων
- την καταγραφή των βημάτων της διαδικασίας αυτής
- την αξιοποίηση των δεδομένων για τη βελτίωση

- τη συλλογή και επιπρόσθετων δεδομένων από τους φοιτητές (π.χ. Η Τάξη)



**Σχήμα 70.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Ακόμη διατυπώθηκαν συστάσεις για την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού στην ανάλυση δεδομένων, την ανάπτυξη και νέων δεικτών ποιότητας και την τεκμηρίωση της διαδικασίας διαχείρισης πληροφοριών.

#### **Απαίτηση 8: Δημόσια πληροφόρηση**

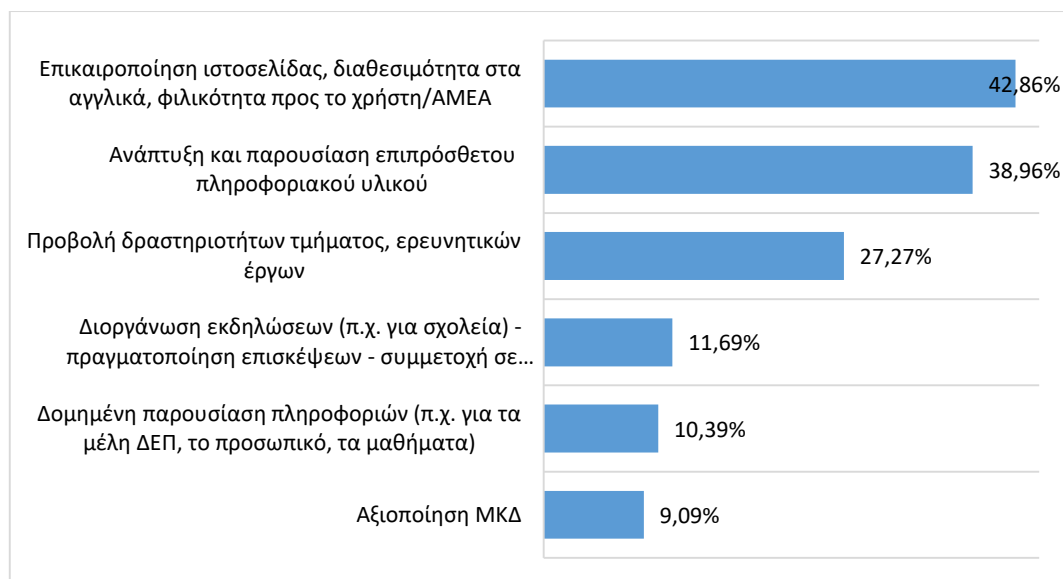
Η απαίτηση 8 του προτύπου αφορά στην υποχρέωση των ακαδημαϊκών μονάδων για τη δημόσια πληροφόρηση των δραστηριοτήτων τους και, ειδικότερα, των θεμάτων σπουδών, έρευνας, υπηρεσιών, κανονισμών, οδηγιών κ.λπ. Ως προς την απαίτηση αυτή σημειώνεται πλήρης συμμόρφωση 59 προγραμμάτων σπουδών, ικανοποιητική συμμόρφωση ενός αρκετά μικρότερου αριθμού προγραμμάτων σπουδών (15) και μερική συμμόρφωση τριών (3).

Ως θετικά σημεία αναφέρονται η καλή φήμη των προγραμμάτων σπουδών, η αποτελεσματική διαδικασία δημοσίων σχέσεων και η πληρότητα της ιστοσελίδας.

Στα αρνητικά σημεία περιλαμβάνεται η ελλιπής παρουσία στο διαδίκτυο, η μη δημοσιοποίηση πληροφοριών και η αδυναμία συμμόρφωσης με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR).

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως:

- Την ιστοσελίδα (επικαιροποιημένη πληροφόρηση, διαθεσιμότητα στα αγγλικά, φιλικότητα προς τον χρήστη, προσβασιμότητα ΑΜΕΑ κ.λπ.)
- Το πληροφοριακό υλικό
- Την προβολή των δραστηριοτήτων/της έρευνας των τμημάτων
- Τη διοργάνωση εκδηλώσεων/συμμετοχή
- Τη δομημένη παρουσίαση των πληροφοριών
- Την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης



**Σχήμα 71.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Ωστόσο, σε ορισμένες εκθέσεις πιστοποίησης τονίζεται η ανάγκη για τη δημοσίευση των εκθέσεων αξιολόγησης των ΠΠΣ, την επικαιροποίηση και τον εμπλουτισμό του οδηγού σπουδών, η ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη επικοινωνιακή στρατηγική (π.χ. με αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, διοργάνωση εκδηλώσεων για σχολεία) και η ανάπτυξη διεργασίας για την αξιολόγηση της ποιότητας της ιστοσελίδας.

#### **Απαίτηση 9: Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών**

Η απαίτηση 9 του προτύπου αφορά στη συνεχή παρακολούθηση και περιοδική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών. Τα 47 προγράμματα σπουδών συμμορφώνονται πλήρως με τις απαιτήσεις της αρχής, 29 προγράμματα συμμορφώνονται ικανοποιητικά και 1 πρόγραμμα συμμορφώνεται μερικώς.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται η συστηματική εφαρμογή των προτάσεων από την εξωτερική αξιολόγηση, τη συνεργασία ΜΟΔΙΠ-Τμήματος και η συμμετοχή των φοιτητών στις διαδικασίες.

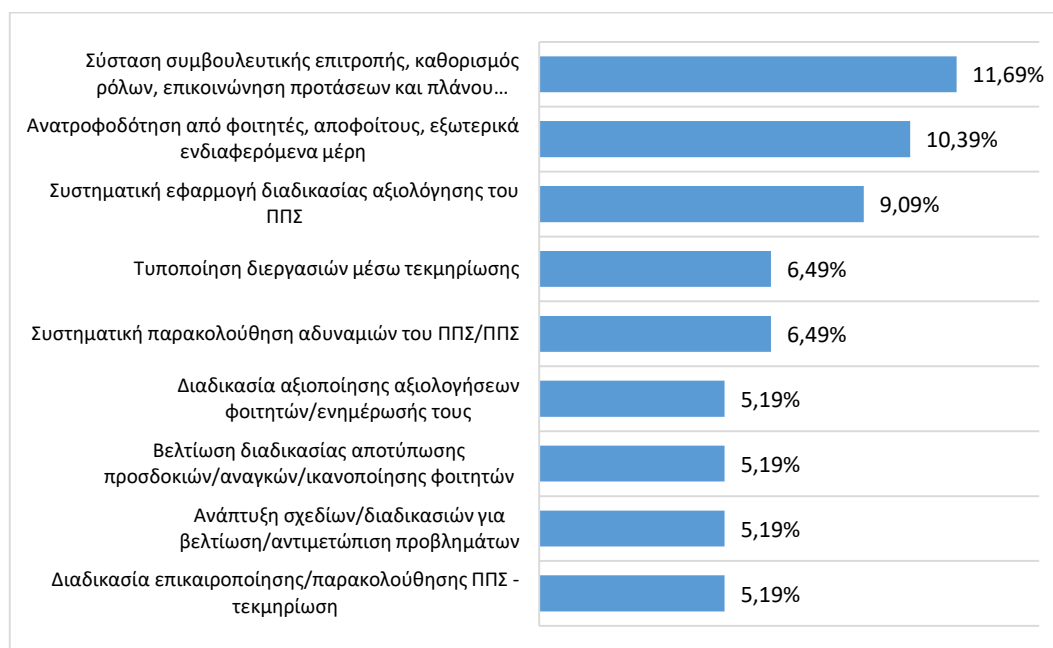
Αδύναμα σημεία αποτελούν η χαμηλή συμμετοχή των φοιτητών στις αξιολογήσεις και η μη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, η γραφειοκρατία και η συνεργασία ΜΟΔΙΠ-ΟΜΕΑ.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες αφορούν κυρίως:

- την ανάγκη σύστασης συμβουλευτικής επιτροπής στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι της αγοράς, των φοιτητών και των διδασκόντων, η οποία θα είναι επιφορτισμένη με την παρακολούθηση του προγράμματος σπουδών και την υποβολή προτάσεων βελτίωσης (και πλάνου ενεργειών) προς τα όργανα διοίκησης των τμημάτων
- την αξιοποίηση της ανατροφοδότησης από τους αποφοίτους και άλλα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη
- Τη συστηματικότητα εφαρμογής της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης
- Την τυποποίηση και τεκμηρίωση της όλης διαδικασίας
- Τη συστηματική παρακολούθηση αδυναμιών του ΠΠΣ
- Τη διαδικασία αξιοποίησης αξιολογήσεων φοιτητών και ενημέρωσής τους



- Τη βελτίωση της διαδικασίας αποτύπωσης προσδοκιών, αναγκών και ικανοποίησης των φοιτητών
- Την ανάπτυξη διαδικασιών για την αντιμετώπιση προβλημάτων
- Τη διαδικασία επικαιροποίησης του ΠΠΣ



**Σχήμα 72.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 9 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

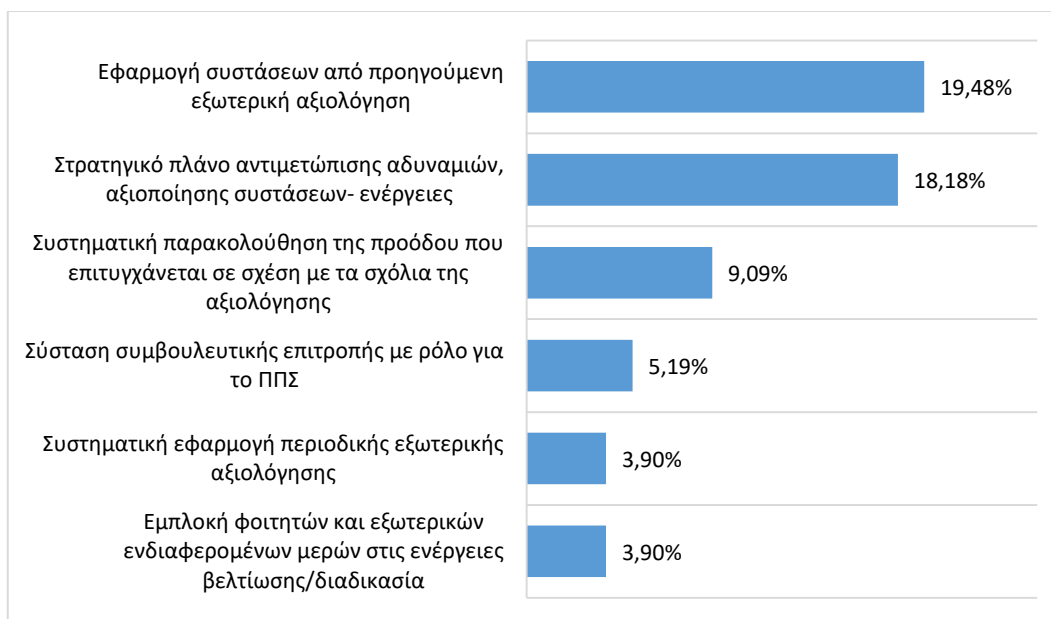
Ακόμη, καταγράφεται, μεταξύ άλλων, η ανάγκη σωστής ενημέρωσης του προσωπικού για θέματα αξιολόγησης, η σύνταξη περιεκτικών εκθέσεων εσωτερικής αξιολόγησης, και η τεκμηριωμένη σύνδεση στόχων, ενεργειών δράσης και δεικτών μέτρησης με βάση τις διαπιστώσεις της εσωτερικής αξιολόγησης προκειμένου να διασφαλίζεται η διαρκής βελτίωση.

#### **Απαίτηση 10: Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ**

Η απαίτηση 10 του προτύπου αφορά στην περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών. Η πλήρης συμμόρφωση με την απαίτηση αυτή επιτεύχθηκε από 54 προγράμματα προπτυχιακών σπουδών, η ικανοποιητική συμμόρφωση διαπιστώθηκε σε 21 προγράμματα σπουδών και η μερική συμμόρφωση καταγράφηκε μόνο σε 2 προγράμματα σπουδών.

Από τις εκθέσεις πιστοποίησης δεν καταγράφησαν θετικά ή αδύναμα σημεία. Ωστόσο, οι επιτροπές πιστοποίησης συστήνουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- την ανάγκη εφαρμογής των συστάσεων από την προηγούμενη εξωτερική αξιολόγηση
- την ανάγκη ανάπτυξης στρατηγικού πλάνου αντιμετώπισης αδυναμιών, αξιοποίησης των συστάσεων και διορθωτικών ενεργειών
- την παρακολούθηση της προόδου
- τη σύσταση συμβουλευτικής επιτροπής με ρόλο
- τη συστηματική εφαρμογή της περιοδικής εξωτερικής αξιολόγησης
- την εμπλοκή των φοιτητών και εξωτερικών ενδιαφερομένων μερών στις ενέργειες βελτίωσης



**Σχήμα 73.** Συχνότερες συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 10 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Ακόμη, μεταξύ των συστάσεων τονίζεται η σημασία της αναζήτησης διεθνών πιστοποιήσεων, βελτίωσης της διαδικασίας (π.χ. οι συναντήσεις με τις επιτροπές να γίνονται στα αγγλικά, να γίνεται καλύτερη κατανομή χρόνου ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη επικοινωνία με φοιτητές και απόφοιτους) και καλύτερης/πληρέστερης τεκμηρίωσης της ανταπόκρισης στα σχόλια της προηγούμενης αξιολόγησης.

### 3.3. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΠΠΣ

Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης των ΠΠΣ, παρατηρείται συστηματικότητα στον εντοπισμό συγκεκριμένων αδυναμιών και τη διατύπωση συστάσεων, οι οποίες αφορούν, κυρίως, στην ανάγκη επικαιροποίησης των γνωστικών αντικειμένων των προγραμμάτων σπουδών και τη διάρθρωση των μαθημάτων, αλλά και θέματα όπως η αναγνώριση της αριστείας, τόσο στη διδασκαλία και την έρευνα, όσο και στη σύνδεση διδασκαλίας και έρευνας. Επίσης, οι συστάσεις αφορούν στην εφαρμογή πολλαπλών τρόπων αξιολόγησης του προσωπικού, τη χρήση του mentoring σε νέους διδάσκοντες καθώς και την παρεχόμενη υποστήριξη σε διδάσκοντες με χαμηλή επίδοση, καθώς και τη διόρθωση της ανισορροπίας φύλων στο διδακτικό προσωπικό του Τμήματος.

Επιπλέον, οι συστάσεις που έγιναν προς άρση των αδυναμιών αφορούν στην ανάγκη για συλλογή και άλλων επιπρόσθετων δεδομένων που σχετίζονται με τον ρυθμό αποφοίτησης, την αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται, την ικανοποίηση του προσωπικού και των φοιτητών, τον φόρτο εργασίας του διδακτικού προσωπικού και την κατάσταση των υποδομών. Επιπρόσθετα, υπογραμμίζεται, μεταξύ άλλων, η σημασία τακτικής επικοινωνίας με τους απόφοιτους, η ανάγκη βελτίωσης της μεθοδολογίας συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και παρουσίασης των αποτελεσμάτων, η καταγραφή των βημάτων της διαδικασίας αυτής, η συλλογή επιπρόσθετων δεδομένων από τους φοιτητές και η αξιοποίησή τους (π.χ. Η Τάξη).

## Γ' ΜΕΡΟΣ: Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ

## Εισαγωγή

Το 2019, η ΑΔΙΠ προώθησε τους στρατηγικούς της στόχους, οι οποίοι απορρέουν από την αποστολή και τις βασικές της αρμοδιότητες, ως εξής:

- Οργάνωσε τη διεξαγωγή 8 πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ και 77 πιστοποιήσεων ΠΠΣ και πραγματοποίησε εσωτερικό έλεγχο των προτάσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ των ΑΕΙ
- Συνέχισε την ενημέρωση σεμιναριακού τύπου και υποστήριξε τα ΑΕΙ στην κατάθεση προτάσεων Πιστοποίησης
- Συμμετείχε σε ευρωπαϊκές και διεθνείς συναντήσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
- Επικοινωνήσε δημόσια τις δράσεις της σε Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ
- Διαχειρίστηκε το φυσικό και οικονομικό αντικείμενο του ΕΣΠΑ
- Αναθεώρησε το Εσωτερικό της Σύστημα Ποιότητας και βελτίωσε τις εσωτερικές διαδικασίες λειτουργίας της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης ενώ παράλληλα συνέχισε τις προσπάθειες στελέχωσής της
- Ολοκλήρωσε την πιλοτική φάση λειτουργίας του πληροφοριακού της συστήματος (ΟΠΕΣΠ)

### 1. Δραστηριότητες της ΑΔΙΠ κατά το 2019

Το 2019 το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ πραγματοποίησε είκοσι μία (21) συνεδριάσεις με κύριες θεματικές:

#### 1 Πιστοποίηση:

- Έγκριση Εκθέσεων Πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ και χορήγηση πιστοποίησης. Το Συμβούλιο χορήγησε πιστοποίηση σε 8 ΕΣΔΠ και 77 ΠΠΣ.
- Εξέταση μιας ένστασης κατά απόφασης πιστοποίησης.

#### 2 Διατύπωση γνώμης:

Σχετικά με αιτήματα του ΥΠΠΕΘ για:

- Αντιστοιχίες των Τμημάτων, Εισαγωγικών Κατευθύνσεων και Προγραμμάτων Σπουδών των ΑΕΙ και των ΑΕΑ για το ακ. έτος 2019-2020 (2 γνωμοδοτήσεις)
- Συνάφεια Τμημάτων ΑΕΙ (άρθρ. 59 ν. 4415/16) (1 αίτημα για 3 συνάφειες)
- Υπαγωγή Τμημάτων Πανεπιστημίων στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν. 4485/17 περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (8 αιτήματα για υπαγωγή 12 Τμημάτων) Εξετάστηκε το σύνολο των αιτημάτων, ολοκληρώθηκαν και εστάλη θετική γνώμη στο ΥΠΑΙΘ για 5 Τμήματα)
- Ίδρυση νέων Τμημάτων (1 αίτημα)

#### 3 Οργανωτικά/διοικητικά θέματα:

- οργανωτική διάρθρωση της Αρχής και στελέχωσή της
- χρηματοδότηση λειτουργίας της Υπηρεσίας (ΕΣΠΑ και Τακτικός Προϋπολογισμός)
- θέματα σχεδιασμού και δραστηριοτήτων της Αρχής

- διαδικασία αυτοαξιολόγησης και επαναπιστοποίησης της Αρχής και
- έγκριση της Έκθεσης Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2018

#### 4 Καθορισμός κριτηρίων και διαδικασιών:

- Το 2019, το Συμβούλιο της Αρχής καθόρισε τα κριτήρια και τη διαδικασία εξέτασης αιτημάτων των ΑΕΙ για ίδρυση νέων Τμημάτων σύμφωνα με τα παρακάτω:

#### Κριτήρια αξιολόγησης πρότασης για τη δημιουργία νέου Τμήματος (Απόφαση Συμβουλίου ΑΔΙΠ 88/04-6-2019/θέμα 3.2)

##### 1. Ακαδημαϊκή φυσιολογία και αποστολή

- Προσδιορισμός της φυσιολογίας και αποστολής

##### 2. Θεμελίωση της σκοπιμότητας ίδρυσης

- Με βάση τις ανάγκες της Οικονομίας εθνικής και περιφερειακής (οικονομικοί κλάδοι, απασχόληση, προσφορά-ζήτηση, προσδοκώμενα ακαδημαϊκά και επαγγελματικά προσόντα).
- Με βάση τη συγκριτική ακαδημαϊκή αξιολόγηση με άλλα, εθνικά και διεθνή, προγράμματα σπουδών στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο.
- Με βάση τον υφιστάμενο ακαδημαϊκό χάρτη. Σε τι διαφοροποιείται το προτεινόμενο από τα υφιστάμενα Τμήματα, πώς επηρεάζεται από τη σημερινή κατάσταση του ακαδημαϊκού χάρτη στο γνωστικό αντικείμενο.
- Με βάση τις εξελίξεις της επιστήμης (state of the art).

##### 3. Διαθέσιμοι πόροι: Υποδομές, υπηρεσίες, ανθρώπινο δυναμικό, χρηματοδότηση

- σε εκπαιδευτικές και ερευνητικές υποδομές (κτίρια, αίθουσες, εργαστήρια, εξοπλισμός κ.λπ.).
- σε προσωπικό (υφιστάμενο και νέο ανά κατηγορία, ειδικότητα, βαθμίδα και εργαστήριο).
- σε χρηματοδότηση (δυνατότητα χρηματοδότησης από δημόσιους και μη πόρους).
- υπηρεσίες (κεντρικές, Τμήματος, φοιτητικής μέριμνας, ψηφιακές, διοικητικές κ.λπ.).

##### 4. Διάρθρωση Σπουδών

- Οργάνωση: κατηγοριοποίηση μαθημάτων, κατανομή σε εξάμηνα, αναφορά σε ECTS.
- Μαθησιακή διαδικασία: φοιτητοκεντρική προσέγγιση (τρόποι διδασκαλίας και αξιολόγησης των φοιτητών πέραν των παραδοσιακών).
- Μαθησιακά αποτελέσματα: οι γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες που αποκτούν οι απόφοιτοι και αναφορά στα απονεμόμενα επαγγελματικά δικαιώματα.

##### 5. Έρευνα

- Είναι αναγκαίο να αναφέρονται οι ερευνητικές προτεραιότητες στο γνωστικό αντικείμενο, οι ευκαιρίες για διεπιστημονική έρευνα, η πρόκληση σε νέες γνώσεις, οι ενδεχόμενες ερευνητικές συνεργασίες κλπ.

## 6. Διασφάλιση ποιότητας

- Θα πρέπει να δηλώνεται η πολιτική και η στοχοθεσία διασφάλισης ποιότητας, όπως προκύπτει από τις εμπειρίες εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης μέχρι σήμερα.

## 7. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης

- Θα πρέπει να προκύπτει από τη στρατηγική διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τις σπουδές και την έρευνα στο γνωστικό αντικείμενο. (Ισχυρά σημεία, αδυναμίες, κίνδυνοι, ευκαιρίες).

### Απόφαση Συμβουλίου ΑΔΙΠ 91/22-8-2019/Θέμα 4.1

Το Ίδρυμα, πέραν της ανωτέρω τεκμηρίωσης με τη συμπλήρωση των στοιχείων από τα αρμόδια όργανα, θα πρέπει να αποστέλλει στην Αρχή και τα εξής:

- α) αιτιολογημένη εισηγητική έκθεση της ΜΟΔΙΠ, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της τα ανωτέρω «Κριτήρια αξιολόγησης πρότασης για τη δημιουργία νέου Τμήματος» και
- β) τη στρατηγική στόχευση του Ιδρύματος, ειδικά για την προτεινόμενη ακαδημαϊκή ανασυγκρότησή του, λόγω της σχεδιαζόμενης ίδρυσης νέων Τμημάτων.

## 2. Ανθρώπινο δυναμικό

Την ευθύνη της διοίκησης και λειτουργίας της Αρχής έχει ο Γενικός Διευθυντής (άρθρ. 69 του ν. 4009/2011), οι αρμοδιότητες του οποίου συνίστανται στον συντονισμό και την κατεύθυνση της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας και των μονάδων τους, στην εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου και την υλοποίηση άλλων πράξεων της Αρχής. Επιπλέον, είναι διοικητικός και πειθαρχικός προϊστάμενος του ειδικού επιστημονικού και του διοικητικού προσωπικού.

Οι προβλεπόμενες από τον νόμο οργανικές θέσεις για τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Αρχής ανέρχονται σε 45, με καλυμμένες οργανικά μόνο τις οκτώ (8) θέσεις. Το προσωπικό της ΑΔΙΠ αποτελείται από μεταταγμένους και αποσπασμένους υπαλλήλους, προερχόμενους από τον στενό και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη βελτίωση και την υποστήριξη των λειτουργιών της Αρχής, επιδιώχθηκε και το 2019 η περαιτέρω στελέχωσή της. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΑΔΙΠ εξέδωσε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την απόσπαση προσωπικού για κάλυψη 15 θέσεων. Επιλέχθηκαν 12 άτομα, ωστόσο, μόνο 2 θέσεις καλύφθηκαν μέσα στο 2019, ενώ οι διαδικασίες ολοκληρώθηκαν για ακόμη τρεις (3) αποσπάσεις με μεγάλη εξωγενή καθυστέρηση το 2020. Οι υπόλοιπες εγκεκριμένες από την Αρχή αποσπάσεις βάσει της ανωτέρω πρόσκλησης δεν ολοκληρώθηκαν, λόγω μη έγκρισης από τον οικείο Υπουργό.

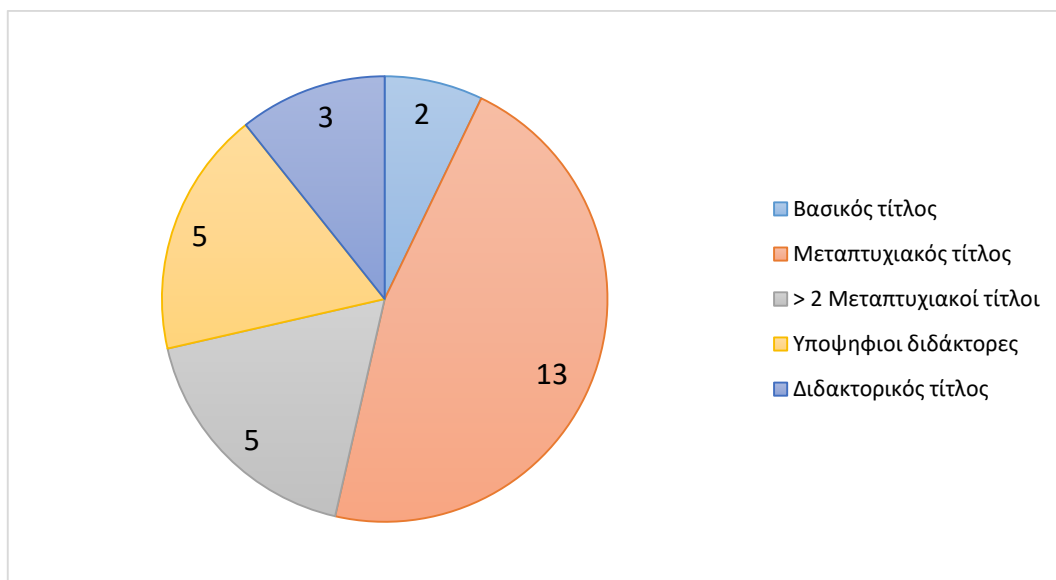
Επίσης, το 2019 ολοκληρώθηκαν με μεγάλη καθυστέρηση κάποιες από τις εκκρεμούσες αποσπάσεις του 2018 και συγκεκριμένα πέντε (5) νέοι υπάλληλοι ανέλαβαν καθήκοντα στην Αρχή εντός του έτους. Ωστόσο, μέσα στο 2019 αποχώρησαν από την Υπηρεσία τέσσερις (4) υπάλληλοι, επειδή έληξαν δύο (2) αποσπάσεις, ανακλήθηκε μία (1) και μία (1) υπάλληλος αποχώρησε λόγω διορισμού της σε άλλο φορέα. Η υποστελέχωση της ΑΔΙΠ παρέμεινε και αυτό το έτος ένα από τα κύρια προβλήματα της Υπηρεσίας, το οποίο συνδέεται τόσο με τους δημοσιονομικούς περιορισμούς όσο και με τις αναποτελεσματικές διαδικασίες απόσπασης προσωπικού. Η διαφορά μεταξύ του υφιστάμενου πλήθους του προσωπικού (21 άτομα: 8 μεταταγμένοι και 13 αποσπασμένοι) και του

προβλεπόμενου (45) από το νόμο παραμένει μεγάλη και διαχρονικά παρόμοια, παρά τη συστηματικές προσπάθειες στελέχωσης της Υπηρεσίας.

Στα ανωτέρω στοιχεία δεν περιλαμβάνονται οι εξωτερικοί συνεργάτες της ΑΔΙΠ, οι οποίοι απασχολούνται στην Αρχή μέσω του ΕΣΠΑ για την υλοποίηση ΠΕ του έργου. Το 2019 η Αρχή απασχόλησε έξι (6) εξωτερικούς συνεργάτες, όπως προβλέπεται στο τεχνικό δελτίο του Έργου.

Δεδομένου του μικρού αριθμού προσωπικού και του συνεχιζόμενου φόρτου εργασίας όλων των Διευθύνσεων, η επιμόρφωση και κατάρτιση του προσωπικού σε αντικείμενα άμεσα συνδεδεμένα με τις υφιστάμενες αρμοδιότητες της Αρχής κυμάνθηκε στα επίπεδα του προηγούμενου έτους. Ωστόσο και παρά τις αντιξοότητες, έγιναν επιμορφώσεις στο ΕΚΔΔΑ, όπως «Εκπαίδευση Προϊσταμένων Τμημάτων», «Δημοσιονομική Διαχείριση: Έλεγχος και Πληρωμή Δαπανών στην Κεντρική Διοίκηση», «Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων: Οι Υποχρεώσεις της Δημόσιας Διοίκησης», «Ασφάλεια Δεδομένων: Η Εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων», σεμινάρια βελτίωσης κοινωνικών ικανοτήτων όπως «Βελτίωση κοινωνικών ικανοτήτων: Η αφηγηματική τεχνική ως διοικητική πράξη», «Αξιοποίηση των μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media) ως εργαλείου επικοινωνίας στη Δημόσια Διοίκηση», αλλά και σε σεμινάρια/ημερίδες άλλων φορέων, όπως «ICT Security World» υπό την αιγίδα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, «9th Infocom Security Conference 2019».

Το επίπεδο εκπαίδευσης του προσωπικού της ΑΔΙΠ είναι υψηλό, όπως απεικονίζεται στο ακόλουθο σχήμα.



**Σχήμα 74.** Επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ

### 3. Οικονομικός Απολογισμός

Η χρηματοδότηση της Αρχής πραγματοποιείται μέσω i. του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι πιστώσεις του οποίου εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας και ii. του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΔΒΜ).

#### 3.1. Τακτικός Προϋπολογισμός

Η διαμόρφωση του Τακτικού Προϋπολογισμού για το έτος 2019 απεικονίζεται στον παρακάτω Πίνακα.

**Πίνακας 38.** Δαπάνες τακτικού προϋπολογισμού

Κωδικός Φ./Ε.Φ.	ΑΛΕ126	Περιγραφή ΑΛΕ	Εξοφλήσεις
<b>1019-802-0000000</b>	21101	Αμοιβές μελών Ανεξάρτητων Αρχών	€ 52.393,97
	21201	Τακτικές αποδοχές τακτικών υπαλλήλων	€ 447.935,16
	21902	Εργοδοτικές εισφορές τακτικών υπαλλήλων	€ 97.476,39
	24	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	€ 11.132,04
	31	Πάγια περιουσιακά στοιχεία	€ 284,59
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>			<b>€ 609.222,15</b>

Οι αμοιβές των πολιτικών υπαλλήλων διαμορφώνονται βάσει της κείμενης νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία η μισθοδοσία του προσωπικού της ΑΔΙΠ βαρύνει αποκλειστικά τον τακτικό της προϋπολογισμό και έχει μεταφερθεί από τον προϋπολογισμό των φορέων προέλευσης των υπαλλήλων. Τα μέλη του Συμβουλίου, πλην του Προέδρου της ΑΔΙΠ, δεν μισθοδοτούνται από την ΑΔΙΠ, αλλά από τα οικεία ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης και δεν λαμβάνουν αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις.

Από τον Πίνακα προκύπτει ότι οι δαπάνες αμοιβών καλύπτουν το 82,13% του προϋπολογισμού, οι εισφορές το 16%, ενώ μόλις το 1,83% αφορά σε αγορές αγαθών και υπηρεσιών και το 0,05% σε πάγια περιουσιακά στοιχεία. Μέρος των λειτουργικών αναγκών της ΑΔΙΠ για την υλοποίηση σημαντικού μέρους της αποστολής της καλύπτεται μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΣΠΑ 2014 - 2020.

#### 3.2. ΕΣΠΑ 2014 – 2020

Τα οικονομικά στοιχεία για το 2019 του Υποέργου (Α/Α 1) «Εφαρμογή του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης» της Πράξης «Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714

<sup>126</sup> ΑΛΕ=Αναλυτικός Λογαριασμός Εξοδου

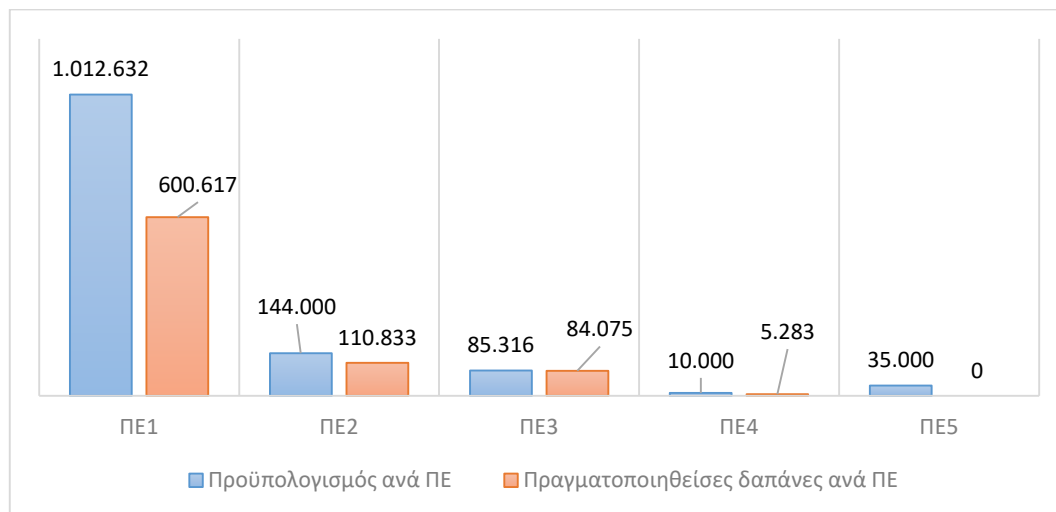


που εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020» παρουσιάζονται στον Πίνακα 39.

**Πίνακας 39.** Οικονομικά στοιχεία Έργου ΕΣΠΑ 2019

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΓΟΥ από 01/01/2019 έως 31/12/2019					
«Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020					
Συνολικός προϋπολογισμός έργου	Έσοδα 2019	Υπόλοιπο	Πραγματοποιηθείσες Δαπάνες	Πληρωμές	Υπόλοιπο Πληρωμών
€ 3.510.102,99	€1.108.435,34	€1.951.667,65	€800.807,45	€673.520,46	€127.286,99
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ					
Ποσοστό κόστους (Δαπάνες / Προϋπολογισμό)		Ποσοστό δυνητικής απορρόφησης (Δαπάνες / Έσοδα)		Ποσοστό απορρόφησης (Πληρωμές / Έσοδα)	
22,81%		72,25%		60,76%	

Στο Σχήμα 75 απεικονίζεται το ύψος των πραγματοποιηθεισών δαπανών ανά Πακέτο Εργασίας:



**Σχήμα 75.** Δαπάνες του Έργου που πραγματοποιήθηκαν ανά PE κατά το 2019 (σε ευρώ)

Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, το ποσοστό δυνητικής απορρόφησης αυξήθηκε από 63,63% σε 72,25% αλλά το ποσοστό απορρόφησης μειώθηκε από 63,36% σε 60,76%.

Τα Πακέτα Εργασίας (PE) του Έργου περιγράφονται ως εξής:

#### PE 1: Εφαρμογή του Συστήματος Πιστοποίησης (ΠΠΣ & ΜΟΔΙΠ) στα ΑΕΙ

Η ΑΔΙΠ, σε συνέχεια των προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος που εστάλησαν στα Ιδρύματα της χώρας στο τέλος του 2018 και το 2019, πραγματοποίησε το 2019 την πιστοποίηση ποιότητας 8 ΕΣΔΠ και 77 ΠΠΣ από επιτροπές εμπειρογνομώνων. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για την

υλοποίηση αυτών των πιστοποιήσεων περιλαμβάνουν μετακινήσεις, διαμονή και αποζημίωση εμπειρογνομόνων.

### **ΠΕ 2: Εξωτερικοί συνεργάτες**

Το έργο των εξωτερικών συνεργατών αφορά πρωτίστως στην αποδελτίωση, κατάταξη, ανάλυση δεδομένων από τις προτάσεις πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και των εσωτερικών συστημάτων ποιότητας, στη συσχέτισή τους και παραγωγή δεικτών, στην οριζόντια επεξεργασία των πεδίων του ΟΠΕΣΠ όπως αυτά συμπληρώνονται από τα ΑΕΙ της χώρας, στον ποιοτικό έλεγχο δεδομένων και τον συσχετισμό τους με διεθνή δεδομένα και, τέλος, στην παραγωγή αναφορών.

### **ΠΕ 3: Λειτουργικές ανάγκες της ΑΔΙΠ**

Για το 2019 οι σχετικές δαπάνες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες συντήρησης του ΟΠΕΣΠ, προμήθεια αναλώσιμων και γραφικής ύλης, ετήσιες συνδρομές στην ΕΝQA και στο ΙΝQAAHE για τη συμμετοχή της Αρχής ως πλήρους μέλους, νομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες δημοσιότητας και εκτυπώσεων υλικών πιστοποίησης και πιστοποιητικών, υπηρεσίες τροφοδοσίας των συναντήσεων με επιτροπές πιστοποίησης, πρυτανικές αρχές και μέλη των ΜΟΔΙΠ.

### **ΠΕ 4: Επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας**

Η επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας των μελών και στελεχών της ΑΔΙΠ αφορά στα αντικείμενα διασφάλισης ποιότητας, αξιολόγησης, πιστοποίησης και λοιπών συναφών με τους σκοπούς της ΑΔΙΠ ενεργειών. Το 2019 οι σχετικές δαπάνες αφορούσαν εκπροσώπηση και συμμετοχές της Αρχής στη συνάντηση των μελών της ΕΝQA που πραγματοποιήθηκε στο Ταλίν της Εσθονίας (25-26 Απριλίου 2019), στη γενική συνέλευση των μελών της ΕΝQA και στις σχετικές εκδηλώσεις των διοργανωτών (ΕΝQA και ΑΝQA) στο Ερεβάν της Αρμενίας (16-18 Οκτωβρίου 2019) και συμμετοχή στο 1ο σεμινάριο παρουσίασης του κοινοπρακτικού σχήματος του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) με την ORCID (Open Researcher and Contributor ID) στο Ρέθυμνο (9 Οκτωβρίου 2019).

### **ΠΕ 5: Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ (ΕΝQA)**

Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΕΝQA): επιθεώρηση και επαναπιστοποίηση της ΑΔΙΠ ως πλήρους μέλους της ΕΝQA και του Ευρωπαϊκού Μητρώου Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (EQAR). Η προετοιμασία της διαδικασίας εσωτερικά στην Υπηρεσία ολοκληρώθηκε μέσα στο 2019, χωρίς πρόκληση δαπανών, και κατατέθηκαν στην ΕΝQA όλα τα σχετικά έγγραφα και αρχεία για την επιθεώρηση και επαναπιστοποίησή της. Ωστόσο η ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταφέρεται για το 2021, λόγω της αλλαγής των οργανικών διατάξεων και της μετονομασίας της ΑΔΙΠ σε ΕΘΑΑΕ.

## **4. Στρατηγικός προγραμματισμός της επόμενης πενταετίας**

Κατά έτος 2019, το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ ενέκρινε το στρατηγικό προγραμματισμό της Αρχής για την επόμενη πενταετία (2019-2024).

Οι βασικοί στρατηγικοί άξονες αφορούν:

- Την ολοκλήρωση σύνταξης ειδικών προτύπων ποιότητας για το σύνολο των αρμοδιοτήτων πιστοποίησης και την ανάληψη της πρωτοβουλίας της πλήρους και άμεσης ενεργοποίησης

των αρμοδιοτήτων της που αφορούν στην προώθηση της αριστείας και στη σύνδεση της διασφάλισης ποιότητας με τη χρηματοδότηση των ΑΕΙ.

- Την οργάνωση και ενίσχυση της γνωμοδοτικής της λειτουργίας σε επίπεδο εθνικής στρατηγικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση καθώς και των επιμέρους θεμάτων ποιότητας των σπουδών, έρευνας και διοικητικού έργου των ΑΕΙ.
- Τη διαρκή παροχή υποστήριξης στα ΑΕΙ με τις κατάλληλες κατευθύνσεις και οδηγίες, τη μεταφορά τεχνογνωσίας ποιότητας και συστάσεων για βελτίωση.
- Τη διάθεση των αναγκαίων πόρων για την εκπλήρωση της αποστολής και της στρατηγικής της. Η ΑΔΙΠ θα πρέπει να διασφαλίσει επαρκή χρηματοδότηση και ανθρώπινο δυναμικό.
- Τη νομοθετική παρέμβαση της πολιτείας για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της ΑΔΙΠ σε οργανωτικό, λειτουργικό και οικονομικό επίπεδο.
- Την ένταση των προσπαθειών για βελτίωση της εσωτερικής διασφάλισης ποιότητας, της ανάπτυξης θεσμικής κουλτούρας και κουλτούρας ποιότητας με την εσωτερική θεσμοθέτηση κανόνων λειτουργίας που θα προωθούν το όραμα, την αποστολή και τις αξίες της ποιότητας.
- Τη σύνταξη και τη δημοσιοποίηση πλαισίου αρχών για τις αναγκαίες αλλαγές στο περιβάλλον της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Η ΑΔΙΠ στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής της για την υποστήριξη των Ιδρυμάτων αποφάσισε:

- να συνεχίσει να υποστηρίζει τα Ιδρύματα με οδηγίες και συστάσεις καθώς και οργανωμένες διαλέξεις σε επίπεδο ακαδημαϊκής κοινότητας για γενικά και ειδικά θέματα ποιότητας.
- να υποστηρίξει την χρηματοδότηση προγράμματος για την κάλυψη των αναγκών στελέχωσης και εκπαίδευσης των μελών και του προσωπικού των ΜΟΔΙΠ.
- να ζητήσει χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ για την εφαρμογή πιστοποίησης στους λοιπούς δύο κύκλους σπουδών (ΠΜΣ, ΠΔΣ) και στη συνέχεια για πιστοποίηση των ΚΕΔΙΒΙΜ.
- να ζητήσει τη χρηματοδότηση δράσεων αριστείας για τα ΑΕΙ και τη σύνδεσή τους με τα αποτελέσματα διασφάλισης ποιότητας.
- να αναλάβει πρωτοβουλίες από κοινού με τα Ιδρύματα για τη συμμετοχή φοιτητών σε δράσεις πληροφόρησης ή επιμόρφωσης για τη διασφάλιση ποιότητας.
- να αναλάβει πρωτοβουλίες για τη διαχείριση των δεδομένων της ανώτατης εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο σε συνεργασία με την ΕΛΣΤΑΤ και το ΕΚΤ, με σκοπό την ενιαία ετήσια διεξαγωγή των μετρήσεων.

## 5. Δράσεις ενημέρωσης και συνεργασίας

### 5.1. Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας

- Ενημερωτικές συναντήσεις για θέματα ποιότητας και πιστοποίησης με Πρυτανικές Αρχές, Προέδρους Διοικουσών Επιτροπών και Προέδρους Τμημάτων διαφόρων Πανεπιστημίων της χώρας (ΔΠΘ, ΑΠΘ, ΠΑΜΑΚ, ΠΑΔΑ, Πάντειο, Παν. Δυτ. Μακεδονίας).
- Ενημερωτικές τεχνικές συναντήσεις στα γραφεία της ΑΔΙΠ με τους Προέδρους και με στελέχη των ΜΟΔΙΠ των Ιδρυμάτων, με στόχο την εκτενέστερη ενημέρωσή τους για τα πρότυπα ποιότητας και τις απαιτήσεις τους, καθώς και την τεχνική συνδρομή τους στη διαδικασία της πιστοποίησης και της κατάθεσης προτάσεων πιστοποίησης.

## 5.2. Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων και Προέδρων ΔΕ των ελληνικών ΑΕΙ

Η ΑΔΙΠ, μετά από πρόσκληση των αρμοδίων οργάνων, συμμετείχε στις εργασίες των παρακάτω Συνόδων Πρυτάνεων και Αντιπρυτάνεων Ακαδημαϊκών Υποθέσεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων, με στόχο την παρουσίαση και ανάλυση θεμάτων αξιολόγησης και πιστοποίησης των Ιδρυμάτων:

- 90ή Σύνοδο Πρυτάνεων (15 & 16/3/2019, Ηράκλειο Κρήτης)
- 91η Σύνοδο Πρυτάνεων (13-15/06/2019, Κέρκυρα)
- 92η Σύνοδο Πρυτάνεων (28-30/11/2019, Αθήνα)
- Στις 30-10-2019 ο Πρόεδρος, οι δύο Αντιπρόεδροι και η Γενική Διευθύντρια της ΑΔΙΠ υποδέχτηκαν στα γραφεία της Αρχής και ενημέρωσαν τα μέλη του Προεδρείου της Συνόδου Πρυτάνεων, καθ. Μ. Νικολαΐδη και καθ. Μ.Α. Δημόπουλο.

## 5.3. Απονομές πιστοποιητικών ποιότητας

Το 2019, μετά από πρόσκληση των Ιδρυμάτων, ο Πρόεδρος, μέλη του Συμβουλίου και η Γεν. Δ/ντρια της Αρχής παρευρέθηκαν στις ακόλουθες τελετές απονομής πιστοποιητικού ποιότητας ΕΣΔΠ:

- Παρουσίαση του Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας και απονομή του Πιστοποιητικού Ποιότητας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 14-01-2019
- Απονομή του πιστοποιητικού Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 24-09-2019
- Απονομή του πιστοποιητικού Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 19-12-2019
- Απονομή του πιστοποιητικού Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 20-12-2019

## 5.4. Ενημερωτικές συναντήσεις με θεσμούς και φορείς στα γραφεία της Αρχής

- Συνάντηση του Προέδρου και των μελών του Συμβουλίου με τον Υπουργό Παιδείας Κ. Γαβρόγλου και τον Γεν. Γραμματέα του ΥΠΠΕΘ Η. Γεωργαντά, 8-04-2019
- Επίσκεψη της Βουλευτή Επικρατείας, Υπεύθυνης Τομέα Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ν. Κεραμέως για συζήτηση με τα μέλη του Συμβουλίου για θέματα της Αρχής και της Ανώτατης Εκπαίδευσης, 13-05-2019
- Συνάντηση εργασίας με τον Πρόεδρο του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, κ. Σπ. Μάμαλη με θέματα σύνδεσης των ακαδημαϊκών προσόντων και επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων του κλάδου, το πρόγραμμα πιστοποιήσεων των οικείων ΠΠΣ καθώς και τη συμμετοχή των μελών του ΓΕΩΤΕΕ στη διαδικασία πιστοποίησης, 12-11-2019
- Συνάντηση εργασίας με τον Γεν. Γραμματέα του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου (ΠΙΣ) Δρ. Γ. Ελευθερίου και τον εκπρόσωπο του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών στον ΠΙΣ, Δρ. Α. Μανδρέκα, για θέματα της ιατρικής εκπαίδευσης και των ακαδημαϊκών προσόντων των αποφοίτων καθώς και το γενικότερο πλαίσιο συμμετοχής των μελών του ΠΙΣ στις πιστοποιήσεις των οικείων ΠΠΣ, 13-11-2019

## 5.5. Τιμητική εκδήλωση της ΑΔΙΠ

Την 1 Οκτωβρίου 2019 πραγματοποιήθηκε, για πρώτη φορά, τιμητική εκδήλωση στα γραφεία της Αρχής, στην οποία ο Πρόεδρος και τα μέλη του Συμβουλίου τίμησαν την τέως Πρόεδρο της ΑΔΙΠ, Καθηγήτρια Νικολέττα Παϊσίδου και τον τέως Αντιπρόεδρο, Καθηγητή Ιωάννη Γεροθανάση για τη συνεισφορά τους.

## 5.6. Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων

Στις 3-10-2019, ο Πρόεδρος της ΑΔΙΠ, Καθ. Π. Κυπριανός, συνοδευόμενος από τη Γεν. Δ/ντρια της ΑΔΙΠ, Δρ. Χρ. Μπέστα υπέβαλαν την Έκθεση Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2018 στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων και τον Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 67 του ν. 4009/11.

Στις 12-11-2019 πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση της Έκθεσης Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2018 ενώπιον της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων. Την Έκθεση παρουσίασαν ο Πρόεδρος της Αρχής Καθ. Κυπριανός και η Γεν. Διευθύντρια, Δρ. Χρ. Μπέστα. Στη συνεδρίαση της Επιτροπής παρευρέθηκαν οι Αντιπρόεδροι Καθ. Γ. Ζαλίδης και Καθ. Β. Τσιάντος και τα μέλη του Συμβουλίου Καθ. Π. Μητλιάγκα, Καθ. Γ. Τσαντόπουλος και ο Ερευνητής Α' Ε. Γερασόπουλος.

## 6. Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ

Η ΑΔΙΠ συμμετέχει, ως πλήρες μέλος, στο Διεθνές Δίκτυο Φορέων Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (INQAAHE), παρακολουθώντας ενεργά τον επιστημονικό διάλογο σε διεθνές επίπεδο για τα θέματα διασφάλισης ποιότητας και τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης διεθνώς.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΑΔΙΠ, ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ENQA), συμμετείχε και το 2019 στα όργανα και τις αποφάσεις της ENQA, παρακολουθώντας συστηματικά τις ευρωπαϊκές πολιτικές δράσεων στη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τις εξελίξεις γενικότερα στον ΕΧΑΕ.

### 6.1. Συνεργασία με τον ΔΙΠΑΕ Κύπρου

Το 2019 πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία της Αρχής δύο ουσιαστικές συναντήσεις για ζητήματα συνεργασίας μεταξύ των δύο Αρχών:

- Συνάντηση εργασίας με την Πρόεδρο του Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης (ΔΙΠΑΕ) της Κύπρου, Καθ. Μ. Κουτσελίνη, 11-04-2019
- Διευρυμένη συνάντηση εργασίας των μελών της ΑΔΙΠ και του ΔΙΠΑΕ για συζήτηση για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, μεταξύ άλλων της διασφάλισης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών σε σχέση με το εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων, θέματα διαπανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου και δυνατότητες

και προοπτικές συνεργασίας των δύο φορέων με απώτερο στόχο την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας μεταξύ των δύο Αρχών, 5-11-2019.

## 6.2. Εκπροσώπηση της ΑΔΙΠ σε άλλες εκδηλώσεις

Η ΑΔΙΠ το 2019 συμμετείχε δια του Προέδρου της, Καθηγητή Π. Κυπριανού στο συνέδριο της Ένωσης Βαλκανικών Πανεπιστημίων (BUA) με θέμα: “Εφαρμογή της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη Βαλκανική Χερσόνησο: ο ρόλος των Πανεπιστημίων», που διοργανώθηκε από το ΑΠΘ και πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη 16-18/4/2019. Ο κ. Κυπριανός συμμετείχε ως κύριος ομιλητής στην έναρξη της θεματικής συνεδρίας «Quality Assurance in Higher Education» (16/4/2019) με την ομιλία του «Academic Accreditation requirements in European Higher Education Area and National Quality Assurance Agencies».

## Επίλογος

Η Ανώτατη Εκπαίδευση στη χώρα μας, κατά το έτος 2019, εξακολουθεί να παρουσιάζει παρόμοια εικόνα με αυτή των τελευταίων ετών, από πλευράς επιδόσεων: αύξηση του ποσοστού κατόχων πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό του πληθυσμού, αλλά ταυτόχρονα φοιτητικός πληθυσμός με μεγάλο ποσοστό μη ενεργών φοιτητών, μειωμένες προοπτικές απασχόλησης με σχετικά χαμηλές αποδοχές για τους απόφοιτους, σε σύγκριση με τις χώρες της ΕΕ και του ΟΟΣΑ. Χρόνιες διαθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης αποτελούν οι χαμηλοί ρυθμοί αποφοίτησης, η δυσμενής αναλογία φοιτητών/διδασκόντων, οι χαμηλοί ρυθμοί ανανέωσης του διδακτικού προσωπικού καθώς και η διατήρηση μειωμένης δημόσιας χρηματοδότησης. Οι σχετικά καλές επιδόσεις της χώρας μας στην έρευνα διατηρούνται και στο 2019, αποδεικνύοντας ότι υπάρχει ένα διαχρονικά διαμορφωμένο ευνοϊκό περιβάλλον στην έρευνα, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί στρατηγικά. Κατά το 2019 συνεχίστηκε η αναδιάρθρωση του χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης με συγχωνεύσεις ή απορροφήσεις μεταξύ Ιδρυμάτων του Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα. Στο τέλος του έτους η ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση αριθμούσε είκοσι τέσσερα (24) Πανεπιστήμια και ένα (1) ΤΕΙ.

Η ΑΔΙΠ συνέχισε τη διενέργεια πιστοποιήσεων με εντατικούς ρυθμούς, για 77 Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών και 8 Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας. Τα συμπεράσματα συγκλίνουν στον κοινό εντοπισμό θετικών στοιχείων αλλά και αδυναμιών, ενώ καταγράφεται μια συστηματική βελτίωση σε θέματα εμπλουτισμού των μεθόδων διδασκαλίας και στη σχετική ανάπτυξη της κουλτούρας ποιότητας των Ιδρυμάτων. Ως προκλήσεις παραμένουν τα θέματα της στρατηγικής διοίκησης των Ιδρυμάτων και ο αποτελεσματικός σχεδιασμός, η επικαιροποίηση και η εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών με τη συμμετοχή των φοιτητών αλλά και των εξωτερικών φορέων.

Τέλος, η ΑΔΙΠ το 2019 συνέχισε την προώθηση της στρατηγικής της για επέκταση των δράσεων εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας και την εσωτερική της ανάπτυξη με την ανανέωση του στρατηγικού της προγραμματισμού για την επόμενη πενταετία.

## Παραρτήματα



## Παράρτημα Α.1: Αναλυτικός χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (Ιούλιος 2020)

**Πίνακας 40.** Αναλυτικός χάρτης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (Ιούλιος, 2020)

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ</b>									
1	ΑΣΚΤ	Αθήνα	Εικαστικών Τεχνών	Εικαστικών Τεχνών			Υ.Π		
2	ΑΣΚΤ	Αθήνα	Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης	Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης	ΝΑΙ	ΙΣ			
<b>ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</b>									
3	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
4	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών	Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών			Υ.Π		
5	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών			Υ.Π		
6	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Βιολογίας	Βιολογίας			Υ.Π		
7	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
8	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
9	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Γεωλογίας	Γεωλογίας			Υ.Π		
10	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Γεωπονίας	Γεωπονίας			Υ.Π		
11	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος	Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος			Υ.Π		
12	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας	Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας			Υ.Π		
13	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών	Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών			Υ.Π		
14	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	ΝΑΙ	ΙΣ			
15	ΑΠΘ	Σέρρες	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Σέρρες)	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού Σερρών			Υ.Π		
16	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης	Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης			Υ.Π		
17	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών			Υ.Π		

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
18	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Θεάτρου	Θεάτρου			Υ.Π		
19	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Θεολογίας	Θεολογίας			Υ.Π		
20	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Θεολογίας	Θεολογίας - Μουσουλμανικών Σπουδών			Υ.Π		
21	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ιατρική Σχολή	Ιατρικής			Υ.Π		
22	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ιστορίας και Αρχαιολογίας	Ιστορίας και Αρχαιολογίας			Υ.Π		
23	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
24	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Κινηματογράφου	Κινηματογράφου			Υ.Π		
25	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Κτηνιατρική Σχολή	Κτηνιατρικής			Υ.Π		
26	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Μαθηματικών	Μαθηματικών			Υ.Π		
27	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης	Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης			Υ.Π		
28	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών			Υ.Π		
29	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Μουσικών Σπουδών	Μουσικών Σπουδών			Υ.Π		
30	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Νομικής	Νομικής			Υ.Π		
31	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Οδοντιατρική Σχολή	Οδοντιατρικής			Υ.Π		
32	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών			Υ.Π		
33	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
34	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Πληροφορικής	Πληροφορικής			Υ.Π		
35	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας	Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας			Υ.Π		
36	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Πολιτικών Επιστημών	Πολιτικών Επιστημών			Υ.Π		
37	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών			Υ.Π		
38	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Φαρμακευτικής	Φαρμακευτικής			Υ.Π		
39	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Φιλολογίας	Φιλολογίας			Υ.Π		
40	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής	Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής			Υ.Π		
41	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Φυσικής	Φυσικής			Υ.Π		
42	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Χημείας	Χημείας			Υ.Π		
43	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Χημικών Μηχανικών	Χημικών Μηχανικών			Υ.Π		
44	ΑΠΘ	Θεσσαλονίκη	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας			Υ.Π		

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ</b>									
45	ΑΣΠΑΙΤΕ	Αθήνα	Εκπαιδευτικών Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Εκπαιδευτικών Ηλεκτρονικών Μηχανικών	Εκπαιδευτικών Ηλεκτρολόγων Μηχανικών				<b>Μ.Υ</b>	
46	ΑΣΠΑΙΤΕ	Αθήνα	Εκπαιδευτικών Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Εκπαιδευτικών Ηλεκτρονικών Μηχανικών	Εκπαιδευτικών Ηλεκτρονικών Μηχανικών				<b>Μ.Υ</b>	
47	ΑΣΠΑΙΤΕ	Αθήνα	Εκπαιδευτικών Μηχανολόγων Μηχανικών	Εκπαιδευτικών Μηχανολόγων Μηχανικών				<b>Μ.Υ</b>	
48	ΑΣΠΑΙΤΕ	Αθήνα	Εκπαιδευτικών Πολιτικών Μηχανικών	Εκπαιδευτικών Πολιτικών Μηχανικών				<b>Μ.Υ</b>	
	ΑΣΠΑΙΤΕ	Αθήνα	Παιδαγωγικό Τμήμα						
<b>ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ</b>									
49	ΓΠΑ	Αθήνα	Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης	Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης			<b>Υ.Π</b>		
50	ΓΠΑ	Αθήνα	Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής	Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΙΣ</b>			
51	ΓΠΑ	Αθήνα	Βιοτεχνολογίας	Βιοτεχνολογίας	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΙΣ</b>			
52	ΓΠΑ	Καρπενήσι	Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος (πρώην Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος ΤΕ)	Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος					<b>Ν</b>
53	ΓΠΑ	Θήβα	Διοίκησης Γεωργικών Επιχειρήσεων και Συστημάτων Εφοδιασμού (πρώην Διοίκησης Συστημάτων Εφοδιασμού ΤΕ)	Διοίκησης Γεωργικών Επιχειρήσεων και Συστημάτων Εφοδιασμού					<b>Ν</b>
54	ΓΠΑ	Αθήνα	Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής	Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής και Υδατοκαλλιεργειών			<b>Υ.Π</b>		
55	ΓΠΑ	Αθήνα	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής του Ανθρώπου	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής του Ανθρώπου			<b>Υ.Π</b>		
56	ΓΠΑ	Αθήνα	Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής	Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής	<b>ΝΑΙ</b>	<b>Σε αναμονή</b>			
57	ΓΠΑ	Άμφισσα	Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης (πρώην Διοίκησης, Οικονομίας και Επικοινωνίας Πολιτιστικών και Τουριστικών Μονάδων ΤΕ)	Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης					<b>Ν</b>
	ΓΠΑ	Αθήνα	Γενικό Τμήμα						

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ</b>									
58	ΔΠΘ	Ορεστιάδα	Αγροτικής Ανάπτυξης	Αγροτικής Ανάπτυξης			Υ.Π		
59	ΔΠΘ	Ξάνθη	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών			Υ.Π		
60	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών	Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών			Υ.Π		
61	ΔΠΘ	Ορεστιάδα	Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων	Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων			Υ.Π		
62	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Ελληνικής Φιλολογίας	Ελληνικής Φιλολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
63	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	ΝΑΙ	ΠΣ			
64	ΔΠΘ	Αλεξανδρούπολη	Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία	Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία			Υ.Π		
65	ΔΠΘ	Ξάνθη	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
66	ΔΠΘ	Αλεξανδρούπολη	Ιατρικής	Ιατρικής			Υ.Π		
67	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Ιστορίας και Εθνολογίας	Ιστορίας και Εθνολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
68	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Κοινωνικής Εργασίας (πρώην Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης)	Κοινωνικής Εργασίας					Ν
69	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Κοινωνικής Πολιτικής (πρώην Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης)	Κοινωνικής Πολιτικής					Ν
70	ΔΠΘ	Ξάνθη	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης			Υ.Π		
71	ΔΠΘ	Ξάνθη	Μηχανικών Περιβάλλοντος	Μηχανικών Περιβάλλοντος	ΝΑΙ	ΙΣ			
72	ΔΠΘ	Αλεξανδρούπολη	Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής	Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
73	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Νομικής	Νομικής	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
74	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών			Υ.Π		
75	ΔΠΘ	Αλεξανδρούπολη	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
76	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Πολιτικής Επιστήμης (πρώην Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης)	Πολιτικής Επιστήμης					Ν
77	ΔΠΘ	Ξάνθη	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ</b>									
78	ΔιΠΑΕ	Δράμα	Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Οινολογίας	Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Οινολογίας					N
79	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία					N
80	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης	Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης					N
81	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Βιοϊατρικών Επιστημών	Βιοϊατρικών Επιστημών					N
82	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Γεωπονίας	Γεωπονίας					N
83	ΔιΠΑΕ	Δράμα	Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος	Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος					N
84	ΔιΠΑΕ	Κιλκίς	Δημιουργικού Σχεδιασμού και Ένδυσης	Δημιουργικού Σχεδιασμού και Ένδυσης					N
85	ΔιΠΑΕ	Κατερίνη	Διοίκησης Εφοδιαστικής Αλυσίδας	Διοίκησης Εφοδιαστικής Αλυσίδας					N
86	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Διοίκησης Οργανισμών, Μάρκετινγκ και Τουρισμού	Διοίκησης Οργανισμών, Μάρκετινγκ και Τουρισμού					N
87	ΔιΠΑΕ	Καβάλα	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					N
88	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων					N
89	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας	Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας					N
90	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής	Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής					N
91	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Λογιστικής και Πληροφοριακών Συστημάτων	Λογιστικής και Πληροφοριακών Συστημάτων					N
92	ΔιΠΑΕ	Καβάλα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					N
93	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Μαιευτικής	Μαιευτικής					N
94	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης					N
95	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Μηχανικών Περιβάλλοντος	Μηχανικών Περιβάλλοντος					N
96	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Μηχανικών Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών Συστημάτων	Μηχανικών Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών Συστημάτων					N
97	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Μηχανικών Πληροφορικής, Υπολογιστών και Τηλεπικοινωνιών	Μηχανικών Πληροφορικής, Υπολογιστών και Τηλεπικοινωνιών					N
98	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής	Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής					N

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
99	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών					N
100	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					N
101	ΔιΠΑΕ	Διδυμότειχο	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής (Παράρτημα Διδυμοτείχου)					N
102	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών					N
103	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων					N
104	ΔιΠΑΕ	Καβάλα	Πληροφορικής	Πληροφορικής					N
105	ΔιΠΑΕ	Σέρρες	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών					N
106	ΔιΠΑΕ	Καβάλα	Φυσικής	Φυσικής					N
107	ΔιΠΑΕ	Θεσσαλονίκη	Φυσικοθεραπείας	Φυσικοθεραπείας					N
108	ΔιΠΑΕ	Καβάλα	Χημείας	Χημείας					N
<b>ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ</b>									
109	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
110	ΕΚΠΑ	Ψαχνά Ευβοίας	Αγροτικής Ανάπτυξης, Αγροδιατροφής και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων	Αγροτικής Ανάπτυξης, Αγροδιατροφής και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων					N
111	ΕΚΠΑ	Ψαχνά Ευβοίας	Αεροδιαστημικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Αεροδιαστημικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					N
112	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Βιολογίας	Βιολογίας	ΝΑΙ	ΙΣ			
113	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Γενικό Τμήμα						
114	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
115	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος	Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος	ΝΑΙ	ΙΣ			
116	ΕΚΠΑ	Ψαχνά Ευβοίας	Διαχείρισης Λιμένων και Ναυτιλίας	Διαχείρισης Λιμένων και Ναυτιλίας					N
117	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών					N
118	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
119	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης	Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης			Υ.Π		
120	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού			Υ.Π		

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
121	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Θεατρικών Σπουδών	Θεατρικών Σπουδών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
122	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Θεολογίας	Θεολογίας			Υ.Π		
123	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ιατρική Σχολή	Ιατρικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
124	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
125	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ιστορίας και Αρχαιολογίας	Ιστορίας και Αρχαιολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
126	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης	Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης			Υ.Π		
127	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας	Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας			Υ.Π		
128	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας (πρώην Κοινωνικής Θεολογίας)	Κοινωνικής Θεολογίας			Υ.Π		
129	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Κοινωνιολογίας	Κοινωνιολογίας					Ν
130	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Μαθηματικών	Μαθηματικών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
131	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Μουσικών Σπουδών	Μουσικών Σπουδών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
132	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Νομικής	Νομικής			Υ.Π		
133	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής	ΝΑΙ	ΙΣ			
134	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Οδοντιατρική Σχολή	Οδοντιατρικής			Υ.Π		
135	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών			Υ.Π		
136	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
137	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης					Ν
138	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	ΝΑΙ	ΠΣ			
139	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης	Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης	ΝΑΙ	ΙΣ			
140	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλάβικων Σπουδών	Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλάβικων Σπουδών				Μ.Υ	
141	ΕΚΠΑ	Ψαχνά Ευβοίας	Τεχνολογιών Ψηφιακής Βιομηχανίας	Τεχνολογιών Ψηφιακής Βιομηχανίας					Ν
142	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Τούρκικων Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών	Τούρκικων Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών			Υ.Π		
143	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Φαρμακευτικής	Φαρμακευτικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
144	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Φιλολογίας	Φιλολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			

Α/Α	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
145	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Φιλοσοφίας	Φιλοσοφίας					N
146	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Φυσικής	Φυσικής	ΝΑΙ	ΙΣ			
147	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Χημείας	Χημείας	ΝΑΙ	ΠΣ			
148	ΕΚΠΑ	Ψαχνά Ευβοίας	Ψηφιακών Τεχνών και Κινηματογράφου	Ψηφιακών Τεχνών και Κινηματογράφου					N
149	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ</b>									
150	ΕΜΠ	Αθήνα	Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών	Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών			Υ.Π		
151	ΕΜΠ	Αθήνα	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών			Υ.Π		
152	ΕΜΠ	Αθήνα	Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών	Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών			Υ.Π		
153	ΕΜΠ	Αθήνα	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών			Υ.Π		
154	ΕΜΠ	Αθήνα	Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών	Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών			Υ.Π		
155	ΕΜΠ	Αθήνα	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών			Υ.Π		
156	ΕΜΠ	Αθήνα	Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών	Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών			Υ.Π		
157	ΕΜΠ	Αθήνα	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών			Υ.Π		
158	ΕΜΠ	Αθήνα	Χημικών Μηχανικών	Χημικών Μηχανικών			Υ.Π		
<b>ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ</b>									
159	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Κοινωνικών Επιστημών	Διοίκηση Επιχειρήσεων & Οργανισμών			Υ.Π		
160	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών	Ισπανική Γλώσσα και Πολιτισμός			Υ.Π		
161	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας	Πληροφορική			Υ.Π		
162	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας	Σπουδές στις Φυσικές Επιστήμες			Υ.Π		
163	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών	Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό			Υ.Π		
164	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών	Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό			Υ.Π		
165	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Κοινωνικών Επιστημών	Δημόσια Διοίκηση					N
166	ΕΑΠ	Πάτρα	Σχολή Κοινωνικών Επιστημών	Διοίκηση Τουρισμού					N



A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ</b>									
167	ΙΠ	Κέρκυρα	Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας	Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας			Υ.Π		
168	ΙΠ	Αργοστόλι	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων					N
169	ΙΠ	Κέρκυρα	Ιστορίας	Ιστορίας			Υ.Π		
170	ΙΠ	Κέρκυρα	Μουσικών Σπουδών	Μουσικών Σπουδών				M.Y	
171	ΙΠ	Κέρκυρα	Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας	Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας			Υ.Π		
172	ΙΠ	Ζάκυνθος	Περιβάλλοντος	Περιβάλλοντος					N
173	ΙΠ	Κέρκυρα	Πληροφορικής	Πληροφορικής				M.Y	
174	ΙΠ	Κέρκυρα	Τεχνών Ήχου και Εικόνας	Τεχνών Ήχου και Εικόνας				M.Y	
175	ΙΠ	Κέρκυρα	Τουρισμού	Τουρισμού					N
176	ΙΠ	Αργοστόλι	Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας	Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας					N
<b>ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ</b>									
177	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Γεωπονίας	Γεωπονίας					N
178	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού					N
179	ΕΛΜΕΠΑ	Άγιος Νικόλαος	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					N
180	ΕΛΜΕΠΑ	Σητεία	Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας	Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας					N
181	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών					N
182	ΕΛΜΕΠΑ	Χανιά	Ηλεκτρονικών Μηχανικών	Ηλεκτρονικών Μηχανικών					N
183	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Κοινωνικής Εργασίας	Κοινωνικής Εργασίας					N
184	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					N
185	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών					N
186	ΕΛΜΕΠΑ	Ρέθυμνο	Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής	Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής					N
187	ΕΛΜΕΠΑ	Ηράκλειο	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					N

Α/Α	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ</b>									
188	ΟΠΑ	Αθήνα	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών	ΝΑΙ	ΠΣ			
189	ΟΠΑ	Αθήνα	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
190	ΟΠΑ	Αθήνα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
191	ΟΠΑ	Αθήνα	Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας	Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
192	ΟΠΑ	Αθήνα	Οικονομικής Επιστήμης	Οικονομικής Επιστήμης	ΝΑΙ	ΠΣ			
193	ΟΠΑ	Αθήνα	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	ΝΑΙ	ΠΣ			
194	ΟΠΑ	Αθήνα	Πληροφορικής	Πληροφορικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
195	ΟΠΑ	Αθήνα	Στατιστικής	Στατιστικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ</b>									
196	ΠΑ	Μυτιλήνη	Γεωγραφίας	Γεωγραφίας	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
197	ΠΑ	Χίος	Διοίκησης Επιχειρήσεων	Διοίκησης Επιχειρήσεων	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
198	ΠΑ	Λήμνος	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής			Υ.Π		
199	ΠΑ	Ρόδος	Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού	Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού			Υ.Π		
200	ΠΑ	Μυτιλήνη	Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας	Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας			Υ.Π		
201	ΠΑ	Μυτιλήνη	Κοινωνιολογίας	Κοινωνιολογίας	ΝΑΙ	ΙΣ			
202	ΠΑ	Σάμος	Μαθηματικών	Μαθηματικών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
203	ΠΑ	Ρόδος	Μεσογειακών Σπουδών	Μεσογειακών Σπουδών			Υ.Π		
204	ΠΑ	Χίος	Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης	Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης			Υ.Π		
205	ΠΑ	Σάμος	Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων	Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων	ΝΑΙ	ΠΣ			
206	ΠΑ	Σύρος	Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων	Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων			Υ.Π		
207	ΠΑ	Χίος	Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών	Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών			Υ.Π		
208	ΠΑ	Χίος	Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού	Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού				Μ.Υ	

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
209	ΠΑ	Ρόδος	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
210	ΠΑ	Μυτιλήνη	Περιβάλλοντος	Περιβάλλοντος	ΝΑΙ	ΠΣ			
211	ΠΑ	Μυτιλήνη	Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας	Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας			Υ.Π		
212	ΠΑ	Σάμος	Στατιστικής και Αναλογιστικών - Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών	Στατιστικής και Αναλογιστικών - Χρηματοοικονομικών Μαθηματικών				Μ.Υ	
213	ΠΑ	Μυτιλήνη	Ωκεανογραφίας & Θαλασσίων Βιοεπιστημών	Ωκεανογραφίας & Θαλασσίων Βιοεπιστημών	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ</b>									
214	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία					Ν
215	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης	Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης					Ν
216	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Βιοϊατρικών Επιστημών	Βιοϊατρικών Επιστημών					Ν
217	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας	Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας					Ν
218	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Δημόσιας και Κοινωνικής Υγείας	Δημόσιας και Κοινωνικής Υγείας					Ν
219	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Διοίκησης Επιχειρήσεων	Διοίκησης Επιχειρήσεων					Ν
220	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Διοίκησης Τουρισμού	Διοίκησης Τουρισμού					Ν
221	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων					Ν
222	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Επιστημών Οίνου, Αμπέλου και Ποτών	Επιστημών Οίνου, Αμπέλου και Ποτών					Ν
223	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Εργοθεραπείας	Εργοθεραπείας					Ν
224	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής	Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής					Ν
225	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Ηλεκτρολόγων και Ηλεκτρονικών Μηχανικών	Ηλεκτρολόγων και Ηλεκτρονικών Μηχανικών					Ν
226	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Κοινωνικής Εργασίας	Κοινωνικής Εργασίας					Ν
227	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					Ν
228	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μαιευτικής	Μαιευτικής					Ν
229	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μηχανικών Βιοϊατρικής	Μηχανικών Βιοϊατρικής					Ν
230	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μηχανικών Βιομηχανικής Σχεδίασης και Παραγωγής	Μηχανικών Βιομηχανικής Σχεδίασης και Παραγωγής					Ν

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
231	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μηχανικών Πληροφορικής και Υπολογιστών	Μηχανικών Πληροφορικής και Υπολογιστών					N
232	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής	Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής					N
233	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών					N
234	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Ναυπηγών Μηχανικών	Ναυπηγών Μηχανικών					N
235	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					N
236	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών					N
237	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης	Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης					N
238	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Φυσικοθεραπείας	Φυσικοθεραπείας					N
239	ΠΑΔΑ	Αθήνα	Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών	Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών					N
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ</b>									
240	ΠΔΜ	Φλώρινα	Γεωπονίας	Γεωπονίας					N
241	ΠΔΜ	Κοζάνη	Διεθνών Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών	Διεθνών Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών					N
242	ΠΔΜ	Κοζάνη	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					N
243	ΠΔΜ	Φλώρινα	Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών	Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών			Υ.Π		
244	ΠΔΜ	Καστοριά	Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων	Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων					N
245	ΠΔΜ	Πτολεμαίδα	Εργοθεραπείας	Εργοθεραπείας					N
246	ΠΔΜ	Κοζάνη	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών (πρώην Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών)	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών (πρώην Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών)				M.Y	
247	ΠΔΜ	Κοζάνη	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					N
248	ΠΔΜ	Καστοριά	Μαθηματικών	Μαθηματικών					N
249	ΠΔΜ	Πτολεμαίδα	Μαιευτικής	Μαιευτικής					N
250	ΠΔΜ	Κοζάνη	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων					N
251	ΠΔΜ	Κοζάνη	Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων	Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων					N
252	ΠΔΜ	Κοζάνη	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών			Υ.Π		

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
253	ΠΔΜ	Καστοριά	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών					N
254	ΠΔΜ	Γρεβενά	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων					N
255	ΠΔΜ	Φλώρινα	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
256	ΠΔΜ	Φλώρινα	Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών	Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών			Υ.Π		
257	ΠΔΜ	Κοζάνη	Περιφερειακής και Διασυνοριακής Ανάπτυξης	Περιφερειακής και Διασυνοριακής Ανάπτυξης					N
258	ΠΔΜ	Καστοριά	Πληροφορικής	Πληροφορικής					N
259	ΠΔΜ	Γρεβενά	Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης	Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης					N
260	ΠΔΜ	Κοζάνη	Χημικών Μηχανικών (πρώην Μηχανικών Περιβάλλοντος)	Χημικών Μηχανικών (πρώην Μηχανικών Περιβάλλοντος)				M.Y	
261	ΠΔΜ	Φλώρινα	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας					N
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ</b>									
262	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών			Υ.Π		
263	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Βιοχημείας και Βιοτεχνολογίας	Βιοχημείας και Βιοτεχνολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Γενικό (Λάρισα)						
	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Γενικό (Λαμία)						
264	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Γεωπονίας - Αγροτεχνολογίας	Γεωπονίας - Αγροτεχνολογίας					N
265	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Γεωπονίας, Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος	Γεωπονίας, Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος	ΝΑΙ	ΙΣ			
266	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Γεωπονίας, Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος	Γεωπονίας, Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος	ΝΑΙ	ΙΣ			
267	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών	Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών					N
268	ΠΑΘΕΣ	Καρδίτσα	Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού	Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού					N
269	ΠΑΘΕΣ	Καρδίτσα	Δημόσιας και Ενιαίας Υγείας	Δημόσιας και Ενιαίας Υγείας					N
270	ΠΑΘΕΣ	Τρίκαλα	Διαιτολογίας και Διατροφολογίας	Διαιτολογίας και Διατροφολογίας					N
271	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Διοίκησης Επιχειρήσεων	Διοίκησης Επιχειρήσεων					N
272	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής	Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής					N

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
273	ΠΑΘΕΣ	Καρδίτσα	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής	Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής					N
274	ΠΑΘΕΣ	Τρίκαλα	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	ΝΑΙ	ΠΣ			
275	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	ΝΑΙ	ΙΣ			
276	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Ιατρικής	Ιατρικής	ΝΑΙ	ΙΣ			
277	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
278	ΠΑΘΕΣ	Καρδίτσα	Κτηνιατρικής	Κτηνιατρικής			Υ.Π		
279	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					N
280	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Μαθηματικών	Μαθηματικών					N
281	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης	Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
282	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
283	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					N
284	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών	ΝΑΙ	ΠΣ			
285	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	ΝΑΙ	ΠΣ			
286	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Παιδαγωγικό Ειδικής Αγωγής	Παιδαγωγικό Ειδικής Αγωγής			Υ.Π		
287	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Παιδαγωγικό Προσχολικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Προσχολικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
288	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Περιβάλλοντος	Περιβάλλοντος					N
289	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Πληροφορικής	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
290	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Πληροφορικής με Εφαρμογές στη Βιοϊατρική	Πληροφορικής με Εφαρμογές στη Βιοϊατρική	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
291	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
292	ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών	Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών					N
293	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Συστημάτων Ενέργειας	Συστημάτων Ενέργειας					N
294	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Φυσικής	Φυσικής					N
295	ΠΑΘΕΣ	Λαμία	Φυσικοθεραπείας	Φυσικοθεραπείας					N
296	ΠΑΘΕΣ	Λάρισα	Ψηφιακών Συστημάτων	Ψηφιακών Συστημάτων					N

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ</b>									
297	ΠΙ	Ιωάννινα	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία					<b>N</b>
298	ΠΙ	Ιωάννινα	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών			<b>Υ.Π</b>		
299	ΠΙ	Ιωάννινα	Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογίας	Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογίας			<b>Υ.Π</b>		
300	ΠΙ	Άρτα	Γεωπονίας	Γεωπονίας					<b>N</b>
301	ΠΙ	Ιωάννινα	Εικαστικών Τεχνών & Επιστημών της Τέχνης (πρώην Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης)	Εικαστικών Τεχνών & Επιστημών της Τέχνης			<b>Υ.Π</b>		
302	ΠΙ	Ιωάννινα	Ιατρική Σχολή	Ιατρικής	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΠΣ</b>			
303	ΠΙ	Ιωάννινα	Ιστορίας και Αρχαιολογίας	Ιστορίας και Αρχαιολογίας			<b>Υ.Π</b>		
304	ΠΙ	Πρέβεζα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					<b>N</b>
305	ΠΙ	Ιωάννινα	Λογοθεραπείας	Λογοθεραπείας					<b>N</b>
306	ΠΙ	Ιωάννινα	Μαθηματικών	Μαθηματικών	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΠΣ</b>			
307	ΠΙ	Ιωάννινα	Μηχανικών Επιστήμης Υλικών	Μηχανικών Επιστήμης Υλικών			<b>Υ.Π</b>		
308	ΠΙ	Ιωάννινα	Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής	Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΠΣ</b>			
309	ΠΙ	Άρτα	Μουσικών Σπουδών	Μουσικών Σπουδών					<b>N</b>
310	ΠΙ	Ιωάννινα	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					<b>N</b>
311	ΠΙ	Ιωάννινα	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών	<b>ΝΑΙ</b>	<b>ΠΣ</b>			
312	ΠΙ	Ιωάννινα	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			<b>Υ.Π</b>		
313	ΠΙ	Ιωάννινα	Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών	Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών			<b>Υ.Π</b>		
314	ΠΙ	Άρτα	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών					<b>N</b>
315	ΠΙ	Ιωάννινα	Φιλολογίας	Φιλολογίας			<b>Υ.Π</b>		
316	ΠΙ	Ιωάννινα	Φιλοσοφίας (πρώην ΦΠΨ)	Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας			<b>Υ.Π</b>		
317	ΠΙ	Ιωάννινα	Φυσικής	Φυσικής			<b>Υ.Π</b>		
318	ΠΙ	Ιωάννινα	Χημείας	Χημείας			<b>Υ.Π</b>		
319	ΠΙ	Ιωάννινα	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας					<b>N</b>

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ</b>									
320	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Βιολογίας	Βιολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
321	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Επιστήμης και Τεχνολογίας Υλικών	Επιστήμης και Τεχνολογίας Υλικών			Υ.Π		
322	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Επιστήμης Υπολογιστών	Επιστήμης Υπολογιστών	ΝΑΙ	ΠΣ			
323	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Ιατρικής	Ιατρικής			Υ.Π		
324	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Ιστορίας και Αρχαιολογίας	Ιστορίας και Αρχαιολογίας			Υ.Π		
325	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Κοινωνιολογίας	Κοινωνιολογίας			Υ.Π		
326	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Μαθηματικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών	Μαθηματικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών - Εφαρμοσμένων Μαθηματικών			Υ.Π		
327	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Μαθηματικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών	Μαθηματικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών - Μαθηματικών			Υ.Π		
328	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών	ΝΑΙ	ΠΣ			
329	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης			Υ.Π		
330	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Παιδαγωγικό Προσχολικής Εκπαίδευσης	Παιδαγωγικό Προσχολικής Εκπαίδευσης	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
331	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Πολιτικής Επιστήμης	Πολιτικής Επιστήμης			Υ.Π		
332	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Φιλολογίας	Φιλολογίας				Μ.Υ	
333	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών	Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών			Υ.Π		
334	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Φυσικής	Φυσικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
335	ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Χημείας	Χημείας	ΝΑΙ	ΠΣ			
336	ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ</b>									
337	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών	Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών	ΝΑΙ	ΙΣ			
338	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	ΝΑΙ	ΠΣ			
339	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής	Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής			Υ.Π		
	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής*	ΝΑΙ	ΠΣ			
340	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής-Εισ.Κατ. Επιστήμη και Τεχνολογία Υπολογιστών					N



A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
341	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής	Εφαρμοσμένης Πληροφορικής-Εισ.Κατ. Πληροφοριακά Συστήματα					N
342	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής			Υ.Π		
343	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης	Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης			Υ.Π		
344	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών	ΝΑΙ	ΠΣ			
345	ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ</b>									
346	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών				Μ.Υ	
347	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Βιολογίας	Βιολογίας				Μ.Υ	
348	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Γεωλογίας	Γεωλογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
349	ΠΑΠΑΤ	Αμαλιάδα	Γεωπονίας	Γεωπονίας					N
350	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Διοίκησης Επιχειρήσεων	Διοίκησης Επιχειρήσεων	ΝΑΙ	ΙΣ			
351	ΠΑΠΑΤ	Αγρίνιο	Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων	Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων	ΝΑΙ	ΙΣ			
352	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Διοίκησης Τουρισμού	Διοίκησης Τουρισμού					N
353	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					N
354	ΠΑΠΑΤ	Μεσολόγγι	Επιστήμης Βιοσυστημάτων και Γεωργικής Μηχανικής	Επιστήμης Βιοσυστημάτων και Γεωργικής Μηχανικής					N
355	ΠΑΠΑΤ	Αγρίνιο	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων					N
356	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Επιστήμης των Υλικών	Επιστήμης των Υλικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
357	ΠΑΠΑΤ	Μεσολόγγι	Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής	Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής					N
358	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας (πρώην Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης)	Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας (πρώην Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης)					N
359	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία	ΝΑΙ	ΠΣ			
360	ΠΑΠΑΤ	Μεσολόγγι	Ζωικής Παραγωγής, Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών	Ζωικής Παραγωγής, Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών					N
361	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών	ΝΑΙ	ΠΣ			

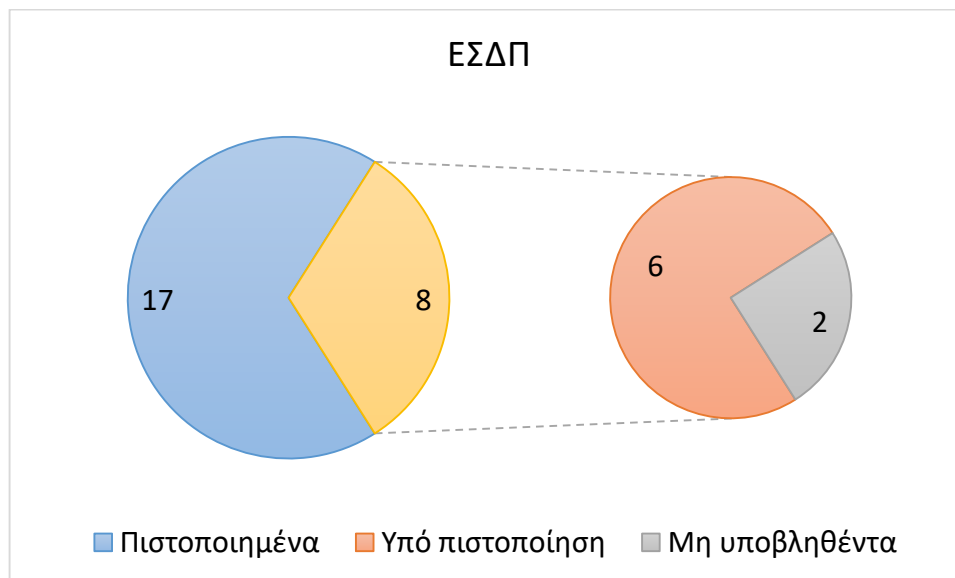
A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
362	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Θεατρικών Σπουδών	Θεατρικών Σπουδών	ΝΑΙ	ΠΣ			
363	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Ιατρική Σχολή	Ιατρικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
364	ΠΑΠΑΤ	Αγρίνιο	Ιστορίας και Αρχαιολογίας (πρώην Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών)	Ιστορίας και Αρχαιολογίας (πρώην Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών)					N
365	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Λογοθεραπείας	Λογοθεραπείας					N
366	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Μαθηματικών	Μαθηματικών			Υ.Π		
367	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής	Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής	ΝΑΙ	ΙΣ			
368	ΠΑΠΑΤ	Αγρίνιο	Μηχανικών Περιβάλλοντος (πρώην Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων)	Μηχανικών Περιβάλλοντος (πρώην Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων)				M.Y	
369	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών	Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
370	ΠΑΠΑΤ	Πύργος	Μουσειολογίας	Μουσειολογίας					N
371	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής					N
372	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών	ΝΑΙ	ΠΣ			
373	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
374	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φαρμακευτικής	Φαρμακευτικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
375	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φιλολογίας	Φιλολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
376	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φιλοσοφίας	Φιλοσοφίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
377	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φυσικής	Φυσικής			Υ.Π		
378	ΠΑΠΑΤ	Αίγιο	Φυσικοθεραπείας	Φυσικοθεραπείας					N
379	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Χημείας	Χημείας	ΝΑΙ	ΠΣ			
380	ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Χημικών Μηχανικών	Χημικών Μηχανικών	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ</b>									
381	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας	Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
382	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			
383	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Ναυτιλιακών Σπουδών	Ναυτιλιακών Σπουδών	ΝΑΙ	Σε αναμονή			

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
384	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Οικονομικής Επιστήμης	Οικονομικής Επιστήμης	ΝΑΙ	ΠΣ			
385	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων	ΝΑΙ	ΠΣ			
386	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Πληροφορικής	Πληροφορικής			Υ.Π		
387	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης	Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης			Υ.Π		
388	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Τουριστικών Σπουδών	Τουριστικών Σπουδών				Μ.Υ	
389	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής	Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής			Υ.Π		
390	ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Ψηφιακών Συστημάτων	Ψηφιακών Συστημάτων	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ</b>									
391	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Γεωπονίας	Γεωπονίας					Ν
392	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών	Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών					Ν
393	ΠΑΠΕΛ	Τρίπολη	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας					Ν
394	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Επιστήμης Διατροφής και Διαιτολογίας	Επιστήμης Διατροφής και Διαιτολογίας					Ν
395	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων	Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων					Ν
396	ΠΑΠΕΛ	Πάτρα	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών					Ν
397	ΠΑΠΕΛ	Ναύπλιο	Θεατρικών Σπουδών	Θεατρικών Σπουδών	ΝΑΙ	ΠΣ			
398	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών	Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών	ΝΑΙ	ΠΣ			
399	ΠΑΠΕΛ	Κόρινθος	Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
400	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής					Ν
401	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Λογοθεραπείας	Λογοθεραπείας					Ν
402	ΠΑΠΕΛ	Πάτρα	Μηχανολόγων Μηχανικών	Μηχανολόγων Μηχανικών					Ν
403	ΠΑΠΕΛ	Τρίπολη	Νοσηλευτικής	Νοσηλευτικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
404	ΠΑΠΕΛ	Τρίπολη	Οικονομικών Επιστημών	Οικονομικών Επιστημών			Υ.Π		
405	ΠΑΠΕΛ	Σπάρτη	Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού	Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού	ΝΑΙ	ΠΣ			

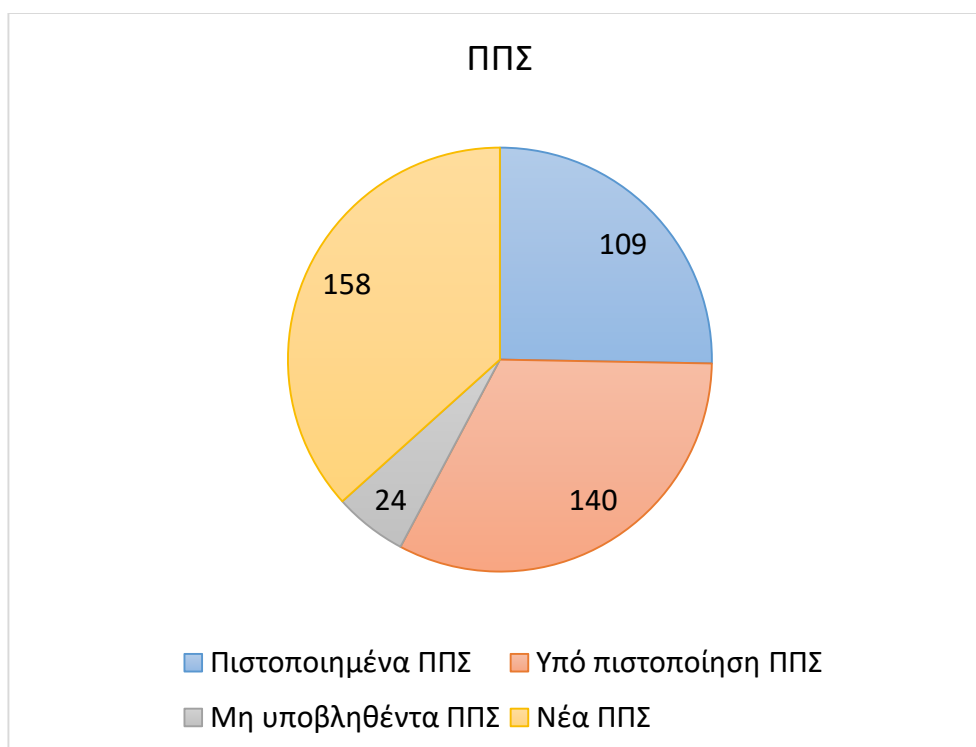
A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
406	ΠΑΠΕΛ	Ναύπλιο	Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών	Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών					N
407	ΠΑΠΕΛ	Τρίπολη	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	ΝΑΙ	ΙΣ			
408	ΠΑΠΕΛ	Κόρινθος	Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων	Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων	ΝΑΙ	ΙΣ			
409	ΠΑΠΕΛ	Πάτρα	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών					N
410	ΠΑΠΕΛ	Καλαμάτα	Φιλολογίας	Φιλολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
411	ΠΑΠΕΛ	Σπάρτη	Φυσικοθεραπείας	Φυσικοθεραπείας					N
412	ΠΑΠΕΛ	Σπάρτη	Ψηφιακών Συστημάτων	Ψηφιακών Συστημάτων					N
<b>ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ</b>									
413	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Δημόσιας Διοίκησης	Δημόσιας Διοίκησης				M.Y	
414	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών	Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών				M.Y	
415	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού	Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού			Υ.Π		
416	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Κοινωνικής Ανθρωπολογίας			Υ.Π		
417	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Κοινωνικής Πολιτικής	Κοινωνικής Πολιτικής			Υ.Π		
418	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Κοινωνιολογίας	Κοινωνιολογίας			Υ.Π		
419	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης	Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης			Υ.Π		
420	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας	Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας			Υ.Π		
421	ΠΠΚΠΕ	Αθήνα	Ψυχολογίας	Ψυχολογίας			Υ.Π		
<b>ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ</b>									
422	ΠΟΚΡΗ	Χανιά	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών				M.Y	
423	ΠΟΚΡΗ	Χανιά	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών				M.Y	
424	ΠΟΚΡΗ	Χανιά	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων				M.Y	
425	ΠΟΚΡΗ	Χανιά	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης	Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης				M.Y	
426	ΠΟΚΡΗ	Χανιά	Μηχανικών Περιβάλλοντος	Μηχανικών Περιβάλλοντος				M.Y	
<b>ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ</b>									
427	ΧΠ	Αθήνα	Γεωγραφίας	Γεωγραφίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
428	ΧΠ	Αθήνα	Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής	Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής	ΝΑΙ	ΠΣ			

A/A	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΠΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΥΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΠΣ	ΜΗ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΠΣ	ΝΕΑ ΠΠΣ
429	ΧΠ	Αθήνα	Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας	Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας	ΝΑΙ	ΠΣ			
430	ΧΠ	Αθήνα	Πληροφορικής και Τηλεματικής	Πληροφορικής και Τηλεματικής	ΝΑΙ	ΠΣ			
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>			<b>427</b>	<b>430</b>	<b>109</b>		<b>140</b>	<b>24</b>	<b>158</b>
ΠΣ: Πλήρης Συμμόρφωση ΙΣ: Ικανοποιητική Συμμόρφωση *Σημείωση: Το ΠΠΣ Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του ΠΑΜΑΚ είναι πιστοποιημένο πρόγραμμα σπουδών (πλήρης συμμόρφωση). Λόγω του διαχωρισμού του σε δύο νέα ξεχωριστά ΠΠΣ προσμετράται και στα νέα ΠΠΣ.									

## Παράρτημα Β.1: Κατάσταση Πιστοποιήσεων (Ιούλιος 2020)

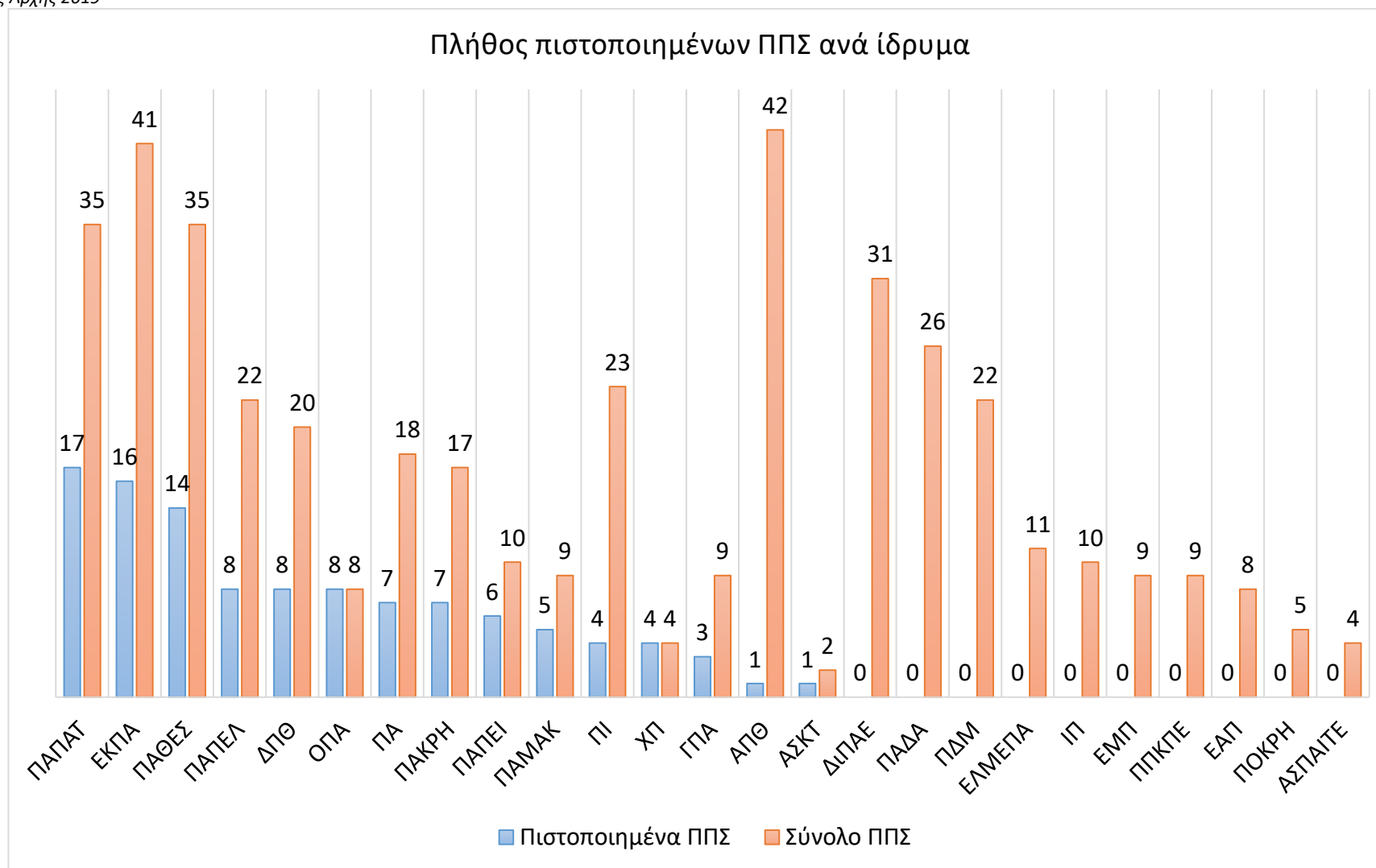


**Σχήμα 76.** Κατάσταση πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ

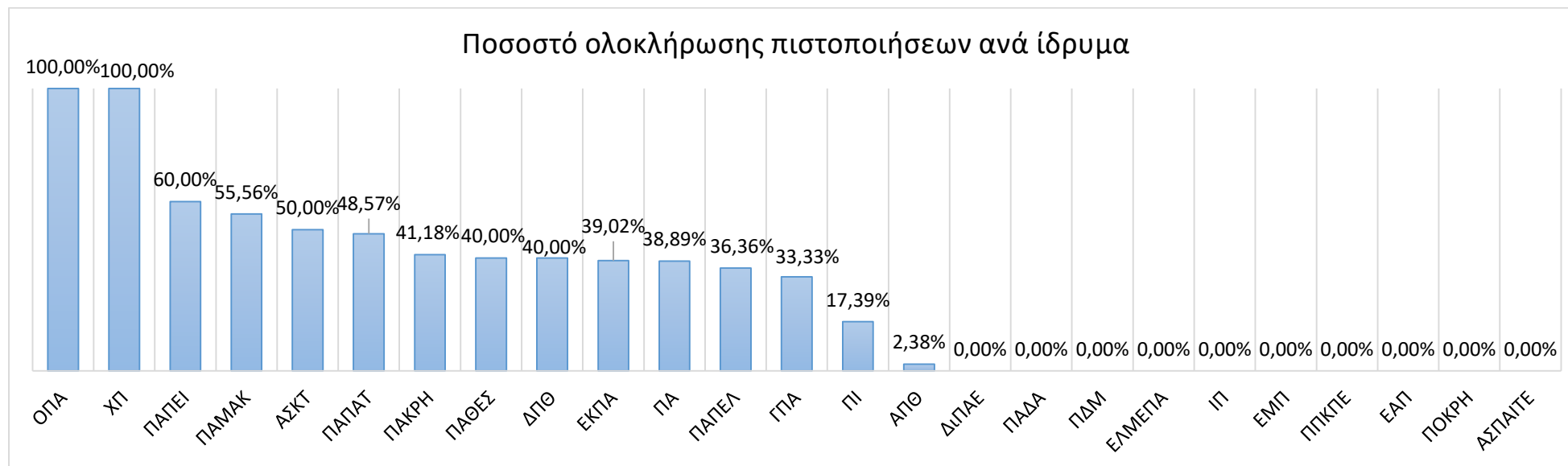


**Σχήμα 77.** Κατάσταση πιστοποιήσεων ΠΠΣ<sup>127</sup>

<sup>127</sup> \*Σημείωση: Το ΠΠΣ Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του ΠΑΜΑΚ περιλαμβάνεται στα πιστοποιημένα ΠΠΣ και λόγω του διαχωρισμού του σε δύο νέα ξεχωριστά προγράμματα σπουδών προσμετράται και στα νέα ΠΠΣ.



**Σχήμα 78.** Πλήθος πιστοποιημένων ΠΠΣ ανά ίδρυμα



**Σχήμα 79.** Ποσοστό ολοκλήρωσης πιστοποιήσεων ανά ίδρυμα



## Παράρτημα Β.2: Πιστοποιημένα ΠΠΣ με τη μεγαλύτερη βαθμολογία ανά επιστημονικό πεδίο

**Πίνακας 41.** Πιστοποιημένα ΠΠΣ με τη μεγαλύτερη βαθμολογία ανά επιστημονικό πεδίο

A/A	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	ΙΔΡΥΜΑ	ΠΟΛΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΠΣ)
1	1: Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες	ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ψυχολογίας
2		ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης
3		ΠΑΚΡΗ	Ρέθυμνο	Ψυχολογίας
4		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία
5		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φιλολογίας
6		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φιλοσοφίας
7		ΠΑΠΕΛ	Ναύπλιο	Θεατρικών Σπουδών
8		ΠΑΠΕΛ	Κόρινθος	Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής
9	2: Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	ΟΠΑ	Αθήνα	Πληροφορικής
10		ΟΠΑ	Αθήνα	Στατιστικής
11		ΠΑ	Σάμος	Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων
12		ΠΑΘΕΣ	Βόλος	Πολιτικών Μηχανικών
13		ΠΙ	Ιωάννινα	Μαθηματικών
14		ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Φυσικής
15		ΠΑΚΡΗ	Ηράκλειο	Χημείας
16		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Επιστήμης των Υλικών
17		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών
18		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Πολιτικών Μηχανικών
19		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Χημικών Μηχανικών
20		ΧΠ	Αθήνα	Πληροφορικής και Τηλεματικής
21	3: Επιστήμες Υγείας και Ζωής	ΔΠΘ	Κομοτηνή	Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
22		ΕΚΠΑ	Αθήνα	Ιατρικής
23		ΠΙ	Ιωάννινα	Ιατρικής
24		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Ιατρικής
25		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Φαρμακευτικής
26		ΠΑΠΕΛ	Τρίπολη	Νοσηλευτικής
27		ΧΠ	Αθήνα	Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής
28	4: Επιστήμες Οικονομίας και Πληροφορικής	ΟΠΑ	Αθήνα	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών
29		ΟΠΑ	Αθήνα	Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας
30		ΟΠΑ	Αθήνα	Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας
31		ΟΠΑ	Αθήνα	Οικονομικής Επιστήμης
32		ΟΠΑ	Αθήνα	Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
33		ΠΙ	Ιωάννινα	Οικονομικών Επιστημών
34		ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
35		ΠΑΜΑΚ	Θεσσαλονίκη	Οικονομικών Επιστημών
36		ΠΑΠΑΤ	Πάτρα	Οικονομικών Επιστημών
37		ΠΑΠΕΙ	Πειραιάς	Οικονομικής Επιστήμης
38		ΠΑΠΕΛ	Σπάρτη	Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού

## Παράρτημα Β.3: Εμπειρογνώμονες επιτροπών πιστοποιήσεων

**Πίνακας 42.** Εμπειρογνώμονες Επιτροπών Πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ

ΕΣΔΠ							
A/A	Όνομα	Επώνυμο	Χώρα	Πλήθος Συμμετοχών σε Ε.Π ΕΣΔΠ	Επιστημονικό Πεδίο	Κύρια Θέση	Οργανισμός
1	Anthimos	Georgiadis	Γερμανία	6	Ηλ/γοι Μηχ/κοί / Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	Leuphana Universität Lüneburg
2	Demetrios	Kazantzis	ΗΠΑ	4	Επιστήμες Τροφίμων	Β' βαθμίδα: Κύριος ερευνητής	Cranston Rhode Island
3	George	Frantziskonis	ΗΠΑ	3	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Arizona
4	Konstantinos	Kontis	Ηνωμένο Βασίλειο	3	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Glasgow
5	Ioannis	Michaelides	Κύπρος	3	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Cyprus University of Technology
6	Nicolas	Tsapatsoulis	Κύπρος	3	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου
7	Ioannis	Vlahos	Ελλάδα	3	Γεωπονία	Ομότιμος Καθηγητής	Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
8	Athanasios	Alexandrou	ΗΠΑ	2	Γεωργική Μηχανολογία	Καθηγητής	California State University - Fresno
9	Fivos	Andritsos	Ιταλία	2	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Ερευνητής	European Commission, Joint Research Center
10	Evangelos	Dedousis	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	2	Διοίκηση	Καθηγητής	The American University of Beirut
11	Andreas	Efstathiades	Κύπρος	2	Διοίκηση	Καθηγητής	European University Cyprus
12	Teodoro	Georgiadis	Ιταλία	2	Αρχιτεκτονική Τοπίου	Β' βαθμίδα: Κύριος ερευνητής	National Research Council –CNR Institute of Biometeorology
13	Petros	Gougoulakis	Σουηδία	2	Εκπαιδευτική και Κοινωνική Πολιτική	Αν. Καθηγητής	Stockholms Universitet
14	Eleni	Hadjiconstantinou	Κύπρος	2	Διοίκηση	Αν. Καθηγητής	Frederick University Cyprus
15	Kiki	Ikossi	ΗΠΑ	2	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	George Mason University
16	Loukas	Kalisperis	ΗΠΑ	2	Αρχιτέκτονες Μηχ/κοί	Καθηγητής	Pennsylvania State University
17	Michael	Kokkolaras	Καναδάς	2	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	McGill University
18	Konstantinos	Kopsidas	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Λέκτορας	The University of Manchester
19	Nicholas	Kyriakopoulos	ΗΠΑ	2	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	The George Washington University
20	Nicos	Ladommatos	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University College London
21	Thomas	Panagopoulos	Πορτογαλία	2	Αρχιτεκτονική Τοπίου	Επίκουρος Καθηγητής	Universidade do Algarve
22	Stavroula	Pantazopoulou	Καναδάς	2	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	York University

23	Constantine	Passaris	Καναδάς	2	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of New Brunswick
24	Anastasis	Polycarpou	Κύπρος	2	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Nicosia
25	Spiros	Agathos	Βέλγιο	1	Χημικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	Université Catholique de Louvain
26	Christos	Anastasiou	Κύπρος	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Frederick University
27	Konstantinos	Banitsas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Λέκτορας	Brunel University
28	Stella	Baraklianou	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Καλές Τέχνες	Λέκτορας	University of Huddersfield
29	Christos-Savvas	Bouganis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Λέκτορας	Imperial College London
30	Nicholas	Buris	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ερευνητής	NEBENS, LLC
31	Christos	Christopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Ομότιμος Καθηγητής	University of Nottingham
32	Yannis	Dimitriadis	Ισπανία	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	Universidad de Valladolid
33	Nikitas	Dimopoulos	Καναδάς	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Επίκουρος Καθηγητής	University of Victoria
34	Spyros	Economides	ΗΠΑ	1	Διοίκηση	Ομότιμος Καθηγητής	California State University
35	Fokion	Egolfopoulos	ΗΠΑ	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Southern California
36	Vasileios	Fotopoulos	Κύπρος	1	Βιοτεχνολογία	Αν. Καθηγητής	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου
37	Georgios	Giannakis	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες / Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Minnesota
38	Kostas	Giannopoulos	Κύπρος	1	Λογιστική - Χρηματοοικονομική	Καθηγητής	Neapolis University Pafos
39	Konstadinos	Goulias	ΗΠΑ	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of California, Santa Barbara (UCSB)
40	Vlahos	Ioannis	Ελλάδα	1	Γεωπονία	Ομότιμος Καθηγητής	TEI of Crete
41	Pandelis	Ipsilandis	Ελλάδα	1	Διοίκηση	Ομότιμος Καθηγητής	T.E.I. Θεσσαλίας
42	Soteris	Kalogirou	Κύπρος	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	Cyprus University of Technology
43	Christina	Koutra	Σαουδική Αραβία	1	Διοίκηση	Αν. Καθηγητής	Abu Dhabi University
44	George	Manganaris	Κύπρος	1	Επιστήμες Τροφίμων	Αν. Καθηγητής	Cyprus University of Technology
45	Dimitris	Michailakis	Σουηδία	1	Κοινωνιολογία	Καθηγητής	University of Linköping
46	Nikos	Mourtos	ΗΠΑ	1	Μηχ/κοί Σχεδίασης	Καθηγητής	San Jose State University, California
47	George	Nakos	ΗΠΑ	1	Marketing	Καθηγητής	Clayton State University
48	Theodoros	Ntaflos	Αυστρία	1	Μεταλλειολόγοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	Universität Wien
49	Emmanuel	Paschos	Γερμανία	1	Φυσική	Ομότιμος Καθηγητής	Technische Universität Dortmund
50	Kypros	Pilakoutas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Sheffield
51	Christos	Politis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Kingston University
52	Panos	Prevedouros	ΗΠΑ	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Hawai'i at Mānoa
53	Konstantinos	Salonitis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Reader	Cranfield University

54	Thomas	Skouteris	Ελλάδα	1	Νομική	Αν. Καθηγητής	The American University in Cairo
55	Angelos	Stefanidis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Αν. Καθηγητής	Bournemouth University
56	George	Vicatos	Νότια Αφρική	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	University of Cape Town (UCT)
57	Ioannis	Violaris	Κύπρος	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	City Unity College Nicosia
58	Nikolaos	Zahariadis	ΗΠΑ	1	Πολιτικές επιστήμες	Καθηγητής	Rhodes College

Πίνακας 43. Εμπειρογνώμονες Επιτροπών Πιστοποιήσεων ΠΠΣ

ΠΠΣ							
A/A	Όνομα	Επώνυμο	Χώρα	Πλήθος Συμμετοχών σε Ε.Π ΠΠΣ	Επιστημονικό Πεδίο	Κύρια Θέση	Οργανισμός
1	Spyros	Economides	ΗΠΑ	11	Διοίκηση / Μηχ/κοί Παραγωγής και Διοίκησης	Ομότιμος Καθηγητής	California State University
2	Paraskevas	Dalianis	Ελλάδα	7	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ερευνητής	Uni systems AEE, Quest group
3	Sotirios	Skevoulis	ΗΠΑ	7	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Pace University
4	Ioannis	Vlahos	Ελλάδα	6	Γεωπονία / Φυτική Παραγωγή	Ομότιμος Καθηγητής	Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
5	Constandinos	Mavromoustakis	Κύπρος	5	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	University of Nicosia
6	Anastassios	Anastasiadis	Καναδάς	4	Ιστορία και Αρχαιολογία / Βαλκανικές Σπουδές	Αν. Καθηγητής	McGill University
7	Nikolaos (Nicholas)	Dimakis	ΗΠΑ	4	Φυσική / Γεωλογία	Καθηγητής	University of Texas-Rio Grande Valley
8	Andreas	Efstathiades	Κύπρος	4	Διοίκηση / Μηχ/κοί Παραγωγής και Διοίκησης	Καθηγητής	European University Cyprus
9	Anthimos	Georgiadis	Γερμανία	4	Φυσική / Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	Leuphana Universität Lüneburg
10	Symeon	Giannakos	ΗΠΑ	4	Πολιτικές επιστήμες / Βαλκανικές Σπουδές	Καθηγητής	Salve Regina University
11	Haralambos	Hatzakis	Ηνωμένο Βασίλειο	4	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ερευνητής	Biotronics3D Ltd
12	Panos	Konandreas	Ελβετία	4	Αγροτική Οικον.& Ανάπτυξη / Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές	Ερευνητής	Trade Policy Plus
13	Alicia	Morales Ortiz	Ισπανία	4	Φιλολογία	Αν. Καθηγητής	Universidad de Murcia
14	Christos	Politis	Ηνωμένο Βασίλειο	4	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Kingston University
15	Angelos	Stefanidis	Ηνωμένο Βασίλειο	4	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Αν. Καθηγητής	Bournemouth University

16	Emmanuel	Theodorakis	ΗΠΑ	4	Χημεία / Φαρμακευτική	Καθηγητής	University of California
17	Spiros	Agathos	Βέλγιο	3	Βιολογία / Βιοτεχνολογία	Καθηγητής	Université Catholique de Louvain
18	Jannis	Angelis	Σουηδία	3	Οικονομική Επιστήμη	Αν. Καθηγητής	KTH Royal Institute of Technology
19	Caterina	Carpinato	Ιταλία	3	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Αν. Καθηγητής	Università Ca' Foscari Venezia
20	Constantine	Danopoulos	ΗΠΑ	3	Πολιτικές επιστήμες	Καθηγητής	San Jose State University
21	Nikitas	Dimopoulos	Καναδάς	3	Ηλ/γοι Μηχ/κοί / Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	University of Victoria
22	Dimitris	Grammatopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	3	Ιατρική / Βιολογία	Καθηγητής	University of Warwick Medical School
23	Nicholas	Ktistakis	Ηνωμένο Βασίλειο	3	Βιολογία	Α' βαθμίδα: Διευθυντής Ερευνών	Babraham Institute
24	George	Manganaris	Κύπρος	3	Επιστήμες Τροφίμων / Γεωπονία	Αν. Καθηγητής	Cyprus University of Technology
25	Eleonora	Papaleontiou - Louca	Κύπρος	3	Ψυχολογία	Αν. Καθηγητής	European University Cyprus
26	Constantine	Passaris	Καναδάς	3	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of New Brunswick
27	John	Spiridakis	ΗΠΑ	3	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	St. John's University
28	Nicolas	Spyratos	Γαλλία	3	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ομότιμος Καθηγητής	Université Paris-Sud XI & CNRS
29	Filippos	Tsikalas	Νορβηγία	3	Περιβάλλον / Γεωλογία	Καθηγητής	University of Oslo
30	Constantine	Vamvakas	Βέλγιο	3	Περιβάλλον / Ιχθυοκομία - Αλιεία	Καθηγητής	University of Ghent
31	Despina	Varnava-Marouchou	Κύπρος	3	Εκπαιδευτική & Κοινωνική Πολιτική	Επίκουρος Καθηγητής	European University Cyprus
32	Nikolaos	Venizelos	Σουηδία	3	Ιατρική	Ομότιμος Καθηγητής	Örebro University
33	Alekos	Vidras	Κύπρος	3	Μαθηματικά	Καθηγητής	University of Cyprus
34	Ioannis	Violaris	Κύπρος	3	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	City Unity College Nicosia
35	Stefanos	Volianitis	Δανία	3	ΤΕΦΑΑ	Αν. Καθηγητής	Aalborg University
36	Adamantios	Arapatzis	Γερμανία	2	ΤΕΦΑΑ	Καθηγητής	Humboldt- University Berlin
37	Stella	Baraklianou	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Καλές Τέχνες	Λέκτορας	University of Huddersfield
38	Nik	Bessis	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Edge Hill University
39	Maria	Chatzichristodoulou	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Αν. Καθηγητής	London South Bank University
40	Stratos	Constantinidis	ΗΠΑ	2	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Καθηγητής	The Ohio State University
41	Dimitri	Coucounanis	ΗΠΑ	2	Χημεία	Ομότιμος Καθηγητής	University of Michigan
42	Timothy	Duff	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Φιλολογία / Ιστορία και Αρχαιολογία	Καθηγητής	University of Reading

43	Michael	Edwards	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Φιλολογία	Καθηγητής	University of Roehampton
44	Stefanos	Efthymiadis	Κύπρος	2	Φιλολογία	Καθηγητής	Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
45	Magdalini	Eirinaki	ΗΠΑ	2	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Αν. Καθηγητής	San José State University
46	Basilis	Gidas	ΗΠΑ	2	Μαθηματικά	Καθηγητής	Brown University
47	Petros	Gougoulakis	Σουηδία	2	Εκπαιδευτική και Κοινωνική Πολιτική	Αν. Καθηγητής	Stockholms Universitet
48	Kiki	Ikossi	ΗΠΑ	2	Ηλ/γοι Μηχ/κοί / Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	George Mason University
49	Eleftheria	Ioannidou	Ολλανδία	2	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Επίκουρος Καθηγητής	Rijksuniversiteit Groningen
50	Dimitris	Kabilafkas	Ελλάδα	2	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ερευνητής	ΟΤΕ
51	Kostas	Karadakis	ΗΠΑ	2	ΤΕΦΑΑ	Αν. Καθηγητής	Southern New Hampshire University
52	Sophia	Kathariou	ΗΠΑ	2	Βιολογία	Καθηγητής	North Carolina State University
53	George	Kazamias	Κύπρος	2	Ιστορία και Αρχαιολογία	Αν. Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
54	Georgios	Kontaxakis	Ισπανία	2	Ηλ/γοι Μηχ/κοί / Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Αν. Καθηγητής	Universidad Politécnica de Madrid
55	Andronikos	Mauromoustakos	ΗΠΑ	2	Γεωπονία / Φυτική Παραγωγή	Καθηγητής	University of Arkansas
56	Harry	Mavromatis	ΗΠΑ	2	Φυσική	Ομότιμος Καθηγητής	American University of Beirut
57	Michael	Michael	Κύπρος	2	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of Cyprus
58	Thimios	Mitsiadis	Ελβετία	2	Βιολογία	Καθηγητής	Universität Zürich
59	Alex	Molassiotis	Χονγκ Κονγκ	2	Νοσηλευτική	Καθηγητής	The Hong Kong Polytechnic University
60	Ageliki	Nicolopoulou	ΗΠΑ	2	Ψυχολογία	Καθηγητής	Lehigh University
61	Antonia	Noussia	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Μηχ/κοί Χωροταξίας - Πολεοδομίας / Γεωγραφίας	Αν. Καθηγητής	London South Bank University
62	Theodoros	Ntaflos	Αυστρία	2	Γεωλογία	Καθηγητής	Universität Wien
63	Diamantis	Panagiotopoulos	Γερμανία	2	Ιστορία και Αρχαιολογία	Καθηγητής	Universität Heidelberg
64	Thomas	Panagopoulos	Πορτογαλία	2	Περιβάλλον	Επίκουρος Καθηγητής	Universidade do Algarve
65	Lydia	Papadimitriou	Ηνωμένο Βασίλειο	2	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Λέκτορας	Liverpool John Moores University
66	Tassos	Papageorgiou	Φινλανδία	2	Βιολογία	Αν. Καθηγητής	University of Turku University
67	Nicholas	Patrikalakis	ΗΠΑ	2	Μηχ/γοι Μηχ/κοί / Ναυπηγοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	Massachusetts Institute of Technology
68	Andreas	Pavlakis	Κύπρος	2	Νοσηλευτική	Αν. Καθηγητής	Neapolis University Pafos
69	Spyros	Pavlostathis	ΗΠΑ	2	Βιοτεχνολογία	Καθηγητής	Georgia Institute of Technology

70	Agapios	Sachinidis	Γερμανία	2	Ιατρική	Καθηγητής	Universität Köln
71	Konstantinos	Serfes	ΗΠΑ	2	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Drexel University
72	Spyros	Sfenthourakis	Κύπρος	2	Περιβάλλον	Αν. Καθηγητής	University of Cyprus
73	Nikos	Stylianopoulos	Κύπρος	2	Μαθηματικά	Καθηγητής	University of Cyprus
74	Christos	Takoudis	ΗΠΑ	2	Χημεία	Καθηγητής	University of Illinois at Chicago
75	Michael	Talias	Κύπρος	2	Οικονομική Επιστήμη / Στατιστική	Επίκουρος Καθηγητής	Open University of Cyprus
76	Antonios	Tsakmakis	Κύπρος	2	Ιστορία και Αρχαιολογία	Αν. Καθηγητής	University of Cyprus
77	Dimitris	Tsarouhas	Τουρκία	2	Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές	Αν. Καθηγητής	Bilkent University
78	Ioannis	Tzanetakis	ΗΠΑ	2	Φυτική Παραγωγή	Καθηγητής	University of Arkansas
79	Spyridon	Tzounakas	Κύπρος	2	Φιλολογία	Αν. Καθηγητής	University of Cyprus
80	Christopher	Vasilopoulos	ΗΠΑ	2	Φιλοσοφία / Πολιτικές επιστήμες	Καθηγητής	Eastern Connecticut State University
81	Elena	Choplaki	Γερμανία	2	Περιβάλλον	Αν. Καθηγητής	Justus-Liebig- University Giessen
82	Panayiotis	Zaphiris	Κύπρος	2	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Cyprus University of Technology
83	Vasilis	Zervos	Γαλλία	2	Οικονομική Επιστήμη	Λέκτορας	International Space University
84	John	Adamopoulos	ΗΠΑ	1	Ψυχολογία	Καθηγητής	Grand Valley State University
85	Peggy	Agouris	ΗΠΑ	1	Γεωγραφία	Καθηγητής	George Mason University
86	Georgios	Aislaitner	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1	Φαρμακευτική	Ερευνητής	Federal Institute for Drugs and Medical Devices
87	Seraphim (Serafeim)	Alvanides	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Γεωγραφίας	Αν. Καθηγητής	Northumbria University at Newcastle
88	Lucas	Amiras	Γερμανία	1	Μαθηματικά	Λέκτορας	University of Education Weingarten
89	Yiannis	Anagnostopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Λογιστική - Χρηματοοικονομική	Λέκτορας	Kingston University
90	Christos	Anastasiou	Κύπρος	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Frederick University
91	Mary	Andrianopoulos	ΗΠΑ	1	Ιατρική	Αν. Καθηγητής	University of Massachusetts
92	Konstantinos	Andriotis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Διοίκηση	Καθηγητής	Middlesex University
93	Ioannis	Androulakis	ΗΠΑ	1	Χημικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	Rutgers University
94	Maria	Antonioni	ΗΠΑ	1	Ιστορία και Αρχαιολογία	Αν. Καθηγητής	Pace University
95	Aristotelis	Antonopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Βιολογία	Ερευνητής	Imperial College London
96	Dimitrios	Argyropoulos	ΗΠΑ	1	Χημεία	Καθηγητής	North Carolina State University

97	Stavros	Avramidis	Καναδάς	1	Επιστήμες Υλικών	Καθηγητής	University of British Columbia
98	Stathis	Banakas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Νομική	Καθηγητής	University of Notre Dame
99	Ioannis	Botsis	Ελβετία	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	École Polytechnique Fédérale de Lausanne
100	Marcie	Boucoulalas	ΗΠΑ	1	Ψυχολογία	Καθηγητής	Virginia Polytechnic Institute and State University
101	Nikolaos	Bourbakis	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Wright State University
102	Peter	Bratsis	ΗΠΑ	1	Εκπαιδευτική και Κοινωνική Πολιτική	Αν. Καθηγητής	Borough of Manhattan Community College
103	Nicholas	Buris	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Ερευνητής	NEBENS, LLC
104	Konstantinos	Chalikakis	Γαλλία	1	Γεωλογία	Αν. Καθηγητής	Université d'Avignon et des Pays de Vaucluse
105	Arion	Chatziioannou	ΗΠΑ	1	Φαρμακευτική	Καθηγητής	University of California
106	Panagiotis	Christias	Κύπρος	1	Κοινωνιολογία	Αν. Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
107	Christos	Christopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Φυσική / Ηλ/γοι Μηχ/κο	Ομότιμος Καθηγητής	University of Nottingham
108	Petros	Christou	Κύπρος	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Frederick University
109	Stavroula	Constantinou	Κύπρος	1	Φιλολογία	Επίκουρος Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
110	Helen	Couclelis	ΗΠΑ	1	Γεωγραφία	Ομότιμος Καθηγητής	University of California
111	Christina	Dargenidou	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Λογιστική - Χρηματοοικονομική	Λέκτορας	University of Exeter
112	George	Deodatis	ΗΠΑ	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	Columbia University
113	Maria	Diakoumi	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Brighton
114	Dionyssis	Dimitrakopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές / Οικονομική Επιστήμη	Επίκουρος Καθηγητής	University of London
115	Yannis	Dimitriadis	Ισπανία	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί / Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Universidad de Valladolid
116	Michel	Dimou	Γαλλία	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Université du Sud Toulon-Var
117	Natassa	Economidou Stavrou	Κύπρος	1	Μουσική	Αν. Καθηγητής	University of Nicosia
118	Nicolas George	Eliades	Κύπρος	1	Περιβάλλον	Ερευνητής	Frederick University
119	Olivier	Feiertag	Γαλλία	1	Ιστορία και Αρχαιολογία	Καθηγητής	Université de Rouen
120	Nikos	Fokas	Ουγγαρία	1	Κοινωνιολογία	Καθηγητής	Eötvös Loránd University
121	Nikoletta	Fotaki	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Φαρμακευτική-Αισθητική	Reader	University of Bath
122	Irini	Fotiadou	Γερμανία	1	Περιβάλλον	Ερευνητής	Aral
123	Stergios	Fotopoulos	ΗΠΑ	1	Στατιστική	Καθηγητής	Washington State University



124	Vasileios	Fotopoulos	Κύπρος	1	Βιοτεχνολογία	Αν. Καθηγητής	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου
125	Rodios	Gamvros	Ελλάδα	1	Χημεία	Ερευνητής	Hellenic Food Industry Federation
126	Alexandra	Georgakopoulou-Nunes	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Φιλολογία	Καθηγητής	King's College London
127	Nikolaos	Georgantzis	Γαλλία	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Burgundy School of Business
128	Yannis	Georgellis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Διοίκηση	Καθηγητής	University of Kent
129	Costas	Georgopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Kingston University
130	Konstantinos	Giannakas	ΗΠΑ	1	Αγροτική Οικονομία και Ανάπτυξη	Καθηγητής	University of Nebraska-Lincoln
131	Georgios	Giannakis	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες / ΗΛ/γοι Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Minnesota
132	Demetrios	Giannaros	ΗΠΑ	1	Οικονομική Επιστήμη	Ομότιμος Καθηγητής	University of Hartford
133	Athanasios	Giannis	Γερμανία	1	Χημεία	Καθηγητής	Universität Leipzig
134	Pelagia-Irene (Perena)	Gouma	ΗΠΑ	1	Επιστήμες Υλικών	Καθηγητής	The Ohio State University
135	Hercules	Haralambides	Ολλανδία	1	Ναυτιλία	Καθηγητής	Erasmus University Rotterdam
136	George	Haritos	ΗΠΑ	1	Επιστήμες Υλικών	Καθηγητής	The University of Akron
137	Nikitas	Hatzimihail	Κύπρος	1	Νομική	Αν. Καθηγητής	University of Cyprus
138	Daniel	Himarios	ΗΠΑ	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of Texas at Arlington
139	Alex	Himonas	ΗΠΑ	1	Μαθηματικά	Καθηγητής	University of Notre Dame
140	Sotiris	Hji-Avgoustis	ΗΠΑ	1	Τουρισμός / Διοίκηση	Καθηγητής	Ball State University
141	Costas	Iliopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	King's College London (KCL)
142	Dimitri	Ioannides	Σουηδία	1	Γεωγραφίας	Καθηγητής	Mid-Sweden University
143	Mary	Ioannidou-Koutselini	Κύπρος	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
144	Pandelis	Ipsilandis	Ελλάδα	1	Διοίκηση	Ομότιμος Καθηγητής	T.E.I. Θεσσαλίας
145	Mike (Michail)	Kagioglou	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Ομότιμος Καθηγητής	University of Huddersfield
146	Mary	Kalantzis	ΗΠΑ	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	University of Illinois at Urbana-Champaign
147	Anthony	Kaldellis	ΗΠΑ	1	Ιστορία και Αρχαιολογία / Βαλκανικές Σπουδές	Καθηγητής	Ohio State University
148	Demetri	Kantarelis	ΗΠΑ	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of Worcester
149	Kyriaki	Kaplanidou	ΗΠΑ	1	ΤΕΦΑΑ	Αν. Καθηγητής	University of Florida
150	Neovi	Karakatsanis	ΗΠΑ	1	Πολιτικές επιστήμες	Καθηγητής	Indiana University South Bend

151	John	Karamichas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Κοινωνιολογία	Λέκτορας	Queen's University Belfast
152	Panagiotis	Karanis	Γερμανία	1	Ιατρική	Καθηγητής	Uniklinik Köln, Universität zu Köln
153	Thanos	Karatzias	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Ψυχολογία	Καθηγητής	Edinburgh Napier University
154	George	Karypis	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	University of Minnesota
155	Nikolaos	Katopodes	ΗΠΑ	1	Περιβάλλον / Πολιτικοί Μηχ/κοί	Καθηγητής	University of Michigan
156	Joanna	Katsanis	ΗΠΑ	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Αν. Καθηγητής	University of Arizona
157	Peter	Katsikis	Ολλανδία	1	Ιατρική	Καθηγητής	Erasmus University Medical Center
158	Maria	Kavussanu	Ηνωμένο Βασίλειο	1	ΤΕΦΑΑ	Reader	University of Birmingham
159	Charilaos	Kephaliacos	Γαλλία	1	Οικονομική Επιστήμη	Ομότιμος Καθηγητής	Université de Toulouse
160	Georges	Kipouros	Καναδάς	1	Χημικοί Μηχ/κοί	Ομότιμος Καθηγητής	University of Saskatchewan
161	Johannes	Koder	Αυστρία	1	Ιστορία και Αρχαιολογία	Ομότιμος Καθηγητής	Universität Wien
162	Irene	Kokkala	ΗΠΑ	1	Περιβάλλον	Καθηγητής	University of North Georgia
163	Dimitrios	Kolymbas	Αυστρία	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Ομότιμος Καθηγητής	Universität Innsbruck
164	Panayotis	Konstantopoulos	Βέλγιο	1	Διοίκηση	Ερευνητής	European Parliament
165	Dimitrios	Kotzinos	Γαλλία	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Université de Cergy-Pontoise
166	Maria	Koundoura	ΗΠΑ	1	Ιστορία και Αρχαιολογία	Καθηγητής	Emerson College, Boston
167	Christina	Koutra	Σαουδική Αραβία	1	Διοίκηση	Αν. Καθηγητής	Abu Dhabi University
168	Evangelos	Kranakis	Καναδάς	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	Carleton University
169	Leonidas	Kyriakides	Κύπρος	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
170	Apostolos	Lampropoulos	Γαλλία	1	Φιλολογία	Αν. Καθηγητής	Universities in France, Greece, and Cyprus
171	Themis	Lazaridis	ΗΠΑ	1	Χημεία	Καθηγητής	City College of New York
172	Maria	Lazaridou	Ελλάδα	1	Βιολογία	Ομότιμος Καθηγητής	ΑΠΘ
173	Dimitrios	Makris	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Αν. Καθηγητής	Kingston University
174	Spyros	Manolopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Φυσική	Επίτιμος Καθηγητής	University of Warwick
175	Nikos	Mavroudis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Διαιτολογία - Διατροφή	Αν. Καθηγητής	University of Reading
176	Ioannis	Michaelides	Κύπρος	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Cyprus University of Technology
177	Dimitris	Michailakis	Σουηδία	1	Κοινωνιολογία	Καθηγητής	University of Linköping
178	Pantelis	Michelakis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Καθηγητής	University of Bristol
179	Evangelos	Milios	Καναδάς	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Ερευνητής	Dalhousie University
180	Marie Paule	Mingeot Leclerque	Βέλγιο	1	Φαρμακευτική	Καθηγητής	Université Catholique de Louvain

181	Panos	Mourdoukoutas	ΗΠΑ	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Long Island University and Columbia University
182	Chrystalla	Mouza	ΗΠΑ	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	University of Delaware
183	Kyriakos	Neanidis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Οικονομική Επιστήμη	Reader	The University of Manchester
184	Nikos	Nomikos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Ναυτιλία	Καθηγητής	City University of London
185	Christos	Panagiotoopoulos	Κύπρος	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Καθηγητής	University of Nicosia
186	Konstantinos	Pantopoulos	Καναδάς	1	Ιατρική	Καθηγητής	McGill University
187	George	Papadopoulos	Κύπρος	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	University of Cyprus
188	Rena	Papadopoulos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Νοσηλευτική	Καθηγητής	School of Health and Social Sciences, Middlesex Universit
189	Barbara	Papadopoulou	Καναδάς	1	Ιατρική	Ερευνητής	Université Laval
190	Helene	Papadoudi-Ros	Γαλλία	1	Παιδαγωγικά Δημοτικής Εκπαίδευσης	Αν. Καθηγητής	Universite de Lorraine
191	Athanasios	Papaioannou	Γερμανία	1	Μηχ/κοί Χωροταξίας - Πολεοδομίας / Περιφερειακή Ανάπτυξη	Ερευνητής	EurA AG
192	Apostolis	Papakostas	Σουηδία	1	Κοινωνιολογία	Α΄ βαθμίδα: Διευθυντής Ερευνών	Södertörn University College
193	Paschalis	Paschalis	Κύπρος	1	Καλές Τέχνες	Αν. Καθηγητής	University of Nicosia
194	Constantinos	Pattichis	Κύπρος	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	University of Cyprus
195	Marousa	Pavlou	Ηνωμένο Βασίλειο	1	ΤΕΦΑΑ	Λέκτορας	King's College London
196	Georgia	Pe-Piper	Καναδάς	1	Γεωλογία	Καθηγητής	Saint Mary's University
197	Anastassios	Perakis	ΗΠΑ	1	Ναυπηγοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	University of Michigan
198	Anastassis	Perrakis	Ολλανδία	1	Βιολογία	Α΄ βαθμίδα: Διευθυντής Ερευνών	The Netherlands Cancer Institute
199	Panagiotis	Petratos	ΗΠΑ	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες	Καθηγητής	California State University Stanislaus
200	Petros	Petsimeris	Γαλλία	1	Γεωγραφίας	Καθηγητής	Université Paris I Panthéon- Sorbonne
201	George	Philippou	Κύπρος	1	Παιδαγωγικά Δημοτικής Εκπαίδευσης	Ομότιμος Καθηγητής	University of Nicosia
202	Helen	Phtiaka	Κύπρος	1	Παιδαγωγικά Νηπιαγωγών	Αν. Καθηγητής	University of Cyprus
203	Constantin	Polychronakos	Καναδάς	1	Ιατρική	Καθηγητής	McGill University Health Centre
204	Vassilis	Pontikis	Γαλλία	1	Επιστήμες Υλικών	Ερευνητής	Centre National de le Recherche Scientifique
205	Nikolaos	Psarros	Γερμανία	1	Φιλοσοφία	Καθηγητής	Universität Leipzig

206	Vasilios	Raftopoulos	Κύπρος	1	Νοηλευτική	Αν. Καθηγητής	Cyprus University of Technology
207	Pascalis	Raimondos	Αυστραλία	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Brisbain University
208	Victor	Roudometof	Κύπρος	1	Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές	Αν. Καθηγητής	Πανεπιστήμιο Κύπρου
209	Gina	Salapata	Νέα Ζηλανδία	1	Ιστορία και Αρχαιολογία	Αν. Καθηγητής	Massey University
210	Konstantinos	Salonitis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Μηχ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Cranfield University
211	Nikias	Sarafoglou	ΗΠΑ	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	Clarewood University
212	Orestis	Schinas	Γερμανία	1	Ναυτιλία	Καθηγητής	Hamburg School of Business Administration
213	Thomas	Skouteris	Αίγυπτο	1	Νομική	Αν. Καθηγητής	The American University in Cairo
214	Popi	Sotiriadou	Αυστραλία	1	ΤΕΦΑΑ	Αν. Καθηγητής	Griffith University
215	Panagiotis	Souganidis	ΗΠΑ	1	Μαθηματικά	Καθηγητής	The University of Chicago
216	Dimitrios	Spigos	ΗΠΑ	1	Ιατρική	Ομότιμος Καθηγητής	Ohio State University Medical Center
217	Costas	Spirou	ΗΠΑ	1	Εκπαιδευτική και Κοινωνική Πολιτική	Καθηγητής	Georgia College & State University
218	Nikiforos (Nik)	Stamatiadis	ΗΠΑ	1	Μηχ/κοί Χωροταξίας - Πολεοδομίας	Καθηγητής	University of Kentucky
219	Yannis	Stivachtis	ΗΠΑ	1	Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές	Αν. Καθηγητής	Virginia Polytechnic Institute & State University
220	George	Stylios	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Επιστήμες Υλικών	Καθηγητής	Heriot-Watt University
221	Haralambos	Symeonidis	ΗΠΑ	1	Ιταλική - Ισπανική Φιλολογία	Καθηγητής	University of Kentucky
222	Emmanuel	Thanassoulis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Οικονομική Επιστήμη	Καθηγητής	University of Aston
223	Alkis	Thrassou	Κύπρος	1	Marketing	Καθηγητής	University of Nicosia
224	Ioannis	Tsalavoutas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Λογιστική - Χρηματοοικονομική	Καθηγητής	University of Glasgow
225	John	Tsalikis	ΗΠΑ	1	Marketing	Καθηγητής	Florida International University
226	Nicolas	Tsapatsoulis	Κύπρος	1	Ηλ/γοι Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου
227	Amalia	Tsiami	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Επισκέπτες Υγείας	Αν. Καθηγητής	University of West London
228	John	Tsibouklis	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Χημεία	Reader	University of Portsmouth
229	Michael (Mikis)	Tsimpis	Hong Kong	1	Γεωγραφία	Καθηγητής	City University of Hong Kong
230	Kostas	Tsintzas	Ηνωμένο Βασίλειο	1	ΤΕΦΑΑ	Αν. Καθηγητής	University of Nottingham
231	Sofia	Tsoka	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες / Βιολογία	Reader	King's College London
232	George	Tzanetakis	Καναδάς	1	Μουσική	Αν. Καθηγητής	University of Victoria

233	Thanos	Tzounopoulos	ΗΠΑ	1	Ιατρική	Καθηγητής	University of Pittsburgh
234	Georgia (Gina)	Valavanidou-Ioannitou	Γαλλία	1	Παιδαγωγικά Δημοτικής Εκπαίδευσης	Αν. Καθηγητής	Le Mans Université
235	Petros	Vamvakas	ΗΠΑ	1	Πολιτικές επιστήμες	Αν. Καθηγητής	Emmanuel College
236	Vassilios	Vardaxis	ΗΠΑ	1	ΤΕΦΑΑ	Καθηγητής	Des Moines University
237	George	Vellidis	ΗΠΑ	1	Γεωργική Μηχανολογία	Καθηγητής	The University of Georgia
238	Aristidis	Veves	ΗΠΑ	1	Ιατρική	Καθηγητής	Harvard Medical School
239	Olga	Vizika	Γαλλία	1	Χημικοί Μηχ/κοί	Α' βαθμίδα: Διευθυντής Ερευνών	Institut Francais du Petrole (IFP)
240	George	Vozikis	ΗΠΑ	1	Διοίκησης	Καθηγητής	California State University
241	Marios	Vryonides	Κύπρος	1	Εκπαιδευτική και Κοινωνική Πολιτική	Καθηγητής	European University Cyprus
242	Georgios	Xenis	Κύπρος	1	Φιλολογία	Καθηγητής	University of Cyprus
243	Christos	Xenophontos	Κύπρος	1	Μαθηματικά	Καθηγητής	University of Cyprus
244	Paul	Zachos	ΗΠΑ	1	Παιδαγωγικά Δημοτικής Εκπαίδευσης	Ερευνητής	Association for the Cooperative Advancement of Science & Education
245	Nikolaos	Zahariadis	ΗΠΑ	1	Πολιτικές επιστήμες	Καθηγητής	Rhodes College
246	Marilena	Zaroulia	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Θεάτρου - Κινηματογράφου	Λέκτορας	The University of Winchester
247	Antonis	Zervos	Ηνωμένο Βασίλειο	1	Πολιτικοί Μηχ/κοί	Αν. Καθηγητής	University of Southampton
248	George	Zouridakis	ΗΠΑ	1	Βιοτεχνολογία	Καθηγητής	University of Houston

## Παράρτημα Γ.1:Διοικητική Οργάνωση της ΑΔΙΠ

### Το Συμβούλιο της Αρχής

Σύμφωνα με το άρθρο 67 του ν. 4009/2011, το ανώτατο διοικητικό όργανο της ΑΔΙΠ είναι το Συμβούλιο, συγκροτούμενο από 15 μέλη, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, μετά από τη νομοθετικά προβλεπόμενη διαδικασία επιλογής. Τα μέλη του Συμβουλίου απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Το Συμβούλιο συγκροτείται από:

τον Πρόεδρο της Αρχής

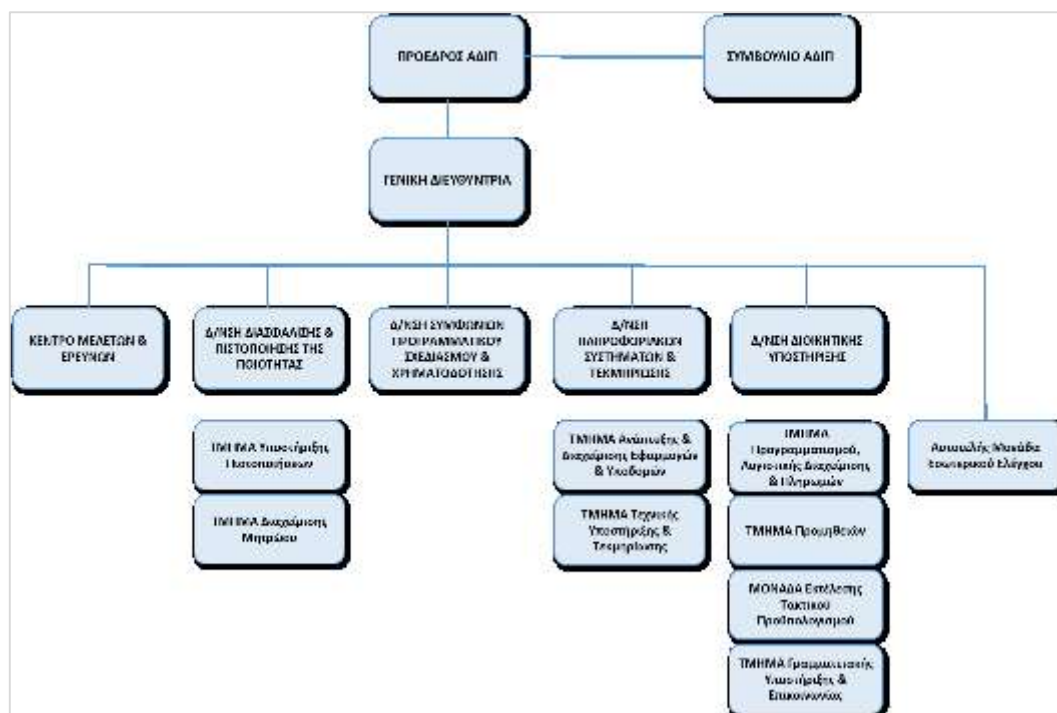
- έξι (6) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των Πανεπιστημίων με αντίστοιχη εξειδίκευση στους επιστημονικούς κλάδους: των Ανθρωπιστικών Επιστημών ή Καλών Τεχνών, των Νομικών, Πολιτικών ή Κοινωνικών Επιστημών, των Επιστημών Υγείας ή Βιολογίας, των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων, των Μηχανικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών, των Θετικών Επιστημών ή της Πληροφορικής,
- τέσσερις (4) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των ΤΕΙ, με αντίστοιχη εξειδίκευση στους κλάδους: της Διοίκησης ή Οικονομίας, των Επαγγελματιών Υγείας ή Πρόνοιας, των Τεχνολογικών Επιστημών Μηχανικών, των Τεχνολογικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών ή Τροφίμων,
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (ΕΦΕΕ)
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας (ΕΣΕΕ)
- έναν (1) εν ενεργεία Ερευνητή πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών Ερευνητικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας,
- έναν (1) κοινό εκπρόσωπο του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Η σύνθεση του Συμβουλίου της Αρχής για το 2019 παρατίθεται στην αρχή της παρούσας Έκθεσης.

Σημειώνεται ότι οι δύο θέσεις εκπροσώπων των προπτυχιακών φοιτητών δεν συμπληρώθηκαν, καθώς δεν έχει υπάρξει ανταπόκριση από τους αντίστοιχους φορείς, ΕΦΕΕ και ΕΣΕΕ.

### Οργανωτική διάρθρωση της ΑΔΙΠ

Η οργανωτική δομή της Αρχής για το 2019 απεικονίζεται στο Σχήμα 80.



**Σχήμα 80.** Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2019)

Οι αρμοδιότητες των Διευθύνσεων και τα πεπραγμένα τους για το 2019 παρατίθενται συνοπτικά ως εξής:

### Κέντρο Μελετών και Ερευνών

Οι αρμοδιότητες του Κέντρου Μελετών και Ερευνών συνίστανται στην εκπόνηση μελετών, την επεξεργασία και επιστημονική υποστήριξη θεμάτων που άπτονται της διασφάλισης ποιότητας, καθώς και στη διερεύνηση των δεδομένων Ανώτατης Εκπαίδευσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Το 2019, το Κέντρο, όπως κάθε χρόνο, παρακολούθησε τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, επεξεργάστηκε στοιχεία σε θέματα διασφάλισης ποιότητας και εκπόνησε εσωτερικές αναφορές για την έκθεση ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του το Κέντρο εκπόνησε την Έκθεση Αυτοαξιολόγησης της ΑΔΙΠ, οποία υποβλήθηκε τον Νοέμβριο του 2019 ως στοιχείο της επαναπιστοποίησης και ανανέωσης της ιδιότητας του μέλους της Αρχής από την ΕΝQA. Η Έκθεση περιλαμβάνει τις δράσεις διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ από το 2015 έως το 2019, βασίζεται σε στοιχεία της νομοθεσίας, στην πληροφόρηση και σε δεδομένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη (ΑΕΙ, επιμελητήρια και ενώσεις, εμπειρογνώμονες, κ.ο.κ.) καθώς και στο υλικό τεκμηρίωσης και τα αποτελέσματα των δράσεων διασφάλισης ποιότητας και παρουσιάζει την πορεία βελτίωσης και προόδου της Αρχής από την προηγούμενη επιθεώρησή της.

## Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας περιλαμβάνουν την υποστήριξη των ΑΕΙ με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των διαδικασιών, των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητάς τους, τον προγραμματισμό, τον συντονισμό και την οργάνωση διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών, καθώς και τη σύνταξη, τήρηση και ανανέωση του μητρώου ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για την υλοποίηση των αναφερόμενων διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης.

Η ΑΔΙΠ το 2019 κάλεσε τα ΑΕΙ και ΑΣΕΙ της χώρας να καταθέσουν προτάσεις για την πιστοποίηση του Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) και την ακαδημαϊκή πιστοποίηση Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) που προσφέρονται από τα Τμήματα και τις Σχολές. Στην πρόσκληση κατατέθηκαν 8 προτάσεις για πιστοποίηση ΕΣΔΠ και 118 προτάσεις για ακαδημαϊκή πιστοποίηση ΠΠΣ.

Τέλος, από προτάσεις που είχαν κατατεθεί σε αντίστοιχες προσκλήσεις του 2018, η Διεύθυνση υποστήριξε και ολοκλήρωσε τη διαδικασία για την πιστοποίηση 8 ΕΣΔΠ και 77 ΠΠΣ.

## Διεύθυνση Συμφωνιών Προγραμματικού Σχεδιασμού και Χρηματοδότησης

Η Διεύθυνση εποπτεύει την εκτέλεση των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ. Η Διεύθυνση αυτή δεν έχει διαχρονικά λειτουργήσει, καθώς στην ουσία δεν ενεργοποιήθηκαν οι σχετικές διατάξεις (άρθρα 62 & 73) του νόμου (4009/11). Οι διατάξεις αυτές αφορούν στην εφαρμογή των αρμοδιοτήτων της Αρχής για τη διαπραγμάτευση, εισήγηση και παρακολούθηση των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ με το Υπουργείο Παιδείας και την κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης σε αυτά. Περιλαμβάνονται ήδη στον νέο νόμο 4653/2020 που διέπει την λειτουργία της ΕΘΑΑΕ.

## Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Η Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης έχει ως έργο την παρακολούθηση της λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων της Αρχής και της ασφάλειάς τους (ΟΠΕΣΠ (Μητρώο, Δεδομένα Ποιότητας ΑΕΙ) ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ιστοχώρο, συστήματα αποθήκευσης δεδομένων αντιγράφων ασφαλείας, συστήματα τηλε-επικοινωνιών, ηλεκτρονικό πρωτόκολλο, λογισμικό οικονομικών λογιστηρίου, συστήματα αποθήκευσης και διακίνησης αρχείων) την ενημέρωση αντιγράφων ασφαλείας επιχειρησιακών δεδομένων της Αρχής, την υποστήριξη των χρηστών της υπηρεσίας, την υποστήριξη τηλεδιασκέψεων του Συμβουλίου της Αρχής, την ανάπτυξη εφαρμογών αξιοποίησης και επεξεργασίας δεδομένων, τον σχεδιασμό και την εξαγωγή αναφορών από βάσεις δεδομένων, την εφαρμογή της ψηφιακής πολιτικής που αφορά στον δημόσιο τομέα στην Αρχή – Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση.

## Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης συνίστανται στην οικονομική και διοικητική διαχείριση, την υποστήριξη των συνεδριάσεων του Συμβουλίου, τη διαχείριση του



πρωτοκόλλου και της αλληλογραφίας, τη διαχείριση θεμάτων του προσωπικού και την επικοινωνία με φορείς της ημεδαπής και της αλλοδαπής.

### Αυτοτελής Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου

Η Αυτοτελής Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (επιπέδου Τμήματος) έχει ως αντικείμενο την παρακολούθηση συμμόρφωσης της Υπηρεσίας με τις απαιτήσεις και τις διαδικασίες του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΣΔΠ) και τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου και ανασκοπήσεων λειτουργίας του ΣΔΠ.

Η ΑΔΙΠ εφαρμόζει συγκεκριμένη Πολιτική Ποιότητας, η οποία συνοψίζεται ως εξής:

Δεσμεύεται στη δημιουργία και διατήρηση εσωτερικού συστήματος διασφάλισης ποιότητας και τη διάθεση των αναγκαίων πόρων καθώς και την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων ώστε να επιτυγχάνεται η προώθηση της αποστολής και του οράματός της για την υψηλή ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως ειδικότερα προσδιορίζεται στον στρατηγικό της προγραμματισμό.

Σκοπός του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ είναι ο σχεδιασμός, η οργάνωση, η εφαρμογή, παρακολούθηση και βελτίωση προτύπων, διαδικασιών, κριτηρίων και δεικτών κατάλληλων για την πιστοποίηση της ποιότητας των Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας και των Προγραμμάτων Σπουδών των ΑΕΙ της χώρας.

Τα πρότυπα, οι διαδικασίες και τα κριτήρια που εκδίδει η ΑΔΙΠ εναρμονίζονται με την εθνική νομοθεσία και τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις κατευθυντήριες οδηγίες του ΕΧΑΕ (ESG2015).

Το 2019, εκπονήθηκε το Εγχειρίδιο Ποιότητας, το οποίο αποτελεί επίσημο έγγραφο του Εσωτερικού Συστήματος Ποιότητας (ΕΣΠ) και χρησιμοποιείται ως οδηγός για την εφαρμογή του. Το Εγχειρίδιο Ποιότητας είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Αρχής.

Τέλος, η Αρχή έχει υιοθετήσει Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο EN ISO 9001:2015 το οποίο εφαρμόζει σε όλες τις δραστηριότητές της, που έχουν επίπτωση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

## Συντελεστές Ετήσιας Έκθεσης 2019

**Γενική επιμέλεια έκδοσης**  
Καθηγητής Περικλής Α. Μήτκας  
Πρόεδρος

**Γενική οργάνωση, επιστημονική επιμέλεια και συντονισμός ύλης**  
Δρ. Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια

**Τεχνική επιμέλεια**  
Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης, προϊστάμενος Διεύθυνσης  
Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

**Συγκέντρωση, επεξεργασία υλικού και συγγραφή κειμένων**  
Δρ. Λουκάς Ν. Άννινος, εξωτερικός συνεργάτης

Δρ. Πέτρος Σταυρουλάκης, εξωτερικός συνεργάτης

Γεωργία Κωστοπούλου, ΜΑ, προϊστάμενη Τμήματος  
Γραμματειακής Υποστήριξης και Επικοινωνίας



**Εθνική Αρχή**  
**Ανώτατης Εκπαίδευσης**  
Hellenic Authority  
for Higher Education